

ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่ออนุภพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท

พระครูไพศาลกันธีรธรรม (วิชาญ ภาเจจิคุโต/ผู้ประพันธ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสนาศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๖

ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่ออันุภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท

พระครูไพศาลสันติธรรม (วิชาญ สุนตจิตฺโต/กุ่มรักษา)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๖

B 197069

**AN ANALYTICAL STUDY OF THE FAITH OF PARITTA
POWER IN THERAVADA BUDDHISM**

PHRAKHRUPAISARNSUNTITHAM (WICHAN SUNTAJITTO/KHUMRAKSA)

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS

DEPARTMENT OF BUDDHIST STUDIES

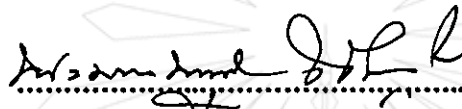
GRADUATE SCHOOL

MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

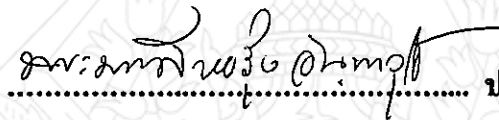
B.E.2556 (2013)

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่ออันผูกพันพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท
ชื่อนักศึกษา : พระครูไพศาลสันติธรรม (วิชาญ สนุกจิตฺโต/คุ้มรักษา)
สาขาวิชา : พุทธศาสนศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. มานพ นักการเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาษิต สุขวรรณดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

..... รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระมหาบุญศรี ฉานวฑูโฒ (ศส. ดร.))

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระมหาสายรุ้ง อินทาวุโธ (ดร.))

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. มานพ นักการเรียน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาษิต สุขวรรณดี)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พิน ดอกบัว)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิญ รักสัตย์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Title : An Analytical Study of the Faith of Paritta Power in Theravada Buddhism
Student's Name : Phrakhrupaisarnsunfitham (Wichan Suntajitto/Khumraksa)
Department : Buddhist Studies
Advisor : Assoc. Prof. Dr. Manop Nakkanrian
Co-Advisor : Asst. Prof. Dr. Bhasit Sukhawandee

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.

D.S. Nānavuddho
..... Acting Dean of Graduate School
(Phramaha Boonsri Nānavuddho (Asst. Prof. Dr.))

Thesis Committee

P. Sairung Indāvudho
..... Chairman
(Phramaha Sairung Indāvudho (Dr.))

Manop
..... Advisor
(Assoc. Prof. Dr. Manop Nakkanrian)

Bhasit Sukhawandee
..... Co-Advisor
(Asst. Prof. Dr. Bhasit Sukhawandee)

Fuen Dokbua
..... Member
(Assoc. Prof. Fuen Dokbua)

D. Suvin
..... Member
(Asst. Prof. Dr. Suvin Ruksat)

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความเชื่ออานุภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนา
เถรวาท
ชื่อนักศึกษา : พระครูไพศาลสันติธรรม (วิชาญ สานตจิตฺโต/คุ้มรักษา)
สาขาวิชา : พุทธศาสนศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. มานพ นักการเรือน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภามิต สุขวรรณคดี
ปีการศึกษา : ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้ ๑) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของตำนานพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาความเชื่ออานุภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ ๓) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าความเชื่ออานุภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา และผลงานของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา นำมาวิเคราะห์จัดระบบเป็นหมวดหมู่ แล้วสรุปผลวิจัยนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. พระปริตร คือ บทสวดในพระพุทธศาสนา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าพุทธมนต์ การสวดพระปริตรนั้น มีจุดมุ่งหมาย ๒ ประการ คือ ๑. สวดเพื่อป้องกันคุ้มครองจากภัยอันตราย หรือสวดเพื่อให้เกิดสิริมงคล และ ๒. สวดเพื่อท่องจำพุทธวจนะคำสอนของพระพุทธเจ้า มีบทที่ใช้สวดกันถึงปัจจุบัน ๑๒ บท หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสิบสองตำนาน ได้แก่ มงคลปริตร รัตนปริตร กรณียเมตตปริตร ขันธปริตร โมรปริตร วัฏฏกปริตร ธชัคคปริตร อาฎานาฎิยปริตร อังคุลิมาลปริตร โพชฌังคปริตร อภยปริตร และชยปริตร

๒. ความเชื่ออานุภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ ๑. ความเชื่อเรื่องป้องกันเทวดา ผี สาง ๒. ความเชื่อเรื่องป้องกันสัตว์ร้าย ๓. ความเชื่อป้องกันสุบินนิมิตร้าย และ ๔ ความเชื่อเรื่องการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้า ซึ่งความเชื่ออานุภาพพระปริตรแต่ละบทมีอานุภาพดังนี้ คือ ๑. มงคลปริตร คือ ไล่ฟ้งมงคลปริตรแล้วจะทำให้ปราศจากทุกข์โศก โรค ภัย มีแต่ความเป็นมงคลในชีวิต ๒. รัตนสูตร คือ ทำให้ได้รับความสวัสดิ และพ้นจากอุปสรรคอันตราย ๓. กรณียเมตตปริตร คือ ทำให้กลับเป็นสุข ตื่นเป็นสุข ไม่ฝันร้าย เป็นที่รักของมนุษย์ และอมมนุษย์ทั้งหลาย ๔. ขันธปริตร คือ ป้องกันภัยจากอสรพิษ และสัตว์ร้ายอื่น ๆ ๕. โมรปริตร คือ ป้องกันภัยจากผู้คิดร้าย ๖. วัฏฏก ปริตร คือ ทำให้พ้นจากอหังการ ๗. ธชัคคปริตร คือ ทำให้พ้นจากอุปสรรคอันตราย และการตกจากที่สูง

๘. อาณานาฎิยปริตร คือ ป้องกันภัยจากอมนุษย์ ทำให้มีสุขภาพดีและมีความสุข ๙. องคุลิมาลปริตร คือ ทำให้คลอดบุตรง่าย และป้องกันอุปสรรคอันตราย ๑๐. โพชฌังคปริตร คือ ทำให้มีสุขภาพดี มีอายุยืน และพ้นจากอุปสรรคทั้งปวง ๑๑. อภัยปริตร คือ ทำให้พ้นจากภัยพิบัติ และไม่ฝันร้าย และ ๑๒. ชยปริตร คือ ทำให้ประสบชัยชนะ และมีความสุขสวัสดิ์

๑๓. วิเคราะห์คุณค่าความเชื่ออาณานาฎิยพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีคุณค่าด้านจิตใจ จะทำให้จิตใจประกอบไปด้วยความเมตตา แก่มนุษย์ เทวดา และสรรพสัตว์ทั้งหลายที่อยู่เป็นสุขและที่ได้รับความทุกข์ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีจิตใจเป็นสมาธิ มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีมิตร ไมตรีที่ดีต่อผู้อื่น คุณค่าด้านการดูแลสุขภาพ จะทำให้สุขภาพแข็งแรง มีอายุยืน เป็นการคุ้มครองป้องกันให้ปราศจากทุกข์ โศก โรคภัย นอนหลับเป็นสุข ไม่ฝันร้ายเวลาก่อนนอน คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต จะทำให้มีความเจริญรุ่งเรืองประสบความสำเร็จ พ้นทุกข์ โศก โรคภัยในการดำเนินชีวิต และถึงความพ้นทุกข์ได้ เป็นสิริมงคล แคล้วคลาดปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งหลาย เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องเดินทางไปอยู่ต่างถิ่น หรือในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย คุ้มครองให้มีความสุขสวัสดิ์ มีความเจริญรุ่งเรือง คุณค่าด้านสังคม จะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้ง ไม่เบียดเบียนกัน ไม่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น ลดความรุนแรงต่าง ๆ ทำให้สังคมมีความสงบร่มเย็น มีมิตร ไมตรีต่อกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการแนะนำและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และคุณค่าด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะทำให้พระสงฆ์สามารถนำแบบอย่างของพระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ มาเป็นตัวอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย หรือแม้แต่พุทธศาสนิกชนด้วยกันเองก็สามารถนำหลักธรรม คำสอนต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่พุทธศาสนิกชนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและเพื่อความสุขแก่สัตว์ทั้งหลายที่ศรัทธาเชื่อมั่นในอาณานาฎิยพระพุทธรมนต์

Thesis Title : **An Analytical Study of the Faith of Paritta Power in Theravada Buddhism**
Student's Name : **Phrakhrupaisarnsuntitham (Wichan Suntajitto/Khumraksa)**
Department : **Buddhist Studies**
Advisor : **Assoc. Prof. Dr. Manop Nakkanrian**
Co-Advisor : **Asst. Prof. Dr. Bhasit Sukhawandee**
Academic Year : **B.E. 2556 (2013)**

ABSTRACT

The objectives of this thesis were as follows: 1) to study the history of the legendary of Paritta in Theravada Buddhism 2) to study power of Paritta in Theravada Buddhism and 3) to analyze the values of beliefs of Paritta power in Theravada Buddhism. This study was a qualitative research studying from Tripitaka, Atthakatha, and the works of famous scholars in Buddhism, analyzed and organized into categories of the descriptive present.

The results of research were found as follows:

1) Paritta was Chants in Buddhism or Buddhist mantra. There were two reasons of praying Paritta: 1. to protect from danger or to pray for the prosperity 2. to memorize the Buddha's words. From past up to now, there were twelve prays or another name called Sipsongtamnan: Mangkhala Paritta, Ratana Paritta, Karaniyametta Paritta, Khantha Paritta, Mora Paritta, Vattaka Paritta, Dhajagga Paritta, Atanatiya Paritta, Angkhulimala Paritta, Photchangkha Paritta, Apaya Paritta, and Chaya Paritta.

2) Belief of Paritta power in Theravada Buddhism; 1. protecting from angels and ghosts 2. protecting from dangerous animals 3. protecting from nightmare (Bad dream) and 4. act of merit of the Buddha. Paritta power in each one; 1. Mangkhala Paritta, after hearing, sorrow and disease would disappear, only good things would come 2. Ratana Paritta; there would unity. Obstacle and danger would go away 3. Karaniyametta Paritta; it made happiness in sleeping, waking, no-nightmare, and be beloved by human beings and the undead 4. Khantha Paritta, it protected from adders and other animals 5. Mora Paritta; it protected from one who had wicked intentions 6. Vattaka Paritta; making out of conflagration 7. Dhajagga Paritta; making out of

obstacles, danger, and falling from high place 8. Atanatiya Paritta; protecting from the dead, making health and happiness 9. Angkhulimala paritta; making birth easily and protecting from danger 10. Potchangka Paritta; making health, long life, and far from other obstacles 11. Apaya paritta; making far from the disaster and no-nightmare and 12. Chaya Paritta; to be victorious and healthy.

3) Value analysis of Paritta power in Theravada Buddhism, the aspect of mind; it gave kindness to angels and human beings with happiness and suffering, not hurting others, the desire for others to be free from suffering, the mind in meditation, a generous spirit, hospitality to others. The aspect of taking of health; to make healthy, long life, protect from suffering and diseases, sleep in peace, no-nightmare. The aspect of lifestyle; to be prosperity, successfulness, being far away from suffering, diseases for lifestyle and free from suffering, good fortune and safe from harm like fire, fear. It was good for one who wanted to live in another places or unknown place. It maded unity and prosperity. The aspect of society; reducing conflicts, not persecute, not dynasties, reducing various violence, the social peace, neighborly to each other, having the courtesy to each other, helping each other, giving guidance and hearing the opinions of others, and the aspect of propagation of religion; it made monks take the example of the Buddha that he had preached Dhamma for benefits and happiness to all animals as example for propagation of religion to Buddhists or even Buddhists themselves could practice Dhamma or other principles of the Buddha as example to generation Buddhists for benefits and happiness to all who believed in Buddhist mantra.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ดีเพราะความอนุเคราะห์จากทางมหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ จังหวัดนครปฐม

กราบขอบพระคุณคณะผู้บริหาร พระครูสุนทรธรรมโสภณ (รศ.) รองอธิการบดี ที่เมตตา
คอยให้กำลังใจ

ขออนุโมทนาขอขอบคุณคณาจารย์ทุก ๆ ท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ โดยเฉพาะ
รองศาสตราจารย์ ดร. มานพ นักการเรียน อาจารย์ที่ปรึกษา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภามิต
สุขวรรณดี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้สละเวลาในการให้คำชี้แนะ ตรวจสอบ แก้ไขปรับปรุง
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์

กราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พระครูปริชาทรรมวิธาน (ดร.) ประธาน
กรรมการ รองศาสตราจารย์พิน คอกบัว และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิญ รักสัตย์ กรรมการสอบ
วิทยานิพนธ์ ที่ช่วยแนะนำสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ขออนุโมทนาขอขอบคุณ ดร. วิญญู กิณะเสน อาจารย์เอกวุฒิ สารมาศ ตลอดจน เจ้าหน้าที่
บัณฑิตวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ห้องสมุดประจำมหาวิทยาลัย และเพื่อนนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัยวิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย รุ่นที่ ๑ ที่ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเรียนและการ
ค้นคว้าข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วง

อนึ่งคุณความดีและประ โยชน์ที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้แก่บุพการี
และผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ขอให้เป็นประ โยชน์แก่บุคคลผู้ที่สนใจ เพื่อให้เกิดองค์รวมแก่การเรียนรู้
ร่วมกันในการสร้างสรรค์ และหากความผิดพลาด บกพร่องถ้าจะมี ผู้วิจัยขอน้อมรับเพื่อแก้ไข
ต่อไป

พระครูไพศาลสันติธรรม (วิชาญ สุนตจิตฺโต/กุ่มรักษา)

สารบัญชื่อย่อ

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิงได้ใช้ชื่อย่อของคัมภีร์พระไตรปิฎกไว้ในเชิงอรรถของงานวิจัย ซึ่งชื่อย่อนี้มีค่าเต็ม ดังนี้

คำย่อ	คำเต็ม		
พระวินัยปิฎก			
วิ.จ.	วินัยปิฎก จุลลวคค		
พระสุตตันตปิฎก			
ที.ปา.	สุตตนุตปิฎก	ทีฆนิกาย	ป่าฎิกวคค
ม.ม.	สุตตนุตปิฎก	มชฺฉนิกาย	มชฺฉนิปต
ส.นิ.	สุตตนุตปิฎก	สํยคฺคนิกาย	นิทานวคค
ส.ม.	สุตตนุตปิฎก	สํยคฺคนิกาย	มหาวารวคค
ส.ส.	สุตตนุตปิฎก	สํยคฺคนิกาย	สกาลวคค
อง.ทก.	สุตตนุตปิฎก	องคฺคตฺตฺรนิกาย	ทกนิปต
อง.ติก.	สุตตนุตปิฎก	องคฺคตฺตฺรนิกาย	ติกนิปต
อง.สคคก	สุตตนุตปิฎก	องคฺคตฺตฺรนิกาย	สคคกนิปต
อง.นวก.	สุตตนุตปิฎก	องคฺคตฺตฺรนิกาย	นวกนิปต
อง.ทสก.	สุตตนุตปิฎก	องคฺคตฺตฺรนิกาย	ทสกนิปต
ขุ.ชา.	สุตตนุตปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	ชาคค
ขุ.สุ.	สุตตนุตปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	สุตฺตนิปต
ขุ.อิติ.	สุตตนุตปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	อิติวคค
ขุ.อป.	สุตตนุตปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	อปทาน
ขุ.พุทธ.	สุตตนุตปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	พุทธวส
ขุ.ธ.	สุตตนุตปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	ธมมปท
ขุ.จริยา	สุตตนุตปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	จริยาปิฎก
อรรถกถาแห่งพระสุตตันตปิฎก			
อง.เอก.อ.	องคฺคตฺตฺรนิกาย	มโนรตฺตปฺรณี	เอกนิปตคฺคกถา
ขุ.ธ.อ.	ขุทฺทกนิกาย	ธมมปทคฺคกถา	

สำหรับตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อของคัมภีร์ใช้แบบ ๒ แบบ ดังนี้

๑) แบบ ๓ ตอน คือ เล่ม/ชื่อ/หน้า ใช้อ้างพระไตรปิฎก เช่น ที.ปา. ๑๑/๔๐/๑๖๗. หมายถึง
สุตตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวคฺค เล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๔๐ หน้าที่ ๑๖๗. เป็นต้น

๒) แบบ ๒ ตอน คือ เล่ม/หน้า ใช้อ้างพระอรรถกถา และคัมภีร์ หรือปกรณ์วิเสสอื่น ๆ เช่น
กขบ.อ. ๖/๗๒. หมายถึง กขบวิตรณอฎฐกถา เล่มที่ ๖ หน้า ๗๒. เป็นต้น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญคำย่อ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ วิธีดำเนินการวิจัย	๓
๑.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐
๑.๗ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๑๑
บทที่ ๒ ศึกษาประวัติความเป็นมาของตำนานของพระปริตรใน พระพุทธศาสนาเถรวาท	๑๔
๒.๑ ความหมายของพระปริตร	๑๔
๒.๒ ความเป็นมาของตำนานพระปริตร	๑๖
๒.๓ ตำนานพระปริตร	๒๒
๒.๓.๑ ตำนานมงคลปริตร	๒๓
๒.๓.๒ ตำนานรัตนปริตร	๒๖
๒.๓.๓ ตำนานกรณียเมตตปริตร	๓๓
๒.๓.๔ ตำนานขันธปริตร	๓๘
๒.๓.๕ ตำนานฉัททันตปริตร	๔๐

๒.๓.๖	ตำนานโมรปริตร	๔๔
๒.๓.๗	ตำนานวัฏฏกปริตร	๔๗
๒.๓.๘	ตำนานธัคคปริตร	๔๘
๒.๓.๙	ตำนานอาภานาภียปริตร	๕๗
๒.๓.๑๐	ตำนานอังคฺลิมาลปริตร	๖๑
๒.๓.๑๑	ตำนานโพชฌงคปริตร	๖๓
๒.๓.๑๒	ตำนานอภยปริตร	๖๕
๒.๓.๑๓	ตำนานชยปริตร	๖๗
บทที่ ๓	ศึกษาความเชื่ออนุภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท	๖๘
๓.๑	ความหมายของความเชื่อ	๗๐
๓.๒	ความเชื่อในพระปริตร	๗๓
๓.๓	ความเชื่อพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา	๗๕
๓.๔	หลักธรรมในพระปริตรที่ส่งผลต่อความเชื่ออนุภาพพระปริตร	๘๕
บทที่ ๔	วิเคราะห์คุณค่าความเชื่ออนุภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท	๘๐
๔.๑	คุณค่าความเชื่ออนุภาพพระปริตรด้านจิตใจ	๘๑
๔.๒	คุณค่าความเชื่ออนุภาพพระปริตรด้านการดูแลสุขภาพ	๘๒
๔.๓	คุณค่าความเชื่ออนุภาพพระปริตรด้านการดำเนินชีวิต	๘๕
๔.๔	คุณค่าความเชื่ออนุภาพพระปริตรด้านสังคม	๘๗
๔.๕	คุณค่าความเชื่ออนุภาพพระปริตรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๘๘
บทที่ ๕	บทสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๐๓
๕.๑	บทสรุป	๑๐๓
๕.๒	อภิปรายผลการวิจัย	๑๐๗
๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๑๑๑
๕.๓.๑	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๑๑

๘

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย

๑๑๑

บรรณานุกรม

๑๑๓

ประวัติผู้วิจัย

๑๑๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสมัยพุทธกาล มีวรรณะทั้ง ๔ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ และศูทร ต่างมีความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือเหตุผล มีความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็น ชาวพุทธก็มีความเชื่อในการทำพิธีกรรมในศาสนาของตน อาจจัดอยู่ในรูปแบบของศาสนาดั้งเดิม ซึ่งคติเกี่ยวกับความเชื่อของชาวชนบทมีมากมาย และแปลก ๆ ความเชื่อเหล่านี้ถือว่าเป็นแนวทางหรือคติของการดำเนินชีวิต ดังนั้น ชีวิตของมนุษย์จึงขาดความเชื่อไม่ได้และความเชื่ออาจจำแนกได้เป็น ๑๐ กลุ่ม ดังนี้

๑. ความเชื่อในเรื่องวิญญาณหลังตายที่แสดงออกมาในลักษณะเป็นผีตาง เทวดา เรียกว่า ความเชื่อในอภิสมาณกาย

๒. ความเชื่อในเรื่องรางของขลัง คงกระพันชาตรี เป็นต้น เรียกว่าเชื่อในทางไสยศาสตร์

๓. ความเชื่อในเรื่องคาถาอาคม และเวทมนต์ เรียกว่า เชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ

๔. ความเชื่อในเรื่องฤกษ์ยามยามดี ลางสังหรณ์ นิมิต เรียกว่าเชื่อในประเพณี

๕. ความเชื่อในเรื่องความฝัน เรียกว่า เชื่อในสุบินนิมิต

๖. ความเชื่อในเรื่องสิ่งเวทลือม เรียกว่าเชื่อในปรากฏการณ์ธรรมชาติ

๗. ความเชื่อในเรื่องขากกลางบ้าน เรียกว่าเชื่อในหมอยา

๘. ความเชื่อในเรื่องขวัญ เรียกว่า เชื่อในเรื่องการทำขวัญ

๙. ความเชื่อในลักษณะของคนและสัตว์ เรียกว่าเชื่อในนรลักษณ์

๑๐. ความเชื่อในเรื่องที่ว่าด้วยเรื่องกรรม เวร นรก สวรรค์ ภพชาติ เรียกว่าเชื่อในศาสนา*

จะเห็นได้ว่า ความเชื่อเหล่านี้เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นจากปัญหาของมนุษย์ทั้งนั้น ที่หาทางออกไม่ได้ ในความเชื่อที่ผู้วิจัยนำกล่าวนี้นี้ คือ ความเชื่อเรื่องอานุภาพของพระปริตรหรือพุทธมนต์ มีความคล้ายความเชื่อเรื่องคาถาอาคม เวทมนต์ ในศาสนาพราหมณ์ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ก็มีความเชื่อเรื่องการเจริญพระปริตร เพื่อให้มนุษย์อยู่อย่างมีความสุข เช่นในเรื่องอายุวัฒนกุมาร มีเนื้อความว่า พราหมณ์ผู้เป็นพ่อแม่ของเด็กทราบว่าจะเด็กจะตายภายใน ๗ วัน ก็ตกใจเพราะ

*เดือน คำดี, ศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕),
หน้า ๑๗-๑๘.

เป็นบุตรคนแรก เป็นลูกผู้ชายด้วย จึงพากัน ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พอไปถึงก็ทำแบบนั้นที่ทำกับเพื่อนพราหมณ์ พระพุทธเจ้าก็ตรัสเหมือนกับพราหมณ์ ตอนบุตรชายกราบลา พระองค์ก็นิ่งเฉย พราหมณ์ก็ถาม พระพุทธองค์ก็ตรัสว่า “บุตรชายคนนี้จะตายภายใน ๗ วัน” เขาก็ถามว่า “ทำอย่างไร จึงจะแก้ไขไม่ให้ตายได้ พระพุทธเจ้าข้า” พระพุทธเจ้าก็ตรัสว่า “ถ้าต้องการแบบนี้ได้ เพราะกรรมประเภทนี้เป็นอุปกตกรรม ไม่ใช่อายุขัย ถ้าอายุขัยตกคาก็แก้ไขไม่ได้ อุปกตกรรมเป็นกรรมที่เข้ามาแทรกระหว่างกลาง ซึ่งผลของความดีของเด็กนี้ยังมีอยู่มาก ถ้าไม่ตายก่อนจะได้เป็นพระอรหันต์ในพระพุทธศาสนาแล้วจะมีอายุถึง ๑๒๐ ปี แต่เวลานี้กรรมที่เป็นอกุศลเข้ามาถิครอนจึงเป็นเหตุให้เด็กคนนี้จะต้องตายใน ๗ วัน” และพระองค์ก็ตรัสแนะว่า “พราหมณ์กลับไปบ้านไปทำโรงพิธีเข้าแล้วนิมนต์พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาไปนั่งล้อมเจริญพระปริตรตลอด ๗ วัน ถ้าทำได้อย่างนี้ลูกท่านก็จะไม่ตาย”^๒ ด้วยอานุภาพของพระปริตร ในสมัยที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระประชวร มีรับสั่งให้พระมหาเถรเจริญ โฆษกคปริตรให้ฟัง ก็ทรงหาย

ในสภาพการ ณ ปัจจุบันความเชื่อในเรื่องอานุภาพพระปริตรเริ่มจางหายไป เนื่องจากนักวิทยาศาสตร์ได้คิดค้นและหาความจริงตามเหตุและผลที่เกิดขึ้น ได้เป็นที่ประจักษ์ คนในสังคมที่เป็นวัตถุนิยม ในความทันสมัยก้าวหน้าทางวัตถุอย่างรวดเร็ว สภาพจิตใจของคนในปัจจุบันก็ต่ำลงอย่างเห็นได้ชัด ความเชื่อเก่า ๆ ก็จางหายไป มนุษย์ขาดศีลธรรม พิธีกรรมที่จะมายึดเหนี่ยวจิตใจก็น้อยลง พิธีกรรมที่ชาวพุทธสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ล้วนแล้วแต่เป็นอุบายในการขัดเกลาจิตใจ และเป็นการสอนให้คนรู้จักบาปบุญ คุณโทษ เพราะในบทสวดทุกบทในพระปริตรนั้น ล้วนมีนัยเกี่ยวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเหล่าพระสาวกทั้งสิ้น จึงถือได้ว่าเป็นการระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้าทั้ง ๓ ประการ คือ พระบิสิสุทธิคุณ พระปัญญาคุณ และพระมหากรุณาคุณ พร้อมทั้งคุณของพระมหาสาวกของพระพุทธเจ้า ด้วยเหตุนี้ คนในสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนาที่ดำรงวิถีชีวิต ให้มีความสุขทั้งทางกายและสภาพจิตใจ จำเป็นที่ต้องมีพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องในชีวิต และให้รู้ถึงคุณค่าในความเชื่อเรื่องอานุภาพพระปริตร ที่ใช้สวดในงานต่าง ๆ และให้รู้ถึงความสำคัญที่ต้องใช้สวดในงานต่าง ๆ มี มงคลสูตร รัตนสูตร กรณียเมตตสูตร ขันธปริตร ฉัททันตปริตร โมรปริตร วัฏฏกปริตร ธชัคคสูตร อาฏานาฎิยปริตร อังคุลิมาลปริตร โฆษกคปริตร อภยปริตร ขยปริตร เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของอานุภาพพระปริตรที่ใช้สวดในพิธีกรรมต่าง ๆ และมองเห็นความสำคัญของบทพระปริตรเหล่านั้น ซึ่งเป็นพุทธมนต์ที่มีความ

^๒พ.ธ.อ. ๔๑/๔๖๐-๔๖๒.

เกี่ยวข้องกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นศาสดาของพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่ควรศึกษา และ
อนุรักษสืบทอดจากบรรพบุรุษให้ถึงอนุชนรุ่นหลัง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมสืบไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของตำนานพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความเชื่ออาณูภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์คุณค่าความเชื่ออาณูภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยจะเน้นที่การวิจัยเอกสารต่าง ๆ ดังนี้

๑.๓.๑ พระไตรปิฎก อรรถกถา

๑.๓.๒ ตำนานพระปริตร มี มงคลปริตร รัตนปริตร กรณียเมตตปริตร ขันธปริตร
ฉัททันตปริตร โมรปริตร วัฏฏกปริตร ธชัคคปริตร อาฏานาฎิยปริตร อังคุลิมาลปริตร โพชนังค
ปริตร อภยปริตร ชยปริตร

๑.๓.๓ ตำราจากนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา

๑.๔ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๔.๑ ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารตำราวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๒ สืบหา รวบรวมข้อมูล

๑.๔.๓ เรียบเรียงเนื้อหาเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๑.๔.๔ เขียนวิเคราะห์และเสนอผลงานวิจัย

๑.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๕.๑ งานเอกสารที่เกี่ยวข้อง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาคำรกราชานุภาพ ได้ทรงนิพนธ์ไว้ใน
ผลงานเรื่อง ประชุมพระนิพนธ์เกี่ยวกับตำนานทางพระพุทธศาสนา : ตำนานพระปริตรซึ่งมีเรื่อง
เกี่ยวข้องกับบทสวดต่าง ๆ ที่พระสงฆ์สวดกันในงานบุญตามประเพณี เช่น บทสวด เจ็ดตำนานสิบ
สองตำนาน ทั้งให้แง่คิดเชิงวรรณกรรมและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยซึ่งถือเป็น

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยด้านประเพณีทางพระพุทธศาสนาโดยทรงอธิบายถึงวิธีการทำบุญเลี้ยงพระ ซึ่งจะต้องมีบทสวดถวายพระและบทสวดต่าง ๆ ร่วมด้วย^๓

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวถึงการสวดพระปริตร ในหนังสือ อานุภาพพระปริตร สรุปความได้ว่า วัตถุประสงค์หลักในการอาราธนาให้พระสงฆ์สวดพระปริตรมี ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อป้องกันภัยวิบัติทั้งหลาย ๒. เพื่อความสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวง ๓. เพื่อกำจัดทุกข์ภัยและโรคทั้งปวง ดังนั้น พระสงฆ์จึงได้เลือกพระพุทธรูปจากพระไตรปิฎกที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มาสวดมนต์ เนื้อหาของพระปริตรเกี่ยวข้องกับการอวยชัยให้พรแตกต่างจากการร่ายมนต์ในศาสนาพราหมณ์ ที่มีการสวดคาถาในคัมภีร์พระเวทแบบไสยศาสตร์ มีเรื่องของการสาปแช่งผสมเข้าไป ดังที่ท้าวสิริโพรสาปแช่งท่านผู้นั้นผู้นี้โดยอาศัยคำสวดมนต์ที่ศักดิ์สิทธิ์ แต่ในพระพุทธศาสนามีรากฐานอยู่ที่ธรรมของพระพุทธเจ้า จะไม่มีการสาปแช่งในการสวดพระปริตร^๔

พระมหาเทอด ญาณวชิโร (วงศ์ขุ่ม) ได้อธิบายไว้ในหนังสือพุทธานุภาพอานุภาพของพระพุทธองค์ ไว้ว่า การเจริญพระพุทธรูปมีจุดกำเนิดมาจากการศึกษาเล่าเรียนพระพุทธพจน์เพื่อทรงจำและสืบต่อคำสั่งสอนของพระพุทธองค์โดยตรง โดยมีกุศโลบายในการนำพระสูตรต่าง ๆ มาท่องบ่นสาธยายในรูปแบบการบริกรรมภาวนาให้เกิดสมาธิจึงเรียกว่า พระพุทธรูปเมื่อบริกรรมภาวนาพระพุทธพจน์จนจิตเป็นสมาธิย่อมเกิดผลานุภาพในด้านต่าง ๆ ได้ ต่อมาจึงมีผู้นิยมนำพระพุทธรูปมาเป็นพระพุทธรูป เพื่อด้านทานสิ่งไม่ดีทั้งหลาย พระพุทธรูปจึงถูกเรียกว่า พระปริตรอีกอย่างหนึ่ง^๕

ธนิต อยู่โพธิ์ กล่าวถึงหลักธรรมของพระปริตร และการสวดบริกรรมไว้ในหนังสือ อานุภาพพระปริตร สรุปความได้ว่า ความในพระปริตรทุก ๆ พระปริตรในพระพุทธศาสนาจะมีหลักธรรมสำคัญ ๒ ข้อ ได้แก่ ๑. สังขกิริยา จะเห็นได้จาก รัตนปริตร, วัฏฏกปริตร, อังคุลิมาลปริตร, โพชฌงคปริตร และชยปริตร คือทำการกล่าวอ้างสังขะ คือความจริง ๒. เมตตา จะเห็นได้จากขันธปริตร กรณียเมตตปริตร คือ ความรักใคร่มีไมตรีจิตมิตรภาพ แม้แต่ศัตรูผูกมิตรตลอดจนสัตว์ร้ายและ

^๓ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ตำหนานพระปริตร, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

^๔ พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), อานุภาพพระปริตร, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔-๖.

^๕ พระมหาเทอด ญาณวชิโร, พุทธานุภาพ อานุภาพของพระพุทธองค์, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑.

อมนุษย์ต่าง ๆ ผู้ทำตัวเป็นศัตรู ซึ่งท่านกำหนดไว้ด้วยว่า การแสดงความปรารถนาดีดังกล่าวนั้น มิใช่แสดงออกแต่ด้วยกิริยาสุภาพอ่อนโยน และกล่าวด้วยคำไพเราะสละสลวยซึ่งเป็นอาการภายนอก หากแต่ประกอบด้วยความมีน้ำใจจริงที่เอื้ออาบซึบซาบด้วยความรู้สึกเมตตารักใคร่ต่อกัน ฉันท์พี่น้อง เป็นอาการภายในด้วยพระปริตรจึงจะมีอานุภาพให้ความคุ้มครอง และป้องกันรักษาตามความมุ่งหมายของพระปริตร ซึ่งเป็นพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนา^๖

รศ. จุฑาทิพย์ อุมะวิชนี ได้กล่าวไว้ในหนังสือ คำนานบทสวดมนต์ เพื่อสุขภาพ สันติและความสุข ไว้ว่า บทสวดบทต่าง ๆ เนื้อหาของบทสวดส่วนใหญ่ ก็คือการสรรเสริญพระคุณอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้า พระบารมีตลอดพระเมตตาต่อมวลมนุษย์ต่าง ๆ อาทิ ชัยมงคลคาถา หรือบางบท คือ บทที่สรรเสริญพระอรหันต์สาวกทั้งหลาย ตลอดจนการกล่าวถึงข้อควรปฏิบัติของมนุษย์เพื่อความป็นมงคลแก่ตนเอง อาทิ ในมงคลสูตร หรือการท่องมนต์ที่กล่าวถึงสังฆกรรมที่พระพุทธเจ้าได้ค้นพบ อาทิ ในอนัตตลักขณสูตรที่อธิบายถึงไตรลักษณ์ เพื่อการปล่อยวางหรือการสวดพระปริตรธรรม อาทิ ในเมตตปริตร ขันธปริตร โมรปริตร โภชนกปริตร ซึ่งพระปริตร คือ คาถาส่งเสริมที่แต่งขึ้นเพื่ออุบายยกย่องความดีงามของผู้ที่สมควรบูชา ขณะเดียวกันผู้ที่กล่าวบูชาจะได้รับความคุ้มครองปกป้องภัยอันตราย หรือ แม้ทั้งรักษาความเจ็บไข้ได้ ดังในโภชนกปริตร หรือ คาถาชินบัญชรเป็นที่ชัดเจน ในคำแปลที่อัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมาปกป้องรักษาส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมนุษย์ หรือ ในอภยปริตรที่มีอิทธิพลขจัดสิ่งเลวร้ายไปจากสถาน หรือ เมืองนั้น ๆ ได้^๗

พระครูถิลาณดิทธิวัฒน์ ผศ. (สมาน กฤษณะกรม/พรหมอยู่) ได้อธิบายไว้ในหนังสือการสวดมนต์เพราะ อานุภาพพุทธมนต์ กำจัด ทุกข์ โศก โรค ภัย กล่าวไว้ว่า พุทธศาสนามีบทสวดสรรเสริญ พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ และมีบทสวดพระปริตร ภาษาบาลีเขียนว่าปริตฺตา มีความหมายตามรูปศัพท์ว่า ป้องกัน รักษา คุ้มครอง ซึ่งพระสงฆ์จะเลือกสรรบทสวดที่มีความหมายในทางป้องกันรักษา และคุ้มครองผู้ฟังและการสวดลักษณะนี้เรียกว่า สวดมนต์ ซึ่งหมายถึง คำอันศักดิ์สิทธิ์ที่พระสงฆ์คัดเลือกพุทธพจน์จากพระไตรปิฎกออกมาสวด ด้วยบทที่มีความหมายตรงกับวัตถุประสงค์และลักษณะงาน การสวดมนต์ โดยปกติเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องท่องให้จำได้ ซึ่งพระสงฆ์ทุกอารามก็ถือเป็นกิจวัตรประจำวันที่จะต้องสวดสาธยายทุกเช้าค่ำ และเป็นที่ยืนยันว่าการสวดสาธยายมนต์เป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ช่วยอำนวยอานิสงส์ความสุข ในปัจจุบัน

^๖ ธนิต อยู่โพธิ์, อานุภาพพระปริตร, (กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์เจียงสะพานพุทธ, ๒๕๑๗), หน้า ๒๔-๒๕.

^๗ รองศาสตราจารย์จุฑาทิพย์ อุมะวิชนี, คำนานบทสวดมนต์ เพื่อสุขภาพ สันติและความสุข, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑.

ทั้งแก่ผู้ฟัง และผู้สาธยาย เพราะช่วยประคองจิตมิให้ฟุ้งซ่าน เกิดจิตเป็นสมาธิแม้เพียงชั่วขณะหนึ่งก็นับว่าประเสริฐยิ่งนัก นอกจากนี้พุทธศาสนิกชนก็นิยมอาราธนาพระสงฆ์ไปสวดสาธยายมนต์ในบ้าน เพื่อประสาทพรบ้าง เพื่อกำจัดสิ่งอัปมงคล และป้องกันภัยต่าง ๆ บ้าง^๕

๑.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาชลทิช จันทร์หอม ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล” โดยมีเนื้อหาบางส่วนที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับกำเนิดและพัฒนารูปแบบของการสวดมนต์ในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบัน^๖

พระมหาสมชาย ธีรภาโส ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิจัยเชิงเอกสาร ชาวพุทธส่วนใหญ่นับถือพระบรมสารีริกธาตุเป็นปูชนียวัตถุและวัตถุมงคลที่สำคัญยิ่ง เป็นเครื่องส่งเสริมกำลังใจ โดยยึดเอาวัตถุมงคลที่อยู่ในสิ่งนั้น ๆ เช่น พระเจดีย์ พระสถูป พระพุทธรูป พระพิมพ์ และวัตถุอื่น ๆ ที่คนเคารพนับถือวัตถุมงคลนั้นเกิดมาช้านานคู่กับมนุษยชาติ เพราะเมื่อมนุษย์ไม่เข้าใจในเรื่องธรรมชาติและเกิดความหวาดกลัวต่อภัยของธรรมชาติและอันตรายทั้งหลาย มนุษย์จึงพยายามหาที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวเพื่อป้องกันภัย เดิมทีเดิวก่อนจะยึดถือสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรือหาได้ยากมาเป็นวัตถุมงคล ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาในด้านคำสอนในทางศาสนา จึงมีการแต่งคำราประกอบคำสอนทางศาสนาจึงได้มีการรวบรวมคำสอนและคำสวดในทางศาสนาขึ้นมา แล้วนำมาสวดสาธยายเพื่อรักษาคำสอนไว้

ต่อมาเกิดความเชื่อว่าคำสวดเหล่านั้นมีความขลังมีความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อสวดสาธยายแล้วสามารถป้องกันภัยอันตรายหรือนำมาซึ่งสิ่งที่ดีปรารถนาได้ จึงได้มีการค้นวิธีเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น จึงถือได้ว่าเรื่องวัตถุมงคลแม้จะไม่มีอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่ในชีวิตจริง ๆ ของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปแล้ว ส่วนมากยังยึดถือในสิ่งเหล่านี้อยู่ ในข้อนี้ อาจจะมีสาเหตุ ๒ ประการ คือ

^๕พระครูถิลาธรรมวิวัฒน์ ผศ. (สมาน กลุยาธรมุโอม/พรหมอยู่), การสวดนพเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), ๑๔๓ หน้า.

^๖พระมหาชลทิช จันทร์หอม, “การศึกษาวิเคราะห์พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๓, ๑๕๓ หน้า.

๑) ความเชื่อในเรื่องพระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ว่าเป็นเครื่องด้านภัยพิบัติและก่อให้เกิดความสุขความเจริญได้ ประกอบกับความเชื่อเดิมที่มีมาแต่บรรพบุรุษ เรื่องศาสนาธรรมชาติทำให้ผสมผสานกลมกลืนกันมาเป็นความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลโดยปริยาย

๒) ความเชื่อในพระพุทธรูปมนต์คือพระปริตรหรือบทสวดต่าง ๆ ซึ่งใช้ในพิธีพุทธาภิเษกว่ามีผลทำให้สิ่งของที่สร้างขึ้น โดยผ่านการปลุกเสกแล้วนั้นมีผลเป็นความศักดิ์สิทธิ์จริง ข้อนี้แม้จะเห็นได้ว่าแน่น ไม่มีวัตถุมงคลชิ้นไหนยาว เมื่อตกอยู่ในภยันตราย ผู้คนที่สวดมนต์ภาวนาป้องกันภัยอยู่แล้ว

ชาวพุทธอีกส่วนหนึ่งก็ยังคงมีความเชื่อในเรื่องพลาณภาพและสิริมงคลที่เกิดขึ้นจากองค์พระบรมสารีริกธาตุ จึงพากันนับถือเคารพบูชา และยังถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตอีกด้วย ดังนั้นพระบรมสารีริกธาตุถือว่าเป็นมรดกสำคัญต่อชาวพุทธในการประพฤติปฏิบัติตามประเพณีต่างๆ มักจะนำพระบรมสารีริกธาตุเป็นสื่อในการบำเพ็ญประเพณีนั้นๆ เช่น ประเพณีขึ้นพระธาตุ ประเพณีแห่พระบรมสารีริกธาตุ เป็นต้น^{๑๑}

ณัฐวรรณ์ ผาธา ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์บทสวดมนต์พุทธอัฐรุษยมงคลคาถา (คาถาพาทุง)” พบว่า พระปริตรนั้น มีบ่อเกิดมาตั้งแต่ก่อนครั้งพุทธกาล แต่พระปริตรดังกล่าวไม่ใช่พระปริตรของพระพุทธศาสนา แต่เป็นปริตรโบราณซึ่งอาจจะเป็นของศาสนาพราหมณ์ก็ได้ โดยปรากฏในชาดกต่าง ๆ ว่า มีการทำน้ำพระปริตร ทราษพระปริตร(ปริตควาลูกา) และค้ายพระปริตร (ปริตคตุต) ในเคลปิตตชาดก และมีผู้สันนิษฐานว่าพระพุทธศาสนาเอาวิธีสวดบูชาอัฐรุษยมงคลคาถาของพราหมณ์ ในคัมภีร์ยชุระเวทมาดัดแปลงและเปลี่ยนมาเป็นคำว่า ปริตตะแทน ดังปรากฏในการที่ทรงอนุญาตให้ผู้ที่เรียนปริตรเพื่อคุ้มครองตนเองนั้นไม่อาบัติ ดังนั้น คำว่าปริตร จึงน่าจะมียุ่ก่อนและคงเป็นธรรมเนียมของชาวอินเดียสมัยก่อน แต่ถึงอย่างนั้นผู้วิจัยเองก็ไม่เห็นด้วยกับทรรศนะดังกล่าว ความจริงแล้วน่าจะเป็นสิ่งที่ชาวอินเดียสวด หรือใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองตนมาก่อน โดยมีจำต้องเป็นเวทมนต์ ตามคัมภีร์ของพราหมณ์ก็ได้ ซึ่งพระปริตรนี้แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะล่วงมาถึงประมาณ พ.ศ. ๕๐๐ แล้วก็ยังปรากฏมีผู้กล่าวถึงอยู่เช่นในมิลินทปัญหา ได้กล่าวถึงปริตรไว้ถึง ๕ ปริตร มีขันธปริตร โมรปริตร ธชัคคปริตร อาฏานาฎยปริตร อังกุลิมาลปริตร ดังนั้น

^{๑๑}พระมหาสมชาย ธีรปภาโส, “ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย”, การค้นคว้าแบบอิสระ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่), ๒๕๔๖, ๑๕๐ หน้า.

จึงจะเห็นได้ว่า คำว่า ปริตตะ นั้นเป็นสิ่งที่ยังคงมีอยู่ในความเชื่อระดับพื้นฐานของชาวอินเดียอยู่ตลอดเวลา โดยไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่มาจากอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ก็ได้^{๑๑}

พระมหาสุนทร สิริธมฺโม (เนเรียวะ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์กรณีเมตตสูตร” ไว้ว่า พระสูตรทั้งหลายจึงได้ชื่อว่า พระปริตรด้วย เพราะเป็นเครื่องป้องกันภัยอันตราย และเพื่อความ สุข ความไม่มีโรคแก่พุทธบริษัททั้งหลาย ดังจะเห็นได้ว่า มีคำว่า ปริตฺต ลงท้ายด้วย มีพระสูตรหลายสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เป็นพระปริตร โดยพระองค์เองบ้าง เช่น รัตนปริตร และตรีสทอนให้พระภิกษุใช้เป็นพระปริตรบ้าง เช่น กรณีเมตตปริตรเป็นต้น พระปริตรนี้ เรียกกันว่า กรณีเมตตสูตรบ้าง หรือเรียกสั้น ๆ ว่า เมตตสูตร ด้วยเหตุนี้ พระโบราณจารย์ทั้งหลาย ได้เลือกคัดจัดสรรพระสูตรที่เป็นพุทธวจนะมารวมขึ้นแล้ว เรียกวมเป็นพระปริตร การเลือกคัดพระพุทธวจนะในพระสูตรนั้น จะมีอยู่ ๒ ประเภท คือแบบย่อ เรียกว่า สัตตปริตร หรือเจ็ดตำนาน และแบบพิสดาร เรียกว่าทวาทสปริตร หรือสิบสองตำนาน ต่อมาเมื่อพระมหากษัตริย์ในลังกา ได้โปรดให้ใช้สวดพระปริตรในพระราชพิธี จึงเรียก สัตตปริตรว่า จุลราชปริตร และจึงเรียกทวาทสปริตรว่า มหาราชปริตร ในสมัยต่อมา พระเถระชาวลังกาได้คัดเลือกพระสูตรและพุทธวจนะอื่น ๆ มาเพิ่มเติมเรียบเรียงเข้าไว้เป็นคัมภีร์ เรียกว่า ภาณวาร มี ๔ ภาณวาร เรียกวมว่า จตุภาณวาร^{๑๒}

กิริติ กมลประทีองกร ได้ทำวิจัยเรื่อง “คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย : กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร” พบว่า

๑) ความหมายของการสวดมนต์ หรือ การสาธยายธรรม ก็คือ การสาธยายพระพุทธพจน์ เพื่อทรงจำให้ขึ้นใจด้วยตนเอง และเพื่อเผยแพร่พระธรรมคำสอนแก่ชนทั้งหลาย ส่วนความสำคัญของการสวดมนต์ คือสวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนา และสวดพระปริตรเพื่อคุ้มครองป้องกันอันตรายนั่นเอง

๒) คุณค่าของการสวดมนต์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ คือ มีคุณค่าของการสวดมนต์ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะ มีคุณค่าของการสวดมนต์อยู่ในระดับดี แต่เพศหญิง มีคุณค่าของการสวดมนต์อยู่ในระดับดีมาก ส่วนข้อ

^{๑๑} ธีธรรณัฐ ภาทา, “ศึกษาวิเคราะห์บทสวดมนต์พุทธอัฐรัชชยมงคลคาถา (คาถาพาหุง)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๕, ๑๗๖ หน้า.

^{๑๒} พระมหาสุนทร สิริธมฺโม (เนเรียวะ), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์กรณีเมตตสูตร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๕, ๑๘๕ หน้า.

เปรียบเทียบ โดยรวม ระหว่างชายและหญิงที่มาสวดมนต์ มีคุณค่าของการสวดมนต์ ที่ไม่แตกต่างกัน

๑) ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน ในสังคมไทย ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ คือ มีผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์โดยรวมเพศชายและเพศหญิงมีระดับการสวดมนต์อยู่ในเกณฑ์ที่เหมือนกัน ส่วนข้อเปรียบเทียบ โดยรวมระหว่างชายและหญิงที่มาสวดมนต์ มีผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ ที่ไม่แตกต่างกัน

อนึ่ง การสวดมนต์มีจุดประสงค์ที่หลากหลาย และมีอิทธิพลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตของพุทธศาสนิกชนผู้มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย และพิธีกรรมการสวดมนต์ถือได้ว่าเป็นการชำระพระพุทธรูปให้มั่นคงถาวรได้ทางหนึ่ง เพราะว่าการสวดมนต์ เป็นการพรรณนาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หลังจากการสวดมนต์จะมีอนุภาพทำให้เกิดความปลอดอกภัยจากอันตรายทั้งปวงได้อย่างแน่นอน^{๓๓}

ปิยวรรณ อินปฐม ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิถีแห่งชัยชนะของพระพุทธเจ้า ตามแนวพุทธชัยมงคลคาถา” ผลการวิจัยพบว่า

๑) ชัยชนะของพระพุทธเจ้า หมายถึง ชัยชนะที่พระพุทธเจ้าทรงได้จากบุคคลต่าง ๆ โดยมีได้มุ่งทำลายศัตรู แต่เป็นชัยชนะที่มุ่งสร้างสรรค์ศัตรู ให้ได้รับประโยชน์จากหลักธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้ เป็นชัยชนะที่นำประโยชน์อันเป็นความสุขมาให้ทั้งแก่ผู้แพ้ ด้วยทรงใช้หลักธรรมาวุธ และพุทธวิธีอันแยบยล

๒) ชัยชนะของพระพุทธเจ้า ตามแนวพุทธชัยมงคลคาถา เป็นชัยชนะที่นำมาซึ่งความสงบและสันติด้วยหลักธรรมาวุธ และพุทธวิธี ดังนี้ (๑) ทรงใช้วิธีการอธิษฐานระลึกถึงคุณงามความดี ที่ทรงปฏิบัติมามีทานบารมี กับพญามาร (๒) ทรงแสดงความเมตตาและขันติธรรม ออกทนต่อคำกล่าวหาบคาย กับอหวกยักษ์ (๓) ทรงเมตตาใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อน โยนกับช้างนาฬาคีรี (๔) ทรงใช้ความสามารถพิเศษคือการแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ให้โจรผู้ที่มีกำลังมาก่อนแรงลง มีความพร้อมที่จะฟังการสอน แล้วจึงกล่าวสอนด้วยวาจา กับโจรองคูลิมาล (๕) ทรงใช้ความสงบสยบการกล่าวร้ายต่อพระองค์ กับนางจิญจมาณวิกา (๖) ทรงใช้การอธิบาย การถาม และการตอบที่ประกอบด้วยสติปัญญาแสดงความแจ่มแจ้งกับสังกนิครนถ์ (๗) ทรงเลือกใช้คนที่เหมาะสมกับ

^{๓๓}กิริติ กมลประเทืองกร, “คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย : กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑, ๑๖๘ หน้า.

งาน โดยเลือกให้พระโมคคัลลานะทรมานนั้น โทป็นนทนะนาคราช และ (๘) ทรงแสดงความรู้จริงในเรื่องที่พระองค์มี คือ ความรู้แจ้งในธรรมชาติ ด้วยเทศนาญาณให้เป็นที่ประจักษ์แก่พกาพรหม

๓) คุณประโยชน์แห่งชัยชนะของพระพุทธเจ้า ตามแนวพุทธชัยมงคลคาถา ที่ได้จากการศึกษามีดังนี้

(๑) คุณประโยชน์ต่อตนเอง ได้เรียนรู้แบบอย่างการประพฤติที่ดี การให้ความรู้แก่ผู้ที่ไม่รู้ การเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยธรรมาวุธ และพุทธวิธีอันแยบคาย

(๒) คุณประโยชน์ต่อครอบครัว เป็นแบบอย่างแก่บิดามารดาในการอบรมสั่งสอนบุตรให้เป็นอยู่ด้วยความรัก มีเมตตา อุดมคติ ให้อภัย ขอมรภัยกันและกัน ในครอบครัว

(๓) คุณประโยชน์ต่อการศึกษา เป็นแบบอย่างการสอนครูผู้สอน ในการให้ความรู้ แก่นักเรียน นักเรียนเป็นผู้ที่ได้รับทั้งความรู้และแบบอย่างความประพฤติที่ดี

(๔) คุณประโยชน์ต่อสังคม เป็นแบบอย่างแก้ไขปัญหาด้วยหลักธรรมาวุธ และพุทธวิธี เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรงต่าง ๆ ทำให้สังคมมีความสงบร่มเย็น

(๕) คุณประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นแบบอย่างให้แก่พระสงฆ์ได้นำธรรมาวุธ และพุทธวิธี ไปใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย^{๑๖}

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สรุปได้ว่าการเจริญพระพุทธมนต์มีจุดกำเนิดมาจากการศึกษาเล่าเรียนพระพุทธพจน์ เพื่อทรงจำและสืบต่อกำสั่งสอนของพระพุทธองค์โดยตรง การสวดมนต์นั้นมีจุดประสงค์ที่หลากหลาย และมีอิทธิพลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตของพุทธศาสนิกชนผู้มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย และการสวดมนต์ถือว่เป็นการธำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวร ได้ทางหนึ่ง เพราะการสวดมนต์ เป็นการพรรณนาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า จะมีอานุภาพทำให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง ช่วยอำนวยอานิสงส์ความสุข ในปัจจุบันทั้งแก่ผู้ฟัง และผู้สาธยาย เพราะช่วยประคองจิตมิให้ฟุ้งซ่าน เกิดจิตเป็นสมาธิ นำความสุข ความเจริญมาสู่บุคคลคนนั้น

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของตำนานพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๖.๒ ทำให้ทราบความเชื่ออานุภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท

^{๑๖}“ปิยวรรณ อินปฐม, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีแห่งชัยชนะของพระพุทธเจ้า ตามแนวพุทธชัยมงคลคาถา”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒, ๘๖ หน้า.

๑.๖.๓ ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์คุณค่าความเชื่อพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๖.๔ ทำให้สามารถนำหลักธรรมในพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาทไปใช้ในการ
ดำเนินชีวิตในสังคมไทย

๑.๗ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์ หมายถึง การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความเชื่ออานุภาพพระปริตรใน
พระพุทธศาสนาเถรวาท

ความเชื่อ หมายถึง ศรัทธาหรือความเชื่อความเลื่อมใสของมนุษย์ที่มีต่ออานุภาพพระปริตร
ที่สามารถป้องกันเทวดา ผี สาง ป้องกันสัตว์ร้าย ป้องกันสุบินนิมิตรร้าย และการบำเพ็ญบารมีของ
พระพุทธเจ้า

อานุภาพ หมายถึง พลังหรืออานุภาพที่ได้จากการเจริญพระปริตร ทำให้จิตเป็นสมาธิแล้ว
ได้พลังในทางป้องกัน หรือกำจัด บัณฑิต สิ่งไม่ดี หรือพลังที่ได้จากพิธีกรรมของพระพุทธศาสนา

พระปริตร หมายถึง บทสวดบทหนึ่ง ๆ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มีมงคลสูตร รตน
สูตร กรณียเมตตสูตร ชันขปริตร วัฏฏกปริตร โมรปริตร ฉัททันตปริตร เป็นต้น

มงคลปริตร หมายถึง พระปริตรที่ว่าด้วยมงคล ๓๘ ประการ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแสดงไว้
ว่าเป็นมงคลสูงสุดในชีวิต หากทุกคนดำเนินชีวิตตามมงคลที่พระพุทธองค์แสดงไว้ ก็จะประสบแต่
สิ่งที่เป็นมงคลโดยไม่จำเป็นต้องแสวงหามงคล มีการไม่คบคนพาลเป็นต้น มีจุดประสงค์เพื่อการ
พ้นทุกข์ โศก โรคภัยในการดำเนินชีวิตอย่างชาวบ้านทั่ว ๆ ไป จนถึงการพ้นทุกข์ในสังสารวัฏ คือ
การเวียนว่ายตายเกิด

รัตนปริตร หมายถึง บทสวดที่น้อมระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย คือ พุทธรัตนะ ธรรม
รัตนะ และสังฆรัตนะ และทำสังกิริยาให้เกิดเป็นอานุภาพขจัดปัดเป่าภัยพิบัติทั้งหลายที่เกิดขึ้นใน
เมืองไพศาลี มีภัยทั้ง ๓ ประการ คือ ๑. ข้าวยากหมากแพง (ทุพภิกขภัย) ๒. ภูตผีปีศาจทำร้าย (อม
นุสสุภัย) และ ๓. เกิดโรคระบาดคร่าชีวิตผู้คน (โรครภัย)

กรณียเมตตปริตร หมายถึง เป็นพระปริตรที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับบทสวดแผ่เมตตาให้สรรพ
สัตว์ทั้งหลาย เป็นพระสูตรที่พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้พระภิกษุเจริญเมตตาจิต ไปในมวลสรรพ
สัตว์ ตลอดจนเทพเทวาภูตผีปีศาจทั้งหลาย ไม่มีประมาณ ไม่มีขอบเขต ไม่จำกัดว่าสัตว์นั้นหรือเขาผู้
นั้นจะเกี่ยวข้องกับเราหรือไม่ก็ตาม

ชันขปริตร หมายถึง การศึกษาเรื่องบทสวดแผ่เมตตาให้พญางูทั้ง ๔ มี ๑. ตระกูลพญางูชื่อ
วิรูปภัย ๒. ตระกูลพญางูชื่อเอราบด ๓. ตระกูลพญางูชื่อฉัพพานุกร และ ๔. ตระกูลพญางูชื่อกัณหา
โคตมกะ และแผ่เมตตา ไปให้สรรพสัตว์ทุกประเภท

ฉัททันตปริตร หมายถึง เป็นพระสูตรที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับบทสวดแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ทั้งหลาย เป็นมนต์ของพระโพธิสัตว์เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพญาช้างฉัททันต์ เชื่อกันว่า เป็นมนต์สำหรับนักเดินป่า เมื่อภาวนาฉัททันตปริตรนี้แล้ว จะปลอดภัยจากสัตว์ร้าย

วิญญูปริตร หมายถึง การศึกษาเรื่องพระโพธิสัตว์ตั้งสัจจะเพื่อให้พ้นจากไฟไหม้ บทสวดในการตั้งสัจจะของพญานกคุ้ม คาถาป้องกันไฟ

โมรปริตร หมายถึง การศึกษาเรื่องอานุภาพที่พระโพธิสัตว์กล่าวนมัสการพระอาทิตย์อุทัย และกล่าวบูชาพระพุทธเจ้าในอดีต เพื่อป้องกันภัยจากผู้คิดร้ายทั้งในเวลากลางวัน และกลางคืน

ธวัชคปริตร หมายถึง การศึกษาเรื่องอานุภาพธวัชคปริตร เป็นพระปริตรที่ว่าด้วยอานุภาพแห่งการระลึกถึงพระรัตนตรัย คือ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ เป็นธงชัยที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ภิกษุผู้หวาดกลัวภัยได้ระลึกถึง ทำให้พ้นจากอุปสรรคอันตราย

อาณานัญยปริตร หมายถึง การศึกษาอานุภาพอาณานัญยปริตร ซึ่งเป็นพระปริตรที่ทำวจากุมหาราชผู้ขึ้นที่อาณานัญยคร อันเป็นหนึ่งในจำนวนเทพนคร ๑๑ แห่ง เพื่อป้องกันการรบกวนจากยักษ์ คือ เหล่าเทวดาที่ไม่หวังดีทั้งหลาย ทำให้มีสุขภาพดีและมีความสุข

อังกุณิมาลปริตร หมายถึง การศึกษาอานุภาพของพระปริตรที่เป็นคาถาที่พระพุทธองค์ตรัสสอนให้องกุณิมาลทำสังกิริยาเพื่อทำให้หญิงคลอดบุตรง่าย เมื่อพระเถระกล่าวคาถาจบทารกก็คลอดโดยง่าย มีความสวัสดิ์ทั้งแม่และลูก และป้องกันอุปสรรคอันตราย

ไพชณคปริตร หมายถึง การศึกษาอานุภาพของไพชณคปริตร ในบทสวดนี้ได้กล่าวถึงองค์คุณแห่งการตรัสรู้ ๗ ประการ คือ ๑. สติ ความระลึกได้ ๒. สัมมวียงะ การเลือกเฟ้นพิจารณาธรรม ๓. วิริยะ ความเพียร ๔. ปีติ ความอิ่มใจ ๕. ปีสัทธิ ความสงบ ๖. สมาธิ ความตั้งใจมั่น และ ๗. อุเบกขา ความวางเฉย โบราณจารย์ได้นำมาประพันธ์เป็นคาถาสำหรับเจริญภาวนา โดยน้อมเป็นสังกิริยาเพื่อให้พระปริตรเป็นธรรมโอสถบังเกิดพุทธอานุภาพขจัดโรคภัยไข้เจ็บให้อันตรธานไป ทำให้มีสุขภาพดี มีอายุยืน และพ้นจากอุปสรรคทั้งปวง

อภยปริตร หมายถึง การศึกษาอานุภาพของอภยปริตร ซึ่งเป็นพระปริตรที่กล่าวถึงการน้อมนำเอาพระรัตนตรัยมาช่วยปัดเป่าลางร้าย และสิ่งที่เป็นอุปมงคลทั้งหลายอันเกิดจากเสียงสัตว์ ๆ มีนกก เป็นต้น และธรรมชาติอื่น ๆ ตลอดจนกลางร้ายที่ปรากฏทางความฝันให้พินาศไป ทำให้พ้นจากภัยพิบัติ

ขยปริตร หมายถึง การศึกษาอานุภาพขยปริตร ซึ่งเป็นพระปริตรสองท่อนในท่อนแรกนั้นได้กล่าวถึงการได้ชัยชนะของพระพุทธเจ้าจากเหล่าเสนามารทั้งหลาย ด้วยการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้า และด้วยพระมหากรุณาอันใหญ่ช่วยเกื้อกูลสรรพสัตว์ทั้งหลายให้พ้นทุกข์ ในท่อนที่

สองกล่าวถึงเวลาที่เป็นฤกษ์ยามยามคิสำหรับผู้ต้องการมงคล อานุภาพทำให้ประสบชัยชนะ และมีความสุขสวัสดิ์

คุณค่าด้านจิตใจ หมายถึง การสวดพระปริตรที่มีคุณค่าต่อจิตใจ ที่ทำให้จิตใจประกอบไปด้วยความอ่อนโยนมีเมตตา เป็นสมาธิเอื้อเพื่อแผ่แผ่ มีมิตรไมตรีที่ดีต่อผู้อื่น ทำให้อยู่เป็นสุข ไม่ได้รับความทุกข์ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ หวังให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีความสุขและความเจริญ

คุณค่าด้านการดูแลสุขภาพ หมายถึง การสวดพระปริตรที่มีคุณค่าต่อการดูแลสุขภาพ ใช้สวดเมื่อเจ็บป่วยไม่สบาย ซึ่งเป็นทั้ง โอสถเป็นทั้งพุทธมนต์ ทำให้สุขภาพแข็งแรง มีอายุยืน ช่วยขจัดปัดเป่าลางร้ายและสิ่งอันเป็นอัปมงคลทั้งหลายอันเกิดจากเสียงสัตว์ต่าง ๆ และธรรมชาติอื่น ๆ ตลอดจนกลางร้ายที่ปรากฏทางความฝัน นอนหลับเป็นสุขไม่ฝันร้ายเวลาก่อนนอน เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ตนเองและผู้อื่น ผู้ไม่ต้องการเจ็บป่วย และปรารถนาความเป็นผู้มีอายุยืน โดยปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ แข็งแรงและมีสุขภาพที่ดี

คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต หมายถึง การสวดพระปริตรที่มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต เป็นการทำให้การดำเนินชีวิตมีความเจริญรุ่งเรืองประสบความสำเร็จ พ้นทุกข์โศกโรคภัยในการดำเนินชีวิต และถึงความพ้นทุกข์ได้ เป็นสิริมงคล แคล้วคลาดปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งหลาย เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องเดินทาง ไปอยู่ต่างถิ่น หรือในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย กู้มครองให้มีความสุขสวัสดิ์ มีความเจริญรุ่งเรืองเหมือนเปลวเทียนที่มีความสว่าง

คุณค่าด้านสังคม หมายถึง การสวดพระปริตรที่มีคุณค่าต่อสังคม ที่จะช่วยทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในสังคม ทำให้สังคมมีความสงบร่มเย็น สงบสุข มีมิตรไมตรีต่อกัน มีความเอื้อเพื่อแผ่แผ่แบ่งปันกัน ช่วยเหลือคำชูก่อกัน มีการแนะนำและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และทำให้หมู่มนุษย์มีจำนวนนับไม่ถ้วน ได้พ้นทุกข์ทั้งปวง ไม่เบียดเบียนกัน ไม่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น ลดความรุนแรงต่าง ๆ

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง พระปริตรที่มีคุณค่าต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่สามารถทำให้พระสงฆ์สามารถนำแบบอย่างของพระพุทธเจ้า นำมาเป็นตัวอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย หรือแม้แต่พุทธศาสนิกชนที่สามารถนำหลักธรรม คำสอนต่าง ๆ มาปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่พุทธศาสนิกชนรุ่นหลัง เพื่อความสุขแก่สัตว์ทั้งหลายที่ศรัทธาเชื่อมั่นในอานุภาพของพระพุทธเจ้า

บทที่ ๒

ศึกษาประวัติความเป็นมาของตำนานของพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท

การสวดพระปริตร หรือสวดพุทธมนต์นั้นมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เป็นการปฏิบัติสืบเนื่อง จากความนิยมในสังคมซึ่งมีการสาธยายรามณณ์ (มันตัสชฌายณ์, มันตปริชฌปนั) ที่แพร่หลายเป็น หลักสำคัญอย่างหนึ่งในศาสนาพราหมณ์ แต่ได้ปรับแก้ และจำกัดทั้งความหมาย เนื้อหา การปฏิบัติ ให้เข้ากับคติแห่งพระพุทธศาสนาอย่างน้อยเพื่อช่วยให้ชนจำนวนมากที่เคยยึดถือมาตามคติ พราหมณ์ และยังไม่เข้มแข็งมั่นคงในพุทธคติ หรืออยู่ในบรรยากาศของคติพราหมณ์นั้น และยังอาจ ห้วนไหว ให้มีเครื่องมั่นใจให้เป็นหลักเชื่อมค่อที่จะช่วยพาพัฒนาก้าวต่อไป เพราะคนที่หันมานับ ถือพระพุทธศาสนานั้นมีหลายระดับจิต บางคนยังต้องอาศัยการสวดมนต์อ่อนนวยอนเป็นพื้นฐาน เพื่อ ก้าวไปสู่ระดับบุญกุศล จนถึงระดับสูงคือมรรคผลนิพพาน ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและ นำเสนอในเรื่องของตำนานพระปริตร ในแง่ความหมาย ความเป็นมา และตำนานเป็นต้น

๒.๑ ความหมายของพระปริตร

พระคันธสารภิวังศ์ ธรรมาจริยะ ได้ให้ความหมายพระปริตรแปลว่า เครื่องคุ้มครอง คือ ป้องกันอันตรายภายนอก มีโจร ชักย์ สัตว์เครื่องจาง และป้องกันอันตรายภายในมีโรคภัยไข้เจ็บ เป็น ต้น อานิสงส์ที่ได้รับจากการสวดพระปริตรนี้บังเกิดขึ้นจากอานุภาพของพระรัตนตรัยและเป็นผล ของการเจริญเมตตาภาวนา เพราะพระปริตรกล่าวถึงคุณของพระรัตนตรัยและการเจริญเมตตาเป็น หลัก ดังนั้น ผู้หมั่นสาธยายพระปริตรจึงได้รับผลานิสงส์ต่าง ๆ เช่น ประสบความสวัสดิ ความ เจริญรุ่งเรือง ได้รับชัยชนะแคล้วคลาดจากอุปสรรคอันตราย มีสุขภาพอนามัยดี และมีอายุยืนดังพระ พุทธคำรัสว่า “เธอจงเจริญพุทธานุสติภาวนาที่ขอดีเยี่ยมในภาวนาธรรม เพราะผู้เจริญภาวนานี้จะ สมหวังดังปรารถนา”

*พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๕.

“อมนุษย์ที่ต้องการจะทำร้ายผู้เจริญเมตตา ข่อมประสพภัยพิบัติเอง เหมือนคนที่ใช้มือจับ หอกคม ย่อมได้รับอันตรายจากการจับหอกนั้น”^๒

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ ให้ความหมายพระปริตรว่า เครื่องคุ้มครอง ป้องกัน บทสวดที่นับถือเป็นพุทธมนต์ คือบาลีภาษิตดั้งเดิมในพระไตรปิฎก ซึ่งได้ยกมาจัดไว้เป็น พวกหนึ่งในฐานะเป็นคำขลัง หรือคำศักดิ์สิทธิ์ที่มีอานุภาพคุ้มครองป้องกันช่วยให้พ้นจากภัยอันตราย และเป็นสิริมงคลทำให้เกษมสวัสดิ์มีความสุขความเจริญ^๓

พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา ไทย - อังกฤษ ให้ความหมายพระปริตรว่า การป้องกัน เช่น การสวดปริตร คือสวดพุทธวจนะ อันเป็นเครื่องป้องกันภัยที่เห็นได้ง่าย คือเมื่อตั้งอยู่ใน สីลธรรมตามนัยแห่งพระพุทธวจนะนั้น ๆ แล้วภัยอันตรายก็หมดไป^๔

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้ให้ความหมายไว้ว่า คำว่า “พระพุทธมนต์” หมายถึง พระพุทธพจน์ อันเป็นพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพระพุทธเจ้า ที่มีปรากฏในพระ ไตรปิฎกบ้าง เป็นคำที่แต่งขึ้นภายหลังบ้าง โดยถือกันว่าพระพุทธมนต์เป็นคำศักดิ์สิทธิ์ สามารถปิด ป้องกันอันตรายต่าง ๆ ได้ จึงเรียกอีกอย่างว่า “พระปริตร” คำว่า “ปริตร” มีความหมายว่า คุ้มครอง รักษา หรือเครื่องคุ้มครองป้องกันซึ่งบทพระพุทธมนต์ที่นิยมว่าศักดิ์สิทธิ์เท่าที่ปรากฏรวบรวมไว้มี ๗ บท จึงเรียกว่า เจ็ดตำนาน (ตามปกติคำว่า ตำนาน จะหมายถึงเรื่องราวมนานที่เล่ากันสืบ ๆ มา แต่ในที่นี้เป็นการเรียกพระปริตรบท ๆ หนึ่งว่าตำนาน ซึ่งมีผู้สันนิษฐานว่าน่าจะแผลงมาจากคำว่า ตาณ ในภาษาบาลีที่แปลว่าด้านทานหรือป้องกันเช่นเดียวกับคำว่า ปริตรหรืออาจจะหมายถึงตำนาน อันเป็นที่มาของแต่ละพระสูตรก็เป็นได้)

การสวดมนต์ คือการสวดพรรณนาคุณของพระรัตนตรัยว่าด้วยพุทธมนต์ต่าง ๆ ที่เป็น เรื่องราวในพระสูตรบ้าง เป็นพระปริตร ที่ว่าด้วยการคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายบ้าง หรือเป็นคาถา

^๒ พระคันธसारากิจวงศ์ ธรรมมาจริยะ, พระปริตรธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (ลำปาง : อักษร สัมพันธ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, อ้างแล้ว, หน้า ๒๐๕.

^๔ สุชีพ ปุญญาณูภาพ, พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา ไทย - อังกฤษ, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔๘.

ต่าง ๆ ในพระไตรปิฎกก็มี นอกจากนั้นในชั้นหลัง ๆ พระโบราณจารย์ยังได้แต่งบทสวดมนต์เพิ่มเติมอีกก็มี เช่น บทสวดมนต์ก่อนนอน^๕

สรุปได้ว่า พระปริตร หมายถึง เครื่องคุ้มครอง การป้องกันอันตรายภายนอก และภายใน ซึ่งการสวดพระปริตรนั้นจะทำให้เป็นสิริมงคล มีความสุขความเจริญ และมีสุขภาพอนามัยที่ดี อันบังเกิดขึ้นจากอนุภาพของพระรัตนตรัยและผลของการเจริญเมตตาภาวนา เพราะพระปริตรกล่าวถึงคุณของพระรัตนตรัยและการเจริญเมตตาเป็นหลัก

๒.๒ ความเป็นมาของตำนานพระปริตร

ความเป็นมาของตำนานพระปริตร เดิมคำว่า ปริตต์ มีความว่า เครื่องคุ้มครองป้องกัน ปริตรเป็นคำเรียกบทสวด โดยมีรายชื่อปรากฏในคัมภีร์ชั้นหลังจากพระไตรปิฎก เริ่มแต่มีลิตนปัญหา ซึ่งถือกันว่าเกิดขึ้นประมาณ พ.ศ. ๕๐๐ ในมีลิตนปัญหานั้น มีรายชื่อ ๕ - ๗ ปริตร ฉบับที่เป็นอักษรพม่ามี ๗ ปริตร คือ รตนสูตร เมตตสูตร ขันธปริตร โมรปริตร ธชัคคปริตร อาฏานาฏิยปริตร และองคฺลิมาลปริตร ฉบับอักษรไทยมี ๕ ปริตร คือ ขันธปริตร สุวตฺถิปริตร (รตนสูตร) โมรปริตร ธชัคคปริตร อาฏานาฏิยปริตร ต่อมาในชั้นนเรศวรถึง พ.ศ. ๕๐๐ กว่า พบรายชื่ออย่างมาก ๘ ปริตร คือ อาฏานาฏิยปริตร อิลิสิลิปริตร ธชัคคปริตร โพฆณฺจปริตร ขันธปริตร โมรปริตร เมตตปริตร และรตนปริตร^๖ จะตั้งข้อสังเกตตามลำดับ ดังนี้

ก. พระปริตรที่ปรากฏในมีลิตนปัญหาจนถึงวิสุทธิมรรค กระทบถึงคัมภีร์แม่แต่ชั้นฎีกา มีเพียง ๕ คือ รตนปริตร ขันธปริตร ธชัคคปริตร อาฏานาฏิยปริตร และโมรปริตร

ข. ตลอดยุคที่กล่าวมา รายชื่อหลักขึ้นต้นด้วยรตนปริตร ซึ่งบางที่เรียกชื่อเดิมเป็นรตนสูตร และในรายชื่อทุกบัญชีไม่มีมงคลสูตร

ค. ไม่แน่ชัดว่ามีมงคลสูตรเพิ่มเข้ามาในรายชื่อพระปริตรเมื่อใด แต่คงเพิ่มในยุคสมัยที่ไม่นานนัก น่าสังเกตว่า เพิ่มเข้ามาโดยจัดเป็นปริตรแรกทีเดียวนำหน้ารตนปริตร อีกทั้งเป็นบทเศวทังคฺงเรียกชื่อเป็นสูตร ไม่เรียกชื่อปริตร ทั้งนี้ พอเห็นเหตุผลได้ชัดว่า เนื้อความในมงคลสูตรไม่มีลักษณะเป็นปริตร โดยตรง คือมิใช่มุ่งจะป้องกันภัยใด ๆ อย่างปริตรอื่น ๆ แต่เป็นเรื่องของสิริมงคล คือ เป็นไปเพื่อความสุขความเจริญออกงามกว้าง ๆ ครอบคลุมทั่วไปหมด ถึงจะไม่ใช่ปริตร ก็ยังมี

^๕กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือสวดมนต์ ส่งเสริมประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม ฉบับกรมการศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^๖อง.เอก.อ. ๒/๒๑๐.

คุณไม่น้อยกว่าปรีต และควรเอามาสดนำก่อนด้วยซ้ำ เพื่อให้เกิดสิริมงคลเป็นพื้นฐาน หรือเป็นบรรยากาศไว้ก่อน แล้วจะแก้หรือกันอันตรายอย่างไรนั้นก็ค่อยว่ากันต่อไป” และในแง่เนื้อหาความมงคลสูตรก็ครอบคลุมความดีงามสุขสวัสดิ์ทุกประการ โดยมีหลักธรรมที่เหมาะสมแก่ทุกคนครบทุกขั้นตอนของชีวิต อีกทั้งนำมาเต็มทั้งพระสูตร ไม่ได้คัดัดมาเพียงบางส่วน จึงเป็นอันได้เหตุผลที่นำมาสดเข้าสู่ปรีต และจัดเป็นบทแรกโดยเรียกชื่อเดิมว่ามงคลสูตร ในคัมภีร์พุทธทศปาฐะแห่งพระไตรปิฎก ท่านเรียงลำดับมงคลสูตร และ รตนสูตร ไว้ถัดกัน โดยมีมงคลสูตรเป็นสูตรแรกอรธกถาอธิบายว่าลำดับนี้เข้ากับเหตุผลว่า มงคลสูตรเป็นอัครกษัตริย์ (รักษาตัว) รตนสูตรเป็นปราชัย (รักษาผู้อื่น)

ง. ส่วนปรีตอื่นนั้นช้คอยู่แล้วว่า ปรีตใดเดิมเป็นพระสูตร และนำมาใช้สดเต็มทั้งสูตร ปรีตนั้นจะเรียกชื่อเป็นสูตร หรือเรียกเป็นปรีตก็ได้ คือ รตนสูตร หรือ รตนปรีต กรณียเมตตสูตร หรือ กรณียเมตตปรีต บางที่เรียกสั้น ๆ ว่าเมตตสูตร หรือเมตตปรีต และชชคสูตร หรือชชคปรีต ปรีตนอกนี้ มิใช่มาจากพระสูตร เช่นมาจากชาดก หรือ ถ้ามมาจากพระสูตรก็ไม่นำมาเต็มทั้งพระสูตร แต่คัดัดมาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงเรียกว่าปรีตอย่างเดียว

จ. อาฏานาฎิยปรีต มาจากอาฏานาฎิยสูตร แต่นำมาใช้เฉพาะคาถา “อาฏานาฎิยารุกขา” ที่ท้าวมหาราชทั้งสี่ถวาย ไม่นำมาเต็มทั้งสูตร คือ นำมาเพียงเอกเทศของพระสูตร จึงเรียกว่าปรีตเท่านั้น ไม่เรียกว่าพระสูตร ในแง่นี้ อาฏานาฎิยปรีตก็เหมือนกับปรีตอื่น ๆ ที่เรียกว่าปรีต อย่างเดียว แต่แง่ที่แปลกกว่านั้นก็คือ นำมาเฉพาะคาถานมัสการพระพุทธเจ้าเจ็ดพระองค์ ๖ คาถา ส่วนคาถาค่อจากนั้นซึ่งว่าด้วยเรื่องของท้าวมหาราชทั้งสี่ท่านตัดออก แล้วประพันธ์คาถาใหม่ซึ่งส่วนใหญ่พรรณนาพระคุณของพระพุทธเจ้ามากมายหลายพระองค์ นับวันทาพระพุทธเจ้าเหล่านั้น ขอให้พระคุณของพระองค์ปกปักษ์รักษา และขอให้ท้าวมหาราชทั้งสี่มารักษาด้วย การที่พระโบราณจารย์กระทำอย่างนี้ คงเป็นเพราะท่านเห็นว่า คาถาอาฏานาฎิยารุกขามีใช่เป็นพระพุทธรวณะ แต่เป็นคำของเทพเท่านั้น เมื่อจะนำมาใช้ในกิจนอกพระไตรปิฎก ท่านจึงแต่งเพิ่มและเติมแทนได้ โดยเฉพาะคาถาที่ท่านแต่งนั้น ก็เป็นการเสริมเจตนารมณ์ของท้าวมหาราชทั้งสี่แสดงออกใน ๖ คาถาแรกให้ปรีตหนักแน่นมีกำลังมากยิ่งขึ้น โฆษณังคปรีตมีลักษณะพิเศษต่างออกไปอีก เนื่องจากว่า เรื่องที่พระพุทธองค์เอง พระมหากัสสปะ และพระมหาโมคคัลลานะ สดับคำแสดง โฆษณังคแล้วหายจากอาหารนั้น กระจายอยู่ในสามพระสูตรต่างหาก^๑ พระโบราณจารย์จึงใช้วิธีประพันธ์คาถาประมวล

^๑พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, อ้างแล้ว, หน้า ๒๑๔-๒๑๕.

^๒ส.ม. ๑๘/๔๑๕-๔๒๘/๑๑๓-๓.

เรื่องสรุปความรวมไว้เป็นปริตรเดียวกัน โฆษณงคปริตรจึงมิใช่เป็นบาลีภายิตจากพระไตรปิฎก โดยตรง เรื่องของอาณาจักรปริตรรวมทั้งโฆษณงคปริตรนี้ น่าจะเป็นตัวอย่างให้ในยุคหลังมีการ แต่งคาถาใหม่ขึ้นเป็นปริตรชื่อใหม่ ๆ โดยนำเอาพุทธพจน์หรือข้อความในพระไตรปิฎกมาตั้งเป็น แกน ก็มี ไม่มีข้อความจากพระไตรปิฎก โดยตรงเลยก็มี ได้แก่ อภยปริตร และชยปริตร ในประมวล บทสวดที่เรียกว่าสิบสองตำนาน^๕

การสวดปริตรนั้นเริ่มแรกที่เคียวมาจากการเจริญพระพุทธรูปมนต์มีจุดกำเนิดมาจากการศึกษา เล่าเรียนพระพุทธรูป เพื่อทรงจำและสืบต่อคำสั่งสอนของพระพุทธองค์โดยตรงโดยมีกุศโลบาย ในการนำพระสูตรต่าง ๆ มาท่องบ่นสาธยายในรูปแบบการบริกรรมภาวนาให้เกิดเป็นสมาธิ จึง เรียกว่าพระพุทธรูปมนต์ เมื่อบริกรรมภาวนาพระพุทธรูปจนจิตเป็นสมาธิย่อมเกิดผลานุภาพในด้าน ต่าง ๆ ได้ ต่อมาจึงมีผู้นิยมนำพระพุทธรูปมาเป็นพระพุทธรูปมนต์เพื่อต้านทานสิ่งไม่ดีทั้งหลาย พระ พุทธรูปมนต์จึงถูกเรียกว่าพระปริตร^๖ การสวดเพื่อป้องกันและขจัดปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดีนั้นมีมาตั้งแต่ สมัยพุทธกาล ที่ปรากฏในรัตนสูตร หรือรัตนปริตร เมื่อครั้งเมืองไพศาลีเกิดภัยขึ้นพร้อมกัน ๓ ประการ คือ ๑. ภัยอันเกิดจากการขาดอาหาร ๒. ภัยจากโรคระบาด และ ๓. ภัยเกิดจากภูตผีปีศาจ คุกคาม พระเจ้ามหาลิแห่งเมืองไพศาลี พร้อมด้วยบุโรหิตเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าที่เมืองราชคฤห์ กราบ ทูลอาราธนาพระพุทธองค์เสด็จมายังเมืองไพศาลี พร้อมด้วยภิกษุ ๕๐๐ รูป พอเสด็จถึงเขตเมือง ไพศาลีฝนโยกพรพรชคกลงมาอย่างหนัก ทำให้น้ำไหลบ่าพาเอาซากศพ และสิ่งปฏิกูลไหลลงใน แม่น้ำ ทำให้บ้านเมืองสะอาดปราศจากสิ่งสกปรก แล้วในตอนเย็นพระพุทธเจ้าทรงประทานคาถา พระปริตรทำน้ำมนต์ ขณะที่พระพุทธองค์ประทับยืนที่ประตูเมืองไพศาลี ครัสต์เรียกพระอานนท เถระมา แล้วสอนให้เรียนมนต์ “รัตนสูตร” จนจำได้ขึ้นใจแล้วประทานบาตรศิลาให้พระอานนท แล้วครัสต์ว่า “อานนท เธอจงคักน้ำให้เต็มบาตรแล้วขึ้นที่ประตูเมือง ระวังถึงพระพุทธคุณทั้งหลาย พลังสาธยายพระปริตรบทรัตนสูตร แล้วพรมน้ำมนต์ที่กำแพงเมืองทั้ง ๓ ชั้นเถิด”

ในอรรถกถาเมตตสูตร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าครัสต์ไว้ว่า “ไปเถิดภิกษุทั้งหลาย พวกเธอเข้า ไปอาศัยเสนาสนะนั้นอยู่กันเถิด ถ้าพวกเธอปรารธนาความไม่มีภัยจากเทวดาทั้งหลาย ก็จงพากัน เรียนพระปริตรนี้ ด้วยว่าพระปริตรนี้ จักเป็นเครื่องป้องกัน และจักเป็นกัมมัญฐานสำหรับพวกเธอ”

^๕พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, อ้างแล้ว, หน้า ๒๑๖.

^๖พระมหาเถอด ญาณวชิโร, พุทธานุภาพ อานุภาพของพระพุทธองค์, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑.

คำว่า ปรีตตะ หรือ พระปรีตร แปลว่า ค้ำยัน ทาน หรือ ป้องกันรักษาตัวเองให้แคล้วคลาดจากภัยอันตรายทั้งหลาย พระปรีตรนี้เป็นชื่อของพุทธมณฑลหรือพุทธวงนะ ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ได้ตรัสไว้ และทรงจำสืบ ๆ กันมา ถ้าใครสวดพุทธมณฑล คือ พระปรีตรจนคล่องปากขึ้นใจ เช่น รัตนปรีตร เมตตาศปรีตร ขันธปรีตร พร้อมทำจิตใจให้เลื่อมใสในพระพุทธรูป ย่อมจะเป็นทางมาแห่งบุญยิ่งหากท่านใดสามารถเข้าใจเนื้อความของพระปรีตร และนำคำสอนนั้น ไปประพฤติปฏิบัติ ตาม ที่เรียกว่านำไปใช้ในการทำกัมมัฏฐาน ย่อมจะแคล้วคลาดจากภัยอันตรายทั้งปวง ได้ และยังเป็นเหตุให้ได้บรรลुरुธรรมาภิสมัย

สำหรับปวงจิวาสัชนา ที่เป็นความสงสัยเกี่ยวกับอานุภาพของพระปรีตรนั้น พระเจ้ามิถินท์ ได้ตรัสถามว่า

ข้าแต่พระนาคเสน พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ว่า ผู้ที่อยู่ในอากาศ ในท่ามกลางมหาสมุทร ในกลางภูเขา หรือไปอยู่ในที่ใด ๆ ก็ตาม ที่จะพ้นจากความตาย ไม่มี สถานที่ที่ความตายจะครอบงำไม่ได้ ก็ไม่มี แต่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงพระปรีตร คือ พระพุทธมณฑล อันเป็นเครื่องป้องกันความตายไว้ คือ รัตนปรีตร เมตตาศปรีตร ขันธปรีตร ธชัคคปรีตร อาณานาฎิยปรีตร โมรปรีตร ถ้าผู้ที่อยู่ในอากาศ ในท่ามกลางมหาสมุทร หรือกลางภูเขา ไม่พ้นจากอำนาจความตายแล้ว พระปรีตรนั้นก็ผิดไปถ้าพ้นจากความตายด้วยพระปรีตร คำว่า สถานที่ที่ความตาย ไม่ครอบงำไม่มีนั้น ก็ผิดไป ปัญหานี้เป็นความซับซ้อนลึกซึ้ง ขอพระคุณเจ้าช่วยแก้ไขให้เห็นได้ง่ายด้วยเถิด

พระเถระได้มีเถรวาทวิสัชนาว่า ขอถวายพระพร พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ อย่างนั้นจริง และพระองค์ได้ทรงแสดงพระปรีตรไว้เป็นอันมาก พระพุทธวงนะไม่ได้ขัดแย้งกันเลย เพียงแต่มีขอบเขตต่างกันไปเองต่างหาก พระปรีตรนั้นย่อมป้องกันได้เฉพาะผู้มีอายุยังเหลืออยู่ ทั้ง ไม่มีบุญกรรมมาตัดรอนเท่านั้น ส่วนผู้ที่สิ้นอายุแล้ว ไม่มีความพยายาม หรือการกระทำอย่างใดที่จะให้มีอายุสืบต่อไปได้ เหมือนดั่งต้นไม้ที่ตายแล้ว แห้งผุแล้ว ไม่มียาง มีเปลือกกระพี้ร่วงไปหมดแล้ว ถึงจะดักน้ำมารดวันละพัน โอง ดันไม้แห่งนั้น ไม่อาจกลับสดเขียวขึ้น ได้อีก ผู้ที่หมดอายุ คือ มีอายุสิ้นแล้ว จะทำให้มีชีวิตอยู่ด้วยยาหรือด้วยพระปรีตรก็ไม่ได้ จะชนเทวดามาหมกศพเพื่อช่วยต่ออายุให้ยืนยาวก็ไม่ได้ ยาทั้งสิ้นในแผ่นดิน ไม่มีประ โยชน์แก่ผู้มีอายุสิ้นแล้ว มีประ โยชน์แก่ผู้มีอายุยังเหลืออยู่เท่านั้น พระปรีตรทั้งหลายย่อมรักษาคุ้มครองเฉพาะผู้ยังไม่ถึงที่ตาย ผู้ไม่มีบุญกรรมมาทันเท่านั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงแสดงพระปรีตรไว้ เพื่อผู้มีอายุยังเหลืออยู่ ทั้ง ไม่มีบุญกรรมเท่านั้น ชาวนาเมื่อข้าวกล้าแก่แล้ว ย่อมกั้นน้ำไม่ให้

ไหลเข้าไปในนา ส่วนข้าวกล้าที่ยังไม่แก่ ข่อมงอกงามด้วยน้ำที่มีอยู่ ฉันทโค ยากับพระปริตร ข่อมมีไว้สำหรับผู้ที่ยังมีอายุเหลืออยู่ฉันทนั้น

พระเจ้ามิลินท์ยังไม่คลายความสงสัย จึงตรัสถามต่อว่า ข้าแต่พระนาคเสน ถ้าผู้มีอายุสิ้นแล้วข่อมตายไป ผู้ที่อายุยังเหลืออยู่ ก็ยังมีชีวิตอยู่เป็นธรรมดา แสดงว่าพระปริตรกับข่า ก็ไม่มีประโยชน์อันใดนะสิ” “ขอถวายพระพร ผู้ที่หายจากโรคด้วยข่า มหาบพิตรเคยเห็นหรือไม่” “เคยเห็นหลายรายพระคุณเจ้า”

พระเถระจึงมีเถรวาทต่อไปว่า ถ้าอย่างนั้น คำที่มหาบพิตรว่า ข่ากับพระปริตร ไม่มีประโยชน์ก็ผิดไป โรคจะหายเพราะการเยียวยาของหมอ ฉันทโค คนไข้บางคนข่อมหาย เพราะสวดพุทธมนต์ ฉันทนั้นบางคนถูกงูกัดปางตาย แต่หายเพราะอำนาจมนต์ งูที่ จะลกัดผู้มีพระปริตรแต่อาปากไม่ขึ้น พวกโจรที่คิดร้ายต่างมีอาวุธหลดมือ ช่างที่คู่ร้าย ครั้นเข้าใกล้ก็หยุด ไฟที่กำลังลุกไหม้ก็ดับลง ผู้คิดจะฆ่ากลับยอมตัวเป็นทาส บ่วงหรือ แร้วที่เขาตกไว้ก็ไม่ลั่น เหมือนพญานกยูงได้เจริญพระปริตรทุกวันนายพรานไม่อาจจับ ได้ตลอดถึง ๗ ปี แต่เนื่องจากวันหนึ่ง พญานกยูง ได้ยินเสียงนกยูงตัวเมีย ทำให้เช้าวัน นั้นลืมเจริญพระปริตร จึงต้องไปติดบ่วงของนายพรานอย่างง่ายดาย หรือวิชาธรคน หนึ่งลอบเป็นชู้กับพระอัครมเหสีของพระเจ้าพาราณสี ขณะกำลังจะถูกจับก็ทำตัวหาย วัปไปด้วยกำลังมนต์ วิชาธรสามารถพ้นจากการถูกจับ ด้วยกำลังพระปริตรที่ตนท่อง ไว้จนสิ้นใจ

พระเจ้ามิลินท์ถามต่อว่า “พระคุณเจ้า พระปริตรรักษาได้ทุกคนหรือ” พระเถระตอบทันทีว่า “ไม่ทุกคน บางพวกก็รักษาได้ บางพวกก็รักษาไม่ได้ เหมือนอาหาร รักษาชีวิตไว้ไม่ได้ทั้งหมด เพราะพวกที่กินมากไปแน่นท้องตายไปก็มีบางคนธาตุไฟ สำหรับย่อยอาหารอ่อนเกิน ไปก็ตายได้ อาหารแม้สามารถทรงอายุไว้ได้ แต่ก็ทำให้ เสียชีวิตได้เช่นกัน”

พระปริตรมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ พระปริตรรักษาบุคคลได้เป็นบางจำพวก ไม่ได้รักษา ทุกคน พระปริตรรักษาไม่ได้ ด้วยเหตุ ๓ ประการ คือ ผู้มีบุญกรรมปางกัน มีกิเลสปางกัน และบุคคล นั้น ไม่เชื่อถือในพระปริตร ผู้ที่มีเหตุประการใดประการหนึ่งใน ๓ ประการนี้ พระปริตรก็รักษา ไม่ได้ อุปมาเหมือนมารดาที่คอยเลี้ยงดูบุตรธิดาผู้อยู่ในครรภ์ของตน เมื่อลูกเกิดมาแล้ว จับไข้ไม่สบาย มารดาก็เอาใจใส่รักษา ล้างเช็ดบุตรดู น้ำลาย น้ำมูก โดยไม่รู้สึกละอายใจแล้วหาของหอม

“ปุ๋ย แสงฉาย, มิลินทปัญหา ฉบับพร้อมด้วยอรรถา ฎีกา, (กรุงเทพมหานคร : ลูก ส. ธรรมภักดี, ๒๕๓๐). หน้า ๒๑๔.

มาลูบไล้ให้ ค่อมภายหลัง เมื่อถูก ไปคำว่าฆ่าตีลูกของคนอื่น และถูกเจ้าหน้าที่จับ ได้ ต้องถูกลงโทษ ตามกฎหมายบ้านเมือง ผู้เป็นมารดาจะมารับแทน ด้วยการถูกจองจำหรือถูกประหารแทนลูกก็ไม่ได้ ลูกต้องรับกรรมตามที่คนทำ ฉันทิ พระปริตรยอมไม่รักษาผู้ใดทำความผิด ฉันทิ เพราะในเนื้อ พุทธมนต์ ได้สอนให้ผู้สวดพระปริตรเป็นคนดี มีเมตตาจิต ไม่ให้คิดประทุษร้ายผู้อื่น และพระปริตร ก็ป้องกันผู้มีบุญกรรมไม่ได้” พระเจ้ามิถินท์ได้ฟังวิสัยเช่นนี้ ทรงให้สาธุการ ๓ ครั้ง พร้อมยอมรับ ว่า “พระเถระ แก่ได้ถูกต้องแล้ว” เห็นไหมว่า พุทธวงนะ ไม่ได้มีความขัดแย้งกัน เพียงแค่เราสามารถ ทำความเข้าใจได้มากน้อยเพียงไร ปัจจุบันมีผู้เริ่มสนใจศึกษาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มากขึ้น แต่เนื่องจากไม่ได้ลงมือปฏิบัติ เป็นเพียงนักปริยัติ หรือปัจจุบันเรียกว่า นักวิชาการทางศาสนา ยิ่งเรียนก็ยิ่งสงสัย ยิ่งศึกษาก็ยิ่งมีปัญหา เพราะลำพังการใช้ สุตมขบัญญัติ หรือ จินตามขบัญญัติ นั้น ยังไม่สามารถทำความเข้าใจและยืนยันการตรัสรู้ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ถ้าจะให้ความรู้ถูกต้องสมบูรณ์ ต้องปฏิบัติควบคู่ไปด้วย จะได้เกิดผลเป็นปฏิเวธ ที่สามารถสอนตนเองและผู้อื่น ได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริงดังนั้น ทุกคนควรหมั่นสวดมนต์ หรือเจริญพระปริตรเป็นประจำ ด้วยจิตที่เลื่อมใส อานิสงส์ในการสวดพระปริตรบ่อย ๆ นอกจากอำนาจพระปริตรจะช่วย ปกป้องผองภัยให้กับตัวเราแล้ว ยังทำให้เป็นผู้มีจิตแจ่มใส มีดวงปัญญาสว่างไสว ทรงจำคำสอน ของครูอาจารย์ได้ง่าย ถ้าจะให้ดียิ่งกว่านั้น ต้องหมั่นทำใจให้หยุดนิ่ง ให้เข้าถึงพระรัตนตรัย ซึ่งเป็น แก่นแท้แห่งพุทธมนต์ และพระปริตรอย่างแท้จริง กันทุกคน

พระมหาเทอด ญาณวชิโร ได้กล่าวไว้ว่า การเจริญพระปริตรนั้นมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล การเจริญพระปริตรหรือสวดพระปริตร มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. เจริญพระปริตร หรือ สวดพระปริตรเพื่อท่องจำพระสูตรต่าง ๆ จึงมีคำเรียกเดิมว่าสวด พุทธมนต์ หรือเจริญพระพุทธานต์ซึ่งเป็นการท่องจำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เป็นพระสูตร ถือว่าเป็นการเรียนแบบ मुखปาฐะ คือเรียนแบบบอกปากต่อปาก แล้วท่องจำสวดสวดสาธยายต่อ ๆ กันมา จะเห็น ได้จากการที่พระเถระในสมัยพุทธกาลท่องจำพระสูตร เช่น เบื้องต้นพระอุบาลีเถระทำ หน้าทีทรงจำพระวินัย พระอานนท์เถระทรงจำพระสูตร และพระสารีบุตรทรงจำพระอภิธรรม

๒. เจริญพระปริตร หรือ สวดพระปริตรเพื่อขจัดปัดเป่าป้องกันสิ่งที่ไม่ดี สิ่งอัปมงคล การ ค้านทาน คุ้มครอง รักษา และเพื่อให้เกิดสิริมงคล มีเรื่องเล่าในสมัยพุทธกาลมีพราหมณ์สองสามี ภรรยาพาบุตรน้อยคลอดใหม่ไปกราบ ไหว้พระพุทธเจ้า สองสามีภรรยากราบ ไหว้พระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสว่า “ท่านจงมีอายุยืน” พอให้บุตรชายกราบถวายบังคมพระพุทธองค์ ทรงนิ่งเฉย สอง สามีภรรยาทูลถามเหตุที่ทรงนิ่งเฉย พระองค์ตรัสว่าเด็กนี้จะมีอายุอยู่ได้เพียง ๗ วันเท่านั้น ถ้า ต้องการให้เด็กมีอายุยืน พระองค์ตรัสสั่งให้ทำมณฑปขึ้น แล้วอาราธนาพระสงฆ์มาสวดพระปริตร ตลอด ๗ วัน บุตรชายของท่านก็จะพ้นอันตราย และยังมีในเรื่องกรณีเมตตสูตรที่ภิกษุถูกผีหลอก

พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้ภิกษุเจริญเมตตสูตร เหตุการณ์ในเมืองไพศาลีพระพุทธเจ้าทรงให้พระอานนท์เถระเจ้าเรียนเอารัตนสูตร แล้วทำน้ำพระพุทธมนต์ เพื่อพรหมในเมืองไพศาลีจนได้รับความสงบจากภัยต่าง ๆ ในกรณีภิกษุถูกงูกัดแล้วมรณภาพ พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้เจริญขันธปริตร เป็นต้น^{๑๒}

จะเห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายทั้ง ๒ ประการนั้น สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ในประการที่ ๑ ออกมาในรูปแบบศึกษาเล่าเรียนพระสูตรต่าง ๆ หรือท่องจำพระไตรปิฎกอย่างพระพม่า จากพระไตรปิฎก ซึ่งมีทั้ง ๓ ปิฎก คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก และในประการที่ ๒ ออกมาในรูปแบบพิธีกรรมใช้สวดในงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานมงคล อวมงคล แม้กระทั่งการสวดนพเคราะห์เพื่อกำจัด ทุภักข์ โสภ โรค และภัยต่าง ๆ นิยมสวดในปัจจุบัน

๒.๓ ตำนานพระปริตร

ในตำนานพระปริตรนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาตำนานพระปริตรจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาทั้งพระไตรปิฎก อรรถกถาธรรมบท ตำนานพระปริตรของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรจารย์ (นิมิตฺตานุสฺสรมหาเถร) และจากหนังสือต่าง ๆ ประกอบกันให้ได้เนื้อหาที่สมบูรณ์

ตำนานพระปริตรตามที่โบราณจารย์ได้กล่าวถึงการสวดพระปริตรแต่ละบทไว้เพื่อให้เกิดสิริมงคล และคุ้มครองภัยต่าง ๆ ไว้ดังนี้ คือ

๑. มงคลปริตร ทำให้เกิดสิริมงคล และปราศจากอันตราย
๒. รัตนปริตร ทำให้ได้รับความสวัสดิ และพ้นจากอุปสรรคอันตราย
๓. เมตตปริตร ทำให้หลับเป็นสุข ตื่นเป็นสุข ไม่ฝันร้าย เป็นที่รักของมนุษย์และอมนุษย์ ทั้งหลาย เทพพิทักษ์รักษา ไม่มีภัยอันตราย จิตเกิดสมาธิง่าย ใบหน้าผ่องใส มีสิริมงคล ไม่หลงสติในเวลาเสียชีวิต และเกิดเป็นพรหมเมื่อบรรลุมงคลตามาน
๔. ขันธปริตร ป้องกันภัยจากอสรพิษ และสัตว์ร้ายอื่นๆ
๕. โมรปริตร ป้องกันภัยจากผู้คิดร้าย
๖. วัฏฏกปริตร ทำให้พ้นจากอคติภัย
๗. ธชัคคปริตร ทำให้พ้นจากอุปสรรคอันตราย และการตกจากที่สูง
๘. อาฏานาฎิยปริตร ป้องกันภัยจากอมนุษย์ ทำให้มีสุขภาพดีและมีความสุข
๙. อังคุลิมาลปริตร ทำให้คลอบคอบง่าย และป้องกันอุปสรรคอันตราย
๑๐. โทษณงคปริตร ทำให้มีสุขภาพดี มีอายุยืน และพ้นจากอุปสรรคทั้งปวง

^{๑๒}พระมหาเทอด ญาณวชิโร, พุทธานุภาพ อานุภาพของพระพุทธองค์, อ้างแล้ว, หน้า ๒๑.

๑๑. อภยปริตร ทำให้พ้นจากภัยพิบัติ และไม่สิ้นร้าย

๑๒. ชัยปริตร ทำให้ประสบชัยชนะและมีความสุขสวัสดิ์^๓

ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงตำนานพระปริตร ในรายละเอียดทั้งเนื้อเรื่องความเป็นมา ภาษาบาลี และคำแปลที่เป็นบทสวดคั่งรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๓.๑ ตำนานมงคลปริตร

ในมงคลปริตรนี้ มีเนื้อความเริ่มต้นว่า

หมู่มนุษย์ทั้งหลาย ในชมพูทวีป มาประชุมกันที่ประตูเมือง แล้วต่างก็พากันพูดคุยกันว่าสิ่งที่ตนนับถือเป็นมงคล ต่างฝ่ายต่างก็พากันถกเถียงกัน ในความเป็นมงคลของสรรพแห่งตน จนบังเกิด โกลาหล หาข้อยุติไม่ได้ พวกกุมเทวดา และเทพารักษ์ เมื่อได้ฟังพวกมนุษย์ถกเถียงกัน ในข้อที่เป็นมงคล ก็พากันถกเถียงกันบ้าง จนเกิด โกลาหลลุกลามขึ้นไปจนถึงชั้นพรหม สิ้นเวลาไปจนถึง ๑๒ ปีก็ยังไม่ผู้ใดชี้เด็ดขาดลงไปได้ว่า สิ่งใดเป็นมงคลจนรื้อจนถึงท้าวสุทธาวิสมหาพรหม จึงได้ประกาศแก่หมู่เทพและมนุษย์ทั้งหลายว่า นับแต่นี้ไปอีก ๑๒ ปี องค์พระบรมศาสดา สัมมาสัมพุทธเจ้า จักทรงตรัสแสดงมงคลทั้งหลาย ให้เราทั้งหลายฟัง ณ เขตวันมหาวิหาร เมืองสาวัตถีเมื่อกาลล่วงเลยมา สิ้นเวลาได้ ๑๒ ปี พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้เสด็จอุบัติในโลกนี้แล้ว พวกเทวดาก็ต่างพากันไปถามปัญหาว่าอะไรเป็นมงคลแก่องค์อินทร์ องค์อินทร์ก็ไม่สามารถตอบปัญหาได้ จึงชวนกันไปเฝ้า พระบรมศาสดา เพื่อทูลถามปัญหา แล้วก็มีอบหน้าที่ให้เทพดาองค์หนึ่งเป็นผู้ถามปัญหาเมื่อความรู้ไปถึงเทพทุกชั้นฟ้า ต่างก็พากันเข้าเฝ้าพระบรมศาสดา เพื่อสดับมงคลคาถา รวมเป็นมีจำนวนถึง ๑๐,๐๐๐ จักรวาล

บทสวด

เอวมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา, สาวคฺคิยํ วิหริติ, เขตฺวเน อนาถปิณฺฑจิกฺกุสฺส, อาราม. อดฺโข อดฺยตฺตรา เทวตา อภิกฺกนฺตฺยา รตฺติยา อภิกฺกนฺตฺวณฺณา เกวลกปฺปํ เขตฺวานํ โอิภาเสตฺวา, เยน ภควา เคนฺอุปฺสงฺกมิ, อุปฺสงฺกมิคฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ. เอกมนฺตํ จิตฺตา โข ตา เทวตา ภควนฺตํ คาถาย อชฺฌณฺณาสี.

พหู เทวา มนุสฺสา จ

มจฺจลานิ อจินฺตฺยง

อากฺขมาณา โสคตฺตานิ

พฺรหฺมิ มจฺจลมฺมุคฺคณิ.

^๓สมเด็จพระมหาธีรราชย์ (นิยมน ฐานิสฺสรมหาเถร ป.ศ.๕), ตำนานพระปริตร, (ปทุมธานี : บริษัทสื่อตะวัน, ๒๕๔๗), หน้า ๔๐-๔๕๑.

อเสวนา จ พาลานี	ปญฺชิตานญจ เสวนา
ปุชา จ ปุชฌิยานี	เอตมมฺงฺกลมฺตฺตมฺ.
ปฏฺฐิรูปเทสวาโส จ	ปุพฺพเพ จ กตปุญฺญตา
อตุตฺตสมฺมาปณฺธิ จ	เอตมมฺงฺกลมฺตฺตมฺ.
พาหุสจฺจญจ สิปปฺปญจ	วินโย จ สฺสฺสึกฺขิโต
สุภาสิตา จ ขา วาจา	เอตมมฺงฺกลมฺตฺตมฺ.
มาตาปิตุอุปฺภูชานี	ปุคฺคตทารุสฺส สจฺจโก
อนากุลา จ กมฺมมฺนฺตา	เอตมมฺงฺกลมฺตฺตมฺ.
ทานญจ ฐมฺมจริยา จ	ฉาตกานญจ สจฺจโก
อนวชฺชานี กมฺมานี	เอตมมฺงฺกลมฺตฺตมฺ.
อารตี วิรตี ปาปา	มชฺชปาณา จ สญฺญโม
อปฺปมาโท จ ฐมฺเมสฺส	เอตมมฺงฺกลมฺตฺตมฺ.
การโว จ นิวาโค จ	สนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺ จ กตญฺญตา
กาเลน ฐมฺมสฺสฺวานี	เอตมมฺงฺกลมฺตฺตมฺ.
ขนฺตี จ โสวจฺจสฺสตา	สมณฺณานญจ ทสฺสฺสนี
กาเลน ฐมฺมสากจฺจลา	เอตมมฺงฺกลมฺตฺตมฺ.
คโป จ พุรฺหมจริยญจ	อริยสจฺจาน ทสฺสฺสนี
นิพฺพานสจฺจนิกริยา จ	เอตมมฺงฺกลมฺตฺตมฺ.
ฆฺภูจฺจสฺส โลกฐมฺเมหิ	จิตฺตํ ชฺชสฺส น กมฺปติ
อโสภํ วิรชํ เขมํ	เอตมมฺงฺกลมฺตฺตมฺ.
เอตาทิสานี กตฺวาน	สพฺพตฺถมปฺราชิตา
สพฺพตฺถ สโตถึ กจฺจนฺตฺติ	ตฺนุเตสํ มฺงฺกลมฺตฺตมฺนฺตฺ.
คำแปล	

ข้าพเจ้า (พระอานนทเถระ พุทธอุปัฏฐาก) ได้สดับมาแล้วอย่างนี้สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ เขตวันมหาวิหาร อารามของอนาถบิณฑิกกฤหบดี เขตเมืองสาวัตถี ครั้งนั้นแล เทพาคคนหนึ่ง เมื่อราตรีปฐมยามล่วงไปแล้ว มีรัศมีอันงามยิ่งนัก ทำเขตวันให้สว่างไสวไปทั่ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึง

ถวายอภิวัตพระผู้มีพระภาคเจ้าขึ้นเฝ้าอยู่ ณ ที่สมควรแห่งหนึ่ง ครั้นแล้วทเวคา ได้กราบทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยคาถา (คำร้อยกรอง) ว่า

ทเวคาและมนุษย์เป็นอันมาก ต่างก็หวังความสุขสวัสดิ์ จึงได้พากันคิดเรื่องมงคล คือเหตุให้ถึงความเจริญทั้งหลาย ขอพระองค์โปรดตรัสมงคลอันสูงสุดเถิด (พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสบัญญัติถึงที่เป็นมงคล ๓๘ ประการว่า)

การไม่คบคนพาลทั้งหลาย การคบบัณฑิตทั้งหลาย และการบูชาผู้ที่ควรบูชา ทั้ง ๓ ประการนี้เป็นมงคลสูงสุด

การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม การได้บำเพ็ญบุญมาก่อน และการตั้งตนไว้ชอบทั้ง ๓ ประการนี้เป็นมงคลสูงสุด

ความเป็นผู้มีการศึกษาเล่าเรียนมามาก ความเป็นผู้มีศิลปวิทยา ความเป็นผู้มีระเบียบวินัยที่ได้รับการอบรมมาดี และการพูดจาปราศรัยดี ทั้ง ๔ ประการนี้เป็นมงคลสูงสุด

การเลี้ยงดูบิดามารดา การสงเคราะห์บุตร การสงเคราะห์ภรรยา และการทำงานไม่คั่งค้าง ทั้ง ๔ ประการนี้เป็นมงคลสูงสุด

การให้ทาน การประพฤติธรรม การสงเคราะห์ญาติทั้งหลาย และการทำงานที่ปราศจากโทษ ทั้ง ๔ ประการนี้เป็นมงคลสูงสุด

การงดเว้นจากความชั่ว การบังคับตนจากการดื่มน้ำเมา และความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย ทั้ง ๓ ประการนี้เป็นมงคลสูงสุด

การมีความเคารพ การมีความอ่อนน้อมถ่อมตน การมีความสันโดษ การมีความกตัญญู และการพึงธรรมตามกาล ทั้ง ๕ ประการนี้เป็นมงคลสูงสุด

ความอดทน ความเป็นผู้ว่าง่าย การพบเห็นสมณะ และการสนทนาธรรมตามกาล ทั้ง ๔ ประการนี้เป็นมงคลสูงสุด

การมีความเพียรเป็นเครื่องแผศเผากิเลส การประพฤติพรหมจรรย์ การเห็นอริยสัจทั้งหลาย และการทำพระนิพพานให้แจ้ง ทั้ง ๔ ประการนี้เป็นมงคลสูงสุด

ผู้ที่มีจิตถูกโลกธรรมกระทบแล้วไม่หวั่นไหว จิตไม่มีความ โศกเศร้าจิตหมดธุลี คือกิเลส และจิตถึงความปลอดโปร่ง คือปลอดจากกิเลสทั้งปวง ทั้ง ๔ ประการนี้เป็นมงคลสูงสุด

เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายพากันปฏิบัติตามมงคลอันเป็นเหตุนำไปสู่ความเจริญนี้แล้ว จะเป็นผู้ไม่พ่ายแพ้ข้าศึกทุกหมู่เหล่า ย่อมถึงความสุขสวัสดิ์ในที่ทุกสถาน นี่เป็นมงคลสูงสุดของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย^{๑๕}

สรุปได้ว่า มงคลปริตรเป็นพระปริตรที่เป็นการน้อมนำมงคลต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม และเกี่ยวข้องกับตัวเรา กล่าวถึงวิธีการปฏิบัติให้เกิดผลดีแก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคม หากใครสามารถปฏิบัติมงคลปริตรได้นั้น จะทำให้เกิดสิริมงคล ปราศจากอันตราย และมีความสุขความเจริญทั้งต่อตนเอง และสังคมในทุกที่ทุกสถาน จะปราศจากทุกข์โศกโรคภัยในการดำเนินชีวิต และถึงความพ้นทุกข์ได้ในที่สุด เหมือนเปลวเทียนที่มีความสว่างในตัวเอง

๒.๓.๒ ตำนานรัตนปริตร

ตำนานรัตนปริตรคือ พระธรรมบท ปรากฏในอรรถถกธารัตนสูตรเดิมกรุงเวสาลี นครหลวงแห่งแคว้นวัชชี มั่งคั่งด้วยข้าวปลาธัญญาหาร อาณาประชาราษฎร์ร่วมเย็นเป็นสุข จวบจนคราวหนึ่งในสมัยพุทธกาล เกิดฝนแล้งขาดแคลนอาหารถึงขนาดคนยากจนอดตาย ซากศพพลุกพล่าน กลิ่นเหม็นฉุนได้กลิ่น ก็พากันเข้าไปทำอันตรายซ้ำเติมทำให้คนตายมากขึ้น อหิวาตกโรคก็เกิดระบาด ทำให้คนตายเหลือที่จะคณานับ นครเวสาลีประสบภัย ๓ ประการพร้อมกัน คือ ทุพภิกขภัย (ข้าวขาดหายหมด) อดมนุษย์ภัย (หิวระบควน) และ โรคภัย (เกิดอหิวาตกโรค) ชาวเมืองชวนกันร้องทุกข์ต่อพระราชารว่า การเกิดภัยร้ายแรงนี้ชะรอยผู้ครองรัฐจะประพฤตินิยมชอบ จึงเกิดยุคเข็ญเช่นนี้ พระราชาจึงโปรดให้ชาวเมืองประชุมกันที่ศาลากลางเมือง เพื่อวิชัยความคิดของพระองค์ก็ไม่พบความคิดของพระราชารเลย จึงปรึกษากันต่อไปว่าทำอย่างไรภัยร้ายแรง ๓ ประการนี้จึงจะสงบ ผลสุดท้ายจึงตกลงให้เชิญเสด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาโปรด เวลานั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับอยู่ที่กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ในสมัยพระเจ้าพิมพิสาร ชาววัชชีเกรงพระเดชานุภาพของพระเจ้าพิมพิสาร จึงแต่งให้เจ้าลิจฉวี ๒ องค์เป็นราชทูตคุมเครื่องบรรณาการไปถวายพระเจ้าพิมพิสาร ทูลความให้ทรงทราบ แล้วขอพระราชทานวโรกาสกราบทูลเชิญเสด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปโปรดชาววัชชีซึ่งก็ได้รับพระราชานุญาตเป็นอันดี ทูตชาววัชชีได้เข้าเฝ้าพระพุทธองค์กราบทูลเล่าความทุกข์ยากแล้ว

^{๑๕}แก้ว ชิตตะขบ, บททำวัตร-ธวคมนตรี (แปล), (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๗๐-๗๒.

วิวอนเชิญเสด็จไปโปรดชาวเวสาลีให้พ้นภัย พระบรมศาสดาทรงสดับคั้งนั้นแล้ว ทรง
 คำนึงเห็นว่า หากพระองค์ไปกรุงเวสาลีในครั้งนี้ จะได้ประโยชน์ถึง ๒ อย่าง คือ ภัยจะ
 สงบไปอย่างหนึ่ง และชาววัชชีได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้วจะได้ดวงตาเห็นธรรม
 บรรลุมรรคผลเป็นอันมาก อีกอย่างหนึ่งนับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการแผ่พระ
 ศาสนา จึงทรงรับนิมนต์ พระเจ้าพิมพิสารทรงทราบเช่นนั้น ก็โปรดให้รับแต่งทาง
 เสด็จพระพุทธดำเนินระยะทางจากกรุงราชคฤห์ถึงแม่น้ำคงคา อันเป็นพรมแดนแห่ง
 แคว้นทั้งสองนั้น ๕ โยชน์ รับสั่งให้ปราบพื้นถมดิน ทำทางให้เรียบ ให้ปลูกที่ประทับ
 แรมทุกโยชน์ เตรียมให้เสด็จวันละ โยชน์ แล้วทูลเชิญเสด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จ
 ออกจากกรุงราชคฤห์ พร้อมด้วยภิกษุ ๕๐๐ รูป มีการส่งเสด็จอย่างเอิกเกริกมโหฬาร
 ฝ่ายกรุงเวสาลีมีความยินดีหาที่เปรียบมิได้ เตรียมการรับเสด็จเป็นการใหญ่เมื่อเรือส่ง
 เสด็จใกล้ฝั่งวัชชีเข้าไป บัดคลก็มีเมฆฝนมีคมาทั้ง ๔ ทิศ ฟ้าแลบแปลบปลาบ ครั้นพระ
 ผู้มีพระภาคเจ้าทรงย่างพระบาทแรกเหยียบดินที่ฝั่งแม่คงคาแคว้นวัชชี ฝน โบกพรพร
 ก็ตกพรูลงมาใครอยากเปียกก็เปียกใครไม่อยากเปียกก็ไม่เปียก ฝนตกมากและนาน น้ำ
 ไหลนองพัดพาสิ่งโสโครกต่าง ๆ ลงแม่น้ำลำคลองไปสิ้น ก็ชุ่มเย็นและสะอาดทั่วไป
 ในแคว้นวัชชี โดยเฉพาะบริเวณกรุงเวสาลีอันเป็นแดนภัย การนำเสด็จจากฝั่งแม่คงคาถึง
 กรุงเวสาลีเป็นเวลา ๓ วันพอดี ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จถึงกรุงเวสาลี พระอินทร์
 พร้อมด้วยเทพบริวารเป็นอันมากก็มา ณ ที่นั้น ทำให้พวกอมนุษย์ต้องถอยร่นหลบหลีก
 ไปเป็นอันมากพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จประทับยืนที่ประตูพระนครเวสาลี รับสั่งให้พระ
 อานนท์เรียนรัตนสูตรแล้วให้เข้าไปทำปริตรภายในกำแพงสามชั้นแห่งกรุงเวสาลี
 พร้อมด้วยเจ้าชายลิจฉวีทั้งหลายติดตามห้อมล้อมไปด้วย พระอานนท์เรียนจำรัตนสูตร
 ซึ่งพระผู้มีพระภาคประทับยืนตรัสบอกที่ประตูเมือง ได้แล้ว ก็ขอพุทธาอนุญาตใช้บาตร
 ของพระองค์ใส่น้ำเดินสวดรัตนสูตรพลางซักน้ำในบาตร ไปจนทั่วพระนคร พอพระ
 เถระเจ้าสวดขึ้นบทยักญจี วุคฺคํ พวกอมนุษย์หัวคือที่ไม่ยอมหนีไปแต่แรกก็ทนอยู่ไม่
 ไหวอีกต่อไป จึงกันหนีออกทางประตูเมืองทั้ง ๔ แน่นอัคคยัคเคยัคค พอพวกอมนุษย์
 ออกไป โรคในตัวของอมนุษย์ก็หาย จึงพากันลุกออกมาบูชาพระเถระเจ้าด้วยเครื่องบูชาต่าง ๆ
 ได้เชิญเสด็จพระพุทธองค์ไปประทับที่ศาลากลางเมือง ภิกษุสงฆ์ คณะเจ้าลิจฉวี และ
 ราษฎรก็ไปเฝ้าที่นั่น แม้ท้าวสักกเทวราชก็ทรงพาเทวดาทั้งปวงมาเฝ้าด้วย ฝ่ายพระ
 อานนท์ที่เฝ้าทำการรักษาทั่วกรุงเวสาลีแล้วก็มาเฝ้าที่นั่นมีชาวนครเวสาลี ติดตามมาเฝ้า
 เป็นอันมากรวมเข้าด้วยกันเป็นมหาสมาคมพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสรัตนสูตรซ้ำอีก
 ในมหาสมาคมนั้น เมื่อจบเทศนาสรรพอุปีหวันครายภัยพิบัติก็สงบหาย ความสวัสดิ

และสุขกายสบายใจแผ่ไปทั่ว พุทธเวไนยได้ศรัทธาปสาทะและเกิดความรู้ธรรมเป็นอัน
 มาก ฯลฯ แต่นั่นฝนก็ตกต้องตามฤดูกาล พืชพรรณธัญญาหารกลับอุดมเหมือนดังเดิม
 ด้วยอำนาจแห่งพระพุทธปริตร คือ รัตนสูตร ดังพรรณนามาจะนี้รัตนสูตรเป็นบททำ
 น้ามนต์ พระที่เป็นหัวหน้าจะเริ่มหยดเทียนลงในน้ามนต์ตั้งแต่ “เย สุปฺป ยุตฺตา” หรือ
 “ชีณํ ปุราณํ” เป็นอย่างช้า พอถึง “นิพฺพตฺติ ชีรา ยถายมฺปทีโป” ก็ดับเทียนโดยจุ่มลงใน
 น้ามนต์

บทสวด

ขานีธ ภูคานี สมากดานิ
 ภูมมานิ วา ขานิว อนุตฺติกฺเข
 สพฺเพว ภูคา สุมฺนา ภวนฺตุ
 อโถปี สกฺกจฺจ สฺสมนฺตุ ภาสิตฺ
 คสฺมา หิ ภูคา นิสามเถ สพฺเพ
 เมตฺตํ กโรถ มานูสิยา ปชาย
 ทิวา จ รคฺโค จ หรฺนฺติ เย พฺลึ
 คสฺมา หิ เน รกฺขถ อปฺปมฺคฺตา.
 ยงฺกิลฺยจิ วิคฺคํ อีธ วา หุริ วา
 สกฺกเตสุ วา ยํ รคฺนํ ปณีตํ
 น โน สมนํ อตฺถิ ตถากเตน
 อิทฺมปิ พุทฺเธ รคฺนํ ปณีตํ
 เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โทคฺ.
 ขยํ วิราถํ อมคํ ปณีตํ
 ยทชฺฉนฺคา สกฺขมฺนี สสมาหิโต
 น เตน รมฺเมเน สมนฺตฺถิ กิลฺยจิ
 อิทฺมปิ รมฺเม รคฺนํ ปณีตํ
 เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โทคฺ.
 ยมฺพพุทฺธเสฏฺโฐ ปรีวณฺณยิ สุจี
 สมาริमानนฺตริกิลฺยมาหุ
 สมารินา เตน สโม น วิชฺชติ
 อิทฺมปิ รมฺเม รคฺนํ ปณีตํ
 เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โทคฺ.

เข ปุคฺคภา อฏฺฐ สคฺคํ ปสฺสตา
 จตฺตารี เอตานิ ชุคฺคานิ โหนฺติ
 เต ทกฺขิณฺเอยฺยา สุกคฺคสฺส สาวกา
 เอเตสุ ทินฺนานิ มหปฺพลานิ
 อิทมฺปิ สงฺฆเ รตนํ ปณฺธิคฺคํ
 เอเตน สงฺฆเณ สฺวคฺคฺติ โหตุ.
 เข สฺวปฺปยุคฺคา มนสา ทเพฺหน
 นิกฺกามิโน โทคฺมสาสนมฺหิ
 เต ปคฺคตฺติปคฺคา อมคฺคํ วิคฺยห
 ลทฺฐา มุธา นินฺพุคฺคิ ญฺญชฺมานา
 อิทมฺปิ สงฺฆเ รตนํ ปณฺธิคฺคํ
 เอเตน สงฺฆเณ สฺวคฺคฺติ โหตุ
 ยถินฺทหิโ โล ปจฺวี สฺสิโค สฺยิยา
 จตฺตพฺภิ วาเตภิ อสมฺปกมฺปิโย
 คณฺฐปมํ สปฺปฺริสํ วทามิ
 โย อริยสจฺจจฺานิ อเวจฺจ ปสฺสตี
 อิทมฺปิ สงฺฆเ รตนํ ปณฺธิคฺคํ
 เอเตน สงฺฆเณ สฺวคฺคฺติ โหตุ.
 เข อริยสจฺจจฺานิ วิภาวชนฺติ
 คมฺภีรปฺลฺเณน สฺุเทสิตานิ
 กิณฺจปฺปิ เต โหนฺติ ภูสฺปฺปมคฺคา
 น เต ภวํ อฏฺฐมฺมาทฺยชนฺติ
 อิทมฺปิ สงฺฆเ รตนํ ปณฺธิคฺคํ
 เอเตน สงฺฆเณ สฺวคฺคฺติ โหตุ.
 สหาวสฺส ทสฺสสนสมฺปทาย
 คฺยสฺสสุ ฐมฺมา ชหิตา ภวณฺติ
 สกฺกทฺยทฺธิฏฺฐจฺิ วิจฺจิกฺกฉิตฺถจ
 สิลฺลพฺพคฺคํ วาปฺปิ ยทคฺคฺติ กิณฺจจ
 จคฺคฺทปฺปาเยหิ จ วิปฺปมคฺคฺโต
 ฉ จาภิจานานิ อภฺพุโป กาคฺง

อิทมปิ สงฺฆเ รตนํ ปณีตํ
 เอเตน สจฺเจน สุวคฺติ โหตุ.
 กิณฺญาปิ โส กมฺมํ กโรติ ปาปํ
 กาเยน วาจาเยท เจตสา วา
 อภพฺโพ โส คสุส ปฏฺิจฺจทาย
 อภพฺพตา ทิณฺญาปทสุส วุคฺตา
 อิทมปิ สงฺฆเ รตนํ ปณีตํ
 เอเตน สจฺเจน สุวคฺติ โหตุ.
 วนปฺปคฺคุมฺเพ ยถา มุสฺสิตคฺคเค
 คิมฺหानมาเส ปจฺมสุมี คิมฺเห
 คตฺถปมํ ฆมฺมวํรํ อเทสยิ
 นิพฺพานคามิํ ปรมํ หิตาย
 อิทมปิ พุทฺเธ รตนํ ปณีตํ
 เอเตน สจฺเจน สุวคฺติ โหตุ.
 วโร วรณฺญ วรโท วราหโร
 อนุคฺคโร ฆมฺมวํรํ อเทสยิ
 อิทมปิ พุทฺเธ รตนํ ปณีตํ
 เอเตน สจฺเจน สุวคฺติ โหตุ
 ชินฺ ปฺราณํ นวํ นคฺติ สมภวํ
 วิรคฺตจิตฺตายคฺติเก ภาวสุมี
 เต ชินฺพีชา อวิรุฬฺหิณฺญา
 นิพฺพนคฺติ ธีรา ยถายมฺปทีโป
 อิทมปิ สงฺฆเ รตนํ ปณีตํ
 เอเตน สจฺเจน สุวคฺติ โหตุ.
 ยานีธ ภูคานิ สมาคตานิ
 ภูมฺมานิ วา ยานิว อนุคฺติภฺเข
 คถาคคํ เทวมฺนุสฺสปฺริคํ
 พุทฺธํ นมฺสฺสาม สุวคฺติ โหตุ.
 ยานีธ ภูคานิ สมาคตานิ
 ภูมฺมานิ วา ยานิว อนุคฺติภฺเข

คตาคค์ เทวมนุสสุปฺพิชิต์
 ธมฺมํ นมสฺสาม สุวคฺติ โหตุ.
 ยานีธ ภูตานิ สมากคานิ
 ภูมฺมานิ วา ยานิว อนฺตลิกฺเข
 คตาคค์ เทวมนุสฺส ปุชิต์
 สงฺฆํ นมสฺสาม สุวคฺติ โหตุ.^๖

คำแปล

(พระผู้มีพระภาคตรัสว่า) ภูตทั้งหลาย ทั้งที่อยู่บนพื้นดิน และในอากาศ ที่มาประชุมกัน ณ ที่นี้ จงมีน้ำใจอันดี เชิญสดับคำกล่าวต่อไปนี้ โดยเคารพ

ภูตทั้งหลายเอ๋ย พวกท่านจงฟัง จงสร้างมิตรไมตรีกับมนุษย์ทั้งหลาย พวกมนุษย์เหล่านี้ใครนำพาสัตถ์กรรมมาบวงสรวงในกลางวันและกลางคืน ท่านทั้งหลายจงรักษาคุ้มครองมนุษย์เหล่านั้น โดยไม่ประมาท

ทรัพย์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือรัตนะประณีตอันใดในโลกนี้และโลกหน้า หรือในสรวงสวรรค์ทุกชั้น ทรัพย์หรือรัตนะนั้นจะเสมอเหมือนพระคตาคค์ไม่มีเลย รัตนะคือพระพุทธรเจ้าเป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสังฆะข้อนี้ ขอความสวัสดิ์จึงมี

พระธรรมโคที่ปราศจากกิเลส ปราศจากราคะ เป็นอมตะประณีต ที่พระศากย มุนีพุทธรเจ้า ทรงมีจิตเป็นสมาธิบรรลุแล้ว พระธรรมนั้นหาสิ่งใด ๆ เสมอเหมือนไม่ รัตนะคือพระธรรมเป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสังฆะข้อนี้ ขอความสวัสดิ์จึงมี

สมาธิโคที่พระพุทธรเจ้าผู้ประเสริฐตรัสสรรเสริญว่าเป็นอานันตริกสมาธิ หา มีสมาธิอื่นใด เสมอเหมือนไม่ รัตนะคือพระธรรมเป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสังฆะข้อนี้ ขอความสวัสดิ์จึงมี

พระอริยบุคคล ๘ ที่สัตบุรุษสรรเสริญ จัดเป็น ๔ คู่ ท่านเหล่านั้นเป็นสาวกของ พระสุคตเจ้า ควรแก่การทำบุญ ทานที่ถวายแก่พระอริยบุคคล ๘ นั้น มีผลมาก รัตนะคือ พระสงฆ์เป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสังฆะข้อนี้ ขอความสวัสดิ์จึงมี

พระอริยบุคคลเหล่าใดในศาสนาของพระ โคตมพุทธรเจ้า มีความขยันชวนชวาย ด้วยดี มีจิตมั่นด้วยสมาธิ ไม่มีความใคร่ พระอริยบุคคลเหล่านั้นได้บรรลุลหัตถ์ บรรลุ อมตธรรม ได้เสวยความดับกิเลสโดยเปล่า ๆ (โดยไม่ต้องซื้อหา) รัตนะคือพระสงฆ์ เป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสังฆะข้อนี้ ขอความสวัสดิ์จึงมี

^๖พ.ธ. ๒๕/๕/๓๖๓).

สัตบุรุษ (คือพระโศคาบัน) ผู้ยังรู้วิธีสัง เราคาดคกล่าวว่าเป็นผู้มีความเห็นไม่คลอนแคลน คุณดั่งเสาหลักเมืองที่ฝังลงดินลึก ลมพัดมาจากทิศทั้ง ๔ ไม่อาจทำให้ขยับเขยื้อนได้ฉะนั้น รัตนะคือพระสงฆ์เป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสังจะข้อนี้ ขอความสวัสดิคังมี

พระอริยบุคคลผู้เห็นแจ้งอริยสัง ๔ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้ว แม้จะยังเป็นผู้ประมาทโดยมาก ย่อมมาเกิดอีกอย่างมาก ๗ ชาติ รัตนะคือพระสงฆ์เป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสังจะข้อนี้ ขอความสวัสดิคังมี

พร้อมกับการบรรลุโศคาปัตติมรรค พระโศคาบันละสังโยชนได้ ๓ ประการ คือ สังกายทิวฐิ (ความยึดมั่นในตัวคน) วิจิกิจจา (ความลังเลสงสัย) สิลัพพคปรามาส (ความยึดมั่นในศีลและพรต) เป็นผู้พ้นจากอบาย ๔ (คือ นรก เปรต อสุรกาย กำเนิดสัตว์เดรัจฉาน) และไม่ทำอนันตริยกรรม ๖ (คือฆ่าพ่อ ฆ่าแม่ ฆ่าพระอรหันต์ ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนพระโลหิตห้อขึ้น ทำสงฆ์ให้แตกกัน และไปนับถือศาสนาอื่น) รัตนะคือพระสงฆ์เป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสังจะข้อนี้ ขอความสวัสดิคังมี

พระโศคาบัน แม้ทำชั่วด้วยกาย วาจา หรือใจอยู่บ้าง ก็จะไม่ปิดบังกรรมชั่วที่ทำไว้ เพราะเป็นผู้เห็นทางพระนิพพานแล้ว พระพุทธเจ้าตรัสว่า ไม่อาจปิดบังกรรมชั่วของตนไว้ได้ รัตนะคือพระสงฆ์เป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสังจะข้อนี้ ขอความสวัสดิคังมี

พุ่มไม้ใหญ่ในป่า ผลิดอกออกผล แดกกิ่งก้านงดงามในเดือน ๕ ของฤดูร้อนฉันทิโด พระศภาคทรงแสดงพระธรรมอันประเสริฐ ให้แดกกิ่งก้านสาขา ซึ่งทางนำไปสู่พระนิพพานเพื่อประ โยชนแก่สัตว์ทั้งหลายฉันทินั้น รัตนะคือพระสงฆ์เป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสังจะข้อนี้ ขอความสวัสดิคังมี

พระศภาคผู้ประเสริฐ ผู้รู้พระนิพพานอันประเสริฐ ผู้ให้ธรรมอันประเสริฐ ผู้นำมาซึ่งมรรคอันประเสริฐ ไม่มีผู้อื่นประเสริฐกว่า ได้ทรงแสดงธรรมอันประเสริฐ รัตนะคือพระพุทธเจ้าเป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสังจะข้อนี้ ขอความสวัสดิคังมี

อริยบุคคลเหล่าใด มีกรรมเก่าสิ้นแล้ว กรรมใหม่ที่ให้เกิดอีกครั้งหนึ่งก็ไม่มีจิตปราศจากความกำหนัดยินดีในภพต่อไป พระอริยบุคคลเหล่านั้นสิ้นเงื่อนไขที่จะให้เกิดอีกแล้ว ไม่มีฉันทะที่เป็นเชื้อให้งอกงามได้อีก เป็นผู้มึปัญญาดับสนิทเหมือนดวงประทีปดวงนี้ รัตนะคือพระสงฆ์เป็นของประณีตเช่นนี้ ด้วยสังจะข้อนี้ ขอความสวัสดิคังมี

(สักกเทวราชกล่าวว่า) ภูตทั้งหลายทั้งที่อยู่บนพื้นดินก็ดี อยู่ในอากาศก็ดี ซึ่งมาประชุมกันอยู่ ณ ที่นี้ ขอให้เราทั้งหลายจงนมัสการพระตถาคตพุทธเจ้า ผู้ซึ่งเทวดาและมนุษย์บูชาแล้วกันเถิด ขอความสวัสดิ์จงมี

ภูตทั้งหลายทั้งที่อยู่บนพื้นดินก็ดี อยู่ในอากาศก็ดี ซึ่งมาประชุมกันอยู่ ณ ที่นี้ ขอให้เราทั้งหลายจงนมัสการพระธรรม ผู้ซึ่งเทวดาและมนุษย์บูชาแล้วกันเถิด ขอความสวัสดิ์จงมี

ภูตทั้งหลายทั้งที่อยู่บนพื้นดินก็ดี อยู่ในอากาศก็ดี ซึ่งมาประชุมกันอยู่ ณ ที่นี้ ขอให้เราทั้งหลายจงนมัสการพระสงฆ์ ผู้ซึ่งเทวดาและมนุษย์บูชาแล้วกันเถิด ขอความสวัสดิ์จงมี^{๑๑}

สรุปได้ว่า รัตนปริตร เป็นปริตรที่แสดงอานุภาพของพระรัตนตรัย ซึ่งผู้มีศรัทธา มั่นคงยอมรับนับถือบูชาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึกแล้ว ย่อมก่อให้เกิดกำลังใจในการต่อสู้ฟันฝ่า เพื่อชัยชนะต่ออุปสรรค ปัญหา ตลอดจนภัยทั้งปวงที่เกิดจากผู้ปกครอง ภัยจากโจร ภัยจากมนุษย์ ภัยจากอมนุษย์ อคติภัย อุทกภัย ภัยจากปีศาจ ภัยจากขวกและหนามแหลมคม ภัยเกิดจากเคราะห์ร้าย ยามร้าย จากโรคภัยไข้เจ็บ จากความไม่เที่ยงธรรม จากความเข้าใจผิด จากคนชั่ว ภัยต่าง ๆ ที่เกิดจาก สัตว์ร้ายนานาชนิด มีช้าง ม้า โค สุนัข และงูที่มีพิษ เป็นต้นได้

๒.๓.๓) ตำนานกรณีเมตตปริตร

กรณีเมตตปริตร เป็นพุทธมนต์บทที่ ๓ ใน ๑) ตำนาน พระพุทธมนต์บทนี้ ประกาศเมตตธรรม สอนให้ทุกคนตลอดสัตว์และทั่วไป ถึงพวกอภิสमानนิการ คือ พวกไม่ปรากฏรูป เช่น เทวดา ภูตผี เป็นต้น ให้มีเมตตาต่อกัน บรรณาความ สุข ความ ไม่มีเวร ไม่มีภัย แก่กัน เว้นการเบียดเบียนกัน ทำกิจทุกอย่างเพื่อประโยชน์สุขของกัน และกัน ดังนั้น พุทธมนต์นี้ จึงทรงอานุภาพควรแก่การคารวะยิ่งนัก กรณีเมตตาสสูตร เป็นอาวธูเล่มหนึ่ง ที่เรียกว่า พุทธาวธู พระบรมศาสดาพอพระทัยประทานสาวก คราวเข้าไปในแควน อมนุษย์ที่คูราย เพื่อป้องกันรักษาความปลอดภัยเนื่อง ๆ ฉะนั้น พระพุทธมนต์นี้ จึงทรงอานุภาพควรแก่การศึกษาท่องบ่น และเจริญเป็นเนืองนิตย์ ในพระฝ้ายอรัญญาเวสสิจำพวกอยู่ป่าก็ดี พวกพระรুকขมูลถือธูคังก็ดี นิยมเจริญกรณีเมตตสูตรเป็นประจำ ทราบว่าเมื่อเดินทางผ่าน เทวสถาน คือ ศาลเจ้าของเจ้าป่า เจ้าเขาใด ๆ เช่น

^{๑๑} ส้ารวย นักการเรือน, ธรรมะจากเจ็ดตำนาน ดิบสองตำนาน คาถาพาหุง, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๑-๔๔.

ศาลเจ้าพ่อเขาคอก ทางไปพระพุทธบาทเมืองสระบุรี ซึ่งถ้าเป็นคฤหัสถ์ ทุกคนจะต้อง เคารพบูชา แต่สำหรับพระท่านสอนให้เจริญ “เมตตัญญู” คำว่าให้เจริญเมตตัญญูก็คือสอน ให้สวด กรณียเมตตสูตร หรือ สวด เมตตยจสพพโลกสูมี ฯลฯ อันเป็นคาถาอยู่ใน ตอนกลางของกรณียเมตตสูตรนั่นเอง สุดแต่เวลาจะอำนวยให้ ความจริงนั้น เมตตาคา ธรรมนี้ ควรเจริญให้มาก เพราะผู้ที่เจริญเมตตาคา พระบรมศาสดาตรัสว่า จะได้รับ อานิสงส์ ๑๑ ประการ ตามที่ทรงประทานไว้ในเมตตานิสังสสูตร ว่า

๑. กลับเป็นสุข
๒. คืบเป็นสุข
๓. ไม่สิ้นร้าย
๔. เป็นที่รักใคร่ของหมู่มนุษย์
๕. เป็นที่รักใคร่แม่แต่มนุษย์ ตลอดสัตว์เดือรั้งฉาน
๖. เทวคารักรา
๗. ย่อมล่วงพ้นยาพิษศัตรูราชได้
๘. เจริญสมาธิได้รวดเร็ว
๙. หน้าตาหอมผ่องใส
๑๐. มีสติไม่หลงในเวลาสิ้นชีวิต
๑๑. เมื่อดับชีวิตแล้ว จะไปเสวย ความสุขในพรหมโลก

เพราะฉะนั้น จึงควรตั้งใจเจริญและสวดรับฟังให้มาก เรื่องราวอันเป็นทางมาแห่งพระ พุทธมนต์นี้ ควรทราบเพื่อเจริญศรัทธาปสาทะ เพิ่มพูนบารมีไว้ด้วย เพราะเมตตาคาเป็นบารมีหนึ่งใน บารมีสิบ พระสูตรนี้ มีตำนานเล่าไว้ว่า :-

สมัยหนึ่ง พระบรมศาสดาเสด็จประทับยังพระเชตะวันมหาวิหารในพระนครสา วัตถิ มีภิกษุ ๕๐๐ รูป เรียนกัมมัฏฐานในพุทธสำนักแล้ว ทูลลาจาริก ไปในชนบท เพื่อ หาสถานที่บำเพ็ญสมณธรรม ผ่านทางไกลไปหลายโยชน์ ก็ถึงตำบลใหญ่ตำบลหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ไม่ห่างจากบ้าน ชาวบ้านพากันปฏิสันถารเป็นอันดี แล้วเรียนถามท่านว่า “นี่ พระคุณเจ้า จะพากันไปไหน ขอรับ” “หาที่เจริญสมณธรรมให้สาธุกสักแห่งหนึ่ง อูบาสก” ท่านอาจารย์ตอบ ท่านผู้ใหญ่ในบ้านนั้นเรียนท่านว่า “ถ้าพระคุณเจ้าต้อง ประสงค์สถานที่เช่นนั้นละก็ ไพรสมณแห่งไหนนี้เป็นเหมาะสมมากที่ขวท่าน เพราะไม่ ไกลหมู่บ้าน พอมาพอไปหากันได้สะดวก เช่นพระคุณท่านจะมาบิณฑบาตก็ไม่ไกล หมจะไปนมัสการบ้างก็ไม่ยาก” พอท่านผู้ใหญ่บ้านเว้นระยะคำพูด เพื่อฟังความเห็น ของพระ คนใจบุญหลายท่านก็ช่วยกันเสริมอีกว่า “อย่าลังเลใจเลยพระคุณท่าน นิมนต์

อยู่เสียที่นี้แหละ ถ้าพระคุณท่านอยู่ พวกผมจะได้มีโอกาสถวายทานรักษาศีล และฟังธรรมในสำนักพระคุณท่านบ้าง” เมื่อพูดถูกใจเช่นนั้น พระทุกรูปก็ยินดี ครั้นท่านอาจารย์ผู้นำคณะเห็นเพื่อนพระพอใจอยู่เป็นเอกฉันท์ ก็รับนิมนต์ของชาวบ้าน พากันไปอยู่ในไพรสมณต์ ตามความผาสุก ครั้งนั้น เทวดาพวกเจ้าป่าเจ้าเขาในไพรสมณต์นั้น ชุบชิบกันว่า “ภิกษุเหล่านี้เป็นผู้มีศีล เมื่อเข้ามาพำนักอยู่จะทำให้เราลำบากในการ ย้ายที่ ด้วยเราจะอยู่ข้างบนก็ไม่ควร จะอยู่ข้างล่างก็ลำบาก จะทำอย่างไรดีหนอ” “ท่านไม่อยู่นานหรอกน่า” เทพคนหนึ่งออกความเห็น คงจะอยู่รับฉลองศรัทธาของชาวบ้านนี้สักวันสองวันก็คงจะไป” เทพคนหนึ่ง คัดบทว่า “คอยดูไปก็แล้วกัน จะมาปรารมภ์ไปก่อนทำไม” ครั้งล่วงไปสองสามวัน เทวดายังไม่เห็นที่ท่าว่าพระจะไปจากที่นั่นเลย ตรงข้ามกลับเห็นท่าที่ว่า จะอยู่กันแรมปี คังนั้น ก็ตกใจพากันปรับทุกข์ว่า “ไม่ไหวแล้วต่อไปนี่ พวกเราจะไม่มีความสุข” “อะไร ทำชี้แยไปได้” เทพคนหนึ่งพูดระงับเสียงบ่น “แล้วจะทำอย่างไร” อีกคนหนึ่งกล่าวเป็นเชิงหารือ “เราจะให้ท่านไปเสียทั้งหมดเรื่องเมื่อเราไม่พอใจให้ท่านอยู่” “จะทำอย่างไร ท่านจึงจะไปเล่า ข้าพเจ้าต้องการทราบ” “เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน” เทพคนนั้นออกความเห็น “คือพวกเราช่วยกันแสดงอาการเป็นภูตผี หลอกหลอนให้หลาย ๆ อย่าง ทุกอย่างที่ จะทำให้พระเหล่านี้กลัว เห็นเป็นภัย อยู่ไม่มีความสุข ผลเคียดรื้อนก็ประจักษ์แก่พระทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเทพเหล่านั้นทันที” “ผมไม่สบายใจเหลือเกิน” พระรูปหนึ่งกล่าว “ผมก็จาม ไม่หยุด ผมก็นอนไม่หลับ ผมถูกผีหลอก เห็นเดินผ่านมาไม่มีหัว กลัวเหลือเกิน” รูปหนึ่งว่า “ที่ชายป่าโน้น เสียงอมมนุษย์ร้อยโหยหวน นำหวาดเสียว เสียงเอือกเหิน ขนลุกขนพอง” พระทั้งหลายนั่งไม่คิด อยู่ตามลำพังไม่ได้ งานกัมมัฏฐานล้มต้องเลียงเข้ามาจับกลุ่มชุบชิบกัน “พวกเราอยู่ไม่ได้แน่ ถ้าเป็นรูปนี้ ขึ้นอยู่ก็จะตกใจตายเท่านั้น” เมื่อพระทั้งหมดสิ้นศรัทธาอยู่เช่นนั้น ก็พร้อมกันลาชาวบ้านตำบลนั้น กลับพระนครสาวัดดี เข้าเฝ้าถวายบังคมพระบรมศาสดา พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า “เธอเพิ่ง ไปไม่นาน ไฉนรีบกลับกันมาเสียเล่า ภิกษุ” “ไม่มีความสุขพระเจ้าข้า” “บิณฑบาตลำบากหรือ” ทรงรับสั่งด้วยความเอ็นดู “มิได้พระเจ้าข้า บิณฑบาตสะดวก แต่ภูตผีปีศาจรบกวนเหลือทน จึงรีบกลับ” พระบรมศาสดา รับสั่งว่า “ควรจะไปอยู่ที่นั่นแหละภิกษุ เมื่อเสนาสนะและอาหารเป็นที่สะดวกสบายดีแล้ว” “ไม่กล้าพระเจ้าข้า” “ไปเถอะภิกษุ” ทรงรับสั่งด้วยความปรานี “ตลาคตะให้อาหาร เมื่อเธอถืออาหารของตลาคตะไปอยู่ที่นั่นแล้วจะมีความสุข” ครั้นทรงเห็นภิกษุทั้งหลายพอใจในอาหารที่จะประทาน และเกิดความอาจหาญจะกลับไปอยู่ในไพรสมณต์นั้นอีก ก็ประทานกรณีเมตตสูตรให้พระเหล่านั้นเรียน จนขึ้นปากขึ้นใจแล้ว

ทรงรับสั่งว่า “ไปเถอะภิกษุทั้งหลายเมื่อไปถึงแล้วจงตั้งเมตตาจิต ปฏิบัติตามที่คาด
บอกให้ทุกประการ” ภิกษุทั้งหลายชื่นใจในพระมหากรุณาที่ทรงประทานพากันถวาย
บังคมลาจาริกไปยังไพโรสถ์นั้นอีก แต่ก่อนจะเข้าถึงประตูป่า พระทั้งหมดก็ตั้ง
กัลยาณจิตประกอบด้วยเมตตา ระลึกถึงพระพุทธคุณเป็นอารมณ์ เจริญพระพุทธมนต์
กรรมเมตตาสูตร อันเป็นอาวูรพิเศษที่พระศาสดาประทานมา แม้เมื่อเข้าไปในไพโร
สถ์ก็เจริญพระพุทธมนต์นี้อีก ด้วยอำนาจกรรมเมตตาสูตร ที่พระทั้งหลายเจริญในเวลา
นั้น ได้ทำให้เหล่าเทวดาเจ้าป่าเจ้าเขา มีใจเมตตารักใคร่พระทั้งหลาย พากันออกมา
ต้อนรับด้วยเพศอุบาสกอุบาสิกาเป็นอันดี ทั้งยังช่วยให้ความอาภักขาอีกด้วย ทุกอย่าง
สงบเรียบร้อยที่สุด แม้เสียงร้องอันก่อให้เกิดความรำคาญก็ไม่มีแม้แต่น้อยภิกษุ
ทั้งหลายได้ความสงบ อันเป็นทางแห่งความสงบ เจริญกัมมัญฐานอยู่ไม่นาน ก็บรรลุผล
ที่ปรารถนาทุกรูป ๆ

บทสวด

กรรมเมตตาสูตร

สกุ โถ อชฺช จ สุหฺช จ	ยนฺตํ สนฺตํ ปทํ อภิสเมจฺจ
สนฺตฺตสฺสโก จ สฺสโร จ	สุว โจ จสฺส มฺหฺมฺ อณฺติมานิ
สนฺตินฺทริโย จ นิปโก จ	อปฺปกิจฺโจ จ สลฺลหฺกฺวตฺติ
น จ ขุทฺทํ สมาจเร กิณฺณิ	อปฺปคทฺโถ กุเลสุ อณฺนุคิทฺโธ
สุชินโน วา เขมิโน โหณฺตฺ	เยน วิณฺณฺญ ปเร อปฺวเตยฺยจ
เย เกจิ ปาณญตฺตติ	สพฺเพ สตฺตา ภวณฺตฺ สุจิตฺตฺตา
ทีฆา วา เข มหนฺตา วา	ตฺตา วา ถาวรา วา อนนฺเวสฺสา
ทิกฺขฺชา วา เข จ อทิกฺขฺชา	มชฺฌิมา รสฺสกา อณฺุกถฺตา
ภูตา วา สมฺภเวสี วา	เย จ ทฺเว วสนฺติ อวิทฺเว
น ปโร ปรี นิกฺขุเพถ	สพฺเพ สตฺตา ภวณฺตฺ สุจิตฺตฺตา
พฺยาโรสฺนา ปฏฺิณฺสณฺณา	นาติมณฺเณก กตฺถจิ นํ กิณฺณิ
มาตา ขธา นิยํ ปุคฺตํ	นาลมฺณมณฺณสฺสสะ ทฺกขมิจฺเจยฺย
เอวมฺปิ สพฺพภูเตสุ	อายุสา เอกปฺตฺตมฺนฺรฺกฺเข
เมตฺตณฺจ สพฺพโลกสฺมี	มานสมฺภวฺเข อปริมาณํ
อฺทฺธํ อโร จ ศิริยณฺจ	มานสมฺภวฺเข อปริมาณํ
คฺกุชฺณจฺรํ นิสินฺโน วา	อสมฺพารฺธํ อเวรํ อสฺปคฺตํ
เอตํ สตี อธิญฺเจยฺย	สยาโน วา ยาวตฺสฺส วิคฺคมิทฺโธ
	พฺรหฺมเมตํ วิหารํ อิทฺ มานุ

ทฤษฎีของ อนุภาคมุม สี่ลวด

ทศุสเนน สมุปนุโน

กามะสุ วิเนยฺย เคะธ

น ทิ ชาตุ คพฺภเสยฺย ปฺนเรตีติ.^{๑๔}

คำแปล

ภิกษุผู้ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ประสงค์จะบรรลุแดนสงบ พึงอบรมศึกษา ๓ ภิกษุนั้นพึงเป็นผู้อาจหาญ ชื่อตรงดี แน่วแน่ วาง่าย อ่อนโยน หมกความยึดถือตัว (ไม่มีอคติมานะ)

อนึ่ง พึงเป็นผู้สันโดษ เลี้ยงง่าย มีกิจธุระน้อย ดำเนินชีวิตเรียบง่าย มีอินทริย์สงบ มีปัญญาพาตัวรอด ไม่คะนองกายวาจา ไม่พัวพันกับตระกูลทั้งหลาย (ไม่ประจบเอาใจพวกกฤหัสถ์ที่ร่ำรวยมีอำนาจ)

ไม่พึงประพฤตีสั่งเล็กน้อยอะไร ๆ ที่จะเป็เหตุให้ผู้รู้ตำหนิ (พึงแผ่เมตตาจิตไปในสรรพสัตว์ว่า) ขอสัตว์ทั้งปวงจงเป็นผู้มีความสุขกาย สุขใจ ปลอดภัยภัยทั้งปวงเถิด

สัตว์มีชีวิตทั้งหลาย ทั้งที่เป็นผู้หิวกระหาย (มีกิเลส) ทั้งที่มันคง (หมดกิเลส) บรรดามีทั้งหมดทั้งที่มีกายยาว ใหญ่ ปานกลาง สั้น ละเอียด หรือหยาบ

ทั้งที่เคยเห็นหรือไม่เคยเห็น อยู่ไกลหรือใกล้ ที่เกิดแล้ว หรือที่กำลังแสวงหาที่เกิดสัตว์ทั้งปวงเหล่านั้นจงมีความสุขกาย สุขใจเถิด

บุคคลไม่พึงหลอกลวงกัน ไม่พึงดูหมิ่นใครในที่ไหน ๆ ไม่พึงปรารถนาทุกข์แก่กันและกัน ด้วยการเบียดเบียนหรือด้วยใจมุ่งร้าย

มารดาถนอมบุตรคนเดียวของคนด้วยชีวิต ฉันทใด บุคคลพึงเจริญเมตตาจิตไม่มีประมาณในสัตว์ทั้งปวง ฉันทนั้น

บุคคลพึงเจริญเมตตาจิต อันไม่มีประมาณ ไม่มีขอบเขต ไม่มีเวร ไม่มีศัตรูในสัตว์โลกทั้งหมด ทั้งในอรูปภูมิเบื้องบน รูปภูมิเบื้องกลาง และกามาวจรภูมิเบื้องต่ำ

ผู้เจริญเมตตาจิตเช่นนี้นั้น ไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถใด จะยืน เดิน นั่ง หรือนอนอยู่ก็ตาม จะเป็นผู้ปราศจากความท้อแท้เหน็ดเหนื่อย จะตั้งสติไว้ได้นานตราบเท่าที่ ต้องการ พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสการอยู่ด้วยเมตตาเช่นนี้ว่า เป็นความประพฤติที่ประเสริฐในพระศาสนา

^{๑๔} พ.ธ. ๒๕/๑๓/๑๓.

บุคคลผู้แผ่เมตตาจิตนั้นจะไม่กล้ากราบความเห็นผิด เป็นผู้บริบูรณ์ด้วยศีลถึงพร้อมด้วยความเห็นชอบ เมื่อขจัดความยินดีในกามทั้งหลายได้แล้ว ย่อมไม่กลับมาสู่การเกิดในภพอื่นอีกครั้งแน่นอน^{๑๕}

สรุปได้ว่า เมตตาปริตร เป็นปริตรที่ว่าด้วยการเจริญเมตตาจิต ปรารภนาถให้แก่ตนเองและสรรพสัตว์ ไม่มีเวรต่อกัน ไม่มีการเบียดเบียนกัน อยู่อย่างปกติสุขไร้ทุกข์ ปราศจากความขุ่นเคืองใจ ไร้พยาบาล เมื่อต้องเดินทางผ่านป่าเขาถ้ำเนาไพร หรือไปอยู่ในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย สวดกรณียเมตตสูตร เพื่อเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายอันจะเกิดจากอมนุษย์ภูตผีปีศาจทั้งหลาย ให้เกิดความอ่อนโยนมีเมตตา มีความรู้สึกเหมือนเป็นลูกเป็นหลาน

๒.๓.๔ ตำนานขันธปริตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาค เสด็จประทับอยู่ ณ พระเชตวันาราม ใกล้พระนครสาวัตถีครั้งนั้น พระภิกษุรูปหนึ่งนั่งสี่โพอยู่ ณ เรือนไฟ ภูตตัวหนึ่ง ออกจากต้นไม้ผู้ได้กัณฐ์ทำแห่งพระภิกษุนั้น พระภิกษุนั้นทนพิษงูมิได้ ก็ได้มรณภาพลงในที่สุดภิกษุทั้งหลาย ต่างก็พากันไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า กราบทูลถึงเรื่องภิกษุที่ถูวกัณฐ์ตายนั้นให้ทรงทราบพระผู้มีพระภาคจึงทรงดำริว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ชะรอยภิกษุนั้นจะไม่ได้เจริญเมตตาจิตต่อตระกูลแห่งพญางูทั้ง ๔ หากว่าพระภิกษุรูปนั้นได้เจริญเมตตาจิต ให้แก่ตระกูลพญางูทั้ง ๔ แล้ว จะไม่กัณฐ์พระภิกษุนั้นเลย และถึงแม้จะโดนกัณฐ์ ก็หาได้ตายไม่ แต่ปางก่อนคาบศฤงคารทั้งหลายผู้เป็นบัณฑิต ได้เจริญเมตตาจิต ให้ตระกูลพญางูทั้ง ๔ ก็พากันรอดพ้นจากภัยแห่งงูทั้งหลาย แล้วทรงเล่าเรื่องในอดีต มาแสดงว่า ในอดีตกาล เมื่อพระเจ้าพรหมทัตต์ครองราชสมบัติ ณ เมืองพาราณสีพระโพธิสัตว์บังเกิดในตระกูลพราหมณ์ ณ กาลิกรฐ ครั้นเจริญวัยแล้วได้ทรงสละราชสมบัติ ออกบรรพชาเป็นฤาษีในป่าหิมวันต์ บำเพ็ญเพียรจนได้บรรลุอิทธิคุณ ๔ และสมาบัติ ๘ ตามลำดับแล้วได้เนรมิตอาศรมอยู่ ณ กุ้งน้ำแห่งหนึ่ง ณ ริมฝั่งแม่น้ำคงคา ชายป่าหิมพานต์ อีกทั้งได้เป็นอาจารย์สั่งสอนฤาษีจำนวนมากด้วย ในเวลานั้น ได้มีงูปรากฏขึ้นพร้อมทั้งไล่กัณฐ์พวกฤาษีทั้งหลาย ถึงแก่ความตายเป็นอันมาก พวกฤาษีทั้งหลาย ก็ได้นำความทั้งปวง เข้าไปแจ้งแก่ฤาษีผู้เป็นอาจารย์ของตนให้ทราบฤาษีพระโพธิสัตว์ ครั้นได้ฟัง จึงสั่งให้ประชุมฤาษีผู้เป็นศิษย์ทั้งปวง แล้วสอนให้ฤาษีเหล่านั้นเจริญเมตตาจิตต่อตระกูลพญางูใหญ่ทั้ง ๔ อีกทั้งยังสอนให้ศิษย์ เจริญเมตตาจิตให้แก่สรรพสัตว์

^{๑๕}แก้ว วิชาตะขบ, บททำวัตร-สวดมนต์ (แปล), อ่างแล้ว, หน้า ๘๒.

จำพวกอื่นเป็นลำดับ ตั้งแต่สัตว์ไม่มีเท้า จนถึงสัตว์ที่มีเท้ามากกว่า ขอสัตว์ทั้งปวง เหล่านี้ อย่าได้มีเวร อย่าได้พยาบาท อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย จนถึงซึ่ง ความสุข ปราศจากทุกข์ทั้งปวงเกิด แล้วสั่งสอนให้ฤๅษีผู้เป็นศิษย์ ระลึกถึงคุณของ พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า ว่ามีประมาณมากด้วยคุณธรรม สัตว์ทั้งหลายมี คุณธรรมไม่มากเท่า คุณธรรมของพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า มีมากเหลือ ประมาณ ได้ป้องกันเราให้ห่างจากสัตว์เหล่านั้น ทั้งกลางวันและกลางคืน ความรักษา อันเรากระทำแล้วด้วยพระคุณอันประเสริฐ ความป้องกันอันเรากระทำแล้วด้วยคุณอัน บริสุทธิ์ ขอสัตว์ทั้งหลายจงหลีกเลี่ยง อย่าได้มาเบียดเบียนเราเลยเรากำลังกระทำ ความนอบน้อมต่อพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายอยู่ เมื่อฤๅษีพระ โภธิสัตว์ได้ผู้กมนต์พระปริตรสอนแก่ศิษย์ทั้งหลายแล้ว เหล่าฤๅษีนั้น ก็ได้พากันเจริญ เมตตา และระลึกถึงคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นอารมณ์ งูและสัตว์ร้าย ทั้งหลายก็หลีกเลี่ยงไปมิได้มากถ้ากราบปีศาจอีกต่อไป

ดังนั้น พระปริตรบทนี้จึงมีอานิสงส์สามารถป้องกันผู้ที่สวดประจำให้รอดพ้นจากการทำ อันตรายด้วยการขบกัดเป็นต้นของพวกงูพิษต่าง ๆ ตลอดจนตะขาบ แมลงป่อง และสัตว์ที่มีเขี้ยวงา ทุกชนิดได้เป็นอย่างดี^{๒๐}

บทสวด

วิรุฬหกเขหิ เม เมตต์

เมตต์ เอรापเถหิ เม

ฉพุขปุตุเตหิ เม เมตต์

เมตต์ กณหาโลกมเกหิ จ

อปาทเกหิ เม เมตต์

เมตต์ ทิปาทเกหิ เม

จตุปปเทหิ เม เมตต์

เมตต์ พหุปปเทหิ เม

มา มํ อปาทโก หีสิ

มา มํ หีสิ ทิปาทโก

มา มํ จตุปปโท หีสิ

มา มํ หีสิ พหุปปโท

สพเพ สตุตา สพเพ ปาณา

สพเพ ภูตา จ เกวลา

สพเพ ภทรานิ ปสุสนตุ

มา กิณฺจิจิ ปาปมาคมา

อุปฺปมาโณ พุทฺโธ, อุปฺปมาโณ รมฺโฆ, อุปฺปมาโณ สงฺโฆ, ปมาณวนฺดานิ สิริสฺปานิ,
อหิ วิจฺฉิกขา สคฺปที อญฺณานาถิ สรพฺมุติกา, กตา เม รกฺขา กตา เม ปริตุตา, ปฏิกฺกมฺนฺตุ
ภูตานิ, โสฬํ นโม ภควโต, นโม สตุตฺตุนํ สมนฺมาสนฺพุทฺธานํ.^{๒๑}

^{๒๐}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๓.

^{๒๑}พ.ชา. ๒๓/๔๒/๓๕.

คำแปล :

ข้าพเจ้าขอมีไมตรีจิตกับพวกงูตระกูลวิรูปักษ์ ข้าพเจ้าขอมีไมตรีจิตกับพวกงูตระกูลเอราบถ ข้าพเจ้าขอมีไมตรีจิตกับพวกงูตระกูลนพยาบุตร ข้าพเจ้าขอมีไมตรีจิตกับพวกงูตระกูลกัณหาโคคม

ข้าพเจ้าขอมีไมตรีจิตกับพวกสัตว์ไม่มีเท้า ข้าพเจ้าขอมีไมตรีจิตกับพวกสัตว์สองเท้า ข้าพเจ้าขอมีไมตรีจิตกับพวกสัตว์สี่เท้า ข้าพเจ้าขอมีไมตรีจิตกับพวกสัตว์ที่มีเท้ามาก

สัตว์ที่ไม่มีเท้าอย่าได้เบียดเบียนข้าพเจ้า สัตว์ที่มีสองเท้าอย่าได้เบียดเบียนข้าพเจ้า สัตว์ที่มีสี่เท้าอย่าได้เบียดเบียนข้าพเจ้า และสัตว์ที่มีเท้ามากอย่าได้เบียดเบียนข้าพเจ้า

ขอสัตว์ทั้งปวง ปราณชาติทั้งปวง สัตว์ที่เกิดแล้วทั้งปวง ทั้งหมดจงประสบความเจริญทุกผู้ ขอบาปทุกชั่วร่อนอย่าได้เข้าถึงใคร ๆ เลย

พระพุทธเจ้าทรงพระคุณสุดที่จะประมาณได้ พระธรรมมีพระคุณสุดที่จะประมาณได้ พระสงฆ์ก็มีพระคุณสุดที่จะประมาณได้ แต่สัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย คือ งู แมงป่อง ตะขาบ แมงมุม ด้วงแก และหนู เป็นสัตว์ที่ประมาณ (กำหนดนับ) ได้

ข้าพเจ้า ได้คุ้มครองคนแล้ว ข้าพเจ้าได้ป้องกันคนแล้ว ขอสัตว์ทั้งหลายจงหลีกเลี่ยงเพราะข้าพเจ้านั้น ได้กระทำความนอบน้อมแก่พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้กระทำความนอบน้อมแก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง ๗ พระองค์^{๒๒}

สรุปได้ว่า ชั้นบริติร เป็นบริติรที่ว่าด้วย มนต์ป้องกันตัวโดยการแผ่เมตตาแก่พญางูทั้ง ๔ ตระกูล จะไม่ถูกงูกัด เพื่อผูกมิตร คุ้มครองคน รักษาคน และป้องกันคนจากสัตว์ร้ายอื่น ๆ บทสวดป้องกันพญางู ในบริติรนี้พระพุทธเจ้าตรัสสอนเรื่องเมตตาการุณา ชั้นบริติร นอกจากจะเป็นคาถาสำหรับป้องกันอสรพิษและสัตว์ร้ายทั้งหลายแล้ว ยังสามารถป้องกันอันตรายจากยาพิษทั้งหลายได้ด้วย

๒.๓.๕ ตำนานฉัททันตปริติร

ณ ป่าหิมพานต์ มีพญาช้างเผือกอยู่เชือกหนึ่ง มีนามว่า พญาฉัททันต์ มีช้างพังเป็นภรรยาอยู่ ๒ เชือกมีนามว่า จุลสุภัททา และ มหาสุภัททา พร้อมกับมีช้างบริวารอีก ๘,๐๐๐ เชือก อยู่มาวันหนึ่งเป็นฤดูที่ดอกไม้วังบาน พญาช้างฉัททันต์จึงชวนช้างภรรยา

^{๒๒}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๔-๘๕.

ทั้งสอง ให้ไปชมดอกไม้ในนั้น ครั้นไปถึง ณ ตำบลที่มีไม้รังออกดอกเป็นกลุ่มใหญ่ดูละลานตาสดใส หอมเย็นชื่นใจเป็นอย่างนัก พญาช้างนั้นสุดที่จะออกใจไว้ได้ พากรรษาทั้ง สองเดินตรงรี่เข้าไปหาโคนไม้รัง แล้วใช้ศีรษะชนไม้รังคั้นหนึ่ง เพื่อให้ดอกร่วง ขณะนั้นบนต้นไม้รัง มีรังมดแดงรังใหญ่อยู่ เมื่อพญาช้างชนต้นไม้ด้วยกำลัง รังมดแดงใหญ่นั้นก็ปลิ้นหล่นลงมา ด้วยเหตุทนแรงเหวี่ยงของกิ่งไม้ในนั้น ไม่ได้ จึงหว่าที่รังมดแดงใหญ่ร่วงลงมาบนหัวของช้างพังจูลสุภัทธาพอดี ซึ่งขณะเดียวกันลมก็ได้พัดพาเอาดอกไม้รังและเกสร ร่วงไปบนหัวและบนตัวของช้างพังมหาสุภัทธาพอดี เช่นกัน ช้างพังจูลสุภัทธา เมื่อโดนมดคร่วงลงใส่หัวและตัว ก็คิดว่า พญาช้างไม่รักนาง จึงแกล้งทำรังมดแดงร่วงใส่มหาสุภัทธาช้างพญาช้างคงจะรักมากจึงทำให้ดอกไม้รัง และเกสรหล่นโปรยไปตามลำตัว ช้างพังจูลสุภัทธา คิดดังนั้นแล้วก็บังเกิดความเคียดแค้น ผูกพยาบาทจองเวร แก่พญาช้างฉัททันต์เป็นครั้งแรก อีกครั้งหนึ่ง พระโพธิสัตว์ช้างฉัททันต์ ได้ดอกปทุมดอกไม้ใหญ่มากดอกหนึ่ง ได้มอบดอกบัวนั้น ให้แก่ช้างพังมหาสุภัทธา ช้างพังจูลสุภัทธา ได้เห็นดังนั้น ก็น้อยเนื้อต่ำใจว่า พญาช้างทำไมไม่ให้ดอกปทุมแก่คนบ้าง ช้างนั้นก็ผูกเวรแก่พญาช้างฉัททันต์เป็นครั้งที่สอง กาลต่อมา ช้างพังจูลสุภัทธา ได้มีโอกาสถวายผลไม้แก่พระบิณฑกพุทธเจ้า แล้วนางช้างก็ได้ตั้งความปรารถนาอธิษฐานว่า เมื่อข้าพเจ้าสิ้นชีพจากชาตินี้ไปแล้วขอให้ไปบังเกิดเป็นมนุษย์ผู้หญิง มีโอกาสได้เป็นมเหสี ของพระบรมกษัตริย์ และมีโอกาสกลับมาล้างผลาญแก่พญาช้างฉัททันต์ เอาชีวิตพญาช้างและตัดเอาง่าคู่นั้น มาให้ได้ ครั้นนางช้างนั้นตั้งจิตอธิษฐานดังนั้นแล้ว นางช้างนั้นก็มิยอมกินอาหารคิมน้ำ อยู่ต่อมาไม่นาน นางช้างจูลสุภัทธาก็ได้ตายลง แล้วได้ไปบังเกิดเป็นบุตรสาวของ มัททราชสกุลมีนามว่า นางสุภัทธากุมารี เมื่อนางเติบโตเจริญวัยขึ้น ได้มีโอกาสเป็นมเหสีของพระราชผู้ครองเมืองพาราณสีตามความปรารถนา พระนางระลึกชาติแต่หนหลังได้ จึงรู้สึกเจ็บแค้นพญาช้างฉัททันต์ จึงแสรังทำประหนึ่งว่าประชวรแพ้ท้อง เมื่อพระสวามีทรงเข้ามาเยี่ยมพระนางก็ทูลว่าแพ้ท้อง นางได้ฝืนเห็นของสิ่งหนึ่งซึ่งก็ยากที่จะหาได้ ขอให้พระสวามีทรงมีรับสั่งให้ เรียกหาพวคนายพรานป่า มาประชุมพร้อมกันเสียก่อน แล้วจะแสดงความฝันถวาย พระราชาก็ทรงมีพระบัญชา ให้หาตัวพรานป่ามาประชุมรวมกัน ณ ท้องพระโรง แล้วจึงชวนพระมเหสีไปยังท้องพระโรง เพื่อที่จะได้เล่าความฝันให้แก่พระองค์และนายพรานได้ฟัง พระมเหสีเมื่อเสด็จยังท้องพระโรงพร้อมพระราช มหาอำมาตย์ราชบริพาร และพรานป่าแล้ว จึงทรงตรัสเล่าว่า เราฝันเห็นช้างเผือกผู้มีงายาวสีขาว ที่มีรัศมี ๖ ประการ เราต้องการง่าคู่นั้น ถ้าเราไม่ได้ เราจะฆ่าตัวตาย พระราชาทรงหลงรักพระมเหสีสุภัทธาองค์นี้มาก จึงทรงตามพระทัยพระมเหสีทุกประการ พระนางได้ทรงคัดเลือก

นายพรานผู้มีร่างกายแข็งแรงกำยำ มีฝีมือยิงธนูที่แม่นยำ และรอบรู้อุบายวิธี พรานที่พระนางทรงเลือกได้ มีนามว่า โสณคร พระนางได้บอกคำปล้ำที่อยู่ของพญาช้างฉัททันต์ ให้แก่พรานโสณคร ได้ทราบทุกประการ เมื่อได้ทราบที่อยู่ของพญาช้างฉัททันต์ จากพระมเหสีแล้ว ได้ออกเดินทางไปยังป่าหิมพานต์ ตรงไปยัง ณ คำปล้ำที่อยู่ของพญาช้างฉัททันต์ ตามคำบอกเล่าของพระมเหสี สิ้นเวลาไปถึง ๗ ปี ๗ เดือน ๗ วัน ครั้นเดินทางไปถึง ยังที่อยู่ของพญาช้าง พราน โสณคร จึงชุ่มคูกรีธาของพญาช้าง ทั้งวันเวลาไปและกลับ ของพญาช้างที่ออกไปหากิน เมื่อเฝ้าคุณรูแน่แล้ว นายพรานก็รอเวลาให้พญาช้างและบริวาร ออกจากที่พัก แล้วพรานนั้น ก็ออกมาจากที่ซ่อน หาทำเลที่เหมาะสม ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากที่พักของพญาช้างมากนัก แล้วทำการขุดหลุมให้ลึกพอที่คนจะลงไปยืนอยู่ในหลุมนั้น ได้มิดหัว พร้อมทั้งนำท่อนไม้และใบไม้ มาเรียงขวางปากหลุม แล้วกลบทับด้วยดิน กลีบดินให้เรียบ อีกทั้งยังเปิดช่องที่คนจะลงไปซ่อนตัว และเปิดช่องสำหรับเลี้ยงลูกศรครั้นได้เวลาที่พญาช้างและบริวาร จวนจะกลับ พราน โสณคร ก็ลงไปซ่อนในหลุมที่ตนขุดเอาไว้แล้ว ยังนำเอาผ้าจิวที่เตรียมมา นำมานุ่งห่มเมื่อกาลมรณะ ของพญาช้างมาถึง พญาช้างนั้นพร้อมบริวาร ก็เดินทางกลับมายังที่อยู่ของคนดั้งเดิม ครั้นมาถึงตรงสุดที่พราน โสณคร ขุดหลุมเอาไว้ พญาช้างนั้นก็หาได้เฉลียวใจอันใดไม่ ได้มาหยุดยืนอยู่ตรงจุดเดิมที่ทุกครั้ง เมื่อกลับมาจากหาอาหาร คนจะต้องมาขึ้นเพื่อสำรวจตรวจดู ภูมิประเทศในที่พักของคนว่ามีอะไรผิดปกติบ้างขณะที่พญาช้างกำลังมองสำรวจอยู่นั้น พราน โสณคร ได้นำลูกศรอาบยาพิษมาพาดสาย เล็งตรงไปยังช่องที่คนเจาะเอาไว้เฉพาะ ปลายศรนั้นเล็งตรงไปยังท้องของพญาช้างฉัททันต์พอดี พรานป่า โสณคร ใช้กำลังนิ้วคั่นศรสุดแรง พร้อมกับปล่อยศรอาบยาพิษนั้นออกจากแฉ่ง ศรนั้นพุ่งตรงไปยังท้องของพญาช้างฉัททันต์จนทะลุหลัง พญาช้างนั้นก็ส่งเสียงร้อง โกลองนาทขึ้น ๓ ครั้ง บริวารของพญาช้างนั้น เมื่อรู้ว่านายของคนมีภัย ก็พากันแยกย้ายกันออกค้นหาศัตรูที่ทำร้ายนายของตน เว้นแต่นางช้างพังมหาสุภัททาเฝ้าอยู่ใกล้พญาช้าง พญาช้างรู้ว่าศัตรูซ่อนตัวอยู่ในหลุม จึงปรารถนาที่จะทราบสาเหตุเฉพาะตน จึงไล่ นางช้างพังมหาสุภัททาว่า น้องหญิงจงไปช่วยบริวารออกค้นหาศัตรูให้พบเถิด มิฉะนั้นเป็นห่วงเราหรอก เมื่อนางช้างพังจากไปแล้ว พญาช้างฉัททันต์ ก็ทำลายที่กำบังของนายพราน เพื่อจะจับตัวฆ่าเสีย แต่พอได้เห็นผ้าจิวที่นายพรานห่มอยู่ จึงคำริขึ้นว่า ผ้ากาสาวพัสดร์นี้ เป็นธงชัยของพระอรหันต์ บัณฑิตทั้งหลายไม่ควรทำลาย ควรที่จะสักการะเคารพ พญาช้างนั้นจึงเอางวงยกวางของพรานป่า นั้นขึ้นจากหลุม มาวางลงข้างหน้า แล้วกล่าวว่า ผู้ที่หมักหมมอยู่ด้วยกิเลสอย่างท่าน ไม่ควรนุ่งห่มผ้ากาสาวพัสดร์ ผ้านี้ควรแก่ผู้ที่ปราศจากกิเลสเท่านั้น ครั้นกล่าวดังนี้แล้ว

โทสะจิตของพญาช้างก็ระงับไป พญาช้างนั้นจึงร้องถาม นายพรานป่าว่า เจ้ามาเราเพื่อประสงค์สิ่งไร ต้องการเองหรือมีผู้ใช้ให้มา พรานป่าไศนุคร จึงเล่าความตั้งแต่ต้นจนจบ ให้พญาช้างฉัททันต์ฟัง พญาช้างครั้นได้ทราบ ว่า นางสุภัททาเทวี เป็นผู้ใช้ให้นายพราน มาฆ่า เพื่อจะเอางา ก็ได้ทราบในทันทีว่านี่คงเป็นเพราะเวรกรรม ที่นางจุลสุภัททาช้างพัง ในอดีต บัดนี้บังเกิดเป็นมเหสีของจอมกษัตริย์แห่งพาราณสี นางได้จองเวรพยาบาทต่อเรา เรามิควรที่จะก่อเวรต่อนางอีก พญาช้างคิดดังนี้แล้วจึงให้นายพรานเลี้ยงเอางาทั้งคู่ของตน ตามความปรารถนา พร้อมทั้งอธิษฐานว่า ขอเดชแห่งการบริจาคทั้งคู่ของเรานี้ จงเป็นปัจจัย ให้เราได้รับรลู่พระโพธิญาณ ในอนาคตกาลนั้นด้วยเทอญ เมื่อนายพราน ไศนุคร ตัดเอางาทั้งคู่เสร็จสิ้นแล้ว พญาช้างนั้น จึงได้กล่าวแก่พรานไศนุครว่า เราจะสอน มนต์สัจจะกาลาให้แก่ท่าน เพื่อจะได้ใช้ป้องกันภัยทั้งหลายขณะเดินทาง ว่าแล้วพญาช้าง ฉัททันต์ ก็ได้กล่าวมนต์ให้แก่นายพราน ไศนุคร ได้เรียนจนสำเร็จ แล้วพญาช้างนั้นก็ถึง กาลกิริยา พราน ไศนุคร ได้อาศัยมนต์ของพญาช้างป้องกันภัยที่เกิดขณะเดินทาง จนพาดน รอดปลอดภัย นำเอางาทั้งคู่ของพญาช้างฉัททันต์เข้าไปถวายนางสุภัททาเทวี ณ เมือง พาราณสีจนสำเร็จ พระนางสุภัททาเทวี ครั้นพอได้เห็นงาทั้งคู่ ของพญาช้างฉัททันต์ โภธิสัตว์ ก็ให้หวนคำนึงระลึกถึงความรัก ความหลัง ที่ตนมีแก่พญาช้างนั้น มาบัดนี้เรา กลับทำให้ผู้ที่เป็นที่รักของเรา ได้ตายจากเราไปเสียแล้ว พระเทวีคิดดังนี้แล้วก็บังเกิด ความโศกเศร้าเสียใจอย่างแสนสาหัสจนหัวใจวายตายในวันนั้นเอง^{๒๓}

บทสวด

วริสุสเมนนุติ ปรามสนุโค

ทุกเขน มุฏฐสุสุทปาที สญญา

สตุเลน วิทุโธ พยถิโตปี สนุโค

สเจ อิมิ นากวเรน สจจ

คำแปล

พญาช้างฉัททันต์ เกิดความคิดว่า จะฆ่าพรานนี้เสีย ครั้นเองวงคำฯ พบคำกา
สาวพัศตร์อันเป็นธงชัยแห่งพระอรหันต์ แม้จะเจ็บปวดถึงปานนั้นก็ยังสำนึกได้ว่า
สัตว์บุรุษไม่สมควรที่จะฆ่าคนที่มิใช่ธงชัยแห่งพระอรหันต์

กาสาวมทุกุขิ ธช อธิสิน

อรหทฺธ โช สพุถิ อวชฺฌรุโป

กาสาววคฺคฺมุหิ มนฺ น ทุสฺสยิ

มา มํ วเน พาลมิกา อคฺคฺยฺจฺจฺนฺติ^{๒๔}

^{๒๓}สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (นิคม ฐานิสฺสฺรมหาเถร ป.ธ.๘), ตำนานพระปริตร, อ่างแล้ว, หน้า ๕๕-๖๒.

^{๒๔}พ.ชา. ๒๓/๑๔๒/๔๕๕.

พญาช้างฉัททันต์ถูกนายพรานยิงด้วยลูกศรอาบยาพิษ จนทรงตัวอยู่ไม่ได้ แต่
ยังสงบใจได้ไม่คิดประทุษร้ายผู้ถือฝ่ากาสาหวัดพรัด ถ้าคำกล่าวของพญาช้างนี้เป็นความ
จริง ขอให้สัตว์ทั้งหลายในป่าอย่าได้กล้ากลายข้าพเจ้าเลย^{๒๕}

สรุปได้ว่า ฉัททันตปริตร เป็นปริตรที่แสดงถึงอานุภาพแห่งสัจจะที่น้อมเอาคุณ
ของพระพุทธเจ้า เป็นปริตรที่ว่าด้วย มนต์สำหรับนักเดินป่า เมื่อภาวณาฉัททันตปริตรนี้แล้ว จะ
ปลอดภัยจากสัตว์ร้ายมีช้าง เป็นต้น เป็นการป้องกันจากสัตว์ร้ายทั้งหลาย ทั้งป้องกันสัตว์ร้ายไม่ให้
เข้ามารบกวนในเขตที่อยู่อาศัยด้วย ฉัททันตปริตร นอกจากจะเป็นคาถาสำหรับป้องกันอสรพิษ และ
สัตว์ร้ายทั้งหลายแล้ว ยังสามารถป้องกันอันตรายจากยาพิษทั้งหลายได้ด้วย

๒.๓.๖ ตำนานโมรปริตร

ตำนานโมรปริตร (พญานกยูงทอง) สมัยที่พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกงู
ทองก่อนออกไปหาภินิหารในคอนเฒ่า จะต้องสวดโมรปริตรเสียก่อนและพอกกลับมาใน
คอนเฒ่า ก็จะต้องสวดโมรปริตรอีกครั้งหนึ่ง ด้วยอำนาจแห่งโมรปริตรนั้นจึงทำให้
นกงูทองแคล้วคลาดจากภยันตรายทั้งปวง ท่านกล่าวกันว่า ครั้งหนึ่งพระเจ้าพรหมทัต
สั่งให้จับนกงูทองมาถวายเพราะพระอักรมเหสีใคร่จะทอดพระเนตร พวกนายพราน
ถึงแม้ว่าจะวางกับดักเพื่อจะจับนกงูทองอย่างไรก็ตามแต่ ก็หาสำเร็จไม่บางครั้งพอ
นกงูทองเข้ามาใกล้เครื่องดักเหล่านั้น ก็มีอันทำให้เครื่องดักเหล่านั้นล้มระเนระนาด
ลงไปเอง ดูเป็นที่น่าอัศจรรย์ ทั้งนี้ก็เป็นด้วยอานุภาพแห่งโมรปริตรที่นกงูทอง ได้สวด
ทุกเช้าค้ำนั่นเอง กล่าวฝ่ายพระอักรมเหสีของพระเจ้าพรหมทัต เมื่อไม่ได้
ทอดพระเนตรนกงูทองตามประสงค์ก็เสด็จทิวังคค ทำให้พระเจ้าพรหมทัตรู้สึกขัด
เคืองพระราชหฤทัยเป็นที่ยิ่ง ด้วยทรงเห็นว่านกงูทองเป็นต้นเหตุทำให้มเหสีของ
พระองค์ต้องมาถึงแก่ความตาย จึงหาอุบายที่จะฆ่านกงูทองเสีย โดยได้แก่งจาร์กลง
ไปในแผ่นดินทองว่า “ถ้าผู้ใดได้กินเนื้อของนกงูทอง ผู้นั้นจะไม่รู้จักแก่ ไม่รู้จักเจ็บ ไม่
รู้จักตายเลย” เมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตแล้ว กษัตริย์องค์ต่อ ๆ มาเมื่อพบคำจารึกนั้น
ต่างก็ให้พวคนายพรานไปพยายามจับนกงูทองตัวนั้นมาให้ได้ แต่กาลล่วงเลยมาถึง ๘
ช่วงกษัตริย์ก็ยังจับนกงูทองนั้นไม่ได้ ทั้งนี้ก็เป็นด้วยอานุภาพของโมรปริตรคอย
คุ้มครองป้องกันภัยให้กับนกงูทองตัวนั้นอยู่ จวบจนกระทั่งมาถึงกษัตริย์องค์ที่ ๘ จึง

^{๒๕} สี่ราว น้การเรียน, ธรรมะจากเจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน คาถาพาหุง, อ้างแล้ว, หน้า
๕๕-๕๗.

ได้มีนายพรานคนหนึ่ง ได้นำนางนกยูงไปปล่อยให้นกยูงทองนั้นลงมาที่เชิงเขา นกยูงทองพอได้ยินเสียงนางนกยูงร้องก็หลงไหลไปด้วยอำนาจแห่งกิเลส จึงลี้มระลึกลี้มมนตรี โมรปริตรคังที่ได้เคยปฏิบัติมา ผลปรากฏว่านกยูงทองเกิดไปติดบ่วงที่นายพรานดักไว้ และถูกจับไปถวายพระราชาใน ที่สุดเมื่ออยู่ต่อหน้าพระราชา นกยูงได้ทูลถามถึงสาเหตุที่ทรงให้ดักจับ พระราชาก็ตรัสเล่าตามที่ปรากฏในคำจารึกนั้น นกยูงทองจึงทูลว่า “ทำไมพระองค์จึงทรงเชื่ออย่างนั้น ถ้าเนื้อของข้าพเจ้าวิเศษถึงกับทำให้คนกินไม่แก่ ไม่ตายจริงแล้ว ตัวข้าพเจ้าเองก็คงไม่ตายนะซิ แต่นี่ข้าพเจ้าเองยังต้องตาย โฉนผู้กินเนื้อของข้าพเจ้าจะไม่ตายเล่า” หลังจากนกยูงทองได้เตือนสติพระราชาแล้ว ก็ได้แสดงให้เห็นอานิสงค์ของการไม่เบียดเบียนสัตว์ จนพระราชาเกิดความเลื่อมใส รับสั่งให้ปล่อยนกยูงทองไป และทรงออกหมายประกาศมิให้ผู้ใดทำร้ายสัตว์ในพระราชอาณาเขตของพระองค์อีกต่อไป เราจะเห็นได้ว่า ถึงแม้ นกยูงทองจะถูกจับได้เพราะลี้มสาชยายมนตรี แต่อาศัยที่ได้เคยสาชยายมนตรี โมรปริตรมานาน จึงได้บันดาลให้ถูกปล่อยตัวในที่สุด คังนั้นจึงเชื่อกันว่ามนตรีบทนี้มีผลทำให้ผู้สวดเกิดการแคล้วคลาดจากสรรพภัยภิบิบัติทั้งมวล จึงมีผู้นิยมสวดกันจนกระทั่งปัจจุบัน

บทสวด

อุเทศยณฺจกฺขุมา เอกราชา

หริสฺสวณฺโณ ปจฺวิปฺปลาโส

ตํ ตํ นมสฺสามิ หริสฺสวณฺณํ ปจฺวิปฺปลาสํ

ตยชฺช อุตฺตา วิหเรมฺ ทิวสํ

เย พุราหุมนฺนา เวทฺถุ สพุพฺพมฺเม

เต เม นโม เต จ มํ ปาลยฺนฺตุ

นมตฺถ พุทฺธานํ นมตฺถ โปธิยา

นโม วิมุตฺตานํ นโม วิมุตฺตียา

อิมํ โส ปริตฺตํ กตฺวา

โมโร จรติ เอสนา.

อเปตยณฺจกฺขุมา เอกราชา

หริสฺสวณฺโณ ปจฺวิปฺปลาโส

ตํ ตํ นมสฺสามิ หริสฺสวณฺณํ ปจฺวิปฺปลาสํ

ตยชฺช อุตฺตา วิหเรมฺ รตฺตี

เย พุราหุมนฺนา เวทฺถุ สพุพฺพมฺเม

เต เม นโม เต จ มํ ปาลยฺนฺตุ

นมคฤ พุทธานํ นมคฤ โพธิยา

นโม วิมุตตานํ นโม วิมุตตยา

อิมํ โส ปริตํ กควา

โมโร วาสมกปฺปยิตี.^{๒๖}

คำแปล

พระอาทิตย์ซึ่งเป็นดวงตาของโลก เป็นเอกราชผู้ยิ่งใหญ่ (ในจักรวาล) นี้ มีรัศมีสีทองอุทัยโผล่ขึ้นมาสาดส่องปรุพีให้สว่างอยู่ ข้าพเจ้าขอนมัสการพระอาทิตย์ซึ่งมีรัศมีสีทองสาดส่องปรุพีให้สว่างอยู่นั้น ในวันนี้ ข้าพเจ้าทั้งหลายได้รับการคุ้มครองจากท่านผู้เป็นพระอาทิตย์นั้นแล้วพึงอยู่เป็นสุขตลอดวัน

พระพุทธเจ้าเหล่าใดทรงรู้แจ้งธรรมทั้งปวง ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าเหล่านั้น ขอพระพุทธเจ้าเหล่านั้นจงคุ้มครองข้าพเจ้า ขอนอบน้อมแด่พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ขอนอบน้อมแด่พระโพธิญาณ ขอนอบน้อมแด่เหล่าท่านผู้หลุดพ้นแล้ว ขอนอบน้อมแด่วิมุตติธรรม

นภุง โภทิสฺสวันนํครันสาธยายพระปริตรอย่างนี้แล้ว จึงออกแสวงหาอาหาร

พระอาทิตย์ซึ่งเป็นดวงตาของโลก เป็นเอกราชผู้ยิ่งใหญ่ (ในจักรวาล) นี้ มีรัศมีสีทองสาดส่องปรุพีให้สว่าง กำลังอัสดงคต ข้าพเจ้าขอนมัสการพระอาทิตย์ซึ่งมีรัศมีสีทองสาดส่องปรุพีให้สว่างนั้น ในวันนี้ ข้าพเจ้าทั้งหลายได้รับการคุ้มครองจากท่านผู้เป็นพระอาทิตย์นั้นแล้วพึงอยู่เป็นสุขตลอดคราตรี

พระพุทธเจ้าเหล่าใดทรงรู้แจ้งธรรมทั้งปวง ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าเหล่านั้น ขอพระพุทธเจ้าเหล่านั้นจงคุ้มครองข้าพเจ้า ขอนอบน้อมแด่พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ขอนอบน้อมแด่พระโพธิญาณ ขอนอบน้อมแด่เหล่าท่านผู้หลุดพ้นแล้ว ขอนอบน้อมแด่วิมุตติธรรม

นภุง โภทิสฺสวันนํครันสาธยายพระปริตรอย่างนี้แล้ว จึงนอนพักผ่อนจะนี้แล^{๒๗}

สรุปได้ว่า โมรปริตร เป็นปริตรที่ว่าด้วยการแสดงความนอบน้อมต่อคุณของพระพุทธเจ้าในอดีตทั้งหลาย แล้วน้อมเอาพระพุทธานุภาพปกป้องคุ้มครองให้มีความสวัสดิ์แคล้วคลาดปลอดภัย เป็นบทสวดมนต์ที่ทำให้ดำเนินชีวิตแคล้วคลาดจากอันตราย

^{๒๖} พ.ช. ๒๓/๑๐๔/๕๓.

^{๒๗} แก้ว ชิคตะขบ, บททำวัตร-สวดมนต์ (แปล), อ่างแก้ว, หน้า ๘๘.

ประการต่าง ๆ การสวด โมรปริตรก็เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล แคล้วคลาดปลอดภัยจาก
ภัยอันตรายทั้งหลาย แม้ศัตรูมุ่งร้ายก็ไม่อาจทำอันตรายได้

๒.๓.๗ คำนานวิญญูปริตร

สมัยหนึ่ง สมเด็จพระศาสดาเสด็จจาริกไปในแคว้นแคว้นมคธ เพื่อบิณฑบาตพร้อม
ด้วยพระสาวกตามเสด็จเป็นอันมาก ครั้นเสด็จกลับหลังจากทำภัตตกิจเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
พระผู้มีพระภาคพร้อมภิกษุสงฆ์เป็นอันมาก เสด็จเข้าไปทรงประทับ เจริญสมณะธรรม ใน
ป่าแห่งหนึ่ง ขณะนั้น ได้บังเกิดไฟป่าขึ้นในทิศทั้งสี่ ภิกษุสงฆ์ทั้งหลายต่างพากันตื่น
ตระหนกตกใจ บ้างก็บอกว่าจะพากันไปช่วยดับไฟ บ้างก็บอกว่าเรามาช่วยกันจุดไฟ เพื่อ
สกัดไฟกันดีกว่า ยังมีพระภิกษุผู้เป็นเถระบางรูป กล่าวเตือนขึ้นว่า พวกเราจะตระหนกตกใจ
ไปใย พระบรมสुकตเจ้าทรงประทับอยู่ด้วยกันเราที่นี่ เราควรจะไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
เพื่อให้พระองค์ทรงแนะนำเรื่องนี้จะดีกว่า ภิกษุทั้งหลายจึงพากันไปเข้าเฝ้าพระบรมศาสดา
สัมมาสัมพุทธเจ้า ณ โคนต้นไทรใหญ่ต้นหนึ่งแล้วทูลเรื่อง ไฟป่าให้พระบรมศาสดาทรง
ทราบพระบรมสुकตเจ้า เมื่อทรงทราบ จึงได้ทรงเสด็จลุกขึ้นยืนทอดพระเนตร ไฟในทิศทั้ง ๔
ในทันทีนั้น ไฟป่าที่พระบรมสुकตเจ้าทรงหันไปทอดพระเนตร ได้ดับไปดุจดั่งนกกกลือคบ
เพลิงที่มีไฟลุกอยู่แล้วจุ่มลงไปใต้น้ำ ไฟนั้น ได้ดับลงในฉับพลันฉับนั้น โดยรอบพื้นที่ ๑๖
กฤษ หรือประมาณ ๑ กิโลเมตร ภิกษุทั้งหลายเห็นดังนั้น จึงกล่าวสรรเสริญพุทธานุภาพ ของ
พระผู้มีพระภาคเจ้าว่าเป็นที่มหัศจรรย์ยิ่งนักองค์พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงตรัสว่า การที่ไฟ
ใหม่ม้าถึงภูมิประเทศนี้ โดยรอบ ๑๖ กฤษ แล้วดับไปหาใช่พุทธานุภาพ ของพระองค์แต่
ชาตินี้ไม่ ไฟป่าที่ไม่มีชีวิต ย่อมดับไปเพราะกำลังแห่งสังจะวาจาของเรามีมาแล้วแต่อดีต
ครั้นแล้วพระพุทธองค์ก็ทรงแสดงเรื่องที่มีมาแล้วแต่อดีต ความว่า ในอดีตสมัยเมื่อพระองค์
ยังทรงเสวยพระชาติเป็นพญานกคุ้มโพธิสัตว์ ครั้นเมื่อออกจากฟองไข่ ก็ได้อาศัยอยู่ในป่า
แคว้นมคธ วันหนึ่งพ่อและแม่พญานกคุ้ม พากันออกไปหาอาหาร ปล่อยให้ลูกนกคุ้มอยู่ใน
รังตามลำพังขณะนั้น ได้บังเกิด ไฟป่า ปรากฏขึ้นมาจากทิศทั้ง ๔ รอบรังของลูกนกคุ้ม อยู่
ห่างจากรัง ๑๖ กฤษ หรือหนึ่งกิโลเมตร ขณะนั้นลูกนกคุ้ม ได้รู้ตัวว่าตนตกอยู่ในวงรอบของ
ไฟป่า จึงเหลียวหาบิดามารดา ก็ไม่เห็นลูกนกคุ้มจึงคิดว่า โดยปกติธรรมดาแล้ว เมื่อตัวลูกมี
ภัย ก็ต้องอาศัยพึ่งพิงพ่อแม่ แต่บัดนี้พ่อแม่เรามี ได้อยู่เสียแล้ว เราคงจะต้องพึ่งพิงอิงอาศัย
ตัวเอง ลูกนกคุ้มนั้นจึงตั้งสังจะวาจาว่า

คุณของศีลมีอยู่ คุณของธรรมมีอยู่ คุณของสังจะวาจานี้ก็มิได้อยู่จริง ปีกทั้งสองข้าง
เรามีอยู่ แต่ยังไม่บิน ไม่ได้ เท้าเราทั้งสองข้างมีอยู่ แต่ยังไม่เดิน ไม่ได้ บิดามารดาทั้งสองเรามีอยู่
แต่บัดนี้มิได้อยู่กับเรา นี่เป็นสังจะวาจาของเรา ไฟป่าที่ไม่มีชีวิตเอ๋ย ด้วยเดชแห่งสังจะวาจา

นี้ ขอฟไปางคับไป ครั้นเมื่อสิ้นสัจจะอธิษฐานของลูกนกคุ้ม ไฟป่าที่ไหม้มาทั้ง ๔ ทิศ ก็ คับลงโดยพลัน คุณคังบุคคถือคอบเพลิงที่มีเพลิงลุก แล้วจุ่มลงในน้ำจะนั้น ไฟนั้นก็พลัน คับไปในทันที องค์สมเด็จพระชินศรี จึงทรงตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า แต่บัดนั้นจวบจนถึง กาลนี้ ไฟป่าก็มีอาจเผาไหม้เข้ามาถึงเขตนี้ได้อีกเลย ซึ่งมีอาณาเขตโดยรอบ ๑๖ กรีส โดยประมาณ ๑ กิโลเมตรนี้ แหะละภิกษุทั้งหลาย เป็นอนุภาพของพระโพธิสัตว์ที่มีอยู่ในตัว นกคุ้ม ผู้บำเพ็ญบารมี จนได้มาเป็นเรตถาคคในปัจจุบัน

บทสวด

อตุถิ โลกเ สึลคฺโณ	สจฺจํ โสเจยฺยนุทฺทยา
เตน สจฺเจน กาทามิ	สจฺจกิริยมนุคฺตรํ
อวชฺชชิตฺวา ฐมฺมพลํ	สริตฺวา ปุพฺพเก ชินเ
สจฺจพลมวสุสาย	สจฺจกิริยมกาสหํ
สนฺติ ปกฺขา อปคฺตนา	สนฺติ ปาทา อวญฺจนา
มาตา ปิตา จ นิกฺขนฺตา	ชาตเวท ปฏิกฺกม
สท สจฺเจ กเต มยฺหํ	มหาปชฺชลิโต สิจิ
วชฺเชติ โสพส กรีสานิ	อุทกํ ปตฺวา ยถา สิจิ
สจฺเจน เม สโม นคฺถิ	เอสา เม สจฺจปารมิติ. ^{๒๘}

คำแปล :

คุณธรรมคือศีล สัจจะ ชีวิตที่สะอาด (ความสุจริต) และความเอื้ออาทรปรากฏ อยู่จริงในโลก เราขอทำสังกิริยาอันยิ่งด้วยสังฆธรรมนั้น

เราครุ่นคิดถึงผลานุภาพแห่งพระสังฆธรรม น้อมรำลึกถึงปวงพระชินพุทธเจ้า ในอดีตกาล อาศัยผลานุภาพแห่งสังฆธรรมที่มีอยู่ ขอทำสังจะกิริยาว่า

ปีกทั้งสองข้างของเรามีอยู่ แต่ก็ยังไม่แข็งแรงพอที่จะบินได้ เท้าทั้งสองข้าง ของเรามีอยู่ แต่ก็ยังไม่แข็งแรงพอที่จะเดินได้ พ่อแม่ก็พากันบินหนีไฟออกไปเสียแล้ว พระเพลิงเอ๋ย ขอท่านจงดับเสียเถิด

พร้อมกับที่เรากระทำสังจะกิริยา เปลวเพลิงที่ลุก ไชนรุ่งโรจน์ใหญ่หลวงนั้นก็ พลันดับไปเป็นพื้นที่ถึง ๑๖ กรีส เหมือนเปลวไฟคคถึงน้ำแล้วมอดดับไปจะนั้นสิ่งที่ เสมอกับสังฆธรรมของเราไม่มี นี่คคือสังจบบารมีของเรา^{๒๘}

^{๒๘} พุ.จริยา. ๓๓/๑๕๘/๕๘๘.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐.

สรุปได้ว่า วัฏฏกปริตร เป็นปริตรที่ว่าด้วย การระลึกถึงพระพุทธเจ้าในอดีต ระลึกถึงพระธรรมคุณคือศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ และสังฆะของพระพุทธเจ้า ในอดีตทั้งหลาย แล้วน้อมเอาพระคุณดังกล่าวให้เกิดเป็นพุทธานุภาพปกป้องคุ้มครองอันตรายอัน จะเกิดจากไฟทั้งหลาย ตั้งสังฆาธิษฐานขอให้ปลอดภัยจากอันตรายที่จะมาถึง ให้อันตรายที่จะ มาถึงผ่านพ้นไป ให้เกิดความสุขสวัสดิ์แก่ชีวิต

๒.๓.๘ ตำนานรัชคคปริตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จประทับอยู่ ณ นครเวสาลี ได้ทรงแสดงที่มา ของท้าวสักกะเทวราช ให้แก่เจ้าลิจฉวี นามว่ามหาตี ได้สดับความว่า มีมานพผู้หนึ่ง ชื่อ มะมะ อยู่ในอะจะละคามแคว้นมคธรัฐ ได้จัดทำสถานที่ยาป่าไกลบ้านให้เป็นที่ ร่มรื่นรมณีสถาน แล้วพักนั่งเล่น นอนเล่นอยู่ ณ สถานที่นั้น ขณะนั้นมีชายผู้หนึ่ง เดินทางผ่านมา เห็นชายป่าแห่งนั้น เป็นที่รมณีสถานก็ตรงเข้าไปแวะพักแลเห็น มะมะมานพนั่งพักอยู่ก่อนแล้ว ชายผู้นั้น ก็ไม่พอใจกล่าวคู่ขึ้นว่า เอ๊ะ เจ้านี้มายังไงนะ บังอาจมานั่งบนที่ของข้าได้ ไป ไปเสียให้พ้น อากาศยิ่งร้อน ๆ อยู่ เดี่ยวพอกก็แพ่น กระบालเสียดด้วยไม้เท้านี้หรือมะมะมานพ พอได้ฟังดังนั้นแทนที่จะโกรธ กลับคิดว่า เออ...คินะ รมณีสถานแห่งนี้ เราเป็นผู้สร้างขึ้นคนทั้งหลายชอบตำหนิว่าไม่มี ประโยชน์ มาบัดนี้มีผู้เห็นประโยชน์ในสิ่งที่เราสร้างขึ้นแล้ว ดีหละ..เราจักสร้าง สถานี่เช่นนี้ต่อไปมะมะมานพได้เดินออกจากชายป่านั้นโดยดี มิได้ถือโกรธเลย พร้อมทั้งยัง ได้ไปสร้างที่ร่มรื่นยังที่อื่น ๆ ต่อไปแล้วเหตุการณ์ก็เป็นเช่นเดิม สร้าง เสร็จก็มีผู้มาอ้างสิทธิ์จับจองเป็นเจ้าของ แทนที่มะมะมานพจะโกรธกลับคิดว่า การที่เรา สร้างสามารถทำให้ผู้อื่นมีความสุขเราย่อมได้รับบุญ บุญนั้นย่อมทำให้เรามีความสุขไป ด้วยกาลต่อมา แม้ในขณะที่เดินทาง มะมะมานพจะต้องนำเอาไม้หรือจอบติดมือไปด้วย เสมอ เมื่อเห็นว่าหนทางไม่ราบเรียบมีหญ้าขึ้นปกคลุมรก ทางมีหลุมเป็นบ่อ ระหว่างทางมี กิ่งไม้ระเกะระกะรุงรัง มะมะมานพนั้น ก็จะเอาจอบถาก มีคหวด ทำให้ตลอดทางเป็นที่ร่ มรื่น สะดวกสบายแก่ผู้สัญจร ไปมา เมื่อนายมะมะมานพทำเช่นนี้เป็นอาจิม ผู้คนชน ทั้งหลายที่สัญจร ไปมาก็พากันเข้าไปถามว่า สหายท่านกำลังทำอะไรอยู่ มะมะมานพก็ตอบ ว่าเรากำลังทำทางไปสวรรค์ ชนเหล่านั้นก็ขอร่วมทำด้วย จนมีสมัคพรรคพวกเป็นเพื่อน ถึง ๑๓ คน มะมะมานพจึงพาทำทางได้ระยะไกลถึง ๒ โยชน์ หมู่ชนทั้งหลายเมื่อเดินทาง ได้รับความสะดวกสบาย ต่างก็พากันสรรเสริญมะมะมานพและบิรวารเป็นอันมาก ฝ่าย นายบ้านผู้เป็นเจ้าของที่ปกครองท้องถิ่น เห็นฝูงชนยกย่องสรรเสริญมะมะมานพ

และบริวารก็บังเกิดความริษยา จึงหาเรื่องเข้ามาว่ากล่าวว่า เจ้าทั้งหลายกระทำอะไรไร้ประโยชน์ ทำไมไม่ใช้เวลาและแรงที่มีไปหาเนื้อหาปลามาเป็นอาหาร ้วยฉกรรจ์อย่างพวกเจ้าควรที่จะไปเที่ยวเล่น คัมสุรา เที่ยวดูการละเล่นยังจะสนุกเพลิดเพลินเสียกว่า ออย่ามามัวเหน้อยเปล่ากับ เรื่อง ไม่เป็นประโยชน์เหล่านี้ อยู่เลยมะมะมานพและบริวารทั้ง ๓๓ คน ก็หาได้เชื่อฟังคำของนายบ้านไม่ นายบ้านจึงผูกใจ โกรธ นำเรื่องไปแจ้งทูลพระราชาว่า มะมะมานพและบริวารเป็นคนเกเร ไม่ทำมาหากิน คอยคัดปล้นสะดมผู้คนที่เดินทาง พระราชาพอ ได้ฟังคำที่ทูลของนายบ้านก็หลงเชื่อ มีรับสั่งให้พนักงานไปจับตัวมะมะมานพและบริวารทั้ง ๓๓ คนมาลงโทษด้วยการให้นอนลงกับพื้นแล้วค้อนข้างพลายผู้คูร้ายให้ไปเหยียบขณะที่ยังพลายที่คูร้ายจะมาเหยียบนั้น มะมะมานพได้สั่งให้บริวารทั้ง ๓๓ คน เจริญเมตตาไว้ในใจ ออย่าผูก โกรธเคืองแค้นต่อนายบ้าน แม่เมตตาให้แก่พระราชา และข้างพลายที่จะตรงมาเหยียบด้วยอาณาภาพแห่งเมตตาของมะมะและบริวาร ข้างพลายที่คูร้ายนั้นพลันก็ยืนสงบนิ่ง ไม่ยอมที่จะก้าวเดินไปเหยียบมะมะและบริวารข้างพระราชา ทรงประทับทอดพระเนตรการลงทัณฑ์อยู่ ทรงเห็นว่าข้าง ไม่ยินยอมที่จะย่างเหยียบคนทั้ง ๓๓ ก็ให้พนักงานนำเอาเสื้อลำแพนมาปกคลุมร่างของคนทั้ง ๓๓ คนเสีย ด้วยคิดว่าข้าง อาจจะเห็นเป็นคน เลยมิกล้าที่จะเดินเหยียบ เมื่อพนักงานนำเสื้อลำแพนมาคลุมร่างมะมะมานพและบริวารมิดชิดแล้ว จึงให้ควาญช้าง ไล่ข้างพลายนั้นให้ก้าวเหยียบไปบนเสื้อลำแพน มิโยที่ควาญช้างจะ โขกสับ บังคับไล่ข้างพลายนั้นให้เดินสักปานใด ข้างนั้นก็ยืนสงบนิ่งมิขยับเขยื้อนเลื่อน ไปแม้แต่ก้าวเดียวพระราชาครั้น ได้ทรงทอดพระเนตรเห็น คังนั้น จึงทรงดำริว่า เอ... นี่มันเกิดอาเพศเหตุอัศจรรย์ใดกันหนอ ทำไมชนทั้ง ๓๓ คนนี้ จึงมิได้มีอันตรายใด ๆ จากการลงทัณฑ์ในครานี้เลย ชะรอยเราต้องเรียกมาไตร่สวนดูให้รู้ความจริง และแล้วจึงทรงมีพระดำรัสเรียกมะมะมานพและบริวารเข้าเฝ้า เมื่อมะมะมานพและบริวาร ได้เข้าเฝ้าเบื้องหน้าพระพักตร์แล้วพระราชาจึงทรงมีพระดำรัสตรัสถามขึ้นว่า อาชีพที่สุจริตในแผ่นดินนี้มีออกมากมาย เหตุใดพวกเจ้าจึงพากันเป็นโจร ประกอบทุจริต มะมะมานพครั้น ได้ฟังพระราชาทรงตรัสดำนิถามคังนั้น จึงกราบทูลว่า ข้าแต่องค์ราชะ ผู้ประเสริฐ ข้าพระพุทธเจ้าและสหาย มิได้เป็นผู้ทำอาชีพทุจริตผิดกฎหมาย พวกข้าพระพุทธเจ้าเป็นสุจริตชน สิ่งที่ข้าพระพุทธเจ้าทำ คือทาง ไปสวรรค์ แต่กลับถูกกล่าวหาว่าเป็นโจรเหตุเพราะนายบ้านมีความริษยา ผูก โกรธคิดกลั่นแกล้งใส่ความพวกข้าพระพุทธเจ้า ถ้าพระองค์ไม่เชื่อขอได้ทรงโปรดให้ขุนทหารไปเรียกชาวบ้านมาถาม ความจริงก็จะปรากฏพระราชาจึงส่งขุนทหาร ไปเกณฑ์ชาวบ้านมาถาม จึงได้ทรงทราบ ความจริงว่ามะมะมานพและบริวาร ได้ชวนกันทำงาน ไปสวรรค์จริง ๆ จึงทรงปราโมทย์

ยินดี ทรงพระราชทานช้างพลายตัวนั้น ให้แก่มะฆะมานพ และบริวาร อีกทั้งยังทรงมี
 รับสั่งให้นายบ้านผู้มีจิตศรัทธาในตนกเป็นทาสของมะฆะมานพด้วย ช้างมะฆะมานพและ
 สหายเมื่อได้เห็นอานิสงส์ผลบุญที่พวกตนได้ร่วมกันกระทำปรากฏให้เป็นที่ประจักษ์จิต
 โสมนัสศรัทธาในการบำเพ็ญบุญนั้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งนอกจากทำทาง ทำสถานที่ร่มรื่นให้
 ผู้คนและสัตว์ที่กำลังเดินทางได้หยุดพักแล้วยังได้ช่วยกันทำศาลาพักผ่อน บุคสระ ปลูก
 พืชผักผลไม้เอาไว้ให้ผู้คนที่หิวกระหายได้ตัดชิม เก็บกินจนเป็นที่สำราญของผู้คนที่เดิน
 ทางผ่านไปมา ณ ตำบลบ้านนั้นนอกจากมะฆะมานพจะเป็นผู้ชอบบำเพ็ญบุญดังกล่าว
 มาแล้ว ยังจะเป็นผู้ปฏิบัติข้อวัตรบท ๗ ประการ โดยบริบูรณ์คือ ปฏิบัติเลี้ยงดูรักษาบิดา
 มารดา อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล กล่าวความสัตย์ ไม่โกหก ไม่พูดหยาบคาย มีวาจาที่
 สุภาพเรียบร้อยระรื่นหูแก่ผู้ใดสักคน ไม่ส่อเสียดยุยง ไม่ตระหนี่ ยินดีในการให้ เป็นผู้ที่มี
 ปกติไม่โกรธ ครั้นเมื่อถึงกาลมรณะสมัย มะฆะมานพและสหายได้ทำกาลกิริยาลงด้วยสิ้น
 อายุขัย ผลบุญที่ตนได้ทำเอาไว้ส่งผลให้มะฆะมานพไปบังเกิดเป็นพระอินทร์ในเทพพิภพ
 พร้อมด้วยสหายอีก ๓๒ องค์ จึงรวมเป็นเหล่าเทพ ๓๓ องค์ เทพนครแห่งนั้นจึงเปลี่ยนชื่อ
 เป็น ดาวะตึงสะ หรือ ดาวคิงส์สวรรค์ซึ่งแปลว่า ๓๓ ส่วนเทพคาที่สถิตในเทพนครนี้อยู่
 เดิม เห็นเทพบุตรเกิดขึ้นใหม่มีวรกายสง่างาม รัศมีกายเรืองรอง จึงใคร่ผูกสมภารมิตรไมตรี
 พากันจรลีไปจัดสรรคัดหาโภชนาหารอันเลิศรส พร้อมกับเหล่าหอม ชื่อคันทธานแล้ว
 ชวนกันนำไปเลี้ยงแก่บรรดาเทพบุตรทั้ง ๓๓ องค์ที่บังเกิดใหม่ พระอินทร์จึงแอบกระซิบ
 แก่เทพบริวารทั้ง ๓๒ ว่า อย่าค้ำน้ำคันทธานนั้น แต่ให้แสวงหาประหนึ่งว่า ได้ค้ำน้ำเหล่านี้นั้น
 นั้นเข้าไปด้วยฝ่ายเทพคาที่สถิตอยู่ในเทพพิภพเดิม ก็มีได้คิดระแวงอันใด จึงพากันค้ำ
 เหล่าหอมนั้นเข้าไป จนเมามายหมดสติ มีอาจทรงกายอยู่ได้ จึงลงนอนและหลับไปใน
 ที่สุด ฤทธิ์แห่งเหล่าหอมนั้นทำให้เทพคาเก่าหลับไปนานถึง ๔ เดือน พระอินทร์จึงกล่าว
 แก่เทพบริวารว่า พวกเทพเหล่านี้มีวิมาประมาทจนขาดสติ นอนได้แม้ในที่ที่มีมิไครนอน
 แลมส่งเสียงอะอะละเมอเหมือนกับคนบ้า ผ้าผ่อนภูษาที่หลุดลุ่ย ขึ้นให้อยู่บนเทพพิภพ
 ฝรั่ง แต่จะทำให้เทพนครเสื่อมเสีย มาเถิดสหายทั้ง ๓๒ เอ๊ย มาช่วยกันจับเทพขี้เมาเหล่านี้ โยน
 ลงสู่มหาสมุทรกันเถิด เมื่อเทพขี้เมาเหล่านั้น โคนจับ โยนลงมหาสมุทรร่างกระทบภาคพื้น
 พิภพได้มหาสมุทร เทพวิมานที่สำเร็จด้วยบุญฤทธิ์ของเทพขี้เมาเหล่านั้นก็ปรากฏขึ้นมี
 สภาพดุจดัง เทพนครบนสวรรค์มิได้ผิด จะต่างก็ตรงค้ำปาริจฉัตตะ ซึ่งมีอยู่บนเทพนคร
 ชั้นดาวคิงส์แต่ในเทพพิภพมีแต่ดินแดนผอย ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ดันจิตคปาดลิตเทพขี้เมา
 ทั้งหลาย เมื่อพื้นดินสติขึ้นมา จึงได้รู้ว่าพวกตนถูกเทพบุตรใหม่ทั้ง ๓๓ องค์ จับโยนลงมา
 อยู่ในมหาสมุทร ก็ให้นี้กละอาย แล้วก็พากันดำริขึ้นว่านี่คงเป็นเพราะชาวเราทั้งหลายมี

เมาประมาท กินเหล้าจนขาดสติหลับไป จึงโดนเทพใหม่เหล่านี้นกแล้งแก้งให้ไต่อาลัย
 เป็นเพราะน้ำเหล้าหอมมันเขียวเราทั้งหลายเอ๊ย ต่อนี้ไปจงอย่ากินเหล้าอีกเลย ด้วยว่าคำริ
 เช่นนี้ เทพขี้เมาเหล่านี้ ก็เลยเป็นเทพที่ไม่ยอมเมาอีกต่อไป จนได้ชื่อว่า อสูร อสูรนั้นได้
 พักอาศัยอยู่ใน อสูรพิภพ ซึ่งมีสภาพเหมือนกับเทพนครทุกอย่าง ซึ่งทุกอย่างก็สำเร็จได้
 ด้วยบุญฤทธิ์ของคน ต่างคนต่างก็อยู่อย่างมีความสุข สถิตสถาพร และมีหัวหน้าที่สำเร็จด้วย
 บุญฤทธิ์ ชื่อว่าท้าวเวปจิตคือสุรกาลต่อมา ลุถึงฤดูต้นแคฝอยออกดอก เหล่าอสูรทั้งหลาย
 ต่างพากันหวนคำนึงนึกถึงเทพนครสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งเป็นที่สถิตของต้นปาริฉัตรดกะ
 มีดอกใหญ่สีสวยกลิ่นหอม เมื่อถึงคราวฤดูออกดอกก็ส่งกลิ่นทำให้เทพนครหอมอบอวน
 เป็นที่รื่นรมย์ยิ่งนักเหล่าอสูรทั้งหลาย ก็พากันหวนคำนึงระลึกถึง เทพนครสวรรค์ เวปจิต
 คือสุร ผู้เป็นหัวหน้า จึงชักชวนพลโยธา จัดเตรียมเป็นกองทัพ เพื่อไปชิงเอาเทพ
 นครสวรรค์กลับมาเป็นของตน พร้อมทั้งยกทัพขึ้นไปทำรบกับพระอินทร์องค์อินทราชจึง
 มีเทวบัญชา ให้ท้าวจาดุมหาราชทั้ง ๔ แต่งกองทัพเทวดาลงไปรักษาเชิงเขาพระสุเมรุใน
 ทิศทั้ง ๔ คอยสู้รบ รุกรับ ขับไล่ต่อสู้กับพวกอสูร ซึ่งบางครั้งก็มีชัย บางครั้งก็พ่ายแพ้
 คราใดที่ท้าวจาดุมทั้ง ๔ พ่าย ก็พาทัพเทวดาถอยร่นขึ้นไปจนถึงประตูสวรรค์ องค์อินทร์ก็
 ต้องคุมทัพออกมารุกไล่รบแก่ทัพอสูรด้วยพระองค์เอง และก่อนที่จะออกรบ องค์อิน
 ทรริราช ได้ทรงตรัสสั่งแก่บรรดา พลเทวดาว่าถ้าพลเทวดา หวาดกลัว สะอื้น และมีขน
 พองสยองเกล้าบังเกิดขึ้น ก็ให้แลดูชายธงที่ปลิวไสวอยู่บนราชรถศึกของพระองค์ หรือไม่
 ก็แลดูชายธงขององค์เทวะชื่อปชาบดี ของพระวรุณเทวราช หรือพระอีสานเทวราชเพื่อ
 เป็นกำลังใจว่า ผู้นำ ผู้เป็นที่พึ่งของเรายังสถิตอยู่กับเราเหล่าบรรดาพลทหารเทวดา
 ทั้งหลายเมื่อได้แลเห็นชายธงของมหาเทวะทั้งหลายที่กล่าวนามมาแล้ว จึงมีกำลังใจที่ฮึก
 เขิม ทำสงครามอย่างเกรียงไกร มีชัยในที่สุดอีกทั้งยังสามารถจับตัวท้าวโพจิตราสูร
 หัวหน้าของอสูร ทั้งปวงได้ท้าวโพจิตราสูร เมื่อโดนจับก็ขึงผูก โกรธ กล่าวคำหยาบช้า คำ
 ว่าพระอินทร์และเทพที่เกิดใหม่ทั้ง ๓๓ องค์นานาประการ แต่หมู่เทพและองค์อินทร์ก็หา
 ได้โกรธไม่ อีกทั้งยังให้อภัย ปลดปล่อยท้าวโพจิตราสูรให้เป็นอิสระ สงครามระหว่างเทวะกับ
 อสูรก็สงบลง แต่นั้นเป็นต้นมาพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสต่อไปว่าเช่นนั้นแลภิกษุ
 ทั้งหลาย คราใดที่เธอทั้งหลายไปอยู่ในป่าก็ตาม อยู่ในโคนไม้ก็ตาม อยู่ในเรือนว่างก็ตาม
 อยู่ในที่รกรกก็ตาม ความหวาดกลัว ความสะอื้นผวา ขนพองสยองเกล้าบังเกิดขึ้นแก่เธอ
 เธอทั้งหลายพึงชนะความกลัวเหล่านั้น ด้วยการระลึกถึงเรา ผู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
 เป็นผู้ไกลจากกิเลส ครัสรู้ชอบได้ด้วยพระองค์เอง เป็นผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยวิชาและจรณะ
 เป็นผู้ไปดีแล้ว เป็นผู้รู้แจ้งโลก เป็นผู้ฝึกนุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นครูผู้สอน

เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม ดังนี้คูก่อนภิกษุทั้งหลาย
 ถ้าเธอทั้งหลายไม่ระลึกถึงเรา เพื่อจะชนะความหวาดกลัว เธอทั้งหลายพึงระลึกถึงคุณของ
 พระธรรมว่า พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสไว้ดีแล้ว เป็นสิ่งที่บุคคลพึงเห็นรู้
 ได้ด้วยตนเอง ไม่จำกัดกาลเวลาสามารถเรียกให้ผู้อื่นมาดูได้ด้วย เป็นสิ่งที่บุคคลพึงน้อม
 เข้ามาใส่ตน เป็นคุณสมบัติของผู้ทั้งหลาย ดังนี้คุณภิกษุทั้งหลาย แม้เธอทั้งหลายมิพึง
 ระลึกถึงพระธรรม เพื่อจะครอบงำความกลัว เธอทั้งหลายพึงระลึกถึงคุณของพระสงฆ์ว่า
 เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรงพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติธรรม เป็นผู้
 ปฏิบัติชอบ ซึ่งมีอยู่ ๔ คู่ ๘ พวก พระสงฆ์สาวกเหล่านี้เป็นผู้คงแก่การบูชา เป็นผู้ควรแก่
 การต้อนรับ เป็นผู้ควรแก่การรับทาน เป็นผู้ควรแก่การกราบไหว้เป็นนื่อนานาบุญของโลก
 ดังนี้ คูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อเธอทั้งหลายพากันมาระลึกถึง คุณของพระพุทธเจ้า คุณของ
 พระธรรมเจ้า คุณของพระสงฆ์เจ้าเห็นปานนี้ ความสะอึกกลัว หวาดผวา ขนพองสยอง
 เกกล้า จักมีอจกรอบงำเธอ ดังนี้แล

บทสวด

เอวมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา, สาวตถึยํ วิหริติ, เขตตวเน อนาถปิณฑิกสุตฺ,
 อาราม. ตตฺร โข ภควา ภิกขุ อามนุเตสิ ภิกขุไวติ. ภทฺนเตติ เต ภิกขุ ภควโต ปจฺจสุโสสงฺ.
 ภควา เอกทโวจ.

ภูคฺพฺพํ ภิกขเว เทวาสุรสุกฺคาโม สมุพฺพยุโพท อโหสิ. อถ โข ภิกขเว สกฺโก
 เทวานมินฺุโท เทเว คาวตฺสีเส อามนุเตสิ. สเจ มริตา เทวานํ สงฺคามคตาณํ อุปฺปชฺเชยฺย ภยํ
 วา นมฺภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา. มเมว ตสฺมี สมฺเบ ชชฺคฺคํ อุตฺโตโลกยฺยาถ. มมํ หิ โว ชชฺคฺคํ
 อุตฺโตโลกยฺตํ, ยมฺภวิสฺสตี ภยํ วา นมฺภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา, โส ปหิยฺยิสฺสตี. โน เจ เม
 ชชฺคฺคํ อุตฺโตโลกยฺยาถ, อถ ปชฺชาปติสฺส เทวราชสฺส ชชฺคฺคํ อุตฺโตโลกยฺยาถ. ปชฺชาปติสฺส หิ โว
 เทวราชสฺส ชชฺคฺคํ อุตฺโตโลกยฺตํ, ยมฺภวิสฺสตี ภยํ วา นมฺภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา. โส ปหิยฺยิสฺสตี.
 โน เจ ปชฺชาปติสฺส เทวราชสฺส ชชฺคฺคํ อุตฺโตโลกยฺยาถ, อถ วรฺณสฺส เทวราชสฺส ชชฺคฺคํ
 อุตฺโตโลกยฺยาถ. วรฺณสฺส หิ โว เทวราชสฺส ชชฺคฺคํ อุตฺโตโลกยฺตํ, ยมฺภวิสฺสตี ภยํ วา นมฺภิตตฺตํ วา
 โลมหํโส วา, โส ปหิยฺยิสฺสตี. โน เจ วรฺณสฺส เทวราชสฺส ชชฺคฺคํ อุตฺโตโลกยฺยาถ, อถ
 อีสานสฺส เทวราชสฺส ชชฺคฺคํ อุตฺโตโลกยฺยาถ. อีสานสฺส หิ โว เทวราชสฺส ชชฺคฺคํ อุตฺโตโลกยฺตํ,
 ยมฺภวิสฺสตี ภยํ วา นมฺภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา, โส ปหิยฺยิสฺสตีติ.

ตํ โข ปน ภิกขเว สกฺกสฺส วา เทวานมินฺุทสฺส ชชฺคฺคํ อุตฺโตโลกยฺตํ. ปชฺชาปติสฺส
 วา เทวราชสฺส ชชฺคฺคํ อุตฺโตโลกยฺตํ. วรฺณสฺส วา เทวราชสฺส ชชฺคฺคํ อุตฺโตโลกยฺตํ. อีสานสฺส
 วา เทวราชสฺส ชชฺคฺคํ อุตฺโตโลกยฺตํ. ยมฺภวิสฺสตี ภยํ วา นมฺภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา, โส

ปหิยเยถาปี โนปี ปหิยเยถ. ตํ กิสฺส เหตุ. สกฺโก หิ ภิกฺขเว เทวานมินฺโท อวิตฺราโค
 อวิตฺโทโส อวิตฺโมโห, อภิรฺ อจฺจมนฺนํ อุตฺราสี ปรลาชิตฺติ. อหฺลยฺจ โข ภิกฺขเว เอวํ วทามิ. สเจ คฺคฺม
 หากํ ภิกฺขเว อรณฺณคคานํ วา รุกฺขมฺลคคานํ วา สฺสณฺณาคารคคานํ วา, อุปฺปชฺชเยยฺย ภัยํ วา
 ฉมฺภิตฺตคฺคํ วา โลมหํโส วา, มเมว คฺคฺมมี สมนเย อนุสฺสเรยฺยาถ. อิติปิ โส ภควา อรหํ
 สมฺมาสมฺพุทฺโธ, วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สฺสคโค โลกวิทู, อนุคฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สคฺคา
 เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ. มมํ หิ โว ภิกฺขเว อนุสฺสเรตฺถ. ขมฺภวิสฺสตี ภัยํ วา ฉมฺภิตฺตคฺคํ
 วา โลมหํโส วา, โส ปหิยฺยิสฺสตี. โน เจ มํ อนุสฺสเรยฺยาถ. อถ ชมฺมํ อนุสฺสเรยฺยาถ.
 สวากฺขาโต ภควตา ชมฺโม, สนฺนทฺธิญฺจโก อกาลิโก เอหิปสฺสโก, โอปนยิโก ปจฺจคฺคํ
 เวทิตฺตพฺโพ วิญญูหิตฺติ. ชมฺมํ หิ โว ภิกฺขเว อนุสฺสเรตฺถ. ขมฺภวิสฺสตี ภัยํ วา ฉมฺภิตฺตคฺคํ วา โลม
 หํโส วา, โส ปหิยฺยิสฺสตี. โน เจ ชมฺมํ อนุสฺสเรยฺยาถ. อถ สจฺจํ อนุสฺสเรยฺยาถ. สฺสปฏิปฺนฺโน
 ภควโต สวากฺสงฺโฆ, อจฺชฺปฏิปฺนฺโน ภควโต สวากฺสงฺโฆ, ฉฺยาชฺปฏิปฺนฺโน ภควโต
 สวากฺสงฺโฆ, สามีจฺปิปฏิปฺนฺโน ภควโต สวากฺสงฺโฆ, ยทิตํ จคฺคตริ ปุริสยฺยคานิ อญฺจ ปุริสํญฺญคฺคา,
 เอส ภควโต สวากฺสงฺโฆ, อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิณฺเนยฺโย อญฺชลิกฺรณฺนีโย, อนุคฺตโร
 ปุญฺญกฺขเขตฺตํ โลกสฺสชาติ สจฺจํ หิ โว ภิกฺขเว อนุสฺสเรตฺถ. ขมฺภวิสฺสตี ภัยํ วา ฉมฺภิตฺตคฺคํ วา
 โลมหํโส วา, โส ปหิยฺยิสฺสตี. ตํ กิสฺส เหตุ. คคาคโค หิ ภิกฺขเว อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ,
 วิตฺราโค วิตฺโทโส วิตฺโมโห, อภิรฺ อจฺจมนฺนํ อุตฺราสี อปรลาชิตฺติ. อิทมวโจ ภควา, อิทํ
 วคฺวาน สฺสคโค, อถาปริ เอตทวโจ สคฺคา.

อรณฺณญฺ รุกฺขมฺล วา	สฺสณฺณาคารเวว ภิกฺขโว
อนุสฺสเรถ สมฺพุทฺธํ	ภัยํ คฺคฺมหากํ โน ลียา
โน เจ พุทฺธํ สเรยฺยาถ	โลกเชฏฺฐํ นราสภํ
อถ ชมฺมํ สเรยฺยาถ	นियฺยานิกํ สฺสเทสิคํ
โน เจ ชมฺมํ สเรยฺยาถ	นियฺยานิกํ สฺสเทสิคํ
อถ สจฺจํ สเรยฺยาถ	ปุญฺญกฺขเขตฺตํ อนุคฺตโร
เอวมฺพุทฺธํ สรณฺคานํ	ชมฺมํ สจฺจณฺญํ ภิกฺขโว
ภัยํ วา ฉมฺภิตฺตคฺคํ วา	โลมหํโส น เหตุสฺสตีติ. ๓๐๐

คำแปล
 ข้าพเจ้า (พระอานนทเถระ) ได้คัดค้านมาแล้วอย่างนี้

๓๐๐ ตี.ศ. ๑๕/๒๑๕/๓๒๐.

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตะวัน อารามของอนาถ บิณฑิกเศรษฐีเขตพระนครสาวัตถี ณ ที่นั้นแลพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย” เหล่าภิกษุรับพระวาจาของพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสความดังนี้ว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรื่องคือคำบรรพ์เคยมีมาแล้ว คือ เกิดสงครามระหว่างพวกเทวดากับอสูรชน ครั้งนั้น ท้าวสักกะจอมเทพรับสั่งกะพวกเทวดาชั้นดาวดึงส์ว่า

“ท่านผู้ปราศจากทุกข์ทั้งหลาย ถ้าพวกท่านเป็นผู้เป็นเทวดาเข้าสงครามแล้วมีความกลัวความหวาดหวั่น หรือความขมลูกขนปองก็ตาม ขอให้พวกท่านแห่งนาคยอศรขงของเราในขณะนั้นเถิด เพราะเมื่อพวกท่านแลเห็นยอศรขงของเราอยู่ ความกลัวความหวาดหวั่นหรือความขมลูกขนปองของพวกท่านจักปล้นมลายหายไป

ถ้าพวกท่านไม่แลเห็นยอศรขงของเรา ก็ขอให้พวกท่านแห่งนาคยอศรขงของท้าวปชาบดีจอมเทพเถิด เพราะเมื่อพวกท่านแลเห็นยอศรขงของท้าวปชาบดีจอมเทพอยู่ ความกลัวความหวาดหวั่น หรือความขมลูกขนปองของพวกท่านจักปล้นมลายหายไป

ถ้าพวกท่านไม่แลเห็นยอศรขงของท้าวปชาบดีจอมเทพ ก็ขอให้พวกท่านแห่งนาคยอศรขงของท้าววรุณจอมเทพเถิด เพราะเมื่อพวกท่านแลเห็นยอศรขงของท้าววรุณจอมเทพอยู่ความกลัว ความหวาดหวั่น หรือความขมลูกขนปองของพวกท่านจักปล้นมลายหายไป

ถ้าพวกท่านไม่แลเห็นยอศรขงของท้าววรุณจอมเทพ ก็ขอให้พวกท่านแห่งนาคยอศรขงของท้าวอิสานจอมเทพเถิด เพราะเมื่อพวกท่านแลเห็นยอศรขงของท้าวอิสานจอมเทพอยู่ความกลัว ความหวาดหวั่น หรือความขมลูกขนปองของพวกท่านจักปล้นมลายหายไป”

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อพวกเทวดามองเห็นยอศรขงของท้าวสักกะจอมเทพนั้นอยู่ก็ดีมองเห็นยอศรขงของท้าวปชาบดีจอมเทพนั้นอยู่ก็ดี มองเห็นยอศรขงของท้าววรุณจอมเทพอยู่นั้นก็ดี มองเห็นยอศรขงของท้าวอิสานจอมเทพนั้นอยู่ก็ดี ความกลัวความหวาดหวั่น หรือความขมลูกขนปองของพวกเทวดาเหล่านั้นมลายหายไปได้บ้าง ไม่ได้บ้าง (มีทั้งหายไปบ้าง ไม่หายไปบ้าง) ซ้อนั้นเพราะเหตุอะไร ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะท้าวสักกะจอมเทพยังไม่เป็นผู้ปราศจากราคะ ยังไม่เป็นผู้ปราศจากโทสะ ยังไม่

เป็นผู้ปราศจากโมหะ (หากแต่) ยังเป็นผู้มีความกลัว ยังเป็นผู้มีความหวาดหวั่น ยังเป็นผู้มีความสะอึ้ง และยังคงคิดหลบหนี

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ส่วนเรตถาคคจะบอกกล่าวอย่างนี้ว่า ถ้าพวกเขาเข้าไป อยู่ในป่าก็ดี อยู่ที่โคนไม้ก็ดี อยู่ในเรือนว่างก็ดี แล้วยังมีความกลัว มีความหวาดหวั่น หรือมีความขนลุกขนพองเกิดขึ้น ในขณะนั้นขอให้พวกเขาถ่มน้ำใส่พระศิวะถึงเรา ตถาคคเถิดว่า

แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น เป็นผู้ไกลจากกิเลส ครีสุวัชชอบด้วยพระองค์เอง ถึงพร้อมด้วยวิชา (ความรู้) และจรณะ (ความประพฤติ) เป็นผู้เสด็จไปดีแล้วทรงรู้แจ้งโลก ทรงเป็นสารถิณีบุคคลที่ควรฝึกได้ ไม่มีใครยิ่งกว่า ทรงเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ทรงเป็นพระพุทธเจ้าผู้รู้แจ้ง ทรงเป็นผู้จำแนกอธิบายธรรม ดังนี้ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเมื่อพวกเขาถ่มน้ำใส่พระศิวะถึงเรา ตถาคคอยู่ ความกลัว ความหวาดหวั่นหรือความขนลุกขนพองของพวกเขาจักพลันมลายหายไป

ถ้าพวกเขาไม่ถ่มน้ำใส่พระศิวะถึงเราตถาคค ก็ขอให้พระศิวะถึงพระธรรมเถิดว่า

พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว เป็นธรรมที่เห็นได้ด้วยตนเอง ไม่ขึ้นกับกาล เป็นธรรมที่ควรมาคู ควรน้อมมาปฏิบัติ เป็นธรรมที่วิญญูชนพึงรู้ได้เฉพาะตน ดังนี้ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเมื่อพวกเขาถ่มน้ำใส่พระศิวะถึงพระธรรมอยู่ ความกลัว ความหวาดหวั่นหรือความขนลุกขนพองของพวกเขาจักพลันมลายหายไป

ถ้าพวกเขาไม่ถ่มน้ำใส่พระศิวะถึงพระธรรม ก็ขอให้พระศิวะถึงพระสงฆ์เถิดว่า

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติดี พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติตรง พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อพระนิพพาน พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติชอบ (ควรนับถือ) ท่านเหล่านั้น คือ บุรุษ ๔ คู่ กล่าวคือ พระอริยบุคคล ๘ จำพวก นี้แหละคือพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ควรรับสักการะ ผู้ควรแก่ของต้อนรับ ผู้ควรรับทักษิณาทาน ผู้ควรแก่อัญชลีกรรม เป็นนानุญอันประเสริฐของชาวโลก ดังนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเมื่อพวกเขาถ่มน้ำใส่พระศิวะถึงพระสงฆ์อยู่ ความกลัว ความหวาดหวั่น หรือความขนลุกขนพองของพวกเขาจักพลันมลายหายไป

ข้อนั้นเพราะเหตุอะไร คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเราตถาคตเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ปราศจากราคะ ผู้ปราศจากโทสะ ผู้ปราศจากโมหะ หมดความกลัวไม่มีความหวาดหวั่น ไร้ความสะอึด และไม่คิดหลบหนี ดังนี้แล

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้คร่ำครวญเรื่องนี้แล้ว พระองค์ผู้เป็นพระสุคตครั้งตรัสพระคำรัสนี้แล้วต่อจากนั้น (ในฐานะทรงเป็น) พระศาสดาจึงตรัสสอนเป็นพระคาถาประพันธ์ดังนี้ว่า

คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อพวกเธอเข้าไปอยู่ในป่าก็ดี อยู่ที่โคนไม้ก็ดี อยู่ในเรือนว่างก็ดี ขอให้หมั่นระลึกถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเถิด ภยันตรายจะไม่มีแก่พวกเธอเลย

หากพวกเธอไม่หมั่นระลึกถึงพระพุทธรูปผู้ยิ่งใหญ่ของชาวโลก เป็นนรชนผู้ประเสริฐ ก็ขอให้พวกเธอหมั่นระลึกถึงพระธรรม ที่เป็นทางหลุดพ้นจากสังสารวัฏ ซึ่งเราแสดงไว้แล้วเถิด

หากพวกเธอไม่หมั่นระลึกถึงพระธรรม ที่เป็นทางหลุดพ้นจากสังสารวัฏซึ่งเราแสดงไว้แล้ว ก็ขอให้พวกเธอหมั่นระลึกถึงพระสงฆ์ผู้เป็นนาบุญอันประเสริฐของชาวโลกเถิด

คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อพวกเธอหมั่นระลึกถึงพระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์อย่างนี้อยู่ ความกลัว ความหวาดหวั่น หรือความขมลูกขมพองจักไม่ปรากฏแก่พวกเธอเลย^{๓๓}

สรุปได้ว่า รัชคคปริตร เป็นปริตรที่ว่าด้วยการระลึกถึงทรง คือ คุณพระพุทธรูป คุณพระธรรม และคุณพระสงฆ์ ในเวลาที่เกิดความหวาดกลัว เพื่อให้ข่มใจระงับความหวาดกลัวหมดไป และมีกำลังเพิ่มขึ้นมา เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องเดินทางไปอยู่ต่างถิ่น หรือในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย โดยน้อมเอาคุณของพระรัตนตรัยมาเป็นอานุภาพเครื่องเสริมสร้างกำลังใจ เป็นการสร้างกำลังใจให้เกิดความอาจหาญแก่วัวกล้าในการต่อสู้อันตรายและอุปสรรคนานาประการ

๒.๓.๕ ตำนานอาฎานาฎิยปริตร

ในสมัยหนึ่ง เมื่อพุทธเจ้าประทับ ณ เคาคิฆณภูฏ กรุงราชคฤห์ ท้าวจาคุมหาราช คือท้าวชครภูฏ ท้าววิรุฬหก ท้าววิรูปักข์ และท้าวกุเวร พร้อมด้วยบริวารอันได้แก่ กนธรรพ กุมภกัณฑ์ นาค และ ยักษ์มาเฝ้าพระพุทธเจ้า

^{๓๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔-๕๖.

สหุเพ ทสพลูเปตา
 สหุเพ เต ปฏิจานนุติ
 สีนานท์ นทนุเตเต
 พุรหุมจกุก์ ปวตุเตนุติ
 อุเปตา พุทฐมเมหิ
 ทวคฺคีสลทกขณฺเฎตา-
 พุขามปฺปภาย สุปฺปภาย
 พุทฐา สหุพณฺณโน เอเต
 มหปฺปภาย มหาเตชชา
 มหาการุณิกาย ชีรยา
 ทิปา นาทา ปตฺติจฺจา จ
 กตฺติ พนฺธุ มหสฺสสาธา
 สเทวกสฺส โลกสฺส
 เตสาคฺ์ สิริสา ปาเท
 วจสา มนสา เจว
 สยเน อาสเน จาน
 สทา สุขเน รกฺขนฺตุ
 เตหิ ตวฺ รกฺขิตฺโต สนฺโต
 สหุพ โรควินฺนุตฺโต
 สหุพเวรมตฺติกนฺโต
 สหุพิตฺติโย วิวชฺชานฺตุ
 มา เต ภวตฺตวนฺตราโย
 อภิวาทนสฺสิลิสฺส
 จตฺตารโ รคมฺมา วทฺตมฺนุติ

คำแปล

ขอนอบน้อมพระวิปัสสิพุทธเจ้า ผู้ทรงพระจักขุ ทรงพระสิริ ขอนอบน้อมแด่
 พระสิขิพุทธเจ้า ผู้ทรงอนุเคราะห์สัตว์ทั้งปวง

เวสสารชฺเชหุปาคตา
 อาสภณฺจานมฺมุคฺคมี.
 ปริสาสุ วิสารทา
 โโลก อปฺปฏิวคฺคิตฺย.
 อญฺจารสหิ นายกา
 สิตฺตยานุพฺพณฺชนาธรา.
 สหุเพ เต มุณีญฺชรา
 สหุเพ ชีมาสวา ชินา.
 มหาปญฺญา มหพฺพลา
 สหุเพสาคฺ์ สุขาวหา.
 ตาณา เลณา จ ปาณินิ
 สรณา จ หิตฺติโน.
 สหุเพ เอเต ปฺรายนา
 วนฺทามิ ปฺริสฺตคฺคเม.
 วนฺทามเต ตถากเต
 คมเน จายี สหุพทา.
 พุทฐา สนฺตฺติกรา ตวฺ
 มุคฺคโต สหุพกฺขเนน จ.
 สหุพสนฺตฺตาปวชฺชิตฺโต
 นิพฺพุโต จ ตวฺ ภว.
 สหุพโรโค วินฺสฺสตุ
 สุขี ทิฆายุโก ภว.
 นิจฺจํ วุฑฺฒนาปจายิน
 อายุ วณฺโณ สุขํ พลฺล^{๑๒}

^{๑๒}ที่.ป.า. ๑๑/๒๕๕/๒๐๕.

ขออนบ้น้อมพระเวสสภูพุทธเจ้า ผู้ชำระกิเลสได้แล้ว มีคบะ ขออนบ้น้อมพระกกุสันธพุทธเจ้า ผู้ทรงเอาชนะมารและเสนามารได้

ขออนบ้น้อมพระโกนาคมพุทธเจ้า ผู้ทรงลอยบาป ทรงสิ้นสุดการประพฤติพรหมจรรย์แล้ว ขออนบ้น้อมพระกัสสปพุทธเจ้า ผู้ทรงหลุดพ้นแล้วจากกิเลสทั้งปวง

ขออนบ้น้อมพระศากยบุตรพุทธเจ้า ผู้ทรงพระฉัพพัตถ์รังสี ผู้ทรงสิริผู้ทรงแสดงธรรมขจัดทุกข์ทั้งปวง

อนึ่ง พระอรหันต์เหล่าใดในโลก คับกิเลสได้แล้ว รู้แจ้งตามความเป็นจริงพระอรหันต์เหล่านั้นปราศจากวามุ่งร้าย เป็นผู้ยิ่งใหญ่ไม่สะทกสะท้าน

ท่านเหล่านั้นย่อมนมัสการพระโคตมพุทธเจ้า ผู้ทรงเกื้อกูลเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้และความประพฤติ ผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ไม่สะทกสะท้าน ข้าพเจ้าทั้งหลายขอนมัสการพระโคตมพุทธเจ้า ผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้และความประพฤตินี้แล

พระสัมพุทธเจ้าเจ็ดพระองค์เหล่านั้น และพระสัมพุทธเจ้าหลายร้อยโกฏิเหล่านั้น ทุกพระองค์เสมอด้วยพระพุทธเจ้า ผู้ไม่มีใครเปรียบ ทุกพระองค์ล้วนทรงมหิทฺธิฤทธิ์

พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงบรรลุตศพลญาณ (พระญาณที่เป็นกำลัง ๑๐ ประการ) และทรงประกอบด้วยเวสาร์ชญาณ (พระญาณที่ทำให้มีความแก่กล้า) ทรงยืนยงสถานะความตรัสรู้อันประเสริฐแก่กล้าของพระองค์

พระพุทธเจ้าเหล่านั้นทรงปราศจากความครั่นคร้าม บั่นถ้อสีหนาท (แสดงความองอาจ) ในท่ามกลางพุทธบริษัท ประกาศธรรมจักรอันประเสริฐในโลก ไม่มีผู้ใดจะคัดค้านได้

พระพุทธเจ้าเหล่านั้นทรงเป็นผู้นำ ทรงคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า ๑๘ ทรงประกอบด้วยพระพุทธลักษณะ ๓๒ และพระอนุลักษณะ ๘๐

พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงพระฉัพพัตถ์รังสี โดยรอบหนึ่งว่า ทรงเป็นมุณีผู้ประเสริฐ รู้แจ้งธรรมทั้งปวง สิ้นอาสวะ และเป็นผู้นะ

พระองค์ทรงมีพระรัศมีสว่างไสว มีเดชมาก มีปัญญามาก มีกำลังมากมีความกรุณาใหญ่หลวง มั่นคง ประทานความสุขแก่ชนทั้งปวง

พระองค์ทรงเป็นที่พัก ทรงเป็นที่พึ่ง ทรงเป็นที่พำนัก คู่ครอง หลบภัยของเหล่าสัตว์ ทรงเป็นที่ไป ทรงเป็นญาติ ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์ ทรงเป็นผู้ขจัดทุกข์และกระทำประโยชน์

พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงเป็นที่พึ่งของชาวโลกและเทวดา ข้าพระองค์ขอน้อม
ไหว้พระบาททุกของพระพุทธเจ้าเหล่านั้นด้วยเศียรเกล้า ขอน้อมไหว้พระพุทธเจ้าผู้เป็น
บุรุษประเสริฐ

ข้าพระองค์ขอน้อมไหว้พระตถาคตเจ้าเหล่านั้นในเวลาขึ้น เคน นั้ง นอนด้วยวาจา
ด้วยใจเสมอ

ขอพระพุทธเจ้าทั้งหลายผู้ประทานพระนิพพาน จงคุ้มครองท่านให้มีความสุขเสมอ
เมื่อพระองค์คุ้มครองท่านแล้ว ขอให้ท่านปลอดภัยจากภัยทั้งปวงเถิด

ขอท่านจงปลอดภัยจากโรคทั้งปวง ปราศจากความเดือดร้อนทุกอย่าง ไม่มีใคร ๆ ปอง
ร้าย เป็นผู้สงบ

ขอสิ่งร้ายทั้งปวงจงบาราศไป ขอโรคทั้งปวงจงพินาศไป ขอท่านอย่ามีอันตราย เป็น
ผู้มีความสุข มีอายุยืนยาว

ธรรม ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ป่อมเจริญแก่บุคคลผู้บไหว้และอ่อน
น้อมต่อผู้ใหญ่เป็นนิตย์^{๓๓}

สรุปได้ว่า อาณานาฎิยปริตร เป็นปริตรที่ว่าด้วยการกล่าวนมัสการพระพุทธเจ้าในอดีต
ทั้งหลายจนถึงปัจจุบัน พระคุณของพระรัตนตรัย อานุภาพของเทวดาและท้าวมหาราชทั้ง ๔ ผู้ใดสวดแล้ว
บรรดาภัยและอุบัติเหตุทั้งหลายจะไม่ทำอันตรายและคุ้มครองรักษาให้ปลอดภัย จากเหล่ามนุษย์ที่
ไม่หวังดีทั้งหลาย ถ้ามนุษย์คนใดเบียดเบียนให้ได้รับความลำบาก มนุษย์คนนั้นจะได้รับการลงโทษ
จากเหล่าเทพทั้งหลาย

๒.๓.๑๐ ตำนานองคฺติมาลปริตร

ตำนานองคฺติมาลปริตร ตำนานที่กล่าวถึงความเป็นมาแห่งคาถาคอดลูกง้าย พระ
ปริตร มีเรื่องเล่าไว้ว่า จำเดิมแต่พระองค์คฤมาลบวชแล้ว ท่านลำบากด้วยการบิณฑบาต
เพราะชาวบ้านต่างหวาดกลัว ทำให้ไม่ได้อาหารบิณฑบาต เมื่อบิณฑบาตนอกพระนคร
ไม่ได้ จึงเข้าไปภายในพระนครด้วยคิดว่าในเมืองมีคนมากคงมีคนรู้จักแต่ก็มีบางคนจำ
ได้ ชาวบ้านจึงแตกตื่น ท่านได้พบหญิงมีครรภ์แก่คนหนึ่งเจ็บครรภ์ แต่คลอดไม่ได้เนื่อง
ด้วยครรภ์หลง (ครรภ์ขัด) เจ็บปวดร้องครวญครางอยู่ นางตกใจพระเถระ เพราะฤทธิ์แห่ง
ความตกใจพระเถระจำความไปกราบทูลพระพุทธเจ้า ทรงรับสั่งว่า ถ้าเช่นนั้นเธอจงกลับไป
ที่หญิงมีครรภ์คนนั้นแล้วทำสังกิริยา กล่าวว่คังนี้ ยโคหฺ ภคินี ชาโต นากิขานามิ สญฺจิจจ

^{๓๓} แก้ว ชิดตะขบ, บททำวัตร-สวดมนต์ (แปล), อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๐-๑๐๒.

ปาณิ ชีวีตา ไวโรเปตา เตน สจฺเจน โสตุถิ เต โหตุ โสตุถิ กพฺภสฺส ซึ่งแปลว่า ลูกน้องหญิง
 จำเดิมแต่อาตมาเกิดมาแล้ว มิได้รู้สีกว่าจงใจทำลายชีวิตสัตว์เลยด้วยความจริงอันนั้น ขอ
 ความสวัสดิ์จึงมีแก่เจ้า ขอความสวัสดิ์จึงมีแก่ครรรค์เจ้าเถิด พระเถระฟังแล้วมีความข้องใจจึง
 กราบทูลว่า “จะมีเป็นมุตสาวาทหรือพระเจ้าข้า ข้าพระองค์ตั้งแต่เกิดมานี้ ฆ่าสัตว์มากมาย
 นั้” พระพุทธเจ้าจึงรับสั่งว่า “ถ้าอย่างนั้นจงกล่าวเสียใหม่ว่า .. อริยชาตคิยา ชาโต แปลว่า..
 เกิดแล้วในชาติอริย..” (คือหมายความว่าตั้งแต่บวชมาแล้ว) พระเถระหายข้องใจ รับพระ
 คำรัสแล้ว จึงกลับไปให้หญิงผู้นั้นเพื่อทำสังฆกิจริยา ชาวบ้านทราบความประสงค์ของท่าน ได้
 จัดให้หญิงผู้นั้นอยู่ในม่านและถวายตั้งให้พระเถระนั่งอยู่นอกม่าน กับบอกให้หญิงผู้นั้นรู้ตัว
 ว่า บัดนี้พระเถระท่านมาเพื่อความสวัสดิ์ ครั้นแล้วพระเถระทำสังฆกิจริยาตามนัยพระพุทธ
 ภาษิตตรัสสอน พอท่านกล่าวจบทวารก็ตลอด การตลอดนี้ง่ายคล้ายกับน้ำที่ไหลออกจาก
 ชัมภกรก (หม้อกรองน้ำ) มีความสบายทั้งมารดาและบุตรชาวบ้านเห็นเป็นความศักดิ์สิทธิ์จึง
 สงวนตั้งที่พระเถระนั่งไม่เอาไปใช้ในกิจอื่น ๆ ถ้าหญิงคนไหนคลอดบุตรยากก็พามาตั้ง
 ตั้งนั้น คือใช้ตั้งตั้งนั้นเป็นที่ทำตลอด การตลอดก็สะดวกดี และมีความผาสุกทั้งมารดาและ
 บุตร ส่วนผู้ที่มาไม่ได้ก็ใช้น้ำล้างตั้งตั้งนั้นแล้วนำน้ำนั้น ไปรดศีรษะ การตลอดก็เรียบร้อย
 มีความสวัสดิ์ทั้งมารดาและบุตร เมื่อตั้งตั้งนั้นกลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว ชาวบ้านก็ขยาย
 เขตการช่วยเหลือไปถึงสัตว์ต่าง ๆ ถ้าสัตว์ตัวไหนตกถูกขากนำมาที่ตั้งตั้งนั้นเป็นคกได้
 เสมอ เพราะเหตุที่ผู้เคยแต่ทำลายชีวิตเขามากมายเป็นผู้ช่วยชุบชีวิตคนและสัตว์ไปเช่นนี้
 เป็นเหตุให้ประชาชนหายกลัว พระเถระท่านจึงบิณฑบาตได้โดยสะดวก ไม่ลำบากเหมือน
 แต่ก่อนเมื่อท่านได้อาหารพอเพียงจืดก็ระงับ ทำให้น้ำเพ็ญสมณธรรมสะดวกขึ้น ในที่สุดก็
 บรรลุพระอรหัตผล เป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งในพระพุทธศาสนา^{๓๔}

บทสวด

ย โศหิ ภคินี อริยชาตคิยา ชาโต, นาภิขานามิ สณฺจิจฺจ ปาณิ ชีวีตา ไวโรเปตา,
 เตน สจฺเจน โสตุถิ เต โหตุ โสตุถิ กพฺภสฺส.^{๓๕}

คำแปล

ดูก่อนน้องหญิง นับแต่เราเกิดมา โดยอริยชาตินี้แล้ว เราไม่เคยคิดปลงชีวิตสัตว์
 เลย ด้วยสังฆะวาจา นี้ ขอความสวัสดิ์จึงมีแก่เธอ ขอความสวัสดิ์จึงมีแก่ครรรค์ของเธอ.^{๓๖}

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๓.

^{๓๕} ม.ม. ๑๓/๓๕๒/๔๘๕.

^{๓๖} พระคันธสารภิกษุ ธรรมาจริยะ, พระปริตรธรรม, อ้างแล้ว, หน้า ๑๖๒.

สรุปได้ว่า องคุลิมาลปริตร เป็นปริตรที่ว่าด้วย คำกล่าวด้วยสังฆะวาจาขององคุลิมาลเถระ ที่ไม่คิดปลงชีวิตสัตว์ ซึ่งกล่าวกับหญิงท้องแก่ เพื่อให้คลอดบุตรโดยง่าย และยังสามารถขจัดโรคภัยไข้เจ็บอื่น ๆ ให้อันตรายหายไปได้อีกด้วย

๒.๓.๑๑ ตำนานโพชฌงคปริตร

ตำนานที่ ๑ มหาภักตสโปชฌงคสูตร

ความว่า สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเสด็จ ณ เวฬุวันมหาวิหารใกล้กรุงราชคฤห์มหานคร ครั้งนั้น พระมหาภักตสโปอาศัยอยู่ในปีปผลิภูหา บังเกิดโรคาพาธแรงกล้าอาการหนักทุกวัน ๆ พระผู้มีพระภาคได้ทรงพระมหากรุณาแก่พระมหาภักตสโป เมื่อพระองค์เสด็จออกจากที่เรือนคือผลสมาบติ ได้เสด็จไปประทานพระธรรมเทศนาโพชฌงค์ทั้ง ๑๑ แก่พระมหาภักตสโป เมื่อจบพระธรรมเทศนา พระมหาภักตสโปมีความโสมนัสในพระธรรมเทศนา ก็ลุกขึ้นได้หายจากโรคาพาธ

ตำนานที่ ๒ มหาโมคคัลลานโพชฌงคสูตร

ครั้งหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จประทับอยู่ ณ เวฬุวันมหาวิหารใกล้กรุงราชคฤห์ ครั้งนั้น พระมหาโมคคัลลานอาศัยอยู่ในเขาคิชฌกูฏบังเกิดโรคาพาธมีอาการหนักลงทุกวัน ๆ พระผู้มีพระภาคทรงพระมหากรุณาแก่พระมหาโมคคัลลาน เมื่อเสด็จออกจากที่เรือนคือผลสมาบติ ได้เสด็จไปประทานพระธรรมเทศนาโพชฌงค์ทั้ง ๑๑ แก่พระมหาโมคคัลลานเมื่อจบพระธรรมเทศนา พระมหาโมคคัลลานมีความโสมนัส ในพระธรรมเทศนาก็ลุกขึ้นได้หายจากโรคาพาธ

ตำนานที่ ๓ มหาจุนทโพชฌงคสูตร

ครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ ณ เวฬุวันารามใกล้กรุงราชคฤห์ ทรงประชวรพระโรคให้เจ็บพระนาภีเป็นกำลังและอาพาธหนักลงทุกวัน ๆ ครั้งนั้นพระจุนทเถระผู้มีอายุ ออกจากที่เรือนคือผลสมาบติ ก็ไปถวายอภิวัตพระผู้มีพระภาค พระองค์จึงมีพระพุทธานุญาตให้พระจุนทเถระแสดงโพชฌงค์ถวาย พระจุนทเถระจึงแสดงโพชฌงค์ทั้ง ๑๑ พร้อมด้วยอานิสงส์ว่าโพชฌงค์ทั้ง ๑๑ นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเทศนาว่า เป็นไปเพื่อให้ตรัสรู้พระจตุราริยสังขทั้ง ๔ และยกตนออกจากคัมภีร เมื่อพระจุนทเถระกล่าวซึ่งพระสูตรนี้จบลงแล้ว พระผู้มีพระภาคก็ทรงพระโสมนัสหายจากโรคาพาธ เสด็จลุกขึ้นจากที่พระบรรทมได้^{๓๖}

^{๓๖}สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (นิคม ฐานิสฺสรมหาเถร ป.ช.ศ), ตำนานพระปริตร, อ้างแล้ว,

บทสวด

โพชฌงโค สติสงฆาโต	ธมมานิ วิจโย ตตา
วิริยมุปีติปัสสทุริ-	โพชฌงกา จ ตตาปเร
สมาธูปะภุช โพชฌงกา	สตตะเตเต สัพพทสสุตินา
มุนินา สมุมทกขาทา	ภาวิตา พหุถิกกา.
สัจจคตุนติ อภิญญา	นิพพานาย จ โพธิยา
เอเตน สัจจวชฺเชน	โสตุถิ เต โหตุ สัพพทา.
เอกสุมิ สมเย นาโถ	โมคคัลลานญจ กตุสปี
กิตานะ ทุกฺขิตะ ทิสฺวา	โพชฌงเก สุตตะ เทสยิ
เต จ ตํ อภินนุทิตฺวา	โรคา มุจฺจิสฺสุ คัมภเ
เอเตน สัจจวชฺเชน	โสตุถิ เต โหตุ สัพพทา.
เอกทา ธมฺมราชาปี	เคลณฺเณนาภิปิโถ
จุนทคฺเคเรณ คณฺเณว	ภณาเปตฺวาน สาทรํ
สมฺโมทิตฺวา จ อาพาธา	คฺมหา วุฏฺฐาสฺสิ จานโส
เอเตน สัจจวชฺเชน	โสตุถิ เต โหตุ สัพพทา.
ปทีนา เต จ อาพาธา	คิณฺณนฺนฺมุปี มฺहेสินํ
มคฺคาทคฺคิเลสา ว	ปคฺคานุปปคฺคิธมฺมตํ
เอเตน สัจจวชฺเชน	โสตุถิ เต โหตุ สัพพทา. ^{๑๔}

คำแปล

โพชฌงค์ (องค์ธรรมเป็นเครื่องตรัสรู้) ๗ คือ สติ ความระลึกได้ ธรรมวิจยะ การเลือกเฟ้นธรรม วิริยะ ความเพียร ปิติ ความอิ่มใจ ปัสสัทธิ ความสงบ สมาธิ ความตั้งใจมั่น อุเบกขา ความวางเฉย เหล่านี้เป็นธรรมที่พระมุนิเจ้าผู้ทรงเห็นธรรมทั้งปวง ครัสต์ไว้ชอบแล้ว บุคคลอบรมฝึกฝนให้มากแล้วยอมเป็นไปเพื่อความรู้อยิ่ง เพื่อตรัสรู้ และเพื่อพระนิพพาน ด้วยสัจจะวาจา นี้ ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่านทุกเมื่อ

สมัยหนึ่ง พระโลกนาถพุทธเจ้าทอดพระเนตรเห็นพระโมคคัลลานะและพระกัสสปะอาพาธ ได้รับความทุกข์ จึงทรงแสดงโพชฌงค์ ๗ ประการ ให้ท่านทั้งสอง ฟัง ท่านทั้งสองต่างชื่นชมยินดีพระธรรมเทศนานั้น แล้วกลับหายจากโรคทันที ด้วย

^{๑๔} สมเด็จพระสังฆราช (ปัสสเทว), สวคมนตรีฉบับหลวง, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๒๗.

ตอนกลาง เป็นการอัญเชิญเหล่าเทพคามาร่วมในงานมงคล ร่วมฟังสวด ร่วมรับ
สิ่งที่เป็นมงคล ให้ท่าน รักษาศีล เจริญภาวนา

ตอนท้าย เป็นการขอให้อานุภาพของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระ
อรหันต์ทั้งหมดปกป้องคุ้มครองรักษา

๒.๓.๑๓ ตำนานชยปริตร

ชยปริตร คือ ปริตรที่กล่าวถึงชัยชนะของพระพุทธเจ้าแล้วอ้างสัจจะวาจา
มาพิทักษ์คุ้มครองให้มีความสวัสดิ ประทับด้วย ๕ คาถาครั้ง โดยสามคาถาแรกโบ
ราณจารย์ประพันธ์ขึ้นเพื่อแสดงถึงชัยชนะมารกิเลสของพระพุทธเจ้า ส่วนสองคาถา
สุดท้ายที่ขึ้นต้นว่า สุนกษัตต์ สุมงคัล ... ไปจนจบ เป็นพระพุทธพจน์ที่ตรัสสอนไม่ให้
ถือฤกษ์ยามในการประกอบคุณความดีซึ่งตรัสไว้ในสุพรรณิพัฒน์สูตรคิกนิบาต อังคุตตร
นิกาย (พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๐)

บทสวด

มหากาธุณีโก นาโถ

ปุเรตวา ปารมี สพุพา

เอเตน สจฺจวชฺเชน

ชชนฺโถ โพธิยา มุเล

เอวํ ตวํ วิชโย โหหิ

อปราจิตปลฺลงฺเก

อภิเสเก สพุพพุธานิ

สุนกษัตต์ สุมงคัล

สุขโณ สุมุหุตฺโต จ

ปทกฺขิณฺณํ กายกมฺมํ

ปทกฺขิณฺณํ มโนกมฺมํ

ปทกฺขิณฺณานิ กตฺวาน

หิตาย สพุพปาณินิ

ปตฺโต สมฺโพธิมุตตมํ

โหตุ เต ชยมงคัล.

สกุยานิ นนฺทิวฑฺฒโน

ชยสุสุ ชยมงคฺเล

สีเส ปชฺวีโปกฺขเร

อคฺคปฺปตฺโต ปโมทติ.

สุปภาตํ สุหุจฺจิต्तํ

สุยฺยิจฺจํ พุรฺหมจาริสฺสุ

วาจากมฺมํ ปทกฺขิณฺณํ

ปณฺธิเร เต ปทกฺขิณฺณา

ลภนฺตคฺคฺเต ปทกฺขิณฺเณ.^{๔๓}

^{๔๓} ตำรวบ นักการเขียน, ธรรมะจากเจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน คาถาพาหุง, อ้างแล้ว, หน้า
๑๐๗-๑๐๘.

คำแปล :

พระโลกนาถพุทธเจ้าผู้ทรงพระมหากรุณาธิคุณ ทรงบำเพ็ญพระบารมี
ครบถ้วนเพื่อประโยชน์แก่สรรพสัตว์ ทรงบรรลुพระสัมโพธิญาณอันยอดเยี่ยมด้วยสัง
วาจา^๑ ขอชัยมงคลจงมีแก่ท่าน

ขอท่านจงมีชัยชนะในชัยมงคลพิธิเหมือนพระจอมมุนีพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นที่
เคารพยินดีของเหล่าพระปรยุธยาศาकยะ ทรงชนะมารที่ควงไม้โพธิ์ฉะนั้น

(ขอให้ท่านบรรลุถึงความเป็ลเลิศ เบิกบานใจ) เหมือนพระจอมมุนีพุทธเจ้า
ทรงบรรลุธรรมอันประเสริฐ (อริยธรรม) เบิกบานพระทัยเหนือบัลลังก์แห่งชัยชนะ
ณ ภาคพื้นฐพีเป็นที่ตรัสรู้แห่งพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ฉะนั้น

(วันเวลาใดก็ตามที่คนเราประพฤติดีด้วยกาย วาจา และใจ วันเวลานั้น) เป็ล
ฤกษ์ดี มงคลดี ยามรุ่งดี ยามตื่นดี ขณะดี ฤกษ์ดี ทานที่ถวายแด่เหล่าท่าน ผู้ประพฤติ
พรหมจรรย์ (ในวันเวลานั้น) ก็เป็ลทานที่ถวายดีแล้ว

กายกรรม วชิกรรม มโนกรรม และความตั้งใจ (ที่ทำให้วันเวลานั้น) ล้วนเป็ล
สิ่งที่ดี ซึ่งเมื่อทำสิ่งที่ดีแล้ว ย่อมได้รับแต่ผลดี^๒

สรุปได้ว่า ชยปริตร เป็ลปริตรที่ว่าด้วยชัยชนะ เป็ลคำอวยชัยให้พร ดังเช่นพระ
พุทธองค์ทรงมีชัยชนะ ต่อพญามาร ช้างนาฬาคีรี เป็ลต้น สอนให้มีเมตตา อดทน ให้อภัย ลคปัญหา
ความขัดแย้ง ความรุนแรงต่าง ๆ ทำให้สังคมมีความสงบร่มเย็น เพื่อประโยชน์แก่อกุลและเพื่อ
ความสุขแก่สัตว์ทั้งหลายผู้ปรารถนาความสวัสดิ

^๑พระคันธสารากิวงศ์ ธรรมาจริยะ, พระปริตรธรรม, อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๖-๑๐๘.

บทที่ ๓

ศึกษาความเชื่ออาณาจักรในพระพุทธศาสนาเถรวาท

มนุษย์ที่อยู่ในสังคมเล็ก คือ ในระดับชุมชน หมู่บ้าน และสังคมขนาดใหญ่ในระดับจังหวัด ภาค หรือประเทศ ล้วนแล้วแต่มีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันด้วยความเป็นอยู่ของสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และประวัติศาสตร์ จึงทำให้ชนเหล่านั้นมีความแตกต่างทั้งความคิด ความเชื่อ ตามชนเหล่านั้นได้ประสบมา ในที่นี้จะกล่าวความเชื่อ หรือศรัทธา (Faith) ที่แปลว่า ความเลื่อมใสแล้วผู้คนเป็นจำนวนมากมักจะคิดถึงเรื่องลัทธิ พิธีกรรม หรือศาสนา ทั้งนี้ เนื่องจากความเชื่อเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติทางศาสนา และมักจะเข้าใจว่าความเชื่อ ลัทธิและศาสนาเป็นเรื่องเดียวกัน มีความหมายอย่างเดียวกัน แต่อันที่จริงแล้ว ความเชื่อแม้จะเป็นพลังแห่งพัฒนาการของศาสนา แต่ศาสนาแต่ละประเภทได้ให้ความหมายศรัทธาที่แตกต่างกันออกไปเพราะความเชื่อของศาสนามีนัยยะความสำคัญแห่งการพัฒนาการ เป็นพลังของบุคคล และสังคมที่ครอบคลุมกิจกรรมของมนุษย์ไปทุกด้านไม่ว่า ด้านการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และจริยธรรม^๑ เป็นคตินความเชื่อในการดำรงชีวิตที่แฝงอยู่ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต^๒ อดีตที่ผ่านมา ก็มีความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็น โดยเข้าใจว่าสิ่งเหล่านั้นมีฤทธิ์มีอำนาจอยู่เหนือคน อาจบันดาลให้ดีหรือร้ายได้ ความเชื่อ^๓ เช่นนี้ คือ ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ (Supernatural) ที่มีอาจพิสูจน์ได้ทางวิทยาศาสตร์ใด ๆ แต่ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติบางชนิด อาจจัดอยู่ในรูปแบบของศาสนา คั้งเดิม ซึ่งคติเกี่ยวกับความเชื่อของชาวชนบทมีมากมาย และแปลก ๆ ความเชื่อเหล่านี้ถือว่าเป็นแนวทางหรือคตินของการดำเนินชีวิต

^๑เคื่อน คำดี, ศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

^๒รองศาสตราจารย์ อุดม บัวศรี, วัฒนธรรมอีสาน, (ขอนแก่น : กลังนานาวิทยา, ๒๕๔๖), หน้า ๖๑.

^๓บุญธรรม ทองเรือง, “วรรณกรรมคำขวัญอีสาน”, ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา เน้นมนุษยศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม), ๒๕๓๖, หน้า ๒๘.

ความเชื่อ ความมั่นใจเพราะได้พิจารณาไตร่ตรองมองเห็นเหตุผลด้วยปัญญาแล้วแยกย่อยได้เป็น ๓ ด้าน คือ

๑. ความเชื่อ ความมั่นใจในพระพุทธเจ้า ในฐานะที่เป็นบุคคลต้นแบบซึ่งยืนยันทันถึงวิสัยความสามารถของมนุษย์ว่า สามารถหยั่งรู้สังขารม เข้าถึงความจริงและความดีงามสูงสุดได้ ด้วยสติปัญญา และความเพียรพยายามของมนุษย์เอง มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ เจริญงอกงามขึ้นได้ ทั้งในด้านระเบียบชีวิตที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางกายวาจา ทั้งในด้านคุณธรรมที่พึงอบรมให้แก่กล้าขึ้นในจิตใจ ทั้งในด้านปัญญาความรู้ความคิดเหตุผล จนสามารถหลุดพ้นจากเครื่องผูกมัดบีบคั้นที่เรียกว่า กิเลสและกองทุกข์

๒. ความเชื่อ ความมั่นใจในพระธรรม ทั้งความจริงและความดีงาม ที่บุคคลต้นแบบซึ่งเรียกว่าพระพุทธเจ้าได้แสดงไว้นั้น ว่าเป็นสิ่งที่พระองค์ได้ปฏิบัติเห็นผลประจักษ์กับตนเองมาก่อน ค้นพบแล้วจึงนำมาเปิดเผย ธรรมนั้นเป็นสถานะดำรงอยู่เป็น ไปตามธรรมชาติ เป็นกฎเกณฑ์อันแน่นอน

๓. ความเชื่อ ความมั่นใจในพระสงฆ์ คือ ชุมชนหรือสังคมแบบอย่าง ซึ่งเป็นพยานยืนยันว่ามนุษย์ทั่วไปมีความสามารถที่จะบรรลุความจริงความดีสูงสุดได้อย่างบุคคลต้นแบบ^๔

สรุปได้ว่า ความเชื่อ ๓ นั้นคือ ความมั่นใจในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์ เป็นความเชื่อด้วยหลักการและเหตุผลที่เกิดขึ้น ตามหลักความจริงในทางพระพุทธศาสนา ที่แสดงถึงความจริงและความดีงามสูงสุด พัฒนาสติปัญญา ความรู้ ความคิดด้วยเหตุผล เป็นกฎเกณฑ์ที่แน่นอน ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและให้ผลได้ตามที่ปฏิบัติจริง ให้บรรลุความจริงความดีสูงสุดได้อย่างบุคคลต้นแบบ

๓.๑ ความหมายของความเชื่อ

ในการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับความเชื่ออานุภาพของพระปริตร ที่ใช้สวดในงานต่าง ๆ แต่ก่อนอื่นจะขอกล่าวถึงเรื่องของความเชื่อ ที่มีนักปราชญ์ราชบัณฑิตทั้งหลายที่ได้ให้ความหมายของความเชื่อ ไว้ ดังนี้

บุญคำ ไชยพรหมวงศา ให้ความหมายของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อ หมายถึง ศรัทธาหรือความเชื่อความเลื่อมใสของมนุษย์ที่มีต่อศาสนา หรือลัทธิของความเชื่อถืออื่น ๆ ที่คนยึดถือเอาเป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึกและขอมคนประพฤติปฏิบัติตาม^๕

^๔พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๔๑๘.

^๕บุญคำ ไชยพรหมวงศา, คำนานและประเพณีชาวบ้าน, (กรุงเทพมหานคร : แอ่งแต่นาติอง นาลเปอร์ส, ๒๕๓๗), หน้า ๑๐๕.

คณีย์ ไชยโยธา ได้กล่าวว่า ความเชื่อพื้นฐาน ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อในธรรมชาติในคติผีสิง เทวดา ในวิญญูณบรรพบุรุษ ในเทพเจ้าในปัญญาของมนุษย์ และความเชื่อในทางศาสนา จนกระทั่งความเชื่อกับประเพณีท้องถิ่น^๖

พจนานุกรม ศัพท์พระพุทธศาสนา ไทย – อังกฤษ . อังกฤษ – ไทย, สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้ให้ความหมายคำว่า ศัทธา คือ น. ความเชื่อ n. faith. ความเชื่อในพระพุทธศาสนาต้องมีธรรมะอีกข้อหนึ่ง คือ ปัญญากำกับเสมอ^๗

เนื่องจากมนุษย์มีความเชื่อสิ่งที่อยู่เหนือกว่าเรา หรือ สิ่งที่ยังมองไม่เห็นมาช่วยเราได้ ถือว่าเป็นความศักดิ์สิทธิ์ของผู้มีอิทธิฤทธิ์บันดาล ให้ประสบกับความสุข สิ่งเหล่านี้จึงเกิดความเชื่อขึ้น ชีวิตมนุษย์จึงขาดความเชื่อไม่ได้ และความเชื่ออาจจำแนกได้เป็น ๑๐ กลุ่ม ดังนี้

๑. ความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลัง กงกระพันชาตรี เป็นต้น เรียกว่าเชื่อในไสยศาสตร์
๒. ความเชื่อในเรื่องคาถาอาคมและเวทมนต์ เรียกว่าเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ
๓. ความเชื่อในเรื่องวิญญูณหลังตายที่แสดงออกมาในลักษณะเป็นผีสิงเทวดา
๔. ความเชื่อในเรื่องฤกษ์งามยามดี ลางสังหรณ์ นิมิต เรียกว่าเชื่อในประเพณี
๕. ความเชื่อในเรื่องความฝัน เรียกว่าเชื่อในสุบินนิมิต
๖. ความเชื่อในสิ่งแวดล้อม เรียกว่าเชื่อในปรากฏการณ์ธรรมชาติ
๗. ความเชื่อในเรื่องชากกลางบ้าน เรียกว่าเชื่อในหมอยา
๘. ความเชื่อในเรื่องขวัญ เรียกว่าเชื่อในการทำขวัญ
๙. ความเชื่อในเรื่องลักษณะของคนและสัตว์ เรียกว่าเชื่อในนรลักษณ์
๑๐. ความเชื่อในเรื่องที่ว่าด้วยเรื่องกรรม เรื่องเวร นรก สวรรค์ ภพชาติ เป็นต้น เรียกว่าเชื่อ

ในศาสนา

รศ.ดร.เดือน คำดี ได้สรุปความเชื่อทั้งหลายเหล่านี้ เป็น ๓ ประการ คือ

๑. ความเชื่อ โดยไม่ต้องใช้ปัญญาแสวงหาความจริง
๒. ความเชื่อ โดยใช้ปัญญาแสวงหาความจริงไปพร้อม ๆ กัน
๓. ความเชื่อต่อเมื่อมีประสบการณ์ด้วยตนเองจริง ๆ^๘

^๖คณีย์ ไชยโยธา, ลัทธิศาสนาและระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๓๘.

^๗สุชีพ ปุญญานุภาพ, พจนานุกรม ศัพท์พระพุทธศาสนา ไทย – อังกฤษ. อังกฤษ – ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๗๑.

^๘เดือน คำดี, ศาสนศาสตร์, อ้างแล้ว, หน้า ๑๗.

พระพุทธศาสนามีหลักการแห่งความเชื่อ หรือ ทฤษฎีความเชื่อ ของพระพุทธเจ้าที่พระองค์ให้ ใช้การพินิจพิจารณาด้วยปัญญาแล้วจึงค่อยตัดสินใจเชื่อ กาลามสูตร เรียกอีกอย่างว่า เกสปุตติยสูตร หรือ เกสปุตตสูตร สูตรหนึ่งในคัมภีร์ติคณิปาต อังคุตตรนิกาย พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอน ชาวกาลามะ แห่งเกสปุตตนิคม ในแคว้นโกมล ประเทศอินเดีย ไม่ให้เชื่อจงมายไร้เหตุผล ซึ่งมี หลักการ ๑๐ ข้อ ดังนี้

๑. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา
๒. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบ ๆ กันมา
๓. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ
๔. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อด้วยการอ้างคำร่ำหรือคัมภีร์
๕. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อเพราะครรรกะ
๖. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อเพราะการอนุমান
๗. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล
๘. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อเพราะเข้า ได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว
๙. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้
๑๐. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อเพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา

เมื่อใครสอบสวนจนรู้ได้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านั้นเป็นอกุศลหรือมีโทษเมื่อนั้นพึงละเสีย และเมื่อใครสอบสวนจนรู้ได้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านั้นเป็นกุศลหรือไม่มีโทษเมื่อนั้นพึงถือปฏิบัติ พระสูตรนี้ท่านมิได้ห้ามมิให้เชื่อ แต่ให้เชื่อด้วยมีปัญญาประกอบด้วย มิฉะนั้น ความเชื่อต่าง ๆ จะไม่พ้น “ความงมงาย” และไม่พึงแปลความเลยเถิดไป

ส่วนในความเชื่อที่กล่าวต่อไปนี้ก็มีความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาเหมือนกัน แต่เป็น ความเชื่อในทางอาณูภาพ หรือพลังอันเกิดจากการสาธยาย หรือสวด แล้วส่งผลให้ผู้ที่เจริญพุทธ มนต์ หรือสาธยายมนต์นั้นเกิดอาณูภาพเป็นพลังให้ได้รับผลต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า ความเชื่อนี้เป็น ลักษณะของคนแทบทุกท้องถิ่น ซึ่งมักเป็นความเชื่อที่เกิดจากปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อถึงคราววิบัติ เกิด โรคภัย ไข้เจ็บ เกิดภัยธรรมชาติ ญาติ ฝี่ ปีศาจ ปัญหาเหล่านี้มนุษย์เองไม่สามารถ แก้ไขด้วยตนเองได้ ก็ต้องอาศัยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คาถาอาคม เทพยคา ฟ้าดิน เป็นต้น”

ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเป็นประเด็น ๆ เกี่ยวกับความเชื่อในอาณูภาพของพระปริตร

^๑อง.ติค. ๒๐/๖๖/๒๕๕.

^๒“โพสาล เถาว์ประสาท, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในคำสวด ขวัญอีสาน”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย), ๒๕๕๒, หน้า ๕.

๓.๒ ความเชื่อในพระปริตร

ความเชื่อของมนุษย์นี้มีในทุกเผ่าทุกชนชั้น มีระดับความเชื่อต่างกัน เพื่อนำความเชื่อนี้มาถือปฏิบัติเป็นกิจกรรม ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีอย่างมีความสุข มนุษย์ผูกพันอยู่กับความเชื่อตลอดเวลา ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย การดำเนินชีวิตของมนุษย์มักมีความเชื่อมาเกี่ยวข้องเสมอ เพราะมนุษย์ใช้ความเชื่อเป็นสื่ออธิบายเหตุผลของการกระทำตลอดจนกิจกรรม และข้อปฏิบัติอื่น ๆ ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ เมื่อมนุษย์ประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเหลือวิสัยที่จะอธิบายได้ มีความเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นเกิดจากการคลันดาลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ดังนั้น ความเชื่อจึงเกิดขึ้น กลายเป็นมูลเหตุหนึ่งที่กำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์ ครั้นวิทยาการต่าง ๆ มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มนุษย์หาคำตอบจากปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ และยังมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ แต่ระบบความเชื่อดั้งเดิมยังคงอยู่กับมนุษย์มาจนถึงปัจจุบันอาจมีความเชื่อบางอย่างที่เลือนหายไปบ้าง เนื่องจากความทันสมัยก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์*

ในที่นี้ผู้วิจัย ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องของเทวดา ผี สาง สัตว์ร้าย ลางร้าย ที่มี ความเกี่ยวข้องกับการสวดพระปริตร

๓.๒.๑ ความเชื่อเรื่องป้องกันเทวดา ผี สาง

ความเชื่อเรื่องของเทวดา ผี สาง มีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล เริ่มตั้งแต่ พระโพธิสัตว์เป็นเทพอยู่บนสวรรค์ชั้นดุสิต ชื่อว่า ท้าวสันดุสิตเทวราช เมื่อได้รับอัญเชิญ “พระองค์เสด็จอุบัติในพระครรภ์มารดา ครัสตร้อมคบท ช่วยสัตว์โลกพร้อมทั้งเทวโลก ให้ข้ามพ้น (สังสารวัฏ) เกิด ขณะเมื่อเราจุติจากสวรรค์ชั้นดุสิตลงสู่ครรภ์นั้น โลกธาตุมีหมื่นจักรวาล แผ่นดินก็ไหว ขณะเมื่อเรามีความรู้สึกตัว ประสูติจากพระครรภ์มารดานั้น ทวยเทพก็พากันสาธุการ หมื่นจักรวาลก็ไหว ในการก้าวลงสู่พระครรภ์มารดา และในการประสูติ ไม่มีใครเสมอด้วยเรา เราเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในการตรัสรู้ และในการประกาศพระธรรมจักร โอ ! ความอัศจรรย์ได้มีในโลก เพราะพระพุทธเจ้าทรงพระคุณมาก โลกธาตุมีหมื่นจักรวาลไหว ๖ ครั้งมีรัศมีสว่างจ้า น่าอัศจรรย์บนพองศของเกล้า” ในสมัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าบำเพ็ญเพียรขึ้นอุกฤษฏ์ ทำทุกกรกิริยา เป็นความเพียรอันบุคคลพึงทำได้โดยยาก ทำให้พระวรกายของพระองค์ชุ่มผอม เพราะการทรมานตนเองเพื่อบรรลุ ในขณะที่เดียวกันนั้นมีเทพบุตรชื่อปัญจสิงขร ได้มาแสดงคิดพิณสามสายให้พระองค์ได้สติในการดำเนินตามสายกลาง**

*พระครูวิรุฬห์ธรรมวัฒน์ (ทองชุ่ม กุศลธมฺโม), “ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อของชาวเชียงใหม่ที่มีต่อพระพุทธสิหิงค์”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐, หน้า ๔๒.

**พ.พุทธ. ๓๓/๖๘-๓๑/๕๖๕.

จะเห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องเทวดามีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล เพราะว่ามีพระสูตรต่าง ๆ มีกล่าวไว้ และมีที่ปรากฏในพระปริตร

พุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ความเป็นมนุษย์นี้แล นับว่าเป็นการไปสุดคติของเทพทั้งหลาย”^{๓๓} กล่าวคือ เมื่อเทวดาคองคค์ใดองค์หนึ่งจุติ เพื่อนเทพชาวสวรรค์จะพากันอวยพรว่า ให้ไปสุดคติคือ ไปเกิดในหมู่มนุษย์ทั้งหลาย เพราะ โลกมนุษย์เป็นถิ่นที่มีโอกาสเลือกประกอบกุศลกรรมทำความดีงามต่าง ๆ และประพฤติปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่ การเกิดเป็นเทวดาที่มีอายุยืนยาว ท่านถือว่าเสียโอกาสในการประพฤติพรหมจรรย์

ความเชื่อเรื่องป้องกันเทวดา ผี ผาง ที่ปรากฏในเมตตปริตร หรือ ธรรมเนียมเมตตปริตร
 ในพระปริตรนี้ได้พูดถึงการแผ่เมตตาให้กับเทวดาผีผาง ที่มารบกวนพระภิกษุผู้เข้าไปปฏิบัติธรรมในป่าพระพุทธองค์ตรัสว่า ควรแผ่เมตตาไปในสรรพสัตว์อย่างนี้ว่า ขอสัตว์ทั้งปวงจงมีความสุข มีความเกษม มีคนเป็นสุขเกิด คือ เหล่าสัตว์ที่ยังเป็นผู้หวาดสะอึ้งหรือเป็นผู้มั่นคง ขอสัตว์เหล่านั้นทั้งหมดจะมีคนเป็นสุขเกิดเหล่าสัตว์ที่มีขนาดกายยาว ขนาดกายใหญ่ ขนาดกายปานกลาง ขนาดกายเตี้ย ขนาดกายหอม หรือขนาดกายอ้วน ขอสัตว์เหล่านั้นทั้งหมดจะมีคนเป็นสุขเกิด เหล่าสัตว์ที่เคยเห็นก็ดี เหล่าสัตว์ที่ไม่เคยเห็นก็ดีเหล่าสัตว์ที่อยู่ใกล้และอยู่ไกลก็ดี ภูตหรือสัมภเวสี ก็ดีขอสัตว์เหล่านั้นทั้งหมดจะมีคนเป็นสุขเกิด ไม่ควรข่มเหง ไม่ควรคูหมั่นกันและกันในทุกโอกาสไม่ควรปรารถนาทุกข์แก่กัน และกันเพราะความโกรธและความแค้น ควรแผ่เมตตาจิตอย่างไม่มีประมาณ ไปยังสรรพสัตว์คุณมารดาเฝ้าถนอมบุตรคนเดียวด้วยชีวิต ฉะนั้น อนึ่ง ควรแผ่เมตตาจิตอย่างไม่มีประมาณกว้างขวาง ไม่มีเวร ไม่มีศัตรู ไปยังสัตว์โลกทั่วทั้งหมคทั้งชั้นบน ชั้นล่าง และชั้นกลาง ผู้แผ่เมตตาจะขึ้น เคน นิ่ง หรือนอนควรตั้งสติ นี้ไว้ตลอดเวลาที่ยังไม่่วงนัยปราชญ์เรียกการอยู่ด้วยเมตตาชื่อว่า พรหมวิหาร อนึ่ง ผู้แผ่เมตตาที่ไม่ยึดถือทิฐิ มีศีล ถึงพร้อมด้วยทัสสนะ กำจัดความยินดีในกามคุณได้แล้วก็จะไม่เกิดในครรภ์อีกต่อไป^{๓๔} และที่ปรากฏธรรมบท ในเรื่องเดียวกัน ภิกษุผู้ปฏิบัติวิปัสสนาในป่าชฎที่มีเทวดาอาศัยในป่านั้น ภิกษุเหล่านั้นทำความลำบากให้กับเทวดาเทวดาจึงคิดหาอุบายเพื่อให้ภิกษุหนีออกไปจากป่าชฎแห่งนี้ ด้วยเนื้อความในพระธรรมบทว่า “เทวดาทั้งหลายเริ่มแสดงซากศพที่มีศีรษะขาด มีเสียงอมมนุษย์ในที่พักทั้งกลางคืนและกลางวัน ในที่เดินจงกรม โรคจามและโรค ไอเกิดขึ้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นถามกันว่ามิอะไรเกิดขึ้นแก่ท่าน โรคจามข้อมเสียดแทง แก่ท่าน โรคไอข้อมเสียดแทงแก่ผม ดังนี้ กล่าวแล้ว ดูก่อนท่านผู้มีอายุในวันนี้ ผมได้เห็นแล้ว ซึ่งซากศพผู้มีศีรษะอันขาดแล้ว ในที่สุดแห่งที่เป็นที่จงกรม ผมได้เห็นแล้ว

^{๓๓}บุ.ยติ. ๒๕/๒๖๑-๒๖๒/๒๘๕-๒๘๖.

^{๓๔}บุ.ธ. ๒๕/๕/๒๑-๒๒.

ซึ่งซากศพผู้มีศีรณะอันขาดแล้ว ในที่สุดแห่งที่เป็นที่จงกรม ผมได้เห็นแล้ว ซึ่งซากศพในที่ที่เป็นที่พัก
 ในกลางคืน ผมได้ฟังแล้ว ซึ่งเสียงแห่งอมมนุษย์ในที่ที่เป็นที่พักในกลางวัน ที่นี้เป็นที่ควรแล้วแก่ความ
 เป็นที่พักของเราทั้งหลาย. พระศาสดาตรัสแล้วว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายไม่ถือเอาอาวุธ
 ในกาลนี้เธอทั้งหลายถือเอาซึ่งอาวุธงไปเถิดดังนี้” ภิกษุทั้งหลายทูลถามว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 อาวุธชนิดไหน พระศาสดาตรัสว่า “เราจักให้ซึ่งอาวุธแก่เธอทั้งหลาย ครัสซึ่งเมตตสูตรทั้งสิ้นว่า
 “หมวดสามแห่งสิกขานั้นใด อันพระอริยเจ้าบรรลุแล้ว ซึ่งบท อันสงบแล้ว กระทำแล้ว หมวดสาม
 แห่งสิกขานั้น อันกุลบุตร ผู้ฉลาดในประโยชน์พึงกระทำ กุลบุตรนั้น เป็นผู้องอาจด้วย เป็นผู้ซื่อตรง
 ด้วยดีด้วย เป็นผู้อันบุคคลพึงกล่าว ได้โดยง่ายด้วยเป็นผู้อ่อน โยนด้วย เป็นผู้ไม่มีความถือตัวเกินด้วย
 คดังนี้เป็นต้น”^๔

พระพุทธองค์ทรงส่ง ไปแล้วด้วยพระคำรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย
 สาธยายอยู่ซึ่งเมตตสูตรนี้ จำเคิมแต่ชฎแห่งป่าในภายนอกและภายในวิหาร ภิกษุทั้งหลายถวาย
 บังคมลาพระศาสดาแล้วเข้าไปสู่ชฎป่า จึงสาธยายเมตตสูตรในภายนอกแห่งวิหาร เทวคาทั้งหลาย
 ได้มีจิตประกอบด้วยเมตตา ต้อนรับภิกษุเหล่านั้น ด้วยความเอื้อเพื่อ รับบาตรและจีวร นวดเท้านวด
 ภาย และให้การอารักขาอย่างดี

ความเชื่อเรื่องป้องกันเทวคา ผี ผาง ที่ปรากฏในรัตนปริตร ในพระปริตรนี้มีความ
 เชื่อมเกี่ยวกับเทวคา ผี ผาง ปรากฏเป็นช่วง ๆ ในหนังสือตำนานพระปริตรของท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระ
 พระมหาธีรราชย์ (นิยม ฐานิสฺสโร ป.ธ.๘) ที่กล่าวถึงเทวคาชั้นผู้ใหญ่หรือเทวคาผู้มีมเหสักข์ว่า
 “เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จถึงเขตพระนคร โภศาลี ฝนห่าใหญ่ก็ตกลงมาจนน้ำท่วมนองถึงเข่า พัดพาเอา
 ซากอสุภทั้งปวงลอยไปสู่คงคาสิ้นเมื่อถึงพระนคร โภศาลี พระอินทร์และเทพดาผู้มีมเหสักข์ก็มา
 คอยเฝ้าพระพุทธเจ้า ฝ่ายฝูงอมมนุษย์ทั้งหลายเห็นท้าวสหัสเสนครก็พากันหนี ไปเป็นอันมาก” จะเห็น
 ได้ว่าอานุภาพของพระพุทธเจ้านี้มีอานุภาพมาก แม้พระองค์เสด็จมาถึงเมือง โภศาลเทพเทวา
 ทั้งหลายยังถวายสักการะให้การต้อนรับ ภูตผีปีศาจ อมนุษย์ทั้งหลายหลีกหนี และในพระรัตนปริตร
 นี้พระพุทธเจ้าทรงตรัสแสดง โปรดท้าวสักกรินทร์เทวราชกับหมู่เทพนิกรทั้งหลาย เมื่อจบธรรม
 เทศนาลง ความเจริญสิริสวัสดิ์ก็บังเกิดมีแก่ราชตระกูล และชนชาวพระนครอุปีทวันครายทั้งปวงก็

^๔อุทิส ศิริวรรณ, ธรรมบทภาคที่ ๒ แปลโดยพยัญชนะ, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง,
 ๒๕๕๐), หน้า ๑๖๐ – ๑๖๑.

ระงับสิ้น จำนวนสรรพสัตว์แปดหมื่นสี่พันก็ได้ตรัสรู้ธรรมภิสัมย์ และมรรคผลตามควรแก่वासนา
บารมีที่ได้สร้างสมอบรมมา^{๖๖}

ความเชื่อเรื่องป้องกันเทวดา ผี ผาง ที่ปรากฏในรัชคคปริตร ในเรื่องนี้ได้กล่าวถึง
อสูรทำสงครามประชิดอยู่กับเทวดา และพระอินทร์ผู้เป็นเจ้าของเทวดามีเทวบัญชาว่า ถ้าหมู่เทวดามี
ความกลัว หวาด สะดุ้ง และขนพองสยองเกล้าเกิดขึ้น ก็ให้แลดูชายธงของพระองค์ หรือของ
เทวราชประชาบดี วรุณและอิสาน เพื่อให้สำคัญว่า พญาของตนยืนอยู่ในที่นั้น แล้วจะสะดุ้งหวาดกลัว
อะไรกับอสูรสงคราม และว่าถ้าภิกษุทั้งหลายที่ไปในที่เจริญสมณธรรมอยู่ในที่สงัด มีความ
หวาดกลัวสะดุ้งและขนพองสยองเกล้าเกิดขึ้น ก็ให้ระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆ
คุณ แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ระงับความหวาดกลัวนั้นเสียได้ ในพระปริตรนี้เมื่อเหล่าเทพทั้งหลายเกิด
ความหวาดกลัวสิ่งที่ดีเป็นสภาวะสูงสุดในการป้องกันภัยกลัว ก็ให้ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า
พระธรรม และพระสงฆ์^{๖๗}

ความเชื่อเรื่องป้องกันเทวดา ผี ผาง ที่ปรากฏในอาถรรพณ์ปริตร ในพระปริตรนี้ได้
กล่าวถึงความเชื่อเรื่องเทพว่าเป็นผู้ดูแลรักษา โลกรักษาทิศทั้ง ๔ เรียกว่าท้าวจตุโลกบาล ที่ปรากฏใน
อาถรรพณ์ปริตรว่า ในครั้งนั้นท้าวมหาราชทั้ง ๔ ซึ่งสถิตอยู่เหนือยอดเขาขุขันธร ที่เรียกกันว่าชั้น
จตุมหาราชิกา อันเป็นชั้นต่ำกว่าดาวดึงส์ลงมา และเทวราชทั้ง ๔ นี้ อยู่ในอำนาจของพระอินทร์
พระอินทร์มอบให้เทวราชทั้ง ๔ นี้เป็นผู้รักษาต้นทาง ที่อสูรจะยกมารบกวนดาวดึงส์ คือ
ท้าวธตรฐ เป็นเจ้าแห่งคนธรรพ์ รักษาทิศบูรพา ท้าววิรูปหก เป็นเจ้าแห่งกุมภกัณฑ์ รักษาทิศทักษิณ
ท้าววิรูปักษ์ เป็นเจ้าแห่งนาค รักษาทิศปัจฉิม ท้าวเวสวัณ หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า ท้าวกุเวร เป็นเจ้า
แห่งยักษ์ รักษาทิศอุดร^{๖๘}

ความเชื่อเรื่องของท้าวจตุโลกบาลนี้ มีความเชื่อมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลมาถึงปัจจุบัน
มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองทิศทั้ง ๔ ให้ทั้งมนุษย์และเทวดา ในเวลาชาวบ้านจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ปลูก
บ้าน จะต้องมีการสวดถอนและทุกครั้งต้องสวดทิศทั้ง ๔ บอกท้าวจตุโลกบาลให้คุ้มครองภัย หรือ
จัดงานบุญใหญ่ ๆ เช่น บุญมหาชาติ

จะเห็นได้ว่าข้อความในพุทธทศนิกายธรรมบทแห่งพระสุตตันตปิฎก เมื่อพระได้
สาธยายเมตตสูตรทำให้เทวดาอนุโมทนาด้วยและเป็นมิตรกัน ไม่เบียดเบียนกัน

^{๖๖}สมเด็จพระมหาธีราจารย์ (นิยม ฐานิสฺสโร ป.ธ.๘), ตำนานพระปริตร, พิมพ์ครั้งที่ ๓,
(กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๓๘-๓๙.

^{๖๗}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๔.

^{๖๘}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๖.

ดังนั้น ความเชื่อของมนุษย์มีมาตั้งแต่บรรพกาลเริ่มจากการนับถือธรรมชาติ ดันไม้ ภูเขา พระอาทิตย์ พระจันทร์ สิ่งเหล่านี้จะบันดาลให้มีความสุขหรือความทุกข์ ต่อมาความคติของ มนุษย์ได้วิวัฒนาการมาถึงขั้นที่สองคือ นับถือผีบาง เทวดา มีอำนาจที่สามารถบันดาลให้ได้ทุกอย่าง นั้นเรียกว่า วิญญาณ (Spirit) วิญญาณที่นำความทุกข์มาให้อาจเป็นมารร้ายหรือผีบาง ส่วนวิญญาณที่ นำความสุขมาให้อาจเป็นเทวะประเภทใดประเภทหนึ่ง และอาจแบ่งความเชื่อถือผีบาง เทวดา หรือ วิญญาณ ที่ทรงอำนาจสิงอยู่ในธรรมชาติออกเป็น ๓ ลำดับ คือ ๑. เริ่มจากธรรมชาติ ๒. ความเชื่อ เรื่องวิญญาณ และ ๓. มีรูปร่างแต่ไม่สามารถมองเห็น^{๑๙}

๓.๒.๒ ความเชื่อเรื่องป้องกันสัตว์ร้าย

ความเชื่อเรื่องป้องกันสัตว์ร้าย ที่ปรากฏในชั้นปริศนเป็นสัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สี่เท้า สัตว์สองเท้า สัตว์มากเท้า สัตว์ที่จัดเป็นจำพวกใหญ่ ๆ คือ พญางู ทั้ง ๔ ตระกูล คือ

๑. ตระกูลพญางู ชื่อวิรุ๊ปิกษ์
๒. ตระกูลพญางู ชื่อเอราภถ
๓. ตระกูลพญางู ชื่อฉัพยาบุตร
๔. ตระกูลพญางู ชื่อกัณหา โคคมกะ^{๒๐}

พญางูทั้งหลายเหล่านี้มีพิษร้ายทำอันตรายให้ถึงแก่ความตาย พระพุทธเจ้าทรง อนุญาตให้ภิกษุทั้งหลายแผ่เมตตาจิตไปยังพญางูทั้ง ๔ ตระกูลนี้ เพื่อคุ้มครองป้องกันตน ว่าเราขอมี เมตตาต่อตระกูลพญางูวิรุ๊ปิกษ์ เราขอมีเมตตาต่อตระกูลพญางูเอราภถ เราขอมีเมตตาต่อตระกูล พญางูฉัพยาบุตร เราขอมีเมตตาต่อตระกูลพญางูกัณหา โคคมกะ^{๒๑}

นอกจากแผ่เมตตาจิตให้พญางูแล้ว ยังแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ร้ายชนิดอื่น ๆ เช่น สัตว์ไม่มีเท้า สัตว์สองเท้า สัตว์สี่เท้า รวมทั้งแมงป่อง ตะขาบ แมงมุม ตั๊กแตน หนู เป็นต้น การ ป้องกันสัตว์ร้ายเหล่านี้ นิยมสวดขันธปริศน เพื่อเป็นการแผ่เมตตาจิตของตนไปยังสรรพสัตว์ ทั้งหลาย เมื่อสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นได้รับเมตตาจากการแผ่เมตตาจิตไปให้ ก็จะไม่ทำร้ายผู้ที่มีเมตตา ต่อสัตว์ร้ายเหล่านี้ ชาวพุทธจึงนิยมสวดบทขันธปริศนเวลาปฏิบัติธรรมตามป่าเขา หรือที่สังคจะทำ ให้มีความปลอดภัยจากสัตว์ร้ายมารบกวน

^{๑๙}รองศาสตราจารย์ วิไลเลขา ถาวรธนสาร และคณะ, พื้นฐานวัฒนธรรมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๖๓๓.

^{๒๐}พระมหาเทอด ญาณวชิโร, พุทธธานุภาพ อานุภาพของพระพุทธองค์, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๕๖.

^{๒๑}วิ.ญ. ๗/๒๕๑/๑๕.

๓.๒.๓ ความเชื่อป้องกันอุบัติเหตุร้าย

ความเชื่อการป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุร้าย หรือฝันร้าย หรือเกิดกลางร้ายเป็นสิ่งไม่เป็นมงคลทำให้มนุษย์เกิดขวัญเสีย ความเชื่อของชาวพุทธที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท ถ้ากลัวกลางร้าย ก่อนนอนนิยมสวดบทอภัยปริตร เป็นบทปริตรที่ป้องกันมิให้เกิดกลางร้าย ถ้าสวดบทนี้จะได้อำนาจอานุภาพจากพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระสังฆเจ้า จะเห็นได้จากความหมายของบทที่สวดว่า กลางร้ายใด อับมงคลใด เสี่ยงนรกที่สะพรั่งกลัวใด เเคราะห์ร้ายและฝันร้ายที่ไม่น่าปรารถนาใด ด้วยพุทธานุภาพ ขอความเลวร้ายทั้งปวงจงพินาศไปสิ้น

กลางร้ายใด อับมงคลใด เสี่ยงนรกที่สะพรั่งกลัวใด เเคราะห์ร้ายและฝันร้ายที่ไม่น่าปรารถนาใด ด้วยธรรมานุภาพ ขอความเลวร้ายทั้งปวงจงพินาศไปสิ้น

กลางร้ายใด อับมงคลใด เสี่ยงนรกที่สะพรั่งกลัวใด เเคราะห์ร้ายและฝันร้ายที่ไม่น่าปรารถนาใด ด้วยสังฆานุภาพ ขอความเลวร้ายทั้งปวงจงพินาศไปสิ้น

เมื่อสวดบทอภัยปริตรก่อนเข้านอนทุกคืนก็จะไม่ฝันร้าย ชาวพุทธจึงนิยมสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน อานุภาพกลางความไม่สบายอกไม่สบายใจ เป็นกังวล เกิดความไม่เชื่อมั่นในสิ่งที่เกิดขึ้น อันจะส่งผลต่อการตัดสินใจและการดำเนินชีวิตหากเกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่ากลางขึ้นในชีวิต ท่านให้สวดอภัยปริตรเพื่อระงับอับมงคลอันจะเกิดจากกลางนั้นนอกจากนั้น ท่านยังแสดงว่าหากสวดอภัยปริตรก่อนนอนทุกคืนจะทำให้หลับสบายไม่ฝันร้ายการสวดอภัยปริตรเชื่อว่า อานุภาพของพระรัตนตรัยจะช่วยขจัด บัดเป่ากลางร้ายและสิ่งอันเป็นอับมงคลทั้งหลายอันเกิดจากเสียงสัตว์ต่าง ๆ และธรรมชาติอื่น ๆ ตลอดจนกลางร้ายที่ปรากฏทางความฝันให้พินาศไปสิ้น

๓.๒.๔ ความเชื่อเรื่องการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้า

บทพระปริตรบางบทได้สรรเสริญถึงคุณความดีของพระพุทธเจ้าในขณะที่พระองค์สร้างบารมี เช่น ในบทโมรปริตร ได้กล่าวถึงพระพุทธเจ้าทรงเสวยชาติเป็นพระโพธิสัตว์เกิดเป็นนกยูงทอง มีรูปร่างงามมาก อาศัยอยู่บนภูเขาทัณฑกะหิริณ นกยูงทองอยู่ได้อย่างมีความสุขแคล้วคลาดจากศัตรู จากนายพรานทุกครั้ง เพราะอาศัยการสวดโมรปริตรในเวลาเช้า และเวลาเย็น

พระโพธิสัตว์เสวยชาติเกิดเป็นนกยูงในบทวัฏฏกปริตร แม้ไฟไหม้จะลุกลามเข้ามาใกล้กลุ่มโพธิสัตว์ ด้วยอาศัยอำนาจการตั้งสติของนกยูง โดยระลึกถึงคุณของศีล สัจจะ จึงทำให้ไฟในป่าดับลงได้และทำให้กลุ่มปลอดภัยจากไฟ ในปัจจุบันจึงเป็นที่นิยมสวดกันในงานมงคลต่าง ๆ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ก็นิยมสวดบทวัฏฏกปริตร และงานมงคลอื่น ๆ ก็นิยมสวด

จะเห็นได้ว่า การบำเพ็ญของพระพุทธเจ้าในอดีตก็ต้องอาศัยเวลา หรือ เครื่องป้องกันตัวเพื่อให้รอดชีวิตได้บำเพ็ญโพธิญาณต่อไปได้ จนสำเร็จมรรคผลนิพพาน ในบทสวดปริตร

ยังมีการสรรเสริญพระคุณของพระพุทธเจ้าที่สร้างบารมีมาแล้ว ได้คร่ำครวญเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงมีคุณถึง ๓ ประการใหญ่ คือ ๑. พระปัญญาธิคุณ ๒. พระบริสุทธิคุณ และ ๓. พระมหากรุณาธิคุณ

๓.๓ ความเชื่อพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

ความเชื่อในเรื่องของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนานั้น ก่อนอื่นผู้วิจัยขอแนะนำเสนอเรื่องของความเชื่อก่อน ความเชื่อ หรือ ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับคนทั่วไป ที่จะเข้าสู่รั้วขัณขิมาปฏิบัติทาจึงเป็นธรรมสำคัญที่จำเป็นต้องเน้นให้มาก ว่าจะต้องเป็นศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักที่จะเป็นสัมมาทิฐิ ในที่นี้ จึงขอสรุปคุณสมบัติและการทำหน้าที่ของศรัทธาที่จะต้องสัมพันธ์กับปัญญา ไว้เป็นส่วนเฉพาะอีกครั้งหนึ่งว่า

๑. ศรัทธา ต้องประกอบด้วยปัญญา และนำไปสู่ปัญญา

๒. ศรัทธาเกี่ยวพันและนำไปสู่ปัญญาโดย

ก) ช่วยให้ปัญญาได้จุดเริ่มต้น เช่น ได้ฟังเรื่องหรือบุคคลใด แสดงสาระมีเหตุผล นำเชื่อถือหรือนำเลื่อมใส เห็นว่าจะนำไปสู่ความจริงได้ จึงเริ่มศึกษาค้นคว้าจากจุดหรือแหล่งนั้น

ข) ช่วยให้ปัญญามีเป้าหมายและทิศทาง เมื่อเกิดศรัทธาเป็นเค้าจะได้ความจริงแล้ว ก็มุ่งหน้าไปทางนั้น เจาะลึกไปในเรื่องนั้น ไม่พრა ไม่จับจด

ค) ช่วยให้ปัญญามีพลัง หรือช่วยให้การพัฒนาปัญญาก้าวไปอย่างเข้มแข็ง คือ เมื่อเกิดศรัทธามั่นใจว่า จะได้ความจริงก็มีกำลังใจเพียรพยายามศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังวิริยะก็มาหนุน

โดยนัยนี้ หลักศรัทธาของพระพุทธศาสนากับศรัทธาอันเป็นความเชื่อในเรื่องอานุภาพ ความขลังเป็นสิ่งเกี่ยวคู่กัน เพราะหลักศรัทธาทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานเพื่อนำไปสู่ปัญญาอันเป็นการมีศักยภาพเพื่อการจัดการกับปัญหาด้วยตัวเอง^{๒๒}

ในที่นี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอในเรื่องความเชื่อพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนามีหลักการศึกษา ๓ ประการ คือ ๑. ปริยัติ ๒. ปฏิบัติ และ ๓. ปฏิเวธ ทั้ง ๓ หลักการใหญ่ นี้ การจะเข้าถึงแก่นของพระพุทธศาสนาก็ต้องอาศัยเปลือกเพื่อห่อหุ้มไม่ให้แก่นนั้นถึงซึ่งความตาย หรือสูญเสีย พระพุทธศาสนาก็ต้องมีพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานให้บุคคลแต่ละประเภทประพฤติ

^{๒๒} พระเชียรวิทย์ อุดตสนุโต (โอชาวัฒน์), “การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘, หน้า ๗๑.

ปฏิบัติ เพราะมนุษย์บางจำพวกยังติดอยู่ในวัฏธุกรรม บางพวกยังติดอยู่ในพิธีกรรม บางพวกพ้นจากสิ่งเหล่านี้แล้ว มุ่งปฏิบัติเพื่อบรรลุผลแต่เป็นจำพวกที่มีอยู่น้อยมากในสังคม ในสังคมไทยเราก็เหมือนกัน บุคคลที่มีอยู่จำนวนมากยังหลงในลาภ ยศ สรรเสริญ หวังผลที่ตอบสนองของกิเลส จึงมีพิธีกรรมของแต่ละศาสนาให้ได้ปฏิบัติในเบื้องต้น ในที่นี้จะกล่าวถึงพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาแบ่งศาสนพิธีออกเป็น ๔ หมวดใหญ่ ๆ ดังนี้

๑. กุศลพิธี เป็นพิธีเกี่ยวกับการอบรมความดีงามทางพระพุทธศาสนาเฉพาะบุคคล เช่น การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการรักษาศีลประเภทต่างๆ เป็นต้น

๒. บุญพิธี เป็นพิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัวซึ่งเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนทั่วไปมี ๒ ประเภท คือ

๒.๑ พิธีทำบุญในงานมงคล ได้แก่การทำบุญในโอกาสต่าง ๆ

๒.๒ พิธีทำบุญในงานอวมงคล เช่น บุญหน้าศพ เป็นต้น

๓. ทานพิธี เป็นพิธีถวายทานต่าง ๆ เช่น การถวายทาน เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้น

๔. ปกัณณพิธี เป็นพิธีเบ็ดเตล็ด ได้แก่ การอาราธนาศีล การประเคนของพระ เป็นต้น

การสวดมนต์ หรือ การสวดพระปริตร จัดอยู่ในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ผสมผสานในทุกพิธีกรรม ของศาสนพิธีทั้ง ๔ หมวด มีการสวดมนต์ในการประกอบกุศลพิธี บุญพิธี ทานพิธี และปกัณณพิธี ที่นิยมสวดมนต์ หรือ สวดพระปริตรมากที่สุดในบุญพิธี เช่น งานทำบุญมงคลต่าง ๆ จะนิยมสวดพระปริตรเป็นกิจจะลักษณะ เพราะมีความเชื่อว่า พระปริตรนั้นจะส่งผลให้ประสบผลสำเร็จ และพระปริตรนั้นสามารถคุ้มครองป้องกันภัยต่าง ๆ ได้ การสวดมนต์ สวดพระปริตร ถ้าได้ทำเป็นประจำจะเกิดอานุภาพปรากฏให้เห็นกับผู้ที่ปฏิบัติอยู่มากมาย ที่ได้เล่าสู่กันฟัง การสวดมนต์เป็นการอบรมจิตด้วยการระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยคือ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ พร้อมทั้งแผ่เมตตาแก่สรรพสัตว์ เป็นกิจของชาวพุทธที่ทำกันอยู่เป็นประจำ เพื่อเพิ่มพูนภาวนาบารมี และขัดเกลากิเลสให้ลดน้อยลงเท่าที่จะกระทำได้ อัญมณีย่อมมีคุณค่าเหมาะแก่ผู้มีฐานะ พระรัตนตรัยก็เช่นเดียวกัน ย่อมเหมาะแก่ผู้ที่มีใจอันประเสริฐ บุคคลผู้สวดมนต์เป็นนิตย์ จะมีใจเบิกบาน ใบหน้าผ่องใส ออกกลิ่นต่อสิ่งขั้วยุติใจได้ดี และมีสง่าราศี เป็นที่เคารพนับถือของปวงชนวิธีสวดพระปริตรนั้น ต้องสวดคำบาลีมิให้เพี้ยน สวดคำแปลควบคู่กับคำบาลีไปด้วย เพื่อโน้มใจไปในความหมายแห่งพระพุทธพจน์ การสวดมนต์เป็นประเพณีที่สืบเนื่องกันมาช้านานของชาวพุทธในหลายประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรำลึกถึงคุณพระรัตนตรัย และเจริญเมตตา จัดได้ว่าเป็นพื้นฐานของการเจริญวิปัสสนาอันเป็นแก่นสารของพระพุทธศาสนา ดังคำกล่าวที่ว่า “สวดมนต์

เป็นยาทา ภาวนาเป็นยากิน” คนสมัยก่อนนิยมสวดมนต์ด้วยบทสวดที่เรียกว่า เจ็ดตำนาน และสิบสองตำนาน แต่ในปัจจุบันนิยมสวดมนต์ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔

พระปริตรจะมีอนุภาพมาก เมื่อผู้สวดพระปริตรเพียบพร้อมด้วยหลัก ๓ ประการคือ

๑. ต้องตั้งใจให้มีเมตตา โดยมุ่งประ โยชน์แก่ผู้ฟัง

๒. ต้องสวดไม่ผิด ออกเสียงพยัญชนะ สระ ตัวสะกดไม่ผิดเพี้ยนไปจากเดิม และรู้

ความหมายของบทสวด

๓. ไม่เคยทำอนันตริยกรรม คือฆ่ามารดา บิดา ฆ่าพระอรหันต์ ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงห้อยพระโลหิต และทำสังฆเภท

นอกจากนี้แล้ว ยังต้องไม่มีจลาภิยาสี เห็นผิดว่ากรรมและผลของกรรมไม่มี มีความเชื่อมั่นในอนุภาพพระปริตรจริง สามารถคุ้มครองผู้ฟังได้

จะเห็นได้ว่า พิธีกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาก็จะมีความเกี่ยวข้องกับการสวดมนต์ หรือ เจริญพระปริตร เพื่อจุดมุ่งหมายในการสอนหลักธรรมของพระพุทธเจ้า และเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ประกอบพิธีเป็นการเสริมสร้างความเป็นสิริมงคลให้ผู้ร่วมพิธี ดังนั้น พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาจึงต้องอาศัยการสวดมนต์ หรือ เจริญพระปริตรเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ เช่น ทำบุญงานบวชพระ เจ้าภาพก็จะนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์เป็นการฉลอง และเพื่อให้เกิดสิริมงคลกับผู้ร่วมงาน ในบทพระปริตรที่ใช้สวดก็จะมีทั้งบทป้องกันคุ้มภัย และบทสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า หรือ ในงานทำบุญบ้าน ก็จะนิยมให้พระสวดปริตร เช่น บทอาถรรพณ์ปริตร บทโพชฌงค์ปริตร เพื่อให้คนในบ้านอยู่ร่มเย็นเป็นสุขปราศจากการรบกวนของภูตผีปิศาจ สวดบทโพชฌงค์ปริตรให้คนในบ้านปราศจากโรคภัย หรือ ถ้ามีคนในบ้านป่วยก็จะหายป่วย

จากที่ได้ศึกษาความเชื่อต่าง ๆ แล้ว การสวดพระปริตรก็ต้องอาศัยพิธีกรรม และรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์มากขึ้น เช่น เวลาประกอบพิธีต้องมีอุปกรณ์ มีบาตรน้ำมนต์ มีเทียนสีผึ้งแท้เพื่อจุดทำน้ำมนต์ มีสายสิญจน์ แม้แต่ในสมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าตรัสสั่งให้จัดทำปราสาทที่จะสวดพระปริตรให้แก่บุตรชายของพราหมณ์ ที่ชะตาขาดต้องตายภายใน ๗ วัน พอจัดทำปราสาทเรียบร้อยแล้ว นิมนต์พระสงฆ์มาสวดตลอดหลายวันหลายคืน ก็สามารถทำให้ยักษ์ที่จะมาจับกินเด็กนั้นไม่สามารถเข้าใกล้ได้ เด็กนั้นจึงปลอดภัย และมีอายุถึง ๑๒๐ ปี

๓.๓.๑ งานมงคล

ความเชื่อเกี่ยวกับการสวดพระปริตรในงานมงคล คำว่ามงคล คือ สิ่งที่ทำให้มีโชคความหลักพระพุทธศาสนา หมายถึงธรรมที่นำมาซึ่งความสุขความเจริญให้แก่ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักธรรม หรือ หลักแห่งมงคลชีวิต การสวดพระปริตรในงานมงคลถือว่าเป็นประกอบพิธีบุญตั้งแต่เด็กจนถึงอายุเข้าวัยชรา ประชาชนคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาจะนิยมนิมนต์พระสงฆ์ มา

ทำบุญบ้านให้กับคนในบ้าน ตามโอกาสเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่คนในบ้าน เช่น ทำบุญวันเกิด ทำบุญขึ้นอู่ ทำบุญมงคลสมรส ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น ก็จะนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพุทธมนต์ หรือ พระปริตร บทที่ใช้สวดในงานมงคล หลัก ๆ มีดังนี้ ๑. มงคลสูตร ๒. รตนสูตร ๓. กรณียเมตตสูตร ๔. ขันธปริตร ๕. โมรปริตร ๖. วัฏฏกปริตร ๗. ธชัคคปริตร ๘. อาฏานาฎิยปริตร ๙. โพชนงคปริตร ๑๐. องคุลิมาลปริตร ๑๑. อภยปริตร และ ๑๒. ชยปริตร เป็นต้น^{๒๐}

๓.๓.๒ การสวดสะเคาะเคราะห์

การสวดคนพเคราะห์เป็นการสวดสะเคาะเคราะห์ คำว่า สะเคาะ ตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ว่า “เป็นกริยา ทำให้หลุดออกมาด้วยกาลาอาคม เช่น สะเคาะโซ่ตรวน” พูดให้ชัดเจนก็คือ การสวดคาถาหรืออาคม ทำให้สิ่งที่ยึดหรือติดอยู่หลุดออกจากกันได้

คำว่า “เคราะห์ หมายถึง เเคราะห์ (โหร) เป็นคำนาม เรียกดาวเฉพาะ ๘ ดวง คือ อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ เสาร์ พฤหัสบดี ราหู สุกร์ เกตุ ซึ่งถือกันว่ามีเทวดาประจำแต่ละดวงว่า ดาวพระเคราะห์ และเรียกดาวพระเคราะห์ทั้ง ๘ ดวงรวมกันว่า ดาวนพเคราะห์ ถือว่าเป็นดาวที่ส่งผลดีผลร้ายมาให้แก่คนที่ดาวดวงนั้น ๆ เข้าเสวยอายุโดยไม่คาดหมาย เช่น เเคราะห์ดี เเคราะห์ร้าย แต่ส่วนมากมักนิยมพูดกันในทางเคราะห์ร้าย เช่น เเคราะห์หามยามร้าย เเคราะห์ร้าย และ ฟาดเคราะห์ เป็นต้น เมื่อนำ ๒ คำมารวมกันเป็นคำว่า สะเคาะเคราะห์ จึงมีความหมายว่า การถอดถอนอิทธิพลของดวงดาวหรือเทพเจ้าประจำดวงดาว ซึ่งส่วนใหญ่มาให้โทษ (เคราะห์) ในตัวออกด้วยอำนาจกาลาอาคม แต่โดยทั่วไปมิใช่เพียงถอดถอนสิ่งที่เป็นโทษเป็นภัยออกจากตัวเท่านั้น ยังเป็นการใช้กาลาอาคมช่วยเสริมให้เกิด โชคลาภและความสุขสิริมงคลแก่คนในขณะเดียวกันด้วย เพราะในปัจจุบันนี้ก็นิยมกันมากเวลาเข้าร่วมพิธีสวดพระปริตร หรือ การสวดคนพเคราะห์นั้น เพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นให้กับตัวเองและครอบครัว

การสวดสะเคาะเคราะห์มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกมีหลายเรื่องด้วยกัน เช่น ในเรื่องอายุวัฒนกุมาร ซึ่งมีอายุอยู่ได้แค่ ๗ วัน ก็จะสิ้นอายุเพราะจะถูกยักษ์จับกินเป็นอาหาร แต่พอ ไปกราบทูลถามพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงแนะให้นิมนต์พระสงฆ์มาสวดพระปริตรตลอด ๗ วัน พอนิมนต์พระมาสวดพระปริตรครบ ๗ วัน ยักษ์ก็ไม่สามารถจับเด็กกินเป็นอาหารได้ และเด็กน้อยคนนั้นก็มียายุถึง ๑๒๐ ปี จึงได้ชื่อว่า อายุวัฒนกุมาร ในบทรัตนปริตรก็เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ชาวเมืองไพศาลีต้องล้มตายเป็นจำนวนมากเพราะมีภัยคุกคาม ๓ อย่าง ขึ้นพร้อมกัน คือ ๑. ภัยอันเกิดจากการขาดอาหาร ๒. ภัยจากโรคระบาด และ ๓. ภัยจากภูตผีปีศาจคุกคาม ด้วย

^{๒๐}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๗๘.

เหตุที่เกิดทั้ง ๓ อย่างนี้ ชาวไพศาลีจึงได้กราบอาราธนาอิมันต์พระพุทธเจ้าพร้อมพระสาวกมายังพระนครไพศาลี และพระพุทธเจ้าทรงให้พระอานนท์เรียนเอาซึ่งมนต์บทคนสูตร แล้วตรัสว่า “อานนท์ เธอจงคักน้ำให้เต็มบาตรแล้วยื่นที่ประตูเมือง ระลึกถึงพระพุทธคุณทั้งหลาย พลังสาธยายพระปริตรบทคนสูตร แล้วพรมน้ำพระพุทธมนต์ที่กำแพงเมืองทั้ง ๓ ชั้นเถิด” เมื่อพระอานนท์สาธยายแล้วพรมน้ำพุทธมนต์นั้น ทำให้พวกภูติผีปีศาจและอมนุษย์ทั้งหลายไม่สามารถจะดำรงอยู่ได้ หนีกันกระเจิง ประชาชนที่เจ็บป่วยก็หายป่วยจากโรคภัยทันที^{๒๔}

เมื่อมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นซึ่งเป็นภัยที่มองเห็น และภัยที่ไม่สามารถมองเห็น หรือที่เรียกว่าภัยเพราะเทวดา ผี สาง และภัยจากมนต์คำหรือไสยศาสตร์ จากผู้ที่มีคาถาอาคม แล้วทำให้มนุษย์เกิดความหวาดกลัว จึงต้องการอำนาจจากพุทธมนต์เพื่อป้องกันภัย จึงนิยมสวดสะเคาะเคราะห์ตามวันเกิดของแต่ละคน หรือ ตามการเสวยอายุของดาวนพเคราะห์ การสวดนั้นมียู่อายุด้วยกัน ๒ วิธี คือ ๑. นิมนต์พระสงฆ์มาสวดให้ฟัง และ ๒. สวดด้วยตนเอง บทที่ใช้สวดนั้นตามวันเกิดของแต่ละคน ดังนี้

คนที่เกิดวันอาทิตย์ กำลัง ๖ สวดบทโมรปริตร ให้สวด ๖ จบ เริ่มต้นด้วยบท อุเทตยญจกุกุมมา ฯลฯ โมโร วาสมกปป์ยิดิ.

คนที่เกิดวันจันทร์ กำลัง ๑๕ สวดบท อภยปริตร ให้สวด ๑๕ จบ เริ่มต้นด้วย ยนุทฺตุนิมิตฺตํ ฯลฯ สํฆานุภาเวน วินาสเมนฺตฺ.

คนที่เกิดวันอังคาร กำลัง ๘ สวดบทชัคครณิยเมตตสูตร ให้สวด ๘ จบ เริ่มต้นด้วย ยสุสานุภาวโต ยกฺขา ฯลฯ ปริตฺตฺนฺตฺมฺภณาม เห.

คนที่เกิดวันพุธ กำลัง ๑๗ สวดบทชัคคันธปริตร ให้สวด ๑๗ จบ เริ่มต้นด้วย สพฺพทา สิวิตฺธาติํ ฯลฯ ปริตฺตฺนฺตฺมฺภณาม เห.

คนที่เกิดวันเสาร์ กำลัง ๑๐ สวดบทอังกุลิมาลปริตร ให้สวด ๑๐ จบ เริ่มต้นด้วย ยโต หํ ภคินี ฯลฯ โสตุถิ คพฺภสุส.

คนที่เกิดวันพฤหัสบดี กำลัง ๑๕ สวดบทชัคคโมรปริตร ให้สวด ๑๕ จบ เริ่มต้นด้วย ปุเรนฺตฺมฺโพธิสมฺภาเร ฯลฯ ปริตฺตฺนฺตฺมฺภณาม เห.

คนที่เกิดวันพุธกลางคืน (ราหู) กำลัง ๑๒ สวดบทชัคคอาฏานาฎิยปริตร ให้สวด ๑๒ จบ เริ่มต้นด้วย อปฺปฺสฺนฺเมหิ ฯลฯ ปริตฺตฺนฺตฺมฺภณาม เห.

^{๒๔}พระครูถวิลญาณสิทธีวัฒน์ (สมาน กลียาณธมฺโม/พรหมอยู่), การสวดนพเคราะห์ อานุภาพพุทธมนต์กำจัด ทุภักข์ โศก โรค ภัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๕.

คนที่เกิดวันศุกร์ กำลัง ๑๒ สวดบทซัคชัคคปริตร ให้สวด ๒๑ จบ เริ่มต้นด้วย ยสุ
 สานุสุสรณนาปี ฯลฯ ปริตฺตฺนตฺตมภณาม เห.^{๒๕}

การสวดสะเคาะเคราะห์ คือ การถอดถอนอิทธิพลของดวงดาว หรือ เทพดาประจำ
 ดวงดาวด้วยอำนาจของคาถาอาคม ดังนั้น ถ้าหากเราสามารถสวดคาถาอาคมนั้นได้ด้วยตนเองแล้ว
 การสะเคาะเคราะห์น่าจะได้ผลดีกว่าให้คนอื่นสะเคาะเคราะห์ให้ เพราะว่าการสวดด้วยตนเองเป็น
 พลังที่ออกมาจากจิตที่สงบของผู้สวดเองจึงทำให้มีอำนาจมากกว่า และยังเป็นการจำพุทธพจน์ที่
 เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่อยู่ในบทพุทธมนต์นั้นด้วย

ในบทสวดสะเคาะเคราะห์นั้น เพื่อความง่ายสำหรับผู้ที่จะสวดด้วยตนเอง หรือ ผู้
 ที่จะประกอบพิธีเพื่อความง่าย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ามาพบว่าท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัตน์
 (แดง) ได้ผูกเป็นคำกลอนสักวา ดังนี้

อาทิตยํ ทก ยถา ชีมีกาลา

สวด อุเทศะชัญจักขุมา

อังการแปด ยัสถานุภา เสร็จ

เสาร์สิบสวด ขะ โคหัง ภาคินี

ราหูสิบสอง สวด กิณนุ สัน หยิบ

เกตุเก้า ชะยันโต เช่น โสกันต์

จันทร์ สิบห้า ยันทุน มีคุณดี

พุธสิบเจ็ด สวดว่า สัพพาสี

พฤหัสบดีสิบเก้า อนุเรนตัม

ศุกรยี่สิบเอ็ดว่า อัมปะสัน

จบกำลังวันพอดี เท่านั้นเอย^{๒๖}

จะเห็นได้ว่า จากการศึกษาพบว่าอำนาจของพระปริตรนี้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล
 และมีการสาธยายสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเราสามารถสวดสาธยายสะเคาะเคราะห์นั้น ได้ด้วย
 ตนเองเพราะจะได้ผลดีกว่าให้คนอื่นสะเคาะเคราะห์ให้ เพราะว่าการสวดสาธยายสะเคาะเคราะห์
 ด้วยตนเองเป็นพลังที่ออกมาจากจิตที่สงบของผู้สวดเองจึงทำให้มีอำนาจมากกว่า และยังเป็นการ
 จำพุทธพจน์ที่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่อยู่ในบทพุทธมนต์นั้นด้วย

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓-๕๔.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕.

๓.๔ หลักธรรมในพระปริตรที่ส่งผลต่อความเชื่ออาณภาพพระปริตร

ความมุ่งหมายของเนื้อหาการสวดพระปริตรนั้น มีหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแผ่อยู่ผสมผสานกับพิธีกรรม เพื่อให้บุคคลที่ยังหลงติดอยู่ในพิธีกรรม หรือยังติดอยู่ในความศักดิ์สิทธิ์ สิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เมื่อได้สวดพระปริตรก็ทำให้เกิดความสบายกายสบายใจ และยังสามารถเข้าถึงหลักธรรมโดยไม่รู้ตัว หลักธรรมในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะในพระปริตรทุก ๆ บท จะเป็นการให้ศีลให้พร และแสดงความปรารถนาดี ด้วยหลักธรรมสำคัญมี ๒ ข้อ ได้แก่ ๑. สัจจกิริยา คือ ทำการกล่าวอ้างความจริง และ ๒. เมตตา คือ ความรักใคร่มีไมตรีจิตมีมิตรภาพเป็น หลักธรรมที่พบเห็นได้ในพระปริตร^{๒๗}

๓.๔.๑ หลักธรรมในบทมงคลสูตร (สูตรที่ว่าด้วยมงคล ๓๘ ประการ)

มงคลสูตร ปรากฏในขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ พระไตรปิฎก เล่ม ๒๕ หมายถึง สูตรที่ว่าด้วยมงคล พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนถึงหลักธรรมที่นำความสุข ความเจริญซึ่งเรียกว่า มงคลอันสูงสุด ๓๘ ประการ เมื่อบุคคลประพฤติปฏิบัติตามจะเป็นผู้ไม่พ่ายแพ้ ประสบความสำเร็จในทุก ๆ ที่ มงคลอันสูงสุด ๓๘ ประการ มีดังนี้ ๑. การไม่คบคนพาล ๒. การคบบัณฑิต ๓. การยกย่องคนควรยกย่อง ๔. การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม ๕. ความมีความดีเป็นทุนเดิม ๖. การตั้งตนไว้ชอบ ๗. ความคงแก่เรียน ๘. ความมีศิลปะวิชา ๙. ความมีวินัย ๑๐. วาจาสุภาษิต ๑๑. การเลี้ยงดูมารดาบิดา ๑๒. การสงเคราะห์บุตร ๑๓. การสงเคราะห์ภรรยา ๑๔. การทำงานไม่คั่งค้าง ๑๕. การให้ทาน ๑๖. การประพฤติธรรม ๑๗. การสงเคราะห์ญาติ ๑๘. การทำงานสุจริต ๑๙. การงดเว้นจากความชั่ว ๒๐. การไม่ดื่มน้ำเมา ๒๑. ความไม่ประมาทในธรรม ๒๒. ความเคารพ ๒๓. การเก็บตัว ๒๔. ความสันโดษ ๒๕. ความกตัญญู ๒๖. การพึงธรรมตามกาลอันเหมาะสม ๒๗. ความอดทน ๒๘. ความเป็นคนว่าสอนง่าย ๒๙. การพบเห็นสมณะ ๓๐. การสนทนาธรรมตามกาล ๓๑. ความเพียร ๓๒. การประพฤติพรหมจรรย์ ๓๓. การเห็นอริยสัจ ๓๔. การทำพระนิพพานให้แจ้ง ๓๕. จิตไม่หวั่นไหวเพราะโลกธรรม ๓๖. จิตไม่เศร้าโศก ๓๗. จิตปราศจากกิเลส ๓๘. จิตเกษมปลอดภัย^{๒๘}

๓.๔.๒ หลักธรรมในบทรัตนปริตร (ปริตรที่ว่าด้วยพระรัตนตรัย)

รัตนสูตร หรือรัตนปริตร ปรากฏในขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ พระไตรปิฎก เล่ม ๒๕ พระพุทธเจ้าตรัสแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายเพื่อเปรียบเทียบว่า พระรัตนตรัย คือ พระพุทธรัตนะ

^{๒๗}ธนิต อยู่โพธิ์, อาณภาพพระปริตร, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒.

^{๒๘}สารวย นักการเขียน, ธรรมะจากเจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน กาฬปาหุง, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๘-๒๙.

พระธรรมรัตนะ พระสังฆรัตนะ เป็นสิ่งที่สูงสุด ประเสริฐสุดยิ่งกว่ารัตนะทั้งหลายที่มีในโลก ที่ใคร่สว่า พุทธรัตนะ เป็นรัตนะประเสริฐที่สุดในโลก เพราะไม่มีผู้เปรียบเทียบพระองค์ได้ในเรื่องคุณธรรม คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพราะยากนักที่จะบังเกิดในโลก ความเป็นพุทธะนั้นต้องใช้เวลาบำเพ็ญบารมีตลอดอสงไขยกัป ที่ใคร่สว่า ธรรมรัตนะ เป็นรัตนะประเสริฐสุด เพราะพระธรรมเป็นที่สิ้นกิเลส ปราศจากราคะ ที่ใคร่สว่า สังฆรัตนะ เป็นรัตนะประเสริฐสุด เพราะพระสงฆ์เป็นผู้รู้แจ้ง ธรรมตามพระพุทธเจ้าและเป็นบุญเขตที่ให้ทักษิณาทานมีผลมากแก่บุคคลผู้ถวาย

รัตนสูตร เป็นสูตรที่แสดงอานุภาพของพระรัตนะตรีโดยตรง เมื่อเทวดาและมนุษย์รู้คุณค่าของพระรัตนะตรี ขอมรณันบถือบูชาพระรัตนะตรีเป็นที่พึงที่ระลึกแล้ว ย่อมก่อให้เกิดพลังใจในการต่อสู้ฟันฝ่าเพื่อชัยชนะต่ออุปสรรค ปัญหา ตลอดจนภัยทั้งหลายทั้งปวงได้^{๒๘}

๓.๔.๓ หลักธรรมในบทกรณียเมตตปริตร (ปริตรที่ว่าด้วยการเจริญเมตตา)

กรณียเมตตปริตร ปรากฏในขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ พระไตรปิฎก เล่ม ๒๕ เรียกว่า กรณียเมตตสูตร หรือ เมตตสูตร หมายถึง สูตรที่ว่าด้วยการเจริญเมตตา พระพุทธเจ้าตรัสมุ่งหมาย การแผ่จิตที่เกื้อกูล ปราบปรามจิตใจให้แก่ตนเองและสรรพสัตว์ ปราบปรามใจตนเองและสรรพสัตว์ไม่มีเวรต่อกัน ไม่เบียดเบียนกัน มีสุขแต่ไร้ทุกข์ ปราศจากความขุ่นเคืองใจ ไร้พยาบาท^{๒๙}

๓.๔.๔ หลักธรรมในบทขันธปริตร (ปริตรว่าด้วยการป้องกันตัว)

ขันธปริตร ปรากฏในพระไตรปิฎก ๓ แห่ง คือ วินัยปิฎก จุลวรรค พระไตรปิฎก เล่ม ๗ อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต พระไตรปิฎก เล่ม ๒๑ ในสองแห่งนี้มีชื่อเรียกว่า อหิราชสูตร หรือ อหิสสูตร ส่วนอีกแห่งหนึ่ง คือ ขุททกนิกาย ชาคก พระไตรปิฎก เล่ม ๒๗ เรียกว่า ขันธปริตต ชาคก มีความหมายว่า บทสวดป้องกันพญานาค ส่วนสาเหตุที่ตั้งชื่อว่า ขันธปริตร นั้น อาจหมายถึง มนต์ป้องกันตัว (จากพญานาค) ทั้งนี้เนื่องจาก ขันธ แปลว่า ตัวหรือกาย นั้นเอง ในปริตรนี้พระพุทธเจ้า ตรัสสอนเรื่องเมตตากรุณา^{๓๐}

๓.๔.๕ หลักธรรมในบทฉัททันตปริตร (ปริตรของพญาช้างฉัททันต์)

ฉัททันตปริตร ปรากฏในขุททกนิกาย ชาคก พระไตรปิฎก เล่ม ๒๗ หมายถึง มนต์ของพญาช้างฉัททันต์ เป็นคำกล่าวของพระโพธิสัตว์เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพญาช้างชื่อว่า

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐.

ฉันทันต์ เชื้อกันว่ เป็นมนต์สำหรับนักเดินป่า เมื่อภาวนาฉันทันต์ปริตรนี้แล้ว จะปลอดภัยจากสัตว์ร้าย^{๗๒}

๓.๔.๖ หลักธรรมในบทโมรปริตร (ปริตรของนกยูง)

โมรปริตร หรือ โมรชาดก ปรากฏในชุกตนิคาย ชาดก พระไตรปิฎก เล่ม ๒๗ หมายถึง คาถาสำหรับป้องกันตัวของพญานกยูง กล่าวคือ เมื่อพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานกยูง ได้เจริญมนต์เป็นประจำทำให้แคล้วคลาดจากภัยอันตราย ดังนั้น โบราณจารย์จึงได้นำมาเป็นบทสวดมนต์เพื่อให้แคล้วคลาดจากอันตราย ปริตรนี้เป็นการกล่าวถึงการแสดงความอ่อนน้อม^{๗๓}

๓.๔.๗ หลักธรรมในบทรัชคปริตร (ปริตรที่ว่าด้วยยอดธง)

รัชคปริตร หรือรัชคปริตร ปรากฏในสังยุตตนิคายสคาถวรรค พระไตรปิฎก เล่ม ๑๕ หมายถึง สูตรที่ว่าด้วยยอดธงหรือชายธง พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนให้ภิกษุระลึกถึงคุณพระพุทธรูปคุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ ในเวลาที่เกิดความหวาดกลัวจนขนพองสยองเกล้าขณะบำเพ็ญสมาธิตามป่าเขา เพื่อให้ความหวาดกลัวหมดไป เหมือนพระอินทร์ขณะออกรบกับพวกอสูร สั่งให้นักรบบริวารมองยอดธงรถศึกของพระองค์^{๗๔}

๓.๔.๘ หลักธรรมในบทอาถรรณานาฎิยปริตร (ปริตรชื่อว่าอาถรรณานาฎิยรักษา หรือปริตรแห่งนครอาถรรณานาฎิย)

อาถรรณานาฎิยปริตร หรืออาถรรณานาฎิยสูตร ปรากฏในทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค พระไตรปิฎก เล่ม ๑๑ หมายถึง ปริตรที่ชื่อว่า อาถรรณานาฎิยรักษา แต่ในสมังควลิลาสินี ปาฎิกวักควัฒณา เล่ม ๓ พระพุทธโฆสจารย์กล่าวว่า ที่ชื่อว่า อาถรรณานาฎิยปริตร เพราะท้าวเวสวัณได้ประพันธ์ขึ้นในนครชื่อว่าอาถรรณานาฎิย ซึ่งเป็นนครหนึ่งของท้าวเวสวัณที่สร้างในอากาศ ดังนั้น ในความหมายนี้ อาถรรณานาฎิยปริตรจึงหมายถึงปริตรแห่งนครอาถรรณานาฎิย เนื้อหาของอาถรรณานาฎิยปริตรนี้เป็นการกล่าวว่ามีสารพระพุทธเจ้าในอดีตทั้งหลายจนถึงองค์ปัจจุบัน ต่อจากนั้นก็บรรยายถึงท้าวมหाराชทั้ง ๔ ว่า ใครเป็นอะไร มีหน้าที่อะไร และสุดท้ายก็สรรพระคุณของพระรัตนตรัย เชื้อกันว่ ผู้ใดสวดอาถรรณานาฎิยรักษาแล้ว บรรดายักษ์และภูติผีปีศาจทั้งหลายจะไม่ทำอันตรายและคุ้มครองรักษาให้ปลอดภัย^{๗๕}

^{๗๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔.

^{๗๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘.

^{๗๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓.

^{๗๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๓.

๓.๔.๘ หลักธรรมในบทองคุณิมาลปริตร (ปริตรขององคุณิมาล)

องคุณิมาลสูตร หรือองคุณิมาลปริตร ปรากฏในมัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ พระไตรปิฎก เล่ม ๑๓ และปปัญจสูทนี มัชฌิมปัณณาสกัณณนา เล่ม ๒ เนื้อหาสาระเป็นคำกล่าวของพระองคุณิมาลเถระ^{๘๖}

๓.๔.๑๐ หลักธรรมในบทโพชฌงค์ปริตร (ปริตรว่าด้วยธรรมเป็นไปเพื่อตรัสรู้)

คำว่า โพชฌงค์ บางครั้งเรียกว่า สัมโพชฌงค์ ปรากฏในสังยุตตนิกาย มหาวารวรรค พระไตรปิฎก เล่ม ๑๕ หมายถึง องค์ธรรมที่เป็นไปเพื่อตรัสรู้ มี ๗ ประการคือ ๑. สติ ความระลึกได้ ๒. ธัมมวิจยะ ความสอดคล้องธรรม ๓. วิริยะ ความเพียร ๔. ปีติ ความอิ่มใจ ๕. ปัสสัทธิ ความสงบใจ ๖. สมาธิ ความตั้งใจมั่น ๗. อุเบกขา ความวางเฉย^{๘๗}

๓.๔.๑๑ หลักธรรมในบทวัฏฏกปริตร (ปริตรของนกลุ่ม)

วัฏฏกปริตร หรือวัฏฏกโปตกจริยา ปรากฏในจริยาปิฎก พระไตรปิฎก เล่ม ๓๓ และชาดกัฎฐกถา เล่ม ๑ หมายถึง ปริตรของนกลุ่ม คือ เมื่อพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกลุ่มได้ระลึกถึงพระพุทธเจ้าในอดีต ระลึกถึงพระธรรมคุณ ตั้งสัจจาธิษฐานขอให้ไฟป่ามอดไหม้^{๘๘}

๓.๔.๑๒ หลักธรรมในบททอภยปริตร (ปริตรว่าด้วยการไม่มีภัย)

ปริตรนี้ไม่ปรากฏว่า มีประวัติความเป็นมาอย่างไร เนื้อหาของปริตรนี้แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนต้น เป็นการขอให้ล้างร้าย สิ่งไม่เป็นมงคล เสียจนกเสียดกาที่ไม่เป็นมงคล บาปเคราะห์ ผันร้ายพินาศไปด้วยพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ และสังฆานุภาพ

ตอนกลาง เป็นการอัญเชิญเหล่าเทพยดาที่ได้อัญเชิญมาร่วมในงานมงคล ร่วมฟังสวด ร่วมรับสิ่งที่เป็นมงคล กลับวิมาน ไป และขอให้เทพยดาทั้งหลายได้ให้ทาน รักษาศีล เจริญภavana

ตอนท้าย เป็นการขอให้อานุภาพของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระอรหันต์ทั้งหมดปกป้องคุ้มครองรักษา^{๘๙}

^{๘๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๕.

^{๘๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๓.

^{๘๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๕.

^{๘๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๓.

๓.๔.๑๓ หลักธรรมในบทขยปริตร (ปริตรว่าด้วยชัยชนะ)

ปริตรนี้เป็นปริตรสุคต้ายในสิบสองค่านาน กล่าวกันว่าพระเถระชาวลาวรูปหนึ่ง เป็นผู้แต่งขึ้น ธนิต อยู่โพธิ์ อคิธอธิตกรรมคิลปากร สันนิษฐานไว้ว่า พระเถระชาวลาวนั้นอาจเป็น พระเถระชาวล้านนาก็ได้ และท่านยังได้พบปริตรบทนี้ใน THE MIRROR OF THE DHAMMA ซึ่ง พระเถระชาวลังกาได้รวบรวมไว้ เรียกว่า มหาขยมงคลคาถา

เนื้อหาของปริตรนี้ ตอนต้น เป็นคำอวยชัยให้พร ให้มีชัยชนะ ดังเช่นพระพุทธองค์ ทรงมีชัยชนะ ณ กรุงไมโทธิพฤกษ์ (คือบรรลुพระสัมมาสัมโพธิญาณ) ตอนท้าย ได้นำคาถาท้ายของ สุปัพพัตถสสูตร ในอังคุตตรนิกาย ดิกนิบาต พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๐ มาต่อท้าย และได้แต่งคาถา อวยพรให้เฉพาะแก่ชายหญิงเพิ่มขึ้นอีก ๒ บท^{๔๐}

สรุปได้ว่า หลักธรรมในพระปริตรทุก ๆ บท จะเป็นการให้ศีลให้พร แสดงความปรารถนา ดี นำมาซึ่งความสุข ความเจริญ ต่อสู้ฟันฝ่าเพื่อชัยชนะต่ออุปสรรค ปัญหา ตลอดจนภัยทั้งหลายทั้ง ปวง ไม่เบียดเบียนกัน มีสุขแต่ไร้ทุกข์ ปราศจากความขุ่นเคืองใจ ไร้พยาบาท เป็นหลักปฏิบัติที่มี คุณค่าด้านจิตใจที่ทำให้จิตใจประกอบไปด้วยความอ่อนโยนมีเมตตา ด้านการดูแลสุขภาพทำให้ สุขภาพแข็งแรง มีอายุยืน ช่วยขจัด ปัดเป่าล้างร้ายและสิ่งอันเป็นอัปมงคล ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน ถือว่าเป็นหลักปฏิบัติที่เป็นอุดมมงคลอย่างยิ่ง เป็นสิริมงคล แคล้วคลาดปลอดภัยจาก ภัยอันตรายทั้งหลาย ช่วยทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในสังคม ทำให้สังคมมีความสงบ ร่มเย็น สงบสุข มีมิตรไมตรีต่อกัน ทำให้พระสงฆ์สามารถนำแบบอย่างของพระพุทธเจ้า นำมาเป็น ตัวอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชน เพื่อความสุขแก่สัตว์ทั้งหลายที่ศรัทธา เชื่อมั่น ในอานุภาพของพระพุทธเจ้า

^{๔๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๖.

บทที่ ๔

วิเคราะห์คุณค่าความเชื่ออาณูภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท

การสวดมนต์นั้น เป็นการอบรมจิตด้วยการระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย คือ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ พร้อมทั้งแผ่เมตตาแก่สรรพสัตว์ อันเป็นกิจของพระพุทธเจ้าที่กระทำอยู่เป็นประจำ เพื่อเพิ่มพูนการบำเพ็ญภาวนาบารมี และขัดเกลากิเลสให้ลดน้อยลงเท่าที่จะทำได้ นอกจากนี้ การสวดมนต์ยังเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านานของชาวพุทธในหลายประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรำลึกถึงคุณพระรัตนตรัย และเจริญเมตตา อันเป็นพื้นฐานของการเจริญวิปัสสนา ซึ่งเป็นแก่นสาระสำคัญของพระพุทธศาสนา^๑ โดยเฉพาะคนในสมัยก่อนนิยมสวดมนต์ด้วยบทสวดที่เรียกว่า เจ็ดตำนาน และสิบสองตำนาน แต่ในปัจจุบัน จะนิยมสวดมนต์ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น อันเป็นพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ ซึ่งบทสวดมนต์เจ็ดตำนาน และสิบสองตำนานมีชื่อเดิมว่า พระปริตร แปลว่า เครื่องคุ้มครอง จึงเป็นบทสวดที่นิยมสาธยายในหมู่ชาวพุทธตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน โดยเหตุที่พระปริตรเป็นพระพุทธรมณต์สำหรับสวดและบริกรรมภาวนาตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ท่านพุทธโฆสเถระจึงกล่าวถึงหลักในการสวดและบริกรรมไว้ในคัมภีร์สูมังคลวิลาสินี ซึ่งก็คล้ายกับวิธีกล่าวเวทมนต์ ท่านแนะนำว่า ผู้สวดพระปริตรกล่าวผิศจรรณบ้าง ผิดบาลีบ้าง หรือสวดไม่คล่องเสียเลย พระปริตรก็ไม่มีเศษ ท่านผู้สวดได้คล่องแล้วช้านาญท่านนั้นพระปริตรจึงมีเศษ ถึงแม้ผู้ที่เล่าเรียนพระปริตร แล้วสวดเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ พระปริตรนั้นก็หาอำนวยความสะดวกไม่ท่านผู้ที่ตั้งใจจะช่วยให้พ้นทุกข์ มีเมตตาเป็นบุเรจาริก แล้วสวดนั้นแลพระปริตรจึงจะอำนวยความสะดวก การสวดพระปริตรจึงขึ้นอยู่กับเมตตาจิตของผู้ที่สวดจึงมีอาณูภาพมาก และมีพลังแห่งเมตตา จะเห็นได้จากบทเชิญสวดพระปริตรว่า “ผริตวาน เมตตุ์ สเมตตุคา ภทฺตคา อวิกฺขิตฺตจิตฺตคา ปริตฺตํ ภาณนฺตุ” ซึ่งแปลว่า “ขอท่านผู้เจริญทั้งหลาย จงมีจิตเมตตา แผ่เมตตาไว้แล้วอย่ามีจิตฟุ้งซ่าน สวดพระปริตรกันเถิด”^๒

^๑คณะกรรมฝ่ายเผยแผ่, ญาณสาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยยูเนี่ยนกราฟฟิกส์, ๒๕๕๔), หน้า ๘๒.

^๒ธนิศ อยู๋โพธิ์, อาณูภาพพระปริตร, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๔-๒๕.

๔.๑ คุณค่าความเชื่ออาณูภาพพระปริตรด้านจิตใจ

พระปริตรที่มีคุณค่าต่อจิตใจ ทำให้จิตใจประกอบไปด้วยความอ่อนโยนมีเมตตา จิตเป็นสมาธิร่าเริง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีมิตรไมตรีที่ดีต่อผู้อื่น ทำให้อยู่เป็นสุข ไม่ได้ได้รับความทุกข์ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ หวังให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีความสุข และความเจริญ ซึ่งได้กล่าวไว้ในพระปริตรต่อไปนี้

๔.๑.๑ คุณค่าความเชื่ออาณูภาพของกรณียเมตตปริตร

ความเชื่ออาณูภาพของกรณียเมตตปริตร ที่ปรากฏในพระสูตรต้นคปิฎก ขุททกนิกายธรรมบทในเรื่องนี้พระพุทธเจ้าทรงสอนภิกษุทั้งหลายให้ภาวนาเรียกว่า กรณียเมตตสูตร ทรงแนะนำวิธีการใช้กาลานี้ว่า ก่อนจะเข้าสู่ราวป่าให้หยุดยืนตั้งจิตแผ่เมตตาพร้อมกับสาธยายพระสูตรนี้ นอกจากเทวดาจะไม่แสดงสิ่งที่น่ากลัวหลอกหลอนแล้ว ยังมีใจอนุเคราะห์ภิกษุโดยไมตรีจิต

เมื่อต้องเดินทางผ่านป่าเขาลำเนาไพร หรือ ไปอยู่ในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย ท่านให้สวดกรณียเมตตสูตร เพื่อเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันอันตรายอันจะเกิดจากอมนุษย์ภูตผีปีศาจทั้งหลาย ให้เกิดความอ่อนโยนมีเมตตา มีความรู้สึกเหมือนเป็นลูกเป็นหลาน ในบทขัตตมานาน ท่านได้ประพันธ์เป็นคาถาแสดงอาณูภาพของกรณียเมตตสูตรไว้ว่า

เทวดาทั้งหลายไม่แสดงอาการน่าสะพรึงกลัว เพราะอาณูภาพแห่งพระปริตรที่ผู้
ไม่เกียดร้านเจริญอยู่เนื่อง ๆ ทั้งในเวลากลางวันและในเวลากลางคืน เมื่อหลับก็เป็น
สุข ไม่ฝันร้าย เราทั้งหลายจงสวดพระปริตรที่ประกอบไปด้วยคุณดังกล่าวมาข้างต้น
นั้น เทอญ^๑

๔.๑.๒ คุณค่าความเชื่ออาณูภาพของขันธปริตร

ความเชื่ออาณูภาพของขันธปริตร พระปริตรบทนี้เชื่อว่ามีอาณูภาพในการป้องกันยาพิษ อสรพิษ และสัตว์ร้ายทั้งหลาย มีเนื้อความในพระวินัยปิฎก จุลวรรค ขุททกขันธกะว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุรูปนั้นคงจะไม่ได้แผ่เมตตาจิตให้ตระกูลพญางู ๔ ตระกูลนี้เพราะถ้าภิกษุนั้นแผ่เมตตาจิตให้ตระกูลพญางู ๔ ตระกูลนี้ ภิกษุนั้นจะไม่ถูกงูกัดถึงแก่ภรรณาภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุแผ่เมตตาจิตให้ตระกูลพญางู ๔ ตระกูลนี้เพื่อคุ้มครองตน เพื่อรักษาตน เพื่อป้องกันตน^๒ ขันธปริตร นอกจากจะเป็นคาถาสำหรับป้องกันอสรพิษและสัตว์ร้ายทั้งหลายแล้ว ยังสามารถป้องกัน

^๑เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๕.

^๒วิ.จูล. ๓/๒๕๑/๑๔.

อันตรายจากยาพิษทั้งหลายได้ด้วย ในบทจัดตำนาน ท่านได้ประพันธ์เป็นคาถาแสดงอานุภาพขันธปริตรไว้ดังนี้

พระปริตรใด สามารถจัดพิษร้ายของอสรพิษทุกชนิดได้ คุณมนต์ทิพย์และ
โอสถทิพย์ อนึ่ง พระปริตรใดสามารถจัดอันตรายอย่างอื่นอันเกิดจากสัตว์ร้าย
ทั้งหลาย ในเขตอำนาจพระปริตรทุกสถาน ในกาลทุกเมื่อ โดยประการทั้งปวง เรา
ทั้งหลายจงสวดพระปริตรนั้น เทอญ^๔

๔.๑.๓ ความเชื่อของฉัททันตปริตร

ฉัททันตปริตร เป็นปริตรที่แสดงถึงอานุภาพแห่งสังฆะที่น้อมเอาคุณของ
พระพุทธเจ้า เมื่อครั้งเกิดเป็นพญาช้างฉัททันต์ แม้อุภยนาถพรานยิงด้วยลูกธนูอาบยาพิษเจ็บปวดเขียน
ตายก็ไม่คิดร้ายตอบ เพราะเหตุแห่งความเคารพที่มีต่อผ้ากาสาหวัดสัตว์ ให้เกิดเป็นพุทธานุภาพใน
การป้องกันอันตราย การที่พระสงฆ์เจริญฉัททันตปริตร อันเป็นคาถาที่พญาช้างฉัททันต์
ศรัทธาธิษฐาน ผูกเป็นคาถาไม่ให้สัตว์ร้ายในป่าใหญ่ทำอันตรายนายพราน ก็เพื่อเป็นการป้องกันจาก
สัตว์ร้ายทั้งหลาย ทั้งป้องกันสัตว์ร้ายไม่ให้เข้ามารบกวนในเขตที่อยู่อาศัยด้วย ฉัททันตปริตร
นอกจากจะเป็นคาถาสำหรับป้องกันอสรพิษ และสัตว์ร้ายทั้งหลายแล้ว ยังสามารถป้องกันอันตราย
จากยาพิษทั้งหลายได้ด้วย ฉัททันตปริตรใช้สวดต่อท้ายขันธปริตร แต่ในงานทำบุญโดยทั่วไปท่าน
นิยมเลือกสวดปริตรใดปริตรหนึ่ง เนื่องจากมีอานุภาพอย่างเดียวกัน^๖

สรุปได้ว่า พระปริตรที่กล่าวมาข้างต้นจะทำให้จิตใจประกอบไปด้วยความเมตตา แก่
มนุษย์ เทวดา และสรรพสัตว์ทั้งหลายที่อยู่เป็นสุขและที่ได้รับความทุกข์ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความ
ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีจิตใจเป็นสมาธิ มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีใครใคร่ต่อสู้ผู้อื่น หวังให้
ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีความสุข และความเจริญ

๔.๒ คุณค่าความเชื่ออานุภาพพระปริตรด้านการดูแลสุขภาพ

พระปริตรที่มีคุณค่าต่อการดูแลสุขภาพ ใช้สวดเมื่อเจ็บป่วยไม่สบาย ซึ่งเป็นทั้ง โอสถ
สามารถเยียวยารักษาโรคต่าง ๆ ได้ เป็นทั้งพุทธมนต์ ทำให้สุขภาพแข็งแรง มีอายุยืน ช่วยขจัด บิด
เป่าล้างร้ายและสิ่งอันเป็นอัปมงคลทั้งหลายอันเกิดจากเสียงสัตว์ต่าง ๆ และธรรมชาติอื่น ๆ
ตลอดจนล้างร้ายที่ปรากฏทางความฝัน นอนหลับเป็นสุขไม่ฝันร้ายเวลาก่อนนอน เป็นประโยชน์

^๔พระมหาเทอด ญาณวชิโร, พุทธธานุภาพ อานุภาพของพระพุทธองค์, อ้างแล้ว, หน้า ๕๘.

^๖เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๘.

เกื้อกูลแก่ตนเองและผู้อื่น ผู้ไม่ต้องการเจ็บป่วย และปรารถนาความเป็นผู้มีอายุยืน โดยปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ แข็งแรงและมีสุขภาพที่ดี ซึ่งได้กล่าวไว้ในพระปริตรต่อไปนี้

๔.๒.๑ คุณค่าความเชื่ออาณูภาพของโพฆฌกปริตร

ความเชื่ออาณูภาพของโพฆฌกปริตร เป็นคาถาสำหรับเจริญภาวนา โดยน้อมเป็นสังกิริยาเพื่อให้พระปริตรเป็นธรรม โอสถบังเกิดพุทธานุภาพขจัดโรคภัยไข้เจ็บให้อันตรธานไป เกิดเป็นความสุขสวัสดิ์ ภายหลังนิมยสวดเมื่อเจ็บป่วยไม่สบาย ซึ่งเป็นทั้งโอสถเป็นทั้งพุททมนต์

นอกจากนั้น เมื่อมีผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านเจ็บป่วยเป็นไข้หนักก็จะนิมนต์พระสงฆ์มาสวดโพฆฌกปริตรให้ฟัง หรือให้ลูกหลานจะสวดให้ฟังก็ได้ แม้ในงานทำบุญอายุ พระสงฆ์ก็จะสวดพระปริตรบทนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองป้องกันไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ และให้มีอายุยืน ผู้ไม่ต้องการเจ็บป่วย และปรารถนาความเป็นผู้มีอายุ โดยปราศจากโรคภัยไข้เจ็บจึงควรเจริญโพฆฌกปริตรตามแบบอย่างพุทธสาวก

โพฆฌกปริตรนี้ ชาวบ้านจะนิมนต์พระสงฆ์สวดให้ฟังหรือจะให้ลูกหลานสวดให้ฟังก็ได้ ในบทหัตถ์ค่านาน ท่านได้ประพันธ์เป็นคาถาแสดงอาณูภาพโพฆฌกปริตรไว้ ดังนี้

สัตว์ทั้งหลายครัสรู้โพฆฌก คือ ธรรม ๗ ประการนี้ใด อันเป็นเครื่องบำบัดทุกข์ของสัตว์ทั้งหลาย ผู้ท่องเที่ยวอยู่ในสังสารวัฏเป็นธรรมที่กำจัดมารและเสนามาร จึงเป็นผู้พ้นแล้วอย่างยอดเยี่ยมจากภพทั้ง ๓ ถึงพระนิพพาน อันไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย ไม่มีภัย เราทั้งหลายจงสวดโพฆฌกนั้น อันประกอบด้วยคุณตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งเป็นทั้งโอสถและเป็นทั้งมนต์ เป็นที่รวมแห่งสรรพคุณเป็นอนเนกนี้กันเถิดฯ^๑

๔.๒.๒ คุณค่าความเชื่ออาณูภาพของอภัยปริตร

ความเชื่ออาณูภาพของอภัยปริตร เพื่อป้องกันลางร้ายระงับอัปมงคลอันเกิดจากกลางต่าง ๆ นอกจากนั้นสวดเพื่อไม่ให้ฝันร้ายเวลาก่อนนอน การสวดอภัยปริตรเชื่อว่า อาณูภาพของพระรัตนตรัยจะช่วยขจัด บิดเป่าลางร้ายและสิ่งอันเป็นอัปมงคลทั้งหลายอันเกิดจากเสียงสัตว์ต่าง ๆ และธรรมชาติอื่น ๆ ตลอดจนลางร้ายที่ปรากฏทางความฝันให้พินาศสิ้นไป ในการสวดมนต์บทอภัยปริตรตามงานต่าง ๆ บางทีพระท่านก็คัดออก แต่ถ้าเป็นงานมิ่งขวัญก็จะสวดเสมอ

ในบทหัตถ์ค่านาน ท่านได้ประพันธ์เป็นคาถาแสดงอาณูภาพของอภัยปริตรไว้ ดังนี้

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๑.

ของท่านสาธุชนทั้งหลายจงฟังพระปริตรนั้น อันทำให้ได้บุญ มีเขมมาก มีคุณมีเกียรติและมีศใหญ่ เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ตนเองและผู้อื่น^๔

๔.๑.๓ คุณค่าความเชื่ออาณูภาพขององคุลิมาลปริตร

ความเชื่ออาณูภาพขององคุลิมาลปริตร เป็นกาลาที่พระพุทธองค์ตรัสสอนให้พระองคุลิมาลทำสังฆกิริยาเพื่อให้หญิงคนหนึ่งคลอดบุตรง่าย เมื่อพระเถระกล่าวคาถาจบทารกก็คลอดโดยง่าย มีความสวัสดิทั้งแม่และลูก ชาวบ้านก็เห็นเป็นความศักดิ์สิทธิ์จึงรักษาคั่งที่พระเถระนั่งนั้นไว้ ไม่เอาไปใช้ในกิจอื่น ๆ ถ้าหญิงคนใดคลอดลูกยากก็นำมานั่งที่คั่งนั้น โดยใช้คั่งเป็นที่ทำคลอด การคลอดก็สะดวกปลอดภัยทั้งแม่และลูก ส่วนผู้ที่มาไม่ได้ก็ใช้น้ำล้างคั่งตัวนั้น และนำน้ำนั้นไปรดศีรษะ การคลอดก็เรียบร้อยสวัสดิทั้งแม่และลูกเช่นกัน คลอดจนสัตว์เลี้ยงทั้งหลายถ้าคลอดลูกยาก ชาวบ้านจะนำมาที่คั่งตัวนั้นก็จะตกลูกได้สะดวก

อาณูภาพนั้นได้คุ้มครองไปถึงผู้ที่ป่วยด้วยโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ หากมานั่งที่คั่งนั้น โรคก็จะสงบระงับลงทันที อาณูภาพขององคุลิมาลปริตรนั้นยังคงความศักดิ์สิทธิ์ตราดถึงปัจจุบัน

การที่พระสงฆ์นำเอาองคุลิมาลปริตรมาสวดในงานมงคลทั่ว ๆ ไปในปัจจุบัน โดยเฉพาะถ้าเป็นพิธีมงคลสมรสจะต้องสวดทุกครั้งก็เป็นการน้อมความจริงที่พระพุทธองค์สอนพระองคุลิมาลเถระ ทำสังฆกิริยาให้เกิดเป็นพุทธานุภาพทำให้หญิงมีครรภ์คลอดบุตรโดยสวัสดิ นอกจากนั้นองคุลิมาลปริตรยังมีอาณูภาพจัดโรคร้ายไข้เจ็บอื่น ๆ ให้อันตรายหายไปได้อีกด้วย

ในบทחדตำนาน ได้ประพันธ์เป็นกาถาแสดงอาณูภาพขององคุลิมาลปริตรไว้ ดังนี้

แม้แต่น้ำล้างคั่งรองนั่งของพระองคุลิมาลเถระผู้กล่าวพระปริตรบทใด ยังบันดาลให้อันตรายทั้งปวงหายไปได้ อนึ่ง พระปริตรบทใดที่พระโลกนาถเจ้าทรงภาสิตแก่พระองคุลิมาลเถระ ทำให้คลอดบุตรโดยสวัสดิ เราทั้งหลายจงสวดพระปริตรบทนั้น ซึ่งยังมีเขมมากปรากฏอยู่ตลอดกาล เทอญ^๕

สรุปได้ว่า พระปริตรที่กล่าวมาข้างต้นจะทำให้สุขภาพแข็งแรง มีอายุยืน เป็นการคุ้มครองป้องกันให้ปราศจากทุกข์โศกโรคร้ายพันในการดำเนินชีวิต ป้องกันกลางร้าย ระงับอัปมงคลอันเกิดจากกลางร้ายต่าง ๆ ที่ปรากฏทางความฝัน นอนหลับเป็นสุขไม่ฝันร้ายเวลาก่อนนอน เป็นประโยชน์

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๐.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๕-๑๓๖.

๔.๓.๒ คุณค่าความเชื่ออาณูภาพของโมรปริตร

ความเชื่ออาณูภาพของโมรปริตร เป็นพระปริตรที่กล่าวถึงคุณของพระพุทธเจ้าในอดีตทั้งหลาย แล้วน้อมเอาพระพุทธคุณให้เกิดเป็นพุทธานุภาพปกป้องคุ้มครองให้มีความสุขแคล้วคลาดปลอดภัย การสวด โมรปริตรก็เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล แคล้วคลาดปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งหลาย แม้ศัตรูมุ่งร้ายก็ไม่อาจทำอันตรายได้ ผู้ที่ถูกไล่ความป็นคติฟ้องร้องท่านให้สวดบทนี้ ในบทซัดค่านาน ท่านได้ประพันธ์เป็นคาถาแสดงอาณูภาพโมรปริตรไว้ ดังนี้

พวกพราน ไพร แม้พยายามอยู่ช้านาน ก็ไม่อาจจับพระมหาโพธิสัตว์ ผู้กำลังบำเพ็ญโพธิสมภาร ได้ เราทั้งหลายจึงสวดพระปริตรอันเรียกว่า พรหมมณีนัน เทอญ**

๔.๓.๓ คุณค่าความเชื่ออาณูภาพของธชัคคปริตร

ความเชื่ออาณูภาพของธชัคคปริตร เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยอาณูภาพแห่งการระลึกถึงพระรัตนตรัย คือ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ โดยพระพุทธองค์ทรงนำเรื่องการทำสงครามระหว่างเทพกับเทพอสูรมาเป็นข้อเปรียบเทียบ เพื่อเตือนใจภิกษุผู้ไปทำความเพียรอยู่ตามป่าเขาถ้ำเนาไพรอันเงียบสงัด ห่างไกลจากผู้คนสัญจร ไปมา การอยู่ท่ามกลางป่ากว้างดงลึกของภิกษุผู้เป็นปฤชชนเช่นนั้น ย่อมจะก่อให้เกิดความหวาดกลัวจนพองสยองเกล้า เมื่อเกิดความรู้สึกลัวหวาดกลัว พระพุทธองค์แนะนำให้ภิกษุระลึกถึงธช คือ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ แล้วจะสามารถข่มใจระงับความหวาดกลัวบำเพ็ญเพียรต่อไปได้

การสวดธชัคคปริตร ก็เพื่อเป็นการทำลายความหวาดกลัวจนพองสยองเกล้า สำหรับผู้ที่ต้องเดินทาง ไปอยู่ต่างถิ่น หรือในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย โดยน้อมเอาคุณของพระรัตนตรัยมาเป็นอาณูภาพเครื่องเสริมสร้างกำลังใจ เป็นการสร้างกำลังใจให้เกิดความอาจหาญแคล้วคล้าในการต่อสู้อันตรายและอุปสรรคนานาประการ

นอกจากนั้น ธชัคคปริตรยังช่วยคุ้มครองป้องกันอันตรายจากที่สูง หรืออันตรายทางอากาศ เช่น อันตรายจากการขึ้นต้นไม้สูง อันตรายจากการเดินทางที่ต้องผ่านหุบเขาหวาดสูงชัน อันตรายจากสิ่งตกหล่นมาจากอากาศ

โดยทั่วไปการสวดบทธชัคคปริตร ไม่นิยมสวดทั้งสูตรแต่จะสวดเฉพาะบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ซึ่งเป็นหัวใจของพระสูตรนี้ เราเรียกกันโดยทั่วไปว่า “สวดอิตปิโส” เว้นไว้แต่มีเวลามากและต้องการสวดเป็นกรณีพิเศษจึงจะสวดทั้งสูตร

**เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๗.

ในบทคัดค้านานท่านได้ประพันธ์เป็นคาถาแสดงอานุภาพพระปริตรไว้ว่า
 สัตว์ทั้งหลายแม้อยู่ในอากาศ สามารถได้ที่พึ่งอย่างเดียวกันกับสัตว์ที่อยู่บน
 แผ่นดิน อนึ่ง ด้วยการระลึกถึงพระปริตร ที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายมีจำนวนสุดที่จะกลา
 นับได้ สามารถรอดพ้นจากข้ายคือ อุบัติวันตรายนานา ประการ อันเกิดแต่ภัยและโจร
 เป็นต้น เราทั้งหลายจงสวดพระปริตรนั้นเทอญ^๒

สรุปได้ว่า พระปริตรที่กล่าวมาข้างต้นจะทำให้มีความเจริญรุ่งเรืองประสบความสำเร็จ พัน
 ทุกข์โสภโรภย์ในการดำเนินชีวิต และถึงความพ้นทุกข์ได้ เป็นสิริมงคล แลลบลอดภัยจาก
 ภัยอันตรายทั้งหลาย เช่น ป้องกันอันตรายอันจะเกิดจากไฟ จากความหวาดกลัว เหมาะสำหรับผู้
 ต้องเดินทางไปอยู่ต่างถิ่น หรือในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย คู่ครองให้มีความสุข มีความเจริญรุ่งเรือง

๔.๔ คุณค่าความเชื่ออานุภาพพระปริตรด้านสังคม

พระปริตรที่มีคุณค่าต่อสังคม ซึ่งจะช่วยให้ลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในสังคม
 ทำให้สังคมมีความสงบร่มเย็น สงบสุข มีมิตรไมตรีต่อกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันกัน
 ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการแนะนำและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และทำให้หมู่ชนมีจำนวนนับไม่
 ถ้วน ได้พ้นทุกข์ทั้งปวง ไม่เบียดเบียนกัน ไม่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น ลดความรุนแรงต่าง ๆ ซึ่งได้กล่าว
 ไว้ในพระปริตรต่อไปนี้

๔.๔.๑ คุณค่าความเชื่ออานุภาพของมงคลปริตร

ความเชื่ออานุภาพของมงคลปริตร ในมงคลทั้ง ๓๘ ประการนี้ มีจุดประสงค์เพื่อเป็น
 การน้อมนำมงคลต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในพระสูตรมาแสดงให้เกิดเป็นมงคลขึ้นกับชีวิต นอกจากนั้น
 มงคลสูตรยังมีอานุภาพในการป้องกันภัยอันตรายอันจะเกิดจากความไม่เที่ยงธรรมของเหล่าคนพาล
 สันดานหยาบทั้งหลาย ในงานทำบุญโดยทั่วไปพระสงฆ์นิยมสวดมงคลสูตร พร้อมกับเข้าภาพจุด
 เทียนมงคล อันแสดงถึงความส่องสว่างรุ่งเรืองแห่งมงคลในชีวิต การสวดมงคลสูตรก่อนสูตรอื่น
 ทั้งหมด เหมือนกับการแนะนำผู้ฟังว่า ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักมงคลทั้ง ๓๘ ประการ ตามที่พระพุทธองค์
 ทรงสั่งสอนนั้นเป็นชีวิตที่มีมงคล ข่อมมีความเจริญรุ่งเรือง เหมือนเปลวเทียนที่ส่องสว่าง เป็น
 ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น คือ ตนเองก็ไม่เคียดรื้อนอยู่อย่างมีความสุข เพราะไม่ได้ทำผิด
 กฎหมาย หรือ ผิดกฎศีลธรรม ผู้อื่นก็มีความสุขจากการไม่มีคนพาลมารบกวน มาลักมาขโมย เป็น
 ต้น ทรัพย์สันชีวิตก็ปลอดภัย ชีวิตเช่นนี้ไม่จำเป็นต้องแสวงหามงคลภายนอกที่ไหน เพราะเป็น

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๕-๒๐๖.

ชีวิตที่มีมงคลอยู่ในตัวแล้ว ในบทคัดค้านาน คือ การบอกเล่าความเป็นมาของพระสูตรและอานุภาพ การป้องกัน เพื่อให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาเชื่อมั่นในอานุภาพพระพุทธมนต์ ท่านได้ประพันธ์เป็นคาถา แสดงอานุภาพของมงคลสูตรไว้ ดังนี้

ทั้งมนุษย์และเทวดาต่างก็คิดหาสิ่งที่เป็นมงคลมานานถึง ๑๒ ปี แม้คิดหาอยู่ เช่นนั้นก็ไม่สามารถบังคล ความ โกลาหลจึงเกิดไปทั่วหมื่นจักรวาลจนกระทั่งถึงพรหม โลก มงคลที่สมเด็จพระ โลกนาถเจ้า ทรงแสดงไว้สามารถนำบาปทั้งปวงให้เสื่อม หายไปสิ้น หมู่ชนมีจำนวนนับไม่ถ้วน ได้พ้นทุกข์ทั้งปวงเพราะพึ่งมงคลใด เรา ทั้งหลายจงสวดมงคลซึ่งประกอบด้วยคุณตามที่กล่าวมาข้างคั้นเทอญ^{๑๑}

๔.๔.๒ คุณค่าความเชื่ออานุภาพของชัยปริตร

พุทธชัยมงคลคาถา คือ คาถาที่กล่าวถึงชั้นพระของพระพุทธเจ้า ๘ ครั้ง แล้วอ้างถึง วาจามาพิทักษ์คุ้มครองให้มีความสวัสดิ์ ชัยชนะเหล่านั้น คือ ชนะมาร ชนะอหวกภัยชัย ชนะช้าง นาคาภีรี ชนะโจรองกุลิมาล ชนะนางจิญญามาณิกา ชนะสังกนิครนถ์ ชะนันโทปนันทนาคราช และ ชนะพกาพรหม^{๑๒}

ในบทคัดค้านานท่านได้ประพันธ์เป็นคาถาแสดงอานุภาพชัยปริตรไว้ ดังนี้

ขอชัยชนะจงมีแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ขอให้ผู้ที่พ่ายกลับมีชัยชนะ พระพุทธเจ้าผู้มีจักขุ เมื่อยังท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อย ภพใหญ่ทรงกำจัดมาร และเสนา มารให้ห่างออกไปถึง ๑๒ โยชน์ โดยรอบ ด้วยขันติบารมี ด้วยเมตตาบารมี และด้วย อธิษฐานบารมี ทรงทำทิพย์จักขุให้บริสุทธิ์ผ่องใสแล้ว ทรงบำเพ็ญพุทธกิจสำเร็จ บริบูรณ์ เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและเพื่อความสุขแก่สัตว์ทั้งหลายผู้ปรารถนาความสวัสดิ์ เป็นต้น เราทั้งหลายจงสวดพระปริตรนั้นกันเถิดฯ^{๑๓}

^{๑๑}พระมหาเทอด ญาณวชิโร, พุทธอานุภาพ อานุภาพของพระพุทธองค์, อ้างแล้ว, หน้า ๕๔.

^{๑๒}พระคันธสาราภิวังศ์ ธรรมจาริยะ, พระปริตรธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (ถ้าปาง : อักษร สัมพันธ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๕.

^{๑๓}พระมหาเทอด ญาณวชิโร, พุทธอานุภาพ อานุภาพของพระพุทธองค์, อ้างแล้ว, หน้า ๒๒๕.

๔.๓.๓ คุณค่าความเชื่ออาณูภาพของวิภูฏกปริตร

ความเชื่ออาณูภาพของวิภูฏกปริตร มีเรื่องราวในอศิศชาติของพระพุทธองค์ เมื่อครั้งถือกำเนิดเป็นลูกนกกลุ่มแล้วทำพระปริตรป้องกันตนเองจากไฟฟ้า ปรากฏอยู่ในพระสูตรคันทปิฎก และวิภูฏกชาคกอรธชาคค

วิภูฏกปริตรเป็นพระปริตรที่กล่าวอ้างคุณคือศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัตสนะ และสังฆะของพระพุทธเจ้าในอศิศทั้งหลายแล้วน้อมเอาพระคุณดังกล่าวให้เกิดเป็นพุทธานุภาพปกป้องคุ้มครองอันตรายอันจะเกิดจากไฟทั้งหลาย ให้เกิดความสุขสวัสดิ์แก่ชีวิต การสวดภาวนานี้ก็เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายอันจะเกิดจากไฟ (ป้องกันอัคคีภัย) เวลาทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เปิดสถานที่ เปิดโรงงาน เปิดสำนักงาน พระท่านนิยมสวดวิภูฏกปริตรนี้

ในบทชัคคานาน ท่านได้ประพันธ์เป็นคาถาแสดงอาณูภาพวิภูฏกปริตรไว้ ดังนี้
ด้วยเดชแห่งพระปริตรใด ไฟไหม้ป่าเว้นที่ไว้ให้พระมหาโพธิสัตว์ ผู้เกิดใน
กำเนิดนกกลุ่ม ผู้กำลังบำเพ็ญบารมีเพื่อสร้างโพธิสมภารขอพวกเราจงสวดพระปริตรซึ่ง
มีเดชมากมาย คำรองอยู่ตลอดกัป ซึ่งพระโลกนาถเจ้าตรัสแก่พระสารีบุตรเถระนั้น
เทอญฯ^{๖๖}

สรุปได้ว่า พระปริตรที่กล่าวมาข้างต้นจะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้ง ไม่เบียดเบียนกัน ไม่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น ลดความรุนแรงต่าง ๆ ทำให้สังคมมีความสงบร่มเย็น มีมิตรไมตรีต่อกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันกัน ช่วยเหลือค้ำชูต่อกัน มีการแนะนำและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และทำให้ชุมชนมีจำนวนนับไม่ถ้วน ได้พื้นที่ทุกซ์ทั้งปวง

๔.๕ คุณค่าความเชื่ออาณูภาพพระปริตรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระปริตรที่มีคุณค่าต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่สามารถทำให้พระสงฆ์สามารถนำแบบอย่างของพระพุทธเจ้า นำมาเป็นตัวอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย หรือแม้แต่พุทธศาสนิกชนที่สามารถนำหลักธรรม คำสอนต่าง ๆ มาปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่พุทธศาสนิกชนรุ่นหลัง เพื่อความสุขแก่สัตว์ทั้งหลายที่ศรัทธาเชื่อมั่นในอาณูภาพของพระพุทธเจ้า ซึ่งได้กล่าวไว้ในพระปริตรต่อไปนี้

^{๖๖}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๕.

๔.๓.๑ คุณค่าความเชื่ออาณูภาพของรัตนปริตร

รัตนปริตร เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงรับสั่งให้พระอานนท์เถระเจ้าสวดเป็นองค์แรก ภายหลังจากได้กลายเป็นแบบอย่างในการทำน้ำพระพุทธมนต์สำหรับพระสงฆ์สาวกต่อมา จนถึงปัจจุบัน ทุกครั้งที่มีการทำน้ำพระพุทธมนต์จะต้องสวดรัตนสูตร รัตนสูตรมีอาณูภาพในการขจัดปัดเป่าภัยพิบัติทั้งหลายให้อันตรธานหายไปสิ้น พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้พระอานนท์เถระเจ้ารำลึกถึงคุณพระรัตนะ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะ ทำสังฆกิจยาประพรมน้ำพระพุทธมนต์ให้เกิดความสุขสวัสดิแก่ชาวเมืองเวสาลี

ด้วยอาณูภาพแห่งรัตนสูตร แม้กรุงเวสาลีจะเกิดภัยพิบัติอย่างร้ายแรง ผู้คนอดอยากล้มตายเป็นจำนวนมาก ซากศพถูกทอดทิ้งเกลื่อนนคร ภูตผีปีศาจทำอันตรายแก่หมู่มนุษย์ โรคระบาดเกิดขึ้นแพร่กระจายไปทั่ว ผู้คนล้มตายเหลือที่จะนับได้ เมื่อพระพุทธองค์ทรงรับสั่งให้พระอานนท์เถระเจ้าสวดรัตนสูตร และประพรมน้ำพระพุทธมนต์ ภัยพิบัติร้ายแรงเช่นนี้ก็ยิ่งระงับลง ได้อย่างฉับพลัน

นอกจากนั้น ในบทขัณฑ์ตำนานยังระบุนาณูภาพของรัตนสูตรเพิ่มเติมเข้ามาอีก คือ สามารถป้องกันภัยที่เกิดจากผู้ปกครองที่ไม่เป็นธรรม ภัยจากโจรผู้ร้าย จากอาชุนานาประการ จากธรรมชาติ จากเคราะห์กรรม จากสัตว์ร้าย ตลอดจนภัยอันเกิดจากความไม่เที่ยงธรรม (อสังฆธรรม) ของจิตมนุษย์ทั้งหลาย ในบทขัณฑ์ตำนาน ประพันธ์เป็นคาถาแสดงอาณูภาพรัตนสูตรไว้ ดังนี้

ขอเหล่าเทวดาจงคุ้มครองให้พ้นจากภัยที่เกิดจากผู้ปกครอง ภัยจากโจร ภัยจากมนุษย์ ภัยจากอมมนุษย์ อัคคีภัย อุทกภัย ภัยจากปีศาจ ภัยจากขวากและหนามแหลมคม ภัยเกิดจากเคราะห์ร้าย ยามร้าย จากโรคภัยไข้เจ็บ จากความไม่เที่ยงธรรม จากความเข้าใจผิด จากคนชั่ว ภัยต่าง ๆ ที่เกิดจากสัตว์ร้ายนานาชนิด มีช้าง ม้า โค สุนัข และงูที่มีพิษ เป็นต้น และจากอมมนุษย์ เช่น ยักษ์ และนางผีเสื้อน้ำ เป็นต้น จากโรคต่าง ๆ และจากอุบัติเหตุชุนานาประการ

ขอให้พวกเราจงตั้งการอุทิศสวดพระปริตรที่เหล่าเทวดาทั้งหลายในแดนโกฏิจักรวาล ยังขอรับเอาความศักดิ์สิทธิ์ และที่ทำภัย ๓ ประการ อันเกิดจากโรค จากอมมนุษย์ และจากข้าวยากหมากแพง ในนครเวสาลีให้อันตรธานหายไปอย่างฉับพลัน จงตั้งใจสวดให้เหมือนกับที่ท่านพระอานนท์เถระได้รำลึกถึงพุทธคุณทั้งหลายของพระตถาคตเจ้า ตั้งแต่ทรงปรารถนาพระโพธิญาณ ดังนี้ คือ ใต้ทรงบำเพ็ญบารมี ๑๐ อุบารมี ๑๐ ปรมัตถบารมี ๑๐ ให้สมบุรณครบบารมีทั้ง ๓๐ ทรงบำเพ็ญมหาปริจาค ๕ ประการ จริยา ๓ ประการ การเสด็จลงสู่ครรภ์ในภพสุดท้าย การประสูติ การเสด็จมหาภิเนษกรมณ์ การบำเพ็ญความเพียร ทรงชนะมารและศรีสัพพัญญุตญาณ ณ โพธิบัลลังก์ ทรงแสดงธรรมจักรกัปปวัตตสูตร และโลกุตตรธรรม ๘ ประการทั้งปวง

เหล่านี้ แล้วสวดพระปริตรทั้งคืนตลอด ๓ ขยาม ในระหว่างกำแพง ๓ ชั้นของนครเว
สาลี ฉะนั้นเถิด^{๑๑}

๔.๕.๒ คุณค่าความเชื่ออาณูภาพของอาฏานาฏิยปริตร

อาฏานาฏิยรักษ์นี้ เป็นเวลาที่ท้าวจาดุมหาราชผูกขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องป้องกันเหล่า
อมนุษย์บางพวกที่ไม่หวังดีต่อพระสงฆ์สาวกของพระพุทธองค์ ที่บำเพ็ญสมณธรรมอยู่ตามป่าเขา
ลำเนาไพร เมื่อไม่มีอะไรป้องกัน เหล่าอมนุษย์ที่ไม่เลื่อมใสก็จะรบกวนเบียดเบียนทำให้เกิดความ
ลำบาก ท้าวมหาราชจึงได้แสดงเครื่องป้องกันรักษาชื่อ อาฏานาฏิยรักษ์นี้ไว้

อาฏานาฏิยรักษ์ที่ท้าวมหาราชแสดง มีอาณูภาพ ๒ ประการ คือ

๑. มีอาณูภาพในการทำให้อมนุษย์ที่ไม่เลื่อมใส ให้เกิดความเลื่อมใสใน
พระพุทธศาสนา

๒. มีอาณูภาพในการคุ้มครองป้องกันไม่ให้อมนุษย์ที่ไม่เลื่อมใสจับต้อง สิ่ง
เบียดเบียน ประทุษร้าย ทำให้ได้รับความลำบากเดือดร้อน

ในอรรถกถาอาฏานาฏิยปริตร แสดงวิธีการใช้พระสูตรนี้ไว้ว่า อาฏานาฏิยรักษ์นี้
หากตั้งใจท่องบ่นสาธยายจนเกิดความชำนาญคล่องปากไม่ตกหล่นทั้งอรรถ และพยัญชนะ มีจิต
ประกอบด้วยเมตตาจิตไปไม่เห็นแก่ลาภย่อมบังเกิดผลาเขตานูภาพ ในการคุ้มครองป้องกันเหล่า
อมนุษย์ที่ไม่หวังดีทั้งหลาย

วิธีปฏิบัติสำหรับภิกษุที่จะสวดอาฏานาฏิยปริตรในปัจจุบัน เป็นบทขอที่บูรพาจารย์
ได้นำเอาถาถานมัสการพระพุทธเจ้าในอดีต ที่ท้าวเวสสุวรรณแสดงไว้เฉพาะพระพักตร์พระพุทธองค์
มาอ้างเป็นสังกิริยาให้เกิดเป็นอาณูภาพในการคุ้มครองป้องกันรักษาตามคำของท้าวจตุโลกบาล
อมนุษย์จะไม่สามารถเบียดเบียนผู้ที่เจริญอาฏานาฏิยปริตรนี้ได้ ถ้าอมนุษย์คนใดเบียดเบียนให้ได้รับ
ความลำบาก อมนุษย์คนนั้นจะได้รับการลงโทษจากเหล่าเทพทั้งหลาย

ในบทคัดค้านานท่านได้ประพันธ์เป็นคาถาแสดงอาณูภาพอาฏานาฏิยปริตรไว้ว่า

เราทั้งหลายจงสวดพระปริตรที่พระพุทธเจ้าผู้เป็น มหาวิรบุรุษ ทรงแสดงไว้
เพื่อคุ้มครองป้องกันพุทธบริษัททั้ง ๔ มิให้ถูกเบียดเบียน จากอมนุษย์ทั้งหลายที่ดุร้าย
สันดานหยาบช้า ไม่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา บัณฑิตรับรองแล้วว่าเป็นศาสนาดีทุก
เมื่อนั้น เทอญฯ^{๑๒}

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๕.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๐-๑๘๑.

๔.๕.๓ คุณค่าความเชื่ออาณูภาพของหทัยปริตร

พุทธชัยมังคลคาถา คือ คาถาที่กล่าวถึงชั้นชนะของพระพุทธเจ้า ๘ ครั้ง แล้วอ้างสั่งวาทามพิทักษ์คุ้มครองให้มีความสวัสดิ ชัยชนะเหล่านั้น คือ ชนะมาร ชนะอาฬวกยักษ์ ชนะช้างนาฬาทิรี ชนะโจรองคูลิมาล ชนะนางจิญจมาณวิกา ชนะสังจกนิครนถ์ ชนะนันทโทปนันทนาคราช และ ชนะพกาพรหม^๕

ในบทคัดค้านานท่านได้ประพันธ์เป็นคาถาแสดงอาณูภาพหทัยปริตรไว้ ดังนี้

ขอชัยชนะจงมีแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ขอให้ผู้ที่พ่ายกลับมีชัยชนะพระพุทธเจ้าผู้มีจักขุ เมื่อยังท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อย ภพใหญ่ทรงกำจัดการ และเสนามารให้ห่างออกไปถึง ๑๒ โยชน์ โดยรอบ ด้วยขันติบารมี ด้วยเมตตาบารมี และด้วยอิทธิฐานบารมี ทรงทำทิพย์จักขุให้บริสุทธิ์ส่องใสแล้ว ทรงบำเพ็ญพุทธกิจสำเร็จบริบูรณ์ เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและเพื่อความสุขแก่สัตว์ทั้งหลายผู้ปรารถนาความสวัสดิเป็นต้น เราทั้งหลายจงสวดพระปริตรนั้นกันเถิดฯ^๖

สรุปได้ว่า พระปริตรที่กล่าวมาข้างต้นจะทำให้พระสงฆ์สามารถนำแบบอย่างของพระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและเพื่อความสุขแก่สัตว์ทั้งหลาย นำมาเป็นตัวอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย หรือแม้แต่พุทธศาสนิกชนด้วยกันเองก็สามารถนำหลักธรรม คำสอนต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่พุทธศาสนิกชนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและเพื่อความสุขแก่สัตว์ทั้งหลายที่ศรัทธาเชื่อมั่นในอาณูภาพพระพุทธรมณต์

^๕พระคันธสารากิวงศ์ ธรรมาจริยะ, พระปริตรธรรม, อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๕.

^๖พระมหาเทอด ญาณวชิโร, พุทธอาณูภาพ อาณูภาพของพระพุทธองค์, อ้างแล้ว, หน้า ๒๒๕.

บทที่ ๕

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่ออานุภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้วิจัย ได้ตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้ ๓ ประการด้วยกันคือ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของตำนานพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาความเชื่ออานุภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อวิเคราะห์คุณค่าความเชื่ออานุภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) โดยทำการค้นคว้าข้อมูลในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พร้อมทั้งอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา งานวิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาตลอดจนหนังสือที่เกี่ยวข้องกับอานุภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาทซึ่งทำให้ได้ข้อสรุป และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๑ บทสรุป

จากการศึกษาพบว่า

๕.๑.๑ การสวดพระปริตร หรือสวดพุทธมนต์นั้นมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เป็นการปฏิบัติสืบเนื่องจากความนิยมในสังคัมซึ่งมีการสาธยายรำยมนต์ (มันตัสชฌายัน, มันตปริชัปปน) ที่แพร่หลายเป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งในศาสนาพราหมณ์ แต่ได้ปรับแก้ และจำกัดทั้งความหมายเนื้อหา การปฏิบัติให้เข้ากับคติแห่งพระพุทธศาสนาอย่างน้อยเพื่อช่วยให้ชนจำนวนมากที่เคยยึดถือมาตามคติพราหมณ์ และยังไม่เข้มแข็งมั่นคงในพุทธคติ หรืออยู่ในบรรยากาศของคติพราหมณ์นั้น และยังอาจหวั่นไหว ให้มีเครื่องมั่นใจให้เป็นหลักเชื่อมต่อที่จะช่วยพาพัฒนาก้าวต่อไป

การสวดปริตรนั้นเริ่มแรกทีเดียวมาจากการเจริญพระพุทธมนต์มีจุดกำเนิดมาจากการศึกษาเล่าเรียนพระพุทธพจน์ เพื่อทรงจำและสืบต่อคำสั่งสอนของพระพุทธองค์โดยตรงโดยมีกุศโลบายในการนำพระสูตรต่าง ๆ มาท่องบ่นสาธยายในรูปแบบการบริกรรมภาวนาให้เกิดเป็นสมาธิ จึงเรียกว่าพระพุทธมนต์ เมื่อบริกรรมภาวนาพระพุทธพจน์จนจิตเป็นสมาธิย่อมเกิดผลานุภาพในด้านต่าง ๆ ได้ ต่อมาจึงมีผู้นิยมนำพระพุทธพจน์มาเป็นพระพุทธมนต์เพื่อด้านทานสิ่งไม่ดีทั้งหลาย พระพุทธมนต์จึงถูกเรียกว่าพระปริตร การสวดเพื่อป้องกันและขจัดปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดีนั้นมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ที่ปรากฏในรัตนสูตร หรือรัตนปริตร เมื่อครั้งเมืองไพศาลีเกิดภัยขึ้นพร้อม

กัน ๓ ประการ คือ ๑. ภัยอันเกิดจากการขาดอาหาร ๒. ภัยจากโรคระบาด และ ๓. ภัยเกิดจากอุบัติเหตุ
ปีศาจคุกคาม

ตำนานพระปริตรตามที่โบราณจารย์ได้กล่าวถึงการสวดพระปริตรแต่ละบทไว้
เพื่อให้เกิดสิริมงคล และคุ้มครองภัยต่าง ๆ ไว้ดังนี้ คือ

๑. มังคลปริตร ทำให้เกิดสิริมงคล และปราศจากอันตราย
๒. รัตนปริตร ทำให้ได้รับความสวัสดิ์ และพ้นจากอุปสรรคอันตราย
๓. เมตตปริตร ทำให้หลับเป็นสุข ตื่นเป็นสุข ไม่ฝันร้าย เป็นที่รักของมนุษย์
และมนุษย์ทั้งหลาย เทพพิทักษ์รักษา ไม่มีภัยอันตราย จิตเกิดสมาธิง่าย ใบหน้าผ่องใส มีสิริมงคล
ไม่หลงสติในเวลาเสียชีวิต และเกิดเป็นพรหมเมื่อบรรลุมุตตามาน
๔. ขันธปริตร ป้องกันภัยจากอสรพิษ และสัตว์ร้ายอื่น ๆ
๕. โมรปริตร ป้องกันภัยจากผู้คิดร้าย
๖. วิภูฎกปริตร ทำให้พ้นจากอัคคีภัย
๗. ธชัคคปริตร ทำให้พ้นจากอุปสรรคอันตราย และการตกจากที่สูง
๘. อาณานาฎิยปริตร ป้องกันภัยจากอมนุษย์ ทำให้มีสุขภาพดีและมีมีความสุข
๙. อังคุลิมาลปริตร ทำให้คลอดบุตรง่าย และป้องกันอุปสรรคอันตราย
๑๐. โพชฌณคปริตร ทำให้มีสุขภาพดี มีอายุยืน และพ้นจากอุปสรรคทั้งปวง
๑๑. อภยปริตร ทำให้พ้นจากภัยพิบัติ และไม่ฝันร้าย
๑๒. ชัยปริตร ทำให้ประสบชัยชนะและมีมีความสุขสวัสดิ์

๕.๑.๒ ความเชื่อในพระปริตรที่เกี่ยวกับเรื่องของเทวดา ผี สาง สัตว์ร้าย ลางร้าย การ
ป้องกันสัตว์ร้าย ป้องกันสุบินนิมิตร้าย การบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้า ๑. ความเชื่อเรื่องป้องกัน
เทวดา ผี สาง เป็นความเชื่อที่มีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ที่ปรากฏในเมตตสูตร หรือ กรณียเมตตสูตร
ในพระปริตรนี้ได้พูดถึงการแผ่เมตตาให้กับเทวดาผีสาง ที่มารบกวนพระภิกษุผู้เข้าไปปฏิบัติธรรม
ในป่า พระพุทธองค์ตรัสว่า ควรแผ่เมตตาไปในสรรพสัตว์อย่างไม่มีประมาณกว้างขวาง ไม่มีเวร ไม่มี
มีศัตรู ไปยังสัตว์โลกทั่วทั้งหมดทั้งชั้นบน ๑ ชั้นล่าง ๒ และชั้นกลาง ๓ ผู้แผ่เมตตาจะขึ้น เคน นั่ง
หรือนอนควรตั้งสติ ๔ นี้ไว้ตลอดเวลา ที่ปรากฏในรัตนปริตร ในพระปริตรนี้กล่าวถึงเทวดาชั้น
ผู้ใหญ่หรือเทวดาผู้มีมเหสักข์ ที่ปรากฏในธชัคคปริตร ในเรื่องนี้ได้กล่าวถึงอสูรทำสงครามประชิด
อยู่กับเทวดา และพระอินทร์ผู้เป็นเจ้าของเทวดามีเทวบัญชาว่า ถ้าหมู่เทวดามีความกลัว หวาด สะดุ้ง
และขนพองสยองเกล้าเกิดขึ้น ก็ให้แลดูชายธงของพระองค์ ให้ระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ
พระสงฆ์คุณ ที่ปรากฏในอาณานาฎิยปริตร ในพระปริตรนี้ได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องเทพว่าเป็น
ผู้ดูแลรักษาโลกรักษาทิศทั้ง ๔ เรียกว่าท้าวจตุโลกบาล ที่เป็นผู้รักษาเส้นทาง ที่อสูรจะยกมารบกวน

ดาวคิงส์ คือ ท้าวธรรมาธิบดี เป็นเจ้าแห่งคนธรรพ์ รักษาทิศบูรพา ท้าววิรุฬหก เป็นเจ้าแห่งกุมภภัณฑ์ รักษาทิศทักษิณ ท้าววิรูปักษ์ เป็นเจ้าแห่งนาค รักษาทิศปัจฉิม ท้าวเวสวัณ หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า ท้าวกุเวร เป็นเจ้าแห่งยักษ์ รักษาทิศอุดร ความเชื่อของมนุษย์มีมาตั้งแต่บรรพกาลเริ่มจากการนับถือธรรมชาติ ดันไม้ ภูเขา พระอาทิตย์ พระจันทร์ สิ่งเหล่านี้จะบันดาลให้มีความสุขหรือความทุกข์ ต่อมาความคิดของมนุษย์ได้วิวัฒนาการมาถึงขั้นที่สองคือ นับถือผีสาร เทวดา มีอำนาจที่สามารถบันดาลให้ได้ทุกอย่างนั้นเรียกว่า วิญญาณ (Spirit) วิญญาณที่นำความทุกข์มาให้อาจเป็นมารร้าย หรือผีสาร ส่วนวิญญาณที่นำความสุขมาให้อาจเป็นเทวะประเภทใดประเภทหนึ่ง และอาจแบ่งความเชื่อถือผีสาร เทวดา หรือ วิญญาณ ที่ทรงอำนาจสิงอยู่ในธรรมชาติออกเป็น ๓ ลำดับ คือ ๑. เริ่มจากธรรมชาติ ๒. ความเชื่อเรื่องวิญญาณ และ ๓. มีรูปร่างแต่ไม่สามารถมองเห็น ๒. ความเชื่อเรื่องป้องกันสัตว์ร้าย ที่ปรากฏในชั้นปริตรเป็นเลื่อยคลาน สัตว์สี่เท้า สัตว์สองเท้า สัตว์มากเท้า สัตว์ที่จับเป็นจำพวกใหญ่ ๆ คือ พญางู ทั้ง ๔ ตระกูล คือ ๑. ตระกูลพญางู ชื่อวิรูปักษ์ ๒. ตระกูลพญางู ชื่อเอราภต ๓. ตระกูลพญางู ชื่อฉัพขานูตร และ ๔. ตระกูลพญางู ชื่อกัณหาโคตมกะ เพื่อคุ้มครองป้องกันตน ว่าเราขอมีเมตตาต่อตระกูลพญางูวิรูปักษ์ เราขอมีเมตตาต่อตระกูลพญางูเอราภต เราขอมีเมตตาต่อตระกูลพญางูฉัพขานูตร เราขอมีเมตตาต่อตระกูลพญางูกัณหาโคตมกะ แล้วยังแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ร้ายชนิดอื่น ๆ เช่น สัตว์ไม่มีเท้า สัตว์สองเท้า สัตว์สี่เท้า รวมทั้งแมงป่อง ตะขาบ แมงมุม ตั๊กแตน หนู เป็นต้น การป้องกันสัตว์ร้ายเหล่านี้ นิยมสวดชั้นปริตร เพื่อเป็นการแผ่เมตตาจิตของตนไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลาย เมื่อสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นได้รับเมตตาจากการแผ่เมตตาจิตไปให้ ก็จะไม่ทำร้ายผู้ที่มีเมตตาต่อสัตว์ร้ายเหล่านี้ ชาวพุทธจึงนิยมสวดบทชั้นปริตรเวลาปฏิบัติธรรมตามป่าเขา หรือที่สงัดจะทำให้มีความปลอดภัยจากสัตว์ร้ายมารบกวน ๓. ความเชื่อป้องกันสุบินนิมิตร้าย ความเชื่อการป้องกันไม่ให้เกิดสุบินนิมิตร้าย หรือฝันร้าย หรือเกิดกลางร้ายเป็นสิ่งไม่เป็นมงคลทำให้มนุษย์เกิดขวัญเสีย ความเชื่อของชาวพุทธที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท ถ้ากลัวกลางร้าย ก่อนนอนนิยมสวดบททอภยปริตร เป็นบทปริตรที่ป้องกันมิให้เกิดกลางร้าย ถ้าสวดบทนี้จะได้อำนาจอานุภาพจากพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระสงฆ์เจ้า จะเห็นได้จากความหมายของบทที่สวดว่า กลางร้ายใด อัปมงคลใด เสี่ยงนกที่สะพริงกัณโถ ครោះห้ำร้ายและฝันร้ายที่ไม่น่าปรารถนาใด ด้วยพุทธานุภาพ ขอความเลวร้ายทั้งปวงจงพินาศไปสิ้น และ ๔ ความเชื่อเรื่องการทำเทัญบารมีของพระพุทธเจ้า บทพระปริตรบางบท ได้สรรเสริญถึงคุณความดีของพระพุทธเจ้าในขณะที่พระองค์สร้างบารมี เช่น ในบทโมรปริตร ได้กล่าวถึงพระพุทธเจ้าทรงเสวยชาติเป็นพระโพธิสัตว์เกิดเป็นนกยูงทอง มีรูปร่างงามมาก นกยูงทองอยู่ได้อย่างมีความสุขแล้วคลาดจากศัตรู จากนายพรานทุกครั้ง เพราะอาศัยการสวดโมรปริตรในเวลาเช้า และเวลาเย็น พระโพธิสัตว์เสวยชาติเกิดเป็นนกคุ้มในบทวิภูฏกปริตร แม้ไฟไหม้จะลุกลามเข้ามาใกล้กลุ่มโพธิสัตว์ ด้วยอาศัยอำนาจการตั้งสัจจกิริยา

ของนกลุ่มโดยระลึกถึงคุณของศีล สัจจะ จึงทำให้ไฟในป่าดับลงได้และทำให้กลุ่มปลอดภัย จะเห็นได้ว่า การบำเพ็ญของพระพุทธเจ้าในอดีตก็ต้องอาศัยกาลา หรือ เครื่องป้องกันตัวเพื่อให้รอดชีวิตได้บำเพ็ญโพธิญาณต่อไปได้ จนสำเร็จมรรคผลนิพพาน ในบทสวดปริตรยังมีการสรรเสริญพระคุณของพระพุทธเจ้าที่สร้างบารมีมาแล้วได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงมีคุณถึง ๓ ประการใหญ่ คือ ๑. พระปัญญาธิคุณ ๒. พระบริสุทธิคุณ และ ๓. พระมหากรุณาธิคุณ

๕.๑.๓ วิเคราะห์คุณค่าความเชื่ออานุภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบไปด้วย ๑) คุณค่าความเชื่ออานุภาพพระปริตรด้านจิตใจ จะทำให้จิตใจประกอบไปด้วยความเมตตา แก่มุชย เทวดา และสรรพสัตว์ทั้งหลายที่อยู่เป็นสุขและที่ได้รับความทุกข์ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีจิตใจเป็นสมาธิ มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีมิตรไมตรีที่ดีต่อผู้อื่น ๒) คุณค่าความเชื่ออานุภาพพระปริตรด้านการดูแลสุขภาพ จะทำให้สุขภาพแข็งแรง มีอายุยืน เป็นการคุ้มครองป้องกันให้ปราศจากทุกข์ โศก โรคภัย นอนหลับเป็นสุข ไม่ฝันร้ายเวลาก่อนนอน ผู้ไม่ต้องการเจ็บป่วย และปรารถนาความเป็นผู้มีอายุ โดยปราศจาก โรคภัยไข้เจ็บ ๓) คุณค่าความเชื่ออานุภาพพระปริตรด้านการดำเนินชีวิต จะทำให้มีความเจริญรุ่งเรืองประสบความสำเร็จ พ้นทุกข์ โศก โรคภัยในการดำเนินชีวิต และถึงความพ้นทุกข์ได้ เป็นสิริมงคล แคล้วคลาดปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งหลาย เช่น ป้องกันอันตรายอันจะเกิดจากไฟ จากความหวาดกลัว เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องเดินทาง ไปอยู่ต่างถิ่น หรือในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย คุ้มครองให้มีความสวัสดิ มีความสำเร็จรุ่งเรือง ๔) คุณค่าความเชื่ออานุภาพพระปริตรด้านสังคม จะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้ง ไม่เบียดเบียนกัน ไม่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น ลดความรุนแรงต่าง ๆ ทำให้สังคมมีความสงบร่มเย็น มีมิตรไมตรีต่อกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันกัน ช่วยเหลือคำชู้ต่อกัน มีการแนะนำและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และ ๕) คุณค่าความเชื่ออานุภาพพระปริตรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะทำให้พระสงฆ์สามารถนำแบบอย่างของพระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและเพื่อความสุขแก่สัตว์ทั้งหลาย มาเป็นตัวอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไปสู่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย หรือแม้แต่พุทธศาสนิกชนด้วยกันเองก็สามารถนำหลักธรรม คำสอนต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่พุทธศาสนิกชนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและเพื่อความสุขแก่สัตว์ทั้งหลายที่ศรัทธาเชื่อมั่นในอานุภาพพระพุทธรูป

คุณค่าที่ปรากฏในบทสวดพระปริตร ให้เห็นถึงความมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา ที่มีประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และต่อผู้อื่น โดยมุ่งสอนหลักความจริงของชีวิต เน้นหลักปฏิบัติ คือ ไม่ให้หลงมกมาย แต่เน้นที่การนำหลักคำสอนนั้นมาปฏิบัติให้ได้ผลจริง ในขณะที่เดียวกัน ก็ต้องยึดความรู้พื้นฐานของชาวพุทธที่ยังยึดคิดในบทสวด พิธีกรรม โดยเนื้อหาส่วนมากเกี่ยวข้องกับการสรรเสริญพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ บทแผ่เมตตา การตั้งสัจจะกิริยา การไม่เบียดเบียนกัน ความเป็น

มงคลในชีวิต สิ่งเหล่านี้ที่ปรากฏอยู่พระปริตร นับว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้สวดและผู้ฟัง เพื่อให้สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานนำไปสู่การปฏิบัติในเบื้องสูงขึ้นไป เพื่อให้บรรลุถึงมรรคผลนิพพาน

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ ประวัติความเป็นมาของตำนานพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท พระปริตร คือ บทสวดในพระพุทธศาสนา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าพุทธมนต์ การสวดพระปริตรนั้น มีจุดมุ่งหมาย ๒ ประการ คือ ๑. สวดเพื่อป้องกันคุ้มครองจากภัยอันตราย หรือสวดเพื่อให้เกิดสิริมงคล และ ๒. สวดเพื่อท่องจำพุทธวจนะคำสอนของพระพุทธเจ้า มีบทที่ใช้สวดกันถึงปัจจุบัน ๑๒ บท หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสิบสองตำนาน ได้แก่ มงคลปริตร รตนปริตร กรณียเมตตปริตร ขันธปริตร โมรปริตร วัฏฏกปริตร ธชัคคปริตร อาฏานาฏิยปริตร อังคุลิมาลปริตร โพชนกปริตร อภยปริตร และชยปริตร ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า การสวดพระปริตรนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันภัยวิบัติทั้งหลาย เพื่อความสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวง และ เพื่อกำจัดทุกข์ภัยและโรคทั้งปวง ซึ่งมีอิทธิพลที่สำคัญต่อชีวิตของพุทธศาสนิกชน เพราะว่าการสวดมนต์ หรือ การสาธยายธรรม เป็นการพรรณนาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หลังจากการสวดมนต์จะมีอานุภาพทำให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง ซึ่งสอดคล้องกับงานของ พระเทพโสภณ (ประยูร ฐมมจิตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสืออานุภาพพระปริตร ไว้ว่า วัตถุประสงค์หลักในการอาราธนาให้พระสงฆ์สวดพระปริตรมี ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อป้องกันภัยวิบัติทั้งหลาย ๒. เพื่อความสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวง และ ๓. เพื่อกำจัดทุกข์ภัยและโรคทั้งปวง ดังนั้น พระสงฆ์จึงได้เลือกพระพุทธมนต์จากพระไตรปิฎกที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มาสวดมนต์ เนื้อหาของพระปริตรเกี่ยวข้องกับการอวยชัยให้พรแตกต่างจากการรำยมนต์ในศาสนาพราหมณ์ ที่มีการสวดคาถาในคัมภีร์พระเวทแบบไสยศาสตร์ มีเรื่องของการสาปแช่งผสมเข้าไป ดังที่ญาสีชิไพโรสาปแช่งท่านผู้นั้นผู้นี้โดยอาศัยคำสวดมนต์ที่ศักดิ์สิทธิ์ แต่ในพระพุทธศาสนามีรากฐานอยู่ที่ธรรมของพระพุทธเจ้า จะไม่มีการสาปแช่งในการสวดพระปริตร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิรติ กมลประเทืองกร ได้ทำวิจัยเรื่อง “คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย : กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์กรุงเทพฯมหารนคร” ผลการวิจัยพบว่า การสวดมนต์ หรือ การสาธยายธรรม ก็คือ การสาธยายพระพุทธพจน์ เพื่อทรงจำให้ขึ้นใจด้วยตนเอง และเพื่อเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนแก่ชนทั้งหลาย ส่วนความสำคัญของการสวดมนต์ คือสวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนา และสวดพระปริตรเพื่อคุ้มครองป้องกันอันตรายนั่นเอง การสวดมนต์มีจุดประสงค์ที่หลากหลาย และมีอิทธิพลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตของพุทธศาสนิกชนผู้มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย และพิธีกรรมการสวดมนต์ถือว่าเป็น

การชำระพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรได้ทางหนึ่ง เพราะว่าการสวดมนต์ เป็นการพรรณนาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หลังจากการสวดมนต์จะมีอานุภาพทำให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวงได้อย่างแน่นอน

๕.๒.๒ ความเชื่ออานุภาพพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ ๑. ความเชื่อเรื่องป้องกันเทวดา ผี साग ๒. ความเชื่อเรื่องป้องกันสัตว์ร้าย ที่ปรากฏในชั้นปริตร ๓. ความเชื่อป้องกันสุบินนิมิตรร้าย และ ๔ ความเชื่อเรื่องการทำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้า ซึ่งความเชื่ออานุภาพพระปริตรแต่ละบทมีอานุภาพดังนี้ คือ ๑. มงคลปริตร คือ ได้ฟังมงคลปริตรแล้วจะทำให้ปราศจากทุกข์ โศก โรค ภัย มีแต่ความเป็นมงคลในชีวิต ๒. รัตนปริตร คือ ทำให้ได้รับความสวัสดิ์ และพ้นจากอุปสรรคอันตราย ๓. กรณียเมตตปริตร คือ ทำให้หลับเป็นสุข ตื่นเป็นสุข ไม่ฝันร้าย เป็นที่รักของมนุษย์และ อมนุษย์ทั้งหลาย ๔. ชั้นปริตร คือ ป้องกันภัยจากอสรพิษ และสัตว์ร้ายอื่น ๆ ๕. โมรปริตร คือ ป้องกันภัยจากผู้คิดร้าย ๖. วัฏฏกปริตร คือ ทำให้พ้นจากอภิกิภัย ๗. ธชัคคปริตร คือ ทำให้พ้นจากอุปสรรคอันตราย และการตกจากที่สูง ๘. อาณานาฎยปริตร คือ ป้องกันภัยจากอมนุษย์ ทำให้มีสุขภาพดีและมีความสุข ๙. องคุลิมาลปริตร คือ ทำให้คลอดบุตรง่าย และป้องกันอุปสรรคอันตราย ๑๐. โภชณกปริตร คือ ทำให้มีสุขภาพดี มีอายุยืน และพ้นจากอุปสรรคทั้งปวง ๑๑. อภัยปริตร คือ ทำให้พ้นจากภัยพิบัติ และไม่ฝันร้าย และ ๑๒. ชยปริตร คือ ทำให้ประสบชัยชนะ และมีความสุขสวัสดิ์ ทั้งนี้ก็ปรายผลได้ว่า เนื้อหาของบทสวดส่วนใหญ่ เป็นการสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ว่าเป็นเครื่องต้านภัยพิบัติและก่อให้เกิดความสุขความเจริญ ตลอดจนการกล่าวถึงข้อควรปฏิบัติของมนุษย์เพื่อความเป็นมงคลแก่ตนเอง ในมงคลสูตร หรือ แม้ทั้งรักษาความเจ็บไข้ได้ ในโภชณกปริตร หรือในอภัยปริตรที่มีอิทธิพลจัดสิ่งเลวร้ายไปจากสถาน หรือ เมืองนั้น ๆ ซึ่งมีความเชื่อว่าคำสวดเหล่านั้นมีความขลังมีความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อสวดสาธยายแล้วสามารถป้องกันภัยอันตรายหรือนำมาซึ่งสิ่งที่ดีปรารถนา ซึ่งสอดคล้องกับงานของ รศ. จุฑาทิพย์ อุมะวิชนี ได้กล่าวไว้ในหนังสือ คำานานบทสวดมนต์ เพื่อสุขภาพสันติและมีความสุข ไว้ว่า บทสวดบทต่าง ๆ เนื้อหาของบทสวดส่วนใหญ่ คือการสรรเสริญพระคุณอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้า พระบรมมิตตลอดพระเมตตาค่อมวลมนุษย์ต่าง ๆ อาทิ ชัยมงคลคาถา หรือบางบท คือ บทที่สรรเสริญพระอรหันต์สาวกทั้งหลาย ตลอดจนการกล่าวถึงข้อควรปฏิบัติของมนุษย์เพื่อความเป็นมงคลแก่ตนเอง อาทิ ในมงคลสูตร หรือการท่องมนต์ที่กล่าวถึงสังฆธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ค้นพบ อาทิ ในอนัตตลักขณสูตรที่อธิบายถึงใคร่ลักษณะ เพื่อการปล่อยวางหรือการสวดพระปริตรธรรม อาทิ ในเมตตปริตร ชั้นปริตร โมรปริตร โภชณกปริตร ซึ่งพระปริตร คือ คาถาส่งส่วนใหญ่ที่แต่งขึ้นเพื่ออุบายยกย่องความดีงามของผู้ที่สมควรบูชา ขณะเดียวกันผู้ที่กล่าวบูชาจะได้รับความคุ้มกันปกป้องภัยอันตราย หรือ แม้ทั้งรักษาความเจ็บไข้ได้ ดังในโภชณกปริตร หรือคาถาชินบัญชรเป็นที่ชัดเจน ในคำแปลที่

อัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมาปกป้องรักษาส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมนุษย์ หรือในอภยปริตรที่มีอิทธิพลขจัดสิ่งเลวร้ายไปจากสถาน หรือเมืองนั้น ๆ ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมชาย ธีรปภาโส ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่าเมื่อมนุษย์ไม่เข้าใจในเรื่องธรรมชาติและเกิดความหวาดกลัวต่อภัยของธรรมชาติและอันตรายทั้งหลาย มนุษย์จึงพยายามหาที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวเพื่อป้องกันภัย เดิมทีเดิวก็น่าจะยึดถือสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรือหาได้ยากมาเป็นวัตถุมงคล ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาในด้านคำสอนในทางศาสนา จึงมีการแต่งตำราประกอบคำสอนทางศาสนาจึงได้มีการรวบรวมคำสอนและคำสวดในทางศาสนาขึ้นมา แล้วนำมาสวดสาธยายเพื่อรักษาคำสอนไว้ ต่อมาเกิดความเชื่อว่าคำสวดเหล่านั้นมีความขลังมีความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อสวดสาธยายแล้วสามารถป้องกันภัยอันตรายหรือนำมาซึ่งสิ่งที่ดีที่ปรารถนาได้ จึงได้มีการค้นคว้าเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น จึงถือได้ว่าเรื่องวัตถุมงคลแม้จะไม่ได้อยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยตรงแต่ในชีวิตจริง ๆ ของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปแล้ว ส่วนมากยังยึดถือในสิ่งเหล่านี้ อยู่ในข้อนี้อาจจะมาจากสาเหตุ ๒ ประการ คือ ๑. ความเชื่อในเรื่องพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ว่าเป็นเครื่องต้านภัยพิบัติและก่อให้เกิดความสุขความเจริญได้ ประกอบกับความเชื่อเดิมที่มีมาแต่บรรพบุรุษ เรื่องศาสนาธรรมชาติทำให้ผสมผสานกลมกลืนกันมาเป็นความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลโดยปริยาย และ ๒. ความเชื่อในพระพุทธรูปพระปริตรหรือบทสวดต่าง ๆ ซึ่งใช้ในพิธีพุทธาภิเษกกว่ามีผลทำให้สิ่งของที่สร้างขึ้นโดยผ่านการปลุกเสกแล้วนั้นมีผลเป็นความศักดิ์สิทธิ์จริง ข้อนี้แม้จะเห็นได้ว่ามันไม่มีวัตถุมงคลยึดเหนี่ยว เมื่อตกอยู่ในภยันตราย ผู้คนก็สวดมนต์ภาวนาป้องกันภัยอยู่แล้ว

๕.๒.๓ คุณค่าของพระปริตรที่มีต่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ เพราะในบทสวดพระปริตรนั้นมีหลักธรรมคำสั่งสอนที่ผู้ฟังแล้วสามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต คุณค่าที่พบในพระปริตร คือ คุณค่าด้านจิตใจ จะทำให้จิตใจประกอบไปด้วยความเมตตา แก่มนุษย์ เทวดา และสรรพสัตว์ทั้งหลาย คุณค่าด้านการดูแลสุขภาพ จะทำให้สุขภาพแข็งแรง มีอายุยืน ปราศจากทุกข์ โศก โรคภัย นอนหลับเป็นสุขไม่ฝันร้าย คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต จะทำให้มีความเจริญรุ่งเรือง ประสบความสำเร็จ คุณค่าด้านสังคม จะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้ง ลดความรุนแรงต่าง ๆ ทำให้สังคมมีความสงบร่มเย็น คุณค่าด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์สามารถนำแบบอย่างของพระพุทธเจ้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย หรือแม้แต่พุทธศาสนิกชนด้วยกันเองก็สามารถนำหลักธรรม คำสอนต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่พุทธศาสนิกชนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและเพื่อความสุขแก่สัตว์ทั้งหลายที่ศรัทธาเชื่อมั่นในอานุภาพพระพุทธรูปมนต์ ทั้งนี้ก็ปรารถนาได้ว่า การสวดสาธยายมนต์พระปริตรเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ช่วยอำนวยอานิสงส์ความสุข ในปัจจุบันทั้งแก่ผู้ฟัง และผู้สาธยาย

เพราะช่วยประคองจิตมิให้ฟุ้งซ่าน กำจัด ทุกข์ โศก โรก ภัย ที่มีประ โยชน์ต่อตนเอง คือได้เรียนรู้การ ประพฤติที่ดี การเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ประ โยชน์ต่อครอบครัว ก็เป็นแบบอย่างแก่บิดา มารดาในการอบรมสั่งสอนบุตร ให้เป็นอยู่ด้วยความรัก มีเมตตา อคทน ให้อภัย ยอมรับกันและกัน ใน ครอบครัว ประ โยชน์ต่อสังคม ก็เป็นแบบอย่างแก้ไขปัญหา เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรง ต่าง ๆ ทำให้สังคมมีความสงบร่มเย็น ประ โยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก็เป็นแบบอย่างให้แก่ พระสงฆ์ ไปใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานของ พระครูถนัดญาณฉัตรวิวัฒน์ ผศ. (สมาน กลุณยานนท์/พรหมอยู่) ได้อธิบายไว้ในหนังสือการสวดนพเคราะห์ อานาภาพุทธมนต์ กำจัด ทุกข์ โศก โรก ภัย กล่าวว่า พุทธศาสนามีบทสวดสรรเสริญ พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ และมีบทสวดพระปริตร ภาษาบาลีเขียนว่าปริตฺตา มีความหมายตามรูปศัพท์ว่า ป้องกัน รักษา ค้ำครอง ซึ่งพระสงฆ์จะเลือกสรรบทสวดที่มีความหมายในทางป้องกันรักษา และ ค้ำครองผู้ฟังและการสวดลักษณะนี้เรียกว่า สวดมนต์ ซึ่งหมายถึง คำอันศักดิ์สิทธิ์ที่พระสงฆ์คัดเลือก พุทธพจน์จากพระไตรปิฎกออกมาสวด ด้วยบทที่มีความหมายตรงกับวัตถุประสงค์และลักษณะงาน การสวดมนต์ โดยปกติเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องท่องให้จำได้ ซึ่งพระสงฆ์ทุกอารามก็ถือเป็นกิจวัตรประจำวันที่จะต้องสวดสาธยายทุกเช้าค่ำ และเป็นที่ยืนยันว่าการสวดสาธยายมนต์เป็น การสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ช่วยอำนวยอานิสงส์ความสุข ในปัจจุบันทั้งแก่ผู้ฟัง และผู้สาธยาย เพราะช่วยประคองจิตมิให้ฟุ้งซ่าน เกิดจิตเป็นสมาธิแม้เพียงชั่วขณะหนึ่งก็นับว่าประเสริฐยิ่งนัก นอกจากนี้พุทธศาสนิกชนก็นิยมอาราธนาพระสงฆ์ไปสวดสาธยายมนต์ในบ้าน เพื่อประสาทพร บ้าง เพื่อกำจัดสิ่งอัปมงคล และป้องกันภัยต่าง ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยวรรณ อินปฐม ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีแห่งชัยชนะของพระพุทธเจ้า ตามแนวพุทธชัยมงคลคาถา” ผลการวิจัยพบว่า คุณประ โยชน์แห่งชัยชนะของพระพุทธเจ้า ตามแนวพุทธชัยมงคลคาถา ที่ได้จากการศึกษามีดังนี้ ๑. คุณประ โยชน์ต่อตนเอง ได้เรียนรู้แบบอย่างการประพฤติที่ดี การให้ความรู้แก่ผู้ ที่ไม่รู้ การเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยธรรมอาวุธ และพุทธวิธีอันแบบคาบ ๒. คุณประ โยชน์ต่อครอบครัว เป็นแบบอย่างแก่บิดามารดาในการอบรมสั่งสอนบุตร ให้เป็นอยู่ ด้วยความรัก มีเมตตา อคทน ให้อภัย ยอมรับกันและกัน ในครอบครัว ๓. คุณประ โยชน์ต่อ การศึกษา เป็นแบบอย่างการสอนครูผู้สอน ในการให้ความรู้ แก่นักเรียน นักเรียนเป็นผู้ที่ได้รับทั้ง ความรู้และแบบอย่างความประพฤติที่ดี และ ๔. คุณประ โยชน์ต่อสังคม เป็นแบบอย่างแก้ไขปัญหา ด้วยหลักธรรมอาวุธ และพุทธวิธี เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรงต่าง ๆ ทำให้สังคมมีความ สงบร่มเย็น ๕. คุณประ โยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นแบบอย่างให้แก่พระสงฆ์ ได้นำธรรม อาวุธ และพุทธวิธี ไปใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่าปัจจุบันความเชื่อในเรื่องอานุภาพพระปรีตเริ่มจางหายไป เนื่องจากนักวิทยาศาสตร์ได้คิดค้น และหาความจริงตามเหตุและผลที่เกิดขึ้น ได้เป็นที่ประจักษ์ คนในสังคมก็เป็นวัตถุนิยม ในความทันสมัยก้าวหน้าทางวัตถุอย่างรวดเร็ว สภาพจิตใจของคนในปัจจุบันก็ต่ำลงอย่างเห็นได้ชัด ความเชื่อเก่า ๆ ก็จางหายไป มนุษย์ขาดศีลธรรม พิธีกรรมที่จะมายึดเหนี่ยวจิตใจก็น้อยลง ดังนั้น คนในสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนาที่ดำรงวิถีชีวิต ให้มีความสุขทั้งทางกายและสภาพจิตใจ จำเป็นที่ต้องมีพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องในชีวิต และให้รู้ถึงคุณค่าในความเชื่อเรื่องอานุภาพพระปรีต อย่างถูกต้องไม่มงมงาย และไว้เหตุผล โดยมีข้อเสนอ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรส่งเสริมขบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมไทย เพื่อเรียนรู้ความเชื่ออานุภาพพระปรีตในพระพุทธศาสนาเถรวาทในด้านต่าง ๆ ดังนี้

(๑) กระทรวงศึกษาธิการควรบรรจุหลักสูตรการศึกษาประวัติความเป็นมาของตำนานพระปรีต ความเชื่ออานุภาพพระปรีต และคุณค่าความเชื่ออานุภาพพระปรีตในพระพุทธศาสนาเถรวาท ไว้ในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้นักเรียน นักศึกษาเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าของอานุภาพพระปรีตที่มีต่อตนเอง และสังคม ลดความเชื่อที่ไร้เหตุผล

(๒) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรนำเอารูปแบบการแก้ไขปัญหาที่ปรากฏในบทสวดมนต์ดังกล่าว ไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน

(๓) คณะสงฆ์ควรจัดให้มีการสอนและอบรมเกี่ยวกับพระปรีตในบทต่าง ๆ เพื่อให้รู้แจ้งสารัตถะของพระปรีตนั้น

(๔) หน่วยงานของรัฐหรือบริษัทห้างร้าน ควรจะมีนโยบายแก่หน่วยงานของตน เพื่อที่จะนำเรื่องความเชื่ออานุภาพพระปรีตในพระพุทธศาสนาเถรวาทไปเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาจิตใจบุคคลากรในองค์กรเพื่อพัฒนาองค์กรให้เจริญรุ่งเรืองตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ศึกษาประวัติความเป็นมา ความเชื่อในอานุภาพ และคุณค่าความเชื่ออานุภาพพระปรีตในพระพุทธศาสนาเถรวาท ดังนั้น เพื่อให้เรื่องราวของพระปรีตสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ยังมีประเด็นที่ควรศึกษาวิจัยอยู่อีกมาก ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะ สำหรับผู้กระทำการวิจัยในครั้งต่อไป จึงควรศึกษา

๑. ศึกษาวิจัยเรื่องพระปรีตที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย
๒. ศึกษาวิจัยเรื่องแรงงูใจในการสวดพระปรีตของคนในสังคมไทย
๓. ศึกษาวิจัยเรื่องข้อปฏิบัติของผู้สวดและผู้ฟังพระปรีตเพื่อให้เกิดอานุภาพ

๔. ศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในพระปริตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม ๔, ๑๐, ๒๐, ๒๑, ๒๕. กรุงเทพมหานคร :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม ๑๑, ๑๓, ๑๕, ๒๐, ๒๓, ๒๕, ๒๗, ๓๓,

๓๗, ๔๐. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ข้อมูลทุติยภูมิ

๑) หนังสือทั่วไป

กัลยาณสิทธิ์วัฒน์ (สมาน กลุยามธมโม/พรหมอยู่) ผศ., พระครู. การสวดนพเคราะห์.

กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

การศาสนา, กรม, กระทรวงวัฒนธรรม. คู่มือสวดมนต์ ส่งเสริมประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม ฉบับ

กรมการศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒.

แก้ว ชิตตะขบ. บททำวัตร-สวดมนต์ (แปล). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ,

๒๕๕๓.

คณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่. ญาณสาร. กรุงเทพมหานคร : ไทยยูเนียนกราฟฟิกส์, ๒๕๕๔.

คันธสารภิวังศ์ ธรรมาจริยะ, พระ. พระปริตรธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. ลำปาง : อักษรสัมพันธ์, ๒๕๔๕.

จุฬาทิพย์ อุมะวิชนี, รองศาสตราจารย์. ตำนานบทสวดมนต์ เพื่อสุขภาพ สันติและความสุข. พิมพ์

ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๕๔.

คนัย ไชยโยธา. ลัทธิศาสนาและระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โอ

เคียนสโตร์, ๒๕๓๘.

เดือน คำดี. ศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕.

เทอด ญาณวชิโร, พระมหา. พุทธานุภาพ อานุภาพของพระพุทธองค์. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร :

บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด, ๒๕๔๕.

ธนิศ อยู่โพธิ์. อานุภาพพระปริตร. กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์เชิงสะพานพุทธ, ๒๕๑๗.

บุญคำ ไชยพรหมวงศา. ตำนานและประเพณีชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร : แอ่งแคนาติองนาถแปรส,
๒๕๓๗.

ป๋วย แสงฉาย. มลีนทปปัญหา ฉบับพร้อมด้วยอรรถกถา ฎีกา. กรุงเทพมหานคร : ลูก ส. ธรรมภักดี,
๒๕๓๐.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต). อานุภาพพระปริตร. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พุทธธรรมฉบับขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร :
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕.
กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓.

วิไลเลขา ฉาวรณสาร, รองศาสตราจารย์ และคณะ. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. ตำนานพระปริตร. กรุงเทพมหานคร :
กรมการศาสนา, ๒๕๔๓.

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (นิยม รุานิสฺสรมหาเถร ป.ธ.๕). ตำนานพระปริตร. ปทุมธานี : บริษัทสื่อ
ตะวัน, ๒๕๔๗.

สมเด็จพระสังฆราช (ปัฐสเทว). สวคมนตรีฉบับหลวง. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘., กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬา
ลกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. พจนานุกรม ศัพท์พระพุทธศาสนา ไทย - อังกฤษ, อังกฤษ - ไทย. พิมพ์
ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

ลำรวบ นักการเรือน. ธรรมะจากเจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน คาถาพาหุง. กรุงเทพมหานคร : มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

อุดม บัวศรี, รองศาสตราจารย์. วัฒนธรรมอีสาน. ขอนแก่น : คลังนาโนวิทยา, ๒๕๔๖.

อุทิศ ศิริวรรณ. ธรรมบทภาคที่ ๒ แปลโดยพยัญชนะ. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๕๐.

๒) วิทยานิพนธ์

กิริติ กมลประทีองกร. “คุณค่าของการสวคมนตรีที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย : กรณีศึกษา
พุทธศาสนิกชน วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

- ชลทิช จันทร์หอม, พระมहा. “การศึกษาวิเคราะห์พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑.
- เจียรวิทย์ อุดตสนุโต (โอชาวัฒน์), พระ. “การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- ณัฐรัตน์ พาทา. “ศึกษาวิเคราะห์บทสวดมนต์พุทธอัฐุชยมงคลคาถา(คาถาพาหุง)”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- บุญธรรม ทองเรือง. “วรรณกรรมคำขวัญอีสาน”. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษาเน้นมนุษยศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ๒๕๓๖.
- ปิยวรรณ อินปฐม. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีแห่งชัยชนะของพระพุทธเจ้า ตามแนวพุทธชัยมงคลคาถา”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- ไพศาล เถาว์ประสาท. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในคำขวัญอีสาน”. สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- วิรุฬห์ธรรมวัฒน์ (ทองชุ่ม คุณตชมุโม), พระครู. “ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อของชาวเชียงใหม่ที่มีต่อพระพุทธสิหิงค์”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- สมชาย ชีรปภาโส, พระมहा. “ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย”. การค้นคว้าแบบอิสระมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๔๖.
- สุนทร สิริชมุโม (เนเรียวะ), พระมहा. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์กรณีเมตตสูตร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระครูไพศาลสันติธรรม (วิชาญ กุ่มรักษา/สนตจิตฺโต)
- วัน เดือน ปีเกิด : วันศุกร์ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๖
- ชาติภูมิ : ๑๐๓ ม. ๓ ต.มาบยางพร อ.ปลวกแดง จ.ระยอง ๒๑๑๔๐
- อุปสมบท : ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๓ ณ วัดห้วยปราบ
- สังกัดปัจจุบัน : วัดห้วยปราบ ต.บ่อวิน อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี ๒๐๒๓๐
- การศึกษา
- พ.ศ. ๒๕๓๖ : นักรรรมชั้นเอกสำนักศึกษาวัดห้วยปราบ จ.ชลบุรี
- พ.ศ. ๒๕๕๑ : ผ่านหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ของมจร.
- พ.ศ. ๒๕๕๓ : ศน.บ (บริหารกิจการคณะสงฆ์)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัยวิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
- ประสบการณ์การทำงาน
- พ.ศ. ๒๕๓๖ : เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
สำนักเรียนวัดห้วยปราบ จ.ชลบุรี
- พ.ศ. ๒๕๓๘ : เป็นพระกรรมวาจาจารย์
- พ.ศ. ๒๕๔๑-ปัจจุบัน : ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดห้วยปราบ จ.ชลบุรี
- พ.ศ. ๒๕๕๒ : ได้รับสมณศักดิ์ เป็น พระครูไพศาลสันติธรรม